PARTIZANSKA I KOMUNISTI□KA REPRESIJA I ZLO□INI U HRVATSKOJ
1944.-1946.

DOKUMENTI

Nakladnik:
Hrvatski institut za povijest - Podru□nica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje
Slavonski Brod

Recenzenti:
Dr. sc. Nikica Bari□
Dr. sc. Zdenko Radeli□

PARTIZANSKA I KOMUNISTI□KA REPRESIJA I ZLO□INI U HRVATSKOJ 1944.-1946.

DOKUMENTI

SLAVONSKI BROD
2005.

PARTIZANSKA I KOMUNISTI□KA REPRESIJA I ZLO□INI U HRVATSKOJ 1944.-1946.
DOKUMENTI

Za nakladnika:
Dr. sc. Mato Artukovi□

Priredili:
Dr. sc. Zdravko Dizdar
Dr. sc. Vladimir Geiger
Milan Poji□, prof.
Mate Rupi□, prof.

Glavni urednik:
Mate Rupi□, prof.

Lektorica:
Nikolina Krtali□

Prijevod na engleski:
Vlatka Lemi□

Obrada slikovnih priloga:
Ivan Majdak

Izrada kazala:
Vlatka Lemi□

Naslovnica:
Lidija Jankovi□

Slog i tisak:
Tiskara Rotim i Market

Naklada:
1000 primjeraka

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveu□ili□na knji□nica - Zagreb
UDK 323.281(497.5) "1944/1946" (093.2)

PARTIZANSKA i komunisti□ka represija i zlo□ini u Hrvatskoj 1944. - 1946. : dokumenti / <priredili Zdravko Dizdar ... et al.>. - Slavonski Brod : Hrvatski institut za povijest - Podru□nica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, 2005.

ISBN 953-6659-20-4

I. Politi□ki progoni -- Hrvatska -- 1944. - 1946. -- Dokumenti
450503034

SADR□AJ:

Predgovor.....15

Kratice.....31

□ 1944., svibanj 9., Topusko - Deklaracija Tre□eg zasjedanja ZAVNOH-a o osnovnim pravima naroda i gra□ana demokratske Hrvatske 33

1. 1944., svibanj 24. - Uredba o vojnim sudovima Vrhovnog □taba NOV i PO Jugoslavije 35

2. 1944., rujan 18. - □tab XIV. korpusa NOVJ dostavlja podre□enim postrojbama prijepis zapovijedi Josipa Broza Tita, vrhovnog zapovjednika NOV i PO Jugoslavije i mar□ala Jugoslavije, o poduzimanju mjera protiv postrojbi i pojedinaca koji bi i nakon 15. rujna 1944. ostali u "neprijateljskim redovima" i njihovom smje□tanju u zarobljeni□ke logore.....43

3. 1944., rujan 29. - Mjese□no politi□ko-obavje□tajno izvje□e za rujan 1944. OZN-e za zagreba□ku oblast upu□eno II. odsjeku OZN-e za Hrvatsku o prisilnom nova□enju i bjegovima iz NOV-e, te o na□inu iseljavanja/protjerivanja Ma□ara iz bjelovarskog i moslava□kog okruga 44

4. 1944., rujan 29. - Pismo OZN-e za zagreba□ku oblast upu□eno Oblasnom komitetu KPH i komesaru X. korpusa "Zagreba□kog", u kojem se izra□ava nezadovoljstvo radom Vojnog suda Komande bjelovarskog podru□ja 46

5. 1944., studeni 21., Beograd - Odluka Predsjedni□tva AVNOJ-a o prijelazu u dr□avno vlasni□tvo neprijateljske imovine, o dr□avnoj upravi nad imovinom neprisutnih osoba i o sekvestru nad imovinom koju su okupatorske vlasti prisilno otu□le 48

6. 1944., prosinac 1. - Kotarski komitet KPH Đakovo izvje□tuje Okru□ni komitet KPH Slavonski Brod, o protjerivanju njema□kih, ma□arskih i usta□kih obitelji iz sela pod partizanskom vla□□u.....51

7. 1944., prosinac 2. - Okru□ni komitet KPH Slavonski Brod, izvje□tuje o protjerivanju njema□kih obitelji iz sela Đakov□tine pod partizanskom vla□□u.....52

8. 1945., sije□anj - Izvje□e o razlozima likvidacija domobranskih □asnika i vojnika koji su se odazvali amnestiji, od strane pripadnika OZN-e VI. korpusa NOV i PO Jugoslavije u razdoblju od 15. rujna 1944. do 1. sije□nja 1945. 53

9. 1945., sije□anj 10. - Ovla□tenje general-majora Ivana Rukavine zapovjednika Vojne uprave za Banat, Ba□ku i Baranju NOVJ potpukovniku Đuri Kladarinu, da mo□e u Vojvodini prema svojem naho□enju pregledavati logore za Nijemce/folksdojč□ere, kao i mjesta iz kojih njema□ko stanovni□tvo nije iseljeno ili internirano, te pojedine osobe uhi□ivati odnosno postupati prema svojim procjenama 55

10. 1945., sije□anj 17. - Izvje□□e Drage Desputa, □lana Sudskog odsjeka Glavnog □taba NOV i PO Hrvatske upu□eno Centralnom komitetu KPH o radu vojnih sudova i obra□unu s "narodnim neprijateljima" u Dalmaciji 56

11. 1945., sije□anj 25. - Odsjek OZN-e za oblast VI. korpusa upu□uje III. odsjeku OZN-e za Hrvatsku popise domobranskih □asnika i ostalih, koje su likvidirali pripadnici OZN-e te postrojbi VI. korpusa NOV i PO Jugoslavije u razdoblju od 15. rujna 1944. do 1. sije□nja 1945. 73

12. 1945., sije□anj 30. - Izvje□□e o radu IV. sekcije OZN-e za zagreba□ku oblast u razdoblju od 8. prosinca 1944. do 30. sije□nja 1945., upu□eno IV. odsjeku OZN-e za Hrvatsku, posebice o vo□enju evidencija i broju upisanih u njih 89

13. 1945., o□ujak 17. - Petnaestodnevno izvje□□e Opunomo□enici□tva OZN-e zagreba□ke oblasti za okrug Bjelovar upu□eno OZN-i II. zagreba□ke oblasti o uhi□enjima "narodnih neprijatelja", o nasilnom nova□enju u NOV i o iseljavanju njema□kih obitelji u Bjelovar te konfiskaciji njihove imovine.....90

14. 1945, travanj 12. - Izvje□□e o radu IV. sekcije OZN-e za zagreba□ku oblast za o□ujak 1945. upu□eno IV. odsjeku OZN-e za Hrvatsku o vo□enju evidencija i broju osoba upisanih u njih 91

15. 1945., travanj 13. - Izvje□□e III. odsjeka OZN-e za Hrvatsku upu□eno komesaru Glavnog □taba Hrvatske o zapa□enim gre□kama i nedostacima u postrojbama NOV-e, te o ubijanju ratnih zarobljenika.....93

16. 1945., travanj 24., □lbenik - Odluka Predsjedni□tva ZAVNOH-a o za□titi nacionalne □asti Hrvata i Srba u Hrvatskoj.....94

17. 1945., travanj 26., Gospi□ - Izvje□□e Javnog tu□iteljstva okruga Lika Javnom tu□ila□tvu Hrvatske o stanju u okrugu nakon □to su partizani zauzeli Gospi□.....97

18. 1945., travanj 29. - Zapovijed □taba III. JA podre□enim postrojbama o postupku sa zarobljenicima.....100

19. 1945., svibanj, Slavonski Brod - Okru□ni NOO Slavonski Brod nala□e kotarskim NOO-ima Slavonski Brod, Đakovo i □upanja potrebu poduzimanja "energi□nih mjera za □i□□enje zemlje od fa□isti□kih ostataka i raznih protunarodnih elemenata", posebice popisivanja svih preostalih Nijemaca/folksdojčera i njihovo upu□ivanje u logore 101

20. 1945., svibanj 11. - Izvje□□e □taba I. JA upu□eno General□tabu JA o neprijateljskim gubicima u bitci za Zagreb 103

21. 1945., svibanj 12., Zagreb - Depe□a OZN-e za Hrvatsku br. 104 upu□ena Vrhovnom □tabu JA o broju zarobljenika u logoru na Kanalu u Zagrebu 104

22. 1945. svibanj 12., Zagreb - Zapisnik sa sastanka Mjesnog komiteta KPH Zagreb 105

23. 1945., svibanj 13. - Iz obavijesti □taba XVI. vojvo□anske divizije III. JA □tabu I. brigade o prebrojavanju i sre□ivanju zarobljenog materijala, te o upu□ivanju svih zarobljenika u koncentracijski logor u Celju 107

24. 1945., svibanj 14. - Depe□a □taba I. JA General□tabu JA o predaji Nijemaca kod Celja i o o□ajnom stanju u zarobljeni□kim logorima 108

25. 1945. svibanj 15., Petrinja - Izvje□e Javnog tu□itelja okruga Banija o stanju u zauzetim mjestima, plja□ki od strane jedinica II. JA, likvidaciji ranjenika iz sisa□ke bolnice, zarobljeni□kim logorima, te postupku prema "narodnim neprijateljima" 108

26. 1945., svibanj 15. - Izvod iz knjige depe□a Glavnog □taba JA za Hrvatsku upu□enih General□tabu JA o broju zarobljenika na podru□jima vojnih korpusnih oblasti u Hrvatskoj 15. svibnja 1945. 111

27. 1945., svibanj 15. - Depe□a □taba III. JA upu□ena General□tabu JA o predaji vi□e od 20.000 usta□a kod Poljane, uz napomenu da su se usta□e jednim dijelom uspjele probiti prema Bleiburgu 112

28. 1945., svibanj 15., Zagreb - Depe□a Vrhovnog □taba JA/Aleksandra Rankovi□a br. 124 upu□ena OZN-i za Hrvatsku u kojoj se izra□ava nezadovoljstvo malim brojem likvidiranih u Zagrebu, kao i o uhi□enjima HSS-ovaca 113

29. 1945., svibanj 16., Zagreb - Depe□a OZN-e za Hrvatsku br. 118 upu□ena OZN-i za Bosnu i Hercegovinu o broju izbjeglica u Zagrebu 114

30. 1945., svibanj 17. - Depe□e General□taba JA upu□ene □tabu III. JA od 15. do 17. svibnja 1945. 114

31. 1945., svibanj 17., Beograd - Obavijest Kabineta mar□ala Jugoslavije predstojniku britanske vojne delegacije o primitku depe□e feldmar□ala Aleksandera od 16. svibnja 1945. o predaji 200.000 Jugoslavena u Austriji, te o evakuaciji britanskih snaga s otoka Visa 116

32. 1945., svibanj 17. - Iz knjige depe□a 12. divizije III. JA od 16. i 17. svibnja 1945. o sprovo□enju zarobljenika od Bleiburga do Maribora i o osiguranju logora Maribor 117

33. 1945., svibanj 17. - Depe□e □taba 48. divizije upu□ene □tabu I. JA o zarobljavanju dviju skupina usta□a 119

34. 1945., svibanj 17. - Dopis III. odsjeka OZN-e za oblast X. korpusa "Zagreba□kog" upu□en OZN-i II. za zagreba□ku oblast o strijeljanju civila od strane 21. makedonske divizije u Ivani□Gradu 120

35. 1945., svibanj 18. - Depe□e I. JA upu□ene General□tabu JA od 16. do 18. svibnja 1945. o stanju u zarobljeni□kim logorima i zarobljavanju skupine usta□a 121

36. 1945., svibanj 13.-19., Zagreb - Iz knjige depe□a OZN-e za Hrvatsku u svezi s postupkom prema nadbiskupu Alojziju Stepincu 122

37. 1945., svibanj 15.-19., Maribor - Iz operacijskog dnevnika 40. slavonske divizije III. JA o borbenom djelovanju kod Dravograda, te o sprovo□enju zarobljenika do Zagreba 123

38. 1945., svibanj 19. - Izvje□e □taba III. JA upu□eno □tabu III. ukrajinskog fronta o broju zarobljenih "neprijateljskih vojnika i oficira" u razdoblju od 8. do 18. svibnja 1945. 125

39. 1945., svibanj 19. - Zapovijed □taba III. JA upu□ena □tabovima XIV. i XVII. divizije JA, da se prema zapovijedi vrhovnog zapovjednika JA, imaju povu□i iz Koru□ke, te da XIV. divizija odredi jednu brigadu za preuzimanje ratnih zarobljenika od saveznika u Koru□koj i njihovo sprovo□enje do Ljubljane.....126

40. 1945., svibanj 20. - Izvod iz operacijskog dnevnika □taba 12. kraji□ke brigade JA od 14. do 20. svibnja 1945. o prihvatu oko 40.000 zarobljenika, njihovom smje□taju u logor kod Celja, te njihovom sprovo□enju i smje□taju u logor Samobor.....128

41. 1945., svibanj 21. - Iz knjige depe□a 15. majevi□ke brigade upu□enih □tabu XVII. divizije o likvidiranju skupine usta□a, te o nastavku strijeljanja zarobljenih □etnika i usta□a 130

42. 1945., svibanj 24. - Iz operativnog izvje□a □taba III. JA upu□enog General□tabu JA o borbenim djelovanjima podre□enih postrojbi u razdoblju od 8. do 23. svibnja 1945. te o ukupnom broju zarobljenika 131

43. 1945., svibanj 25., Maribor - Iz operacijskog dnevnika Tre□eg bataljuna 6. isto□nobosanske brigade XVII. isto□nobosanske divizije III. JA o "likvidiranju narodnih izdajnika" u razdoblju od 23. do 25. svibnja 1945. 139

44. 1945., svibanj 25. - Uputa III. odsjeka OZN-e za oblast X. korpusa "Zagreba□kog" o postupku s ratnim zarobljenicima, upu□ena Opunomo□eniku OZN-e III. za moslava□ko podru□je 140

45. 1945., svibanj 26. - Dopis upu□en III. odsjeku OZN-e za Hrvatsku o osnivanju zarobljeni□kih logora u Slavoniji i odnosu prema ratnim zarobljenicima.....141

46. 1945., svibanj 28., Zagreb - Depe□a OZN-e za Hrvatsku br. 155 upu□ena General□tabu JA o namjeri prebacivanja arhive Ministarstva vanjskih poslova NDH u Beograd 143

47. 1945., svibanj 28. - Depe□a II. JA upu□ena XXVIII. diviziji o tome da se zarobljeni domobrani vi□e ne smatraju zarobljenicima, da □e biti povu□eni iz logora, izuzev □asnika i do□asnika, da □e se njima popuniti postrojbe JA, kao i o tome da sve zarobljenike na prostoru divizije do njihova smje□taja u logore preuzimaju i osiguravaju divizijske postrojbe 144

48. 1945., svibanj 29. - Depe□a II. JA upu□ena podre□enim postrojbama, kojom se zabranjuje oduzimanje privatnih stvari od zarobljenika.....145

49. 1945., svibanj 31. - Iz izvješća sekretara KPH IV. udarne brigade upućenog sekretaru Divizijskog komiteta KPH III. udarne divizije o partijskom radu i odnosu prema zarobljenicima u svibnju 1945. 145

50. 1945., lipanj - Izvješće OZN-e za Baniju o radu u svibnju 1945. 147

51. 1945., lipanj 1., Vinkovci - Upravni odjel Gradskog NOO Vinkovci dostavlja Centralnom logoru za protjerivanje Nijemaca/folksdojčera u Josipovcu kraj Osijeka poimenični popis uhićenih folksdojčera s područja Gradskog NOO-a Vinkovci, te izvještuje da će ih izručiti u logor na daljnji postupak 148

52. 1945., lipanj 2., Nova Gradiška - Izvješće Okružnog komiteta KPH Nova Gradiška upućeno Oblasnom komitetu KPH Osijek o stanju u kotaru nakon preuzimanja vlasti.....149

53. 1945., lipanj 3. - Iz izvješća sekretara KPH XII. proleterske udarne brigade upućenog sekretaru Divizijskog komiteta KPH XII. udarne divizije o partijskom radu i odnosu prema zarobljenicima u svibnju 1945. 153

54. 1945., lipanj 4., Beograd - Odjel za repatrijaciju Ministarstva socijalne politike DFJ izvještuje Predsjedništvo Ministarskog savjeta DFJ o zaključku Državne komisije za repatrijaciju o iseljavanju/protjerivanju pripadnika mađarske i njemačke narodnosti 156

55. 1945., lipanj 6. - Izvješće OZN-e za okrug Banija upućen OZN-i za Hrvatsku o svojem radu, o masovnoj likvidaciji kod Kostajnice i o radu Oblasnog suda Banije.....157

56. 1945., lipanj 12. - Izvješće Dimitrija Georgijevića, opunomoćenika OZN-e za Jugoslaviju, upućeno Aleksandru Rankoviću, načelniku OZN-e Ministarstva narodne obrane DFJ o kretanju kolona ratnih zarobljenika s austrijske granice i iz Slovenije, o logorima u Hrvatskoj i Vojvodini, te o broju zarobljenika, ishrani i sanitetskoj službi.....161

57. 1945., lipanj 16. - Organizacijsko izvješće III. odsjeka OZN-e za Hrvatsku upućeno načelniku OZN-e za Hrvatsku o ustrojavanju štaba za zarobljenike za Hrvatsku, o izvršnom aparatu kod OZN-e za "specijalne zadatke".....165

58. 1945., lipanj 18. - Primljena depeša 17. brigade XXVIII. divizije JA o bijegu petorice ustaša sa strijeljanja 312 osoba u Gradcu kod Virovitice, koji su to zatim opisivali narodu 167

59. 1945., srpanj 3. - Dopis načelniku OZN-e za Hrvatsku o procjeni broja domobranskih i ustaških časnika, te o njihovoj sudbini 167

60. 1945., srpanj 5. - Izvješće o stanju u postrojbama Hrvatske divizije KNOJ-a i o masovnim likvidacijama.....168

61. 1945., srpanj 5., Josipovac - Odluka zapovjedništva Radnog logora Josipovac o protjerivanju Nijemaca/folksdojčera iz Slavonije u Njemačku 172

62. 1945., srpanj 6., Osijek - Upravni odjel Oblasnog NOO-a za Slavoniju u Osijeku dostavlja upravnim odjelima Okru□nog i Gradskog NOO-a tuma□enje odluke o konfiskaciji imovine folksdoj□era.....174

63. 1945., srpanj 6., Zagreb - Ministarstvo unutarnjih poslova FD Hrvatske izvje□tuje oblasne i okru□ne NOO-e o svojoj odluci o uklanjanju vojni□kih grobalja okupatora 177

64. 1945., srpanj 7., Zagreb - Zemaljska komisija za repatrijaciju Nijemaca pri Ministarstvu unutarnjih poslova FD Hrvatske, izvje□tuje upravne odjele oblasnih, okru□nih i gradskih NO-a o postupku repatrijacije (iseljavanja/protjerivanja) Nijemaca/folksdoj□era 179

65. 1945., srpanj 8., Gospi□- Depe□a Okru□nog komiteta KPH za Liku upu□ena Centralnom komitetu KPH o namjeri da bez presude strijeljaju 60 zatvorenika, za odmazdu za ubojstvo dvojice □lanova Okru□nog komiteta 184

66. 1945., srpanj 9., Zagreb - Presuda Vojnog suda Komande grada Zagreba vojnim du□obrinicima Hrvatskih oru□anih snaga NDH 185

67. 1945., srpanj 10., Zagreb - Izvje□e Ministarstva unutarnjih poslova FD Hrvatske upu□eno Centralnom komitetu KPH o pogor□anju stanja u Slavoniji zbog brutalne primjene sile i plja□ke od strane JA, milicije i OZN-e 187

68. 1945., srpanj 11., Zagreb - Izvje□e javnog tu□itelja II. JA o nepravilnostima u postupku prema ratnim zarobljenicima 192

69. 1945., srpanj 11., Zagreb - Izvje□e o radu javnih tu□itelja karlova□kog i banijskog okruga 195

70. 1945., srpanj 12. - Izvje□e Dimitrija Georgijevi□a, opunomo□enika OZN-e za Jugoslaviju, upu□eno Aleksandru Rankovi□u, na□elniku OZN-e Ministarstva narodne obrane DF Jugoslavije o pregledu ratnih zarobljenika u Jugoslaviji po narodnostima, po mjestima logora (rada) i po □inovima, te o nekim nedostacima 198

71. 1945., srpanj 14., Slavonski Brod - Okru□ni NOO, Upravni odjel Slavonski Brod nala□e Kotarskom NOO-u Upravni odjel Đakovo, da je zabranjeno svako posje□ivanje logora□a i zadr□avanje ili kretanje u blizini logora Krndija, a da □e prekr□itelji biti najstro□e ka□njeni.....206

72. 1945., srpanj 17. - Pregled i stanje u vojnim zarobljeni□kim logorima za Nijemce i Austrijance u Slavoniji 207

73. 1945., srpanj 18., Gospi□- Iz izvje□e Javnog tu□iteljstva za Liku o politi□kim prilikama, radu kaznenog i gra□anskog odjela, te radu Vojnog suda li□kog podru□ja 210

74. 1945., srpanj 18., Karlovac - Iz izvje□a Javnog tu□itelja za okrug Karlovac o radu kaznenog, vojnog i odjela OZN-e.....215

75. 1945., srpanj 19., Karlovac - Iz izvješća Odjela za opći nadzor Javnog tužitelja za okrug Karlovac upućenog Odjelu za opći nadzor Javnog tužitelja Hrvatske o nepravilnostima u raspodjeli doznaka za hranu, te o greškama OZN-e zbog uhićenja bez dokaza 218

76. 1945., srpanj 20., Suhopolje - Zapisnik sa sastanka boraca Suhopolja upućen Andriju Hebrangu u kojem prosvjeduju protiv kolonizacije Srba u Viroviticu, masovnog protjerivanja katolika iz kotara Virovitica, te ubijanja zarobljenih Hrvata 221

77. 1945., srpanj 20., Bjelovar - Izvješće Javnog tužitelja okruga Bjelovar upućeno Javnom tužitelju Hrvatske o djelotvornosti OZN-e koja je uhitila sve "reakcionare", o stanju u logorima i zatvorima, te o radu vojnih sudova 227

78. 1945. srpanj 26., Beograd - Ministar kolonizacije DFJ Sreten Vukosavljević izvještuje Predsjedništvo Ministarskog savjeta DFJ o tome, da američke, engleske i sovjetske vlasti izbjegle jugoslavenske Nijemce/folksdojčere smatraju državljanima DFJ, te da ih upućuju na povratak u Jugoslaviju 231

79. 1945., srpanj 31., Slavonski Brod - Javni tužitelj okruga Slavonski Brod izvještuje Javnog tužitelja Hrvatske o stanju u logorima i zatvorima na području okruga Slavonski Brod 232

80. 1945., srpanj - Zapisnik s prvog savjetovanja načelnika i rukovoditelja OZN-e za Hrvatsku, o upućivanju Nijemaca/folksdojčera koji se vraćaju u logore, o likvidacijama, o slabom radu sudova, o OZN-i kao pomoćnom organu komunističke partije 234

81. 1945., kolovoz 3., Beograd - Ukaz Predsjedništva AVNOJ-a o općoj amnestiji i pomilovanju 237

82. 1945., kolovoz 4., Osijek - Komisija za repatrijaciju Oblasnog NO za Slavoniju u Osijeku dostavlja upravnim odjelima okružnih i gradskih NO-a uputu o načinu protjerivanja, odnosno upućivanja u logore Nijemaca/folksdojčera 240

83. [1945. kolovoz 5.] - Iz zapisnika partijske konferencije 34. udarne divizije JA o masovnom ubijanju zarobljenika i civila od strane Karlovačke brigade i brigade Franjo Ogulinac-Seljo 243

84. 1945., kolovoz 14., Zagreb - Izvješće o brojnom stanju zarobljenika u logorima Bjelovar, Čemernica, Prečko, Dubovac i Maksimir, prije i nakon Ukaza o općoj amnestiji i pomilovanju od 3. kolovoza 1945. 244

85. 1945., kolovoz 18., Varaždin - Izvješće Javnog tužitelja za okrug Varaždin o stanju u logoru Maruševac i zatvoru OZN-e u Zlataru 245

86. 1945., kolovoz 23., Slavonski Brod - Upravni odjel Okružnog NO Slavonski Brod izvještuje Upravni odjel Gradskog NO Vinkovci o obustavi protjerivanja Nijemaca/folksdojčera do daljnjeg naređenja i nalaže njihovo upućivanje u logore Valpovo i Krndija 247

87. 1945., kolovoz 31. - Izvješće Opunomoćeništva OZN-e Hrvatske divizije KNOJ-a upućeno OZN-i za Hrvatsku o bacanju "bandita" u jamu kod Slunja 249

88. 1945., rujan 18., Zagreb - Izvješće Ministarstva pravosuđa FD Hrvatske upućeno Javnom tužitelju Hrvatske o radu sudova za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba 250

89. 1945., rujan 18., Slavonski Brod - Okružni NO Slavonski Brod, Upravni odjel, Odsjek narodne sigurnosti, izvještuje Ministarstvo unutrašnjih poslova FD Hrvatske, Odjel kaznenih zavoda Zagreb, o stanju u logorima na području okruga Slavonski Brod (Radni logor Vinkovci i Sabirni logor Krndija) 265

90. 1945., rujan 21., Slavonski Brod - Odsjek narodne sigurnosti Okružnog NO Slavonski Brod dostavlja Gradskom NO-u Upravni odjel Vinkovci uputu o protjerivanju Nijemaca/folksdojčera 269

91. 1945., rujan 26., Zagreb - Ministarstvo pravosuđa FD Hrvatske, dostavlja predsjedništvima svih okružnih i kotarskih narodnih sudova tumačenje Odluke Predsjedništva AVNOJ-a od 21. studenoga 1944. o konfiskaciji imovine osoba njemačke narodnosti i o odnosu prema Austrijancima 270

92. 1945., listopad 18., Zagreb - Pismo Milke Vukelić upućeno Vladimiru Bakariću o represiji i zločinima partizana nakon dolaska u Gospić 272

93. 1945., listopad 19., Zagreb - Izvješće pomoćnika Javnog tužitelja Hrvatske, Odjela OZN-e, o stanju u zatvorima OZN-e u Zagrebu 276

94. 1945., listopad 23., Slavonski Brod - Izvješće Okružne komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod upućeno Zemaljskoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Zagreb o Nijemcima/folksdojčerima na području Okružnog NO-a Slavonski Brod 280

95. 1945., studeni 3., Petrinja - Iz izvješća Javnog tužitelja Banije o radu vojnog odjela te o stanju u zarobljeničko-kažnjeničkom logoru u Glini 282

96. 1945., studeni 3. - Iz izvješća pomoćnika Javnog tužitelja Hrvatske o stanju u logorima Valpovo, Orlovnjak i Lepoglava 283

97. 1945., studeni 12., Zagreb - Iz izvješća Ministarstva unutarnjih poslova Narodne vlade Hrvatske upućenog Centralnom komitetu KPH o brojnosti i aktivnosti odmetnika i krijumčara, te o stanju u kažnjeničkim logorima i kaznionicama u Hrvatskoj 285

98. [1945, studeni] - Izvješće Zvonka Brkića, političkog sekretara Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju upućeno Centralnom komitetu KPH o likvidaciji civila iz Slavonskog Šamca, Kruševice, Sikirevaca, Jaruga i Velike Kopanice 293

99. 1945., prosinac 3., Bjelovar - Iz izvješća Javnog tužitelja za okrug Bjelovar upućenog Javnom tužitelju Hrvatske o stanju u logorima i zatvorima OZN-e 302

100. 1945., prosinac 9. - Izvješće OZN-e upućeno Centralnom komitetu KPH o ubojstvu svećenika don Eugena Šutrina u Privlaci kod Zadra 303

101. 1946., siječanj 5., Zagreb - Odjel za izvršenje kazni Ministarstva unutarnjih poslova Narodne vlade Hrvatske, dostavlja oblasnim i okružnim odjelima unutrašnjih poslova tumačenje o krivičnom progonu osoba koje nisu njemačke narodnosti i podrijetla, a koje su se iskazivale kao Nijemci 306

102. 1946., siječanj 12., Valpovo - Zdravstveno-socijalni odjel Kotarskog NO-a Valpovo izvještuje Zdravstveno-socijalni odjel Okružnog NO-a Osijek o pojavi pjegavog tifusa u Radnom logoru Valpovo 308

103. 1946., siječanj 18., Beograd - Ministarstvo vanjskih poslova FNRJ izvještuje Predsjedništvo ministarskog savjeta FNRJ, da je Ministarstvu unutarnjih poslova FNRJ dostavilo prijedlog o iseljavanju/repatrijaciji Nijemaca/folksdojčera iz Jugoslavije 310

104. 1946., veljača 26., Beograd - Izvješće Odjela za ratne zarobljenike Ministarstva narodne obrane FNRJ upućeno Dimitriju Georgijeviću, opunomoćeniku OZN-e za Jugoslaviju o zarobljenicima, jugoslavenskim državljanima 313

105. 1946., ožujak 4., Beograd - Zapovijed Josipa Broza Tita, vrhovnog zapovjednika JA, Odjelu za ratne zarobljenike Ministarstva narodne obrane FNRJ, o otpustu iz logora ratnih zarobljenika, jugoslavenskih državljana 315

106. 1946., ožujak 4., Karlovac - OZN-a za okrug Karlovac izvještuje Javnog tužitelja za okrug Karlovac o bijegu 15 osoba osuđenih na smrt iz zatvora Okružnog narodnog suda u Karlovcu, od kojih su desetorica u bijegu ubijena 316

107. 1946., ožujak 12., Zagreb - Odjel za izvršenje kazni Ministarstva unutarnjih poslova NR Hrvatske, dostavlja okružnim odjelima unutarnjih poslova načelno uputstvo o upućivanju u logore osoba njemačke narodnosti 317

108. 1946., travanj 27., Varaždin - Izvješće Okružnog komiteta KPH Varaždin upućeno Centralnom komitetu KPH o likvidaciji četvorice mještana Lepoglave od strane članova Kotarskog komiteta KPH Ivanec 320

109. 1946., svibanj 11., Slavonski Brod - Odsjek narodne sigurnosti Odjela Unutarnjih poslova okruga Slavonski Brod, dostavlja Odjelu Unutarnjih poslova grada Vinkovci uputu o puštanju iz logora Krndija pojedinih skupina osoba njemačke narodnosti 321

110. 1946. - Iz izvještaja šefa II. odsjeka OZN-e za Vojvodinu o broju uhićenih po odsjecima, puštenih na slobodu, upućenih sudu, upućenih u logor te likvidiranih na području Srijema i cijele Vojvodine 324

Imensko kazalo 329

Mjesno kazalo 336

PREDGOVOR

Dokumenti objavljeni u ovoj zbirci, koja je rezultat rada dvojice povjesničara i dvojice arhivista, prikupljani su više godina u okviru različitih znanstveno-istraživačkih projekata i stručne obrade arhivskoga gradiva vezanog uz razdoblje Drugog svjetskog rata i neposrednog poraća.

Najveći broj objavljenih radova o partizanskoj i komunističkoj represiji i zločinima u Hrvatskoj potkraj i nakon Drugog svjetskog rata, nastao je uglavnom na temelju iskaza sudionika tih događaja, u prvom redu onih s poražene strane, te rezultata naknadno utvrđenih brojeva i osobnih podataka osoba nestalih ili stradalih u tom razdoblju, a tek u manjoj mjeri istraživanjem na izvornom arhivskom gradivu. Stoga se i nametnula potreba objavljivanja zbirke dokumenata postrojbi i ustanova NOV i PO Jugoslavije/ Hrvatske, organa KP Jugoslavije/Hrvatske, te DF/FNRJ Jugoslavije odnosno FD/NR Hrvatske, koja bi obuhvatila najznačajnije dostupno izvorno gradivo što se odnosi na represiju i zločine partizanskog pokreta predvođenog Komunističkom partijom Jugoslavije nad poraženim vojnim i političkim protivnicima u Drugom svjetskom ratu, kao i nad onima koje su komunističke vlasti smatrale stvarnom ili mogućom prijetnjom u ostvarenju potpune vlasti u novoj jugoslavenskoj državi.

Pretežit dio u ovoj zbirci prikupljenih dokumenata nalazi se u fondovima i zbirkama Hrvatskog državnog arhiva u Zagrebu, posebice: Odjel za zaštitu naroda (OZN-a) za Hrvatsku, Javno tužiteljstvo Socijalističke Republike Hrvatske (JT SRH), Centralni komitet Saveza komunista Hrvatske (CK SKH). Uvršteni su i dokumenti što se nalaze u državnim arhivima u Karlovcu, Osijeku (i Vinkovcima) i Slavonskom Brodu. Od dokumenata iz stranih arhiva, najviše je dokumenata iz Vojnog arhiva Vojnoistorijskog instituta Vojske Srbije i Crne Gore i Arhiva Jugoslavije u Beogradu. Od ukupno 118 dokumenata (7 u preslici) prikupljenih u ovoj zbirci samo je desetak do sada objavljeno.

Svi u ovoj zbirci prikupljeni dokumenti su iz razdoblja kad se Komunistička partija izborila za vlast djelovanjem svojih vojnih, policijskih i pravosudnih institucija. Prilikom izbora priređivači su nastojali uvrstiti dokumente što potječu iz svih dijelova Hrvatske, što je donekle i uspjelo. Osim masovnih i pojedinačnih zločina, većina dokumenata navodi i različite oblike represije – pljačku, konfiskaciju imovine, masovna protjerivanje pripadnika pojedinih naroda ili društvenih skupina, zlostavljanja, mučenja, ponižavanja. U zbirku je uvršten i manji broj dokumenata koji partizansku i komunističku represiju i zločine ne navode izravno, ali su važni za razumijevanje sveukupnog stanja i ozračja u razdoblju koje prikazujemo. U zbirku je uvršteno i nekoliko nezaobilaznih i najznačajnijih dokumenata najviših državnih/političkih i vojnih vlasti DF Jugoslavije i FD Hrvatske, NOV i PO Jugoslavije/Hrvatske donesenih u razdoblju od svibnja 1944. do kolovoza 1945.: Deklaracija Trećeg zasjedanja ZAVNOH-a o osnovnim pravima naroda i građana demokratske Hrvatske (9. svibnja 1944.), Uredba o vojnim sudovima Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije (24. svibnja 1944.), Zapovijed štaba III. JA podređenim postrojbama o postupku sa zarobljenicima (29. travnja 1945.) i Ukaz

Predsjedništva AVNOJ-a o općoj amnestiji i pomilovanju (3. kolovoza 1945.). Navedeni dokumenti trebali su upućivati na htijenje partizanskog pokreta i komunista, da s jedne strane državu izgrađuju i namjeravaju izgrađivati na demokratskim načelima, poštujući ljudska, građanska, nacionalna i etnička prava i međunarodne građanske i vojne zakone, dok s druge strane da utvrde pravni okvir za kažnjavanje ratnih zločinaca i «narodnih neprijatelja». No, većina dokumenata u ovoj zbirci svojim sadržajem svjedoči da je praksa bila potpuno drukčija, često suprotna. Ne samo da su odredbe kaznenih zakona bile slobodno tumačene pri kažnjavanju, već su u većini slučajeva primjenjivana izvansudska uklanjanja stvarnih ili mogućih neprijatelja (ubojstva, zatvaranja) i pljačke njihove imovine.

*

Tijekom Drugog svjetskog rata Komunistička partija Jugoslavije/Hrvatske i partizanski pokret izričito su tvrdili da im je strano nasilje i nezakonitost. U poslijeratnoj Jugoslaviji komunističke vlasti iskazuju iste stavove. Nasuprot tome, mnogobrojni događaji opisani u dokumentima prikazuju znatno drukčije stanje. U nakani da se riješi nepoćudnih suparnika u borbi za vlast još tijekom, a posebice potkraj rata i u neposrednom poraću KPJ/KPH služila se radom posebnih službi i jedinica NOV i PO.

U poznavanju i razumijevanju partizanske i komunističke represije i zločina potkraj i nakon Drugog svjetskog rata u Jugoslaviji i Hrvatskoj veoma je važna dokumentacija nastala pri radu postrojbi NOV i PO Jugoslavije/Hrvatske, organa KP Jugoslavije/Hrvatske i organa unutarnjih poslova (posebice Odjela za zaštitu naroda/OZN-a i Korpusa narodne obrane Jugoslavije/KNOJ), jer su oni pri organizaciji i izvođenju represije i zločina imali presudnu ulogu.

OZN-a pri Povjereništvu narodne odbrane Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije (NKOJ), osnovana je 13. svibnja 1944. po zapovijedi vrhovnog zapovjednika NOV i PO Jugoslavije Josipa Broza Tita. Zadatak OZN-e, bio je politička obavještajna i protuobavještajna služba na okupiranom teritoriju Jugoslavije i u inozemstvu, te protuobavještajna služba na oslobođenom teritoriju i u vojsci. OZN-a je djelovala u četiri odsjeka: Prvi odsjek – obavještajni, Drugi odsjek – protuobavještajni, Treći odsjek – protuobavještajna služba u vojsci, četvrti odsjek – statističko-tehnički. OZN-a je jelovala i pri glavnim štabovima, armijama i korpusnim oblastima s istovjetnim ustrojem kao i OZN-a pri NKOJ-u.

KNOJ je osnovan 15. kolovoza 1944. s osnovnom zadaćom osiguranja pozadine NOV i održavanje reda na oslobođenoj teritoriji, te «likvidacije četničkih, ustaških, belogardejskih i drugih antinarodnih bandi» KNOJ je bio neposredno potčinjen vrhovnom zapovjedniku NOV i PO Jugoslavije, koji je zapovijedao preko načelnika OZN-e. Korpus je u svom sastavu do 15. svibnja 1945. imao sedam divizija. Hrvatska divizija narodne obrane (1. divizija KNOJ-a) osnovana je 5. kolovoza 1944. U svom sastavu imala je pet brigada razmještenih na cijelom području Hrvatske. Prva brigada djelovala je na području Like, Korduna, Banovine i Pokuplja, Druga brigada na području Slavonije, Treća brigada na području Hrvatskog zagorja, Moslavine i Kalnika, četvrta brigada na području Istre i Gorskog kotara, a Peta brigada na području Dalmacije.

*

Dokumenti prikupljeni u ovoj zbirci, nedvojbeno potvr□uju:

unato□ zapovijedi Vrhovnog □taba NOV i PO Jugoslavije od 6. prosinca 1944., da se sa zarobljenicima ima postupati po me□unarodnom pravu, a koju □ab III. JA 29. travnja 1945. proslje□uje svojim postrojbama, brojni dokumenti potvr□uju, da je ubijanje ratnih zarobljenika potkraj i neposredno nakon Drugog svjetskog rata bilo sasvim uobi□ajeno i uglavnom neka□njavano. Masovne likvidacije «neprijatelja» tijekom 1944. i 1945. izvo□ene su na temelju prethodnih odluka najvi□eg partizanskog/partijskog vodstva. Iako do sada nije utvr□eno postojanje dokumenata/odluka Glavnog □taba NOV i PO Jugoslavije/Generalnog □taba JA, CK KPJ o na□inu uklanjanja, ne samo «ratnih zlo□inaca» i «narodnih neprijatelja», ve□ i ideolo□kih i politi□kih suparnika ili protivnika, □to br□a i bez previ□a skrupula (pitanje da li su takve odluke ikada i donesene u pisanom obliku), dokumenti prikupljeni u ovoj zbirci, upu□uju na gore navedenu mogu□nost. U dva dokumenta izrijekom se spominju «zaklju□ci» i «direktive» o provo□enju masovne likvidacije kao □to je depe□a Aleksandra Rankovi□a, «drugog □ovjeka nove Jugoslavije», koji nezadovoljan radom OZN-e za Hrvatsku i brojem likvidiranih u Zagrebu, 15. svibnja 1945. napominje: «/□/ Za 10 dana u oslobo□enom Zagrebu streljano je samo 200 bandita. /□/ Radite suprotno od na□ih nare□enja jer smo rekli da radite brzo i energi□no i da sve svr□ite u prvim danima», ili «direktiva» o provo□enju masovnih likvidacija kao primjerice u Dalmaciji, «da prilikom oslobo□enja uhapse □to vi□e ljudi, jedan dio od tih, koji ispunjavaju potrebne uslove, likvidiraju.» Ostali dokumenti iz razli□itih krajeva Hrvatske svjedo□e o masovnim likvidacijama provo□enim od raznih postrojbi i ustanova NOV i POJ, koje se u takvom broju sigurno ne bi mogle dogo□iti bez «direktiva» najvi□eg rukovodstava ili barem njegovog pre□utnog odobravanja. Zanimljivo je da je potkraj studenoga 1944. OZN-i dana «direktiva po kojoj oni vi□e nemaju ovla□enje da vr□e likvidaciju bez suda, osim naro□itih izuzetaka», a ve□ina dokumenata svjedo□i da najmasovnije likvidacije izvode upravo pripadnici OZN-e ili se izvode po njihovim naredbama poslije toga datuma. Tako u srpnju 1945. na□elnik OZN-e za Hrvatsku general Ivan Kraja□i□ Stevo na savjetovanju na□elnika i rukovodstva OZN-e u zavr□noj rije□i iznosi: «Drugovi, prestanite kona□no sa likvidacijom!», a i to objavljuje, ne činjenicom da je to zlo□in, ve□ zbog uznemirenosti u narodu.

Masovne i pojedina□ne likvidacije provode pripadnici partizanskih postrojbi i ustanova, prije svega pripadnici OZN-e i KNOJ-a. Naredbodavci i izvr□itelji, svjesni nelegalnosti takvih postupaka, nastoje provesti likvidacije «konspirativno». Iskazane zamjerke masovnih likvidacija vi□ih zapovjedni□kih odnose se u pravilu na na□in provo□enja, a ne na njihovu osudu. Ubijanja bez su□enja i utvr□ivanja individualne krivnje, nerijetko se izvode na neprimjeren i okrutan na□in, ponekad uz sadisti□ko i□ivljavanje nad □rtvama. U poslijeratnom vremenu, u sustavu Ministarstva unutra□njih poslova, Milicija je trebala osiguravati red i mir, obranu od odmetni□kih skupina, utvr□ivanje kriviČnih postupaka i izvr□avanje kazni. Istovremeno, od strane Milicije provo□ena je represija i po□injeni su brojni zlo□ini nad stanovni□tvom.

U po□etku rata partizansko pravosu□e je djelovalo na revolucionaran na□in bez nekih ustaljenih oblika. Naime, nije bilo jedinstvenih propisa o organizaciji vojnih

sudova, njihovoj nadležnosti i djelatnosti. Međutim, rukovodeći se istim ciljem izraženim u krilatici «Smrt fašizmu – sloboda narodu!», vojni sudovi su kao revolucionarni organi jedinstveno ostvarivali svoju namjenu, smatrajući da «treba osuditi sve ono što nanosi štetu interesima naroda i narodnooslobodilačke borbe». O većini presuda, osobito onih na smrt, koje su donijeli vojni sudovi pri partizanskim postrojbama, malo je sačuvanih dokumenata i podataka. Iz tih malobrojnih sačuvanih dokumenata vidljivo je da su prečesto izricane smrtne presude za koje nije bilo pravog razloga. To je omogućavala i činjenica, što nije bilo potrebnih i valjanih zakona i uputa. Iako je Uredba o vojnim sudovima Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije od 24. svibnja 1944. značila napredak u vojnom sudovanju, i dalje je pri izvođenju presuda dolazilo do kršenja osnovnih pravnih načela te nerijetko, kao i ranije, do samovolje pojedinaca. Sve do donošenja Zakona o vojnim sudovima od 24. kolovoza 1945., vojni sudovi su bili nadležni za najvažnija krivična djela bez obzira da li je počinitelj bio vojna ili civilna osoba. Od tada se vojni sudovi ograničavaju na vojne osobe i ratne zarobljenike, odnosno na sve «koji slabe narodnu obranu i odaju vojne tajne».

U sustavu revolucionarnog sudstva, i vojni i civilni sudovi dobili su posebnu ulogu, koja je u Hrvatskoj došla do izražaja naročito tijekom 1945. i 1946. u mnogobrojnim političkim i montiranim sudskim procesima. Rukovodstvo partizanskog pokreta istodobno s osnivanjem organa «narodnih vlasti», oblikuje i novi pravni sustav u Hrvatskoj. Novi pravni propisi i načela koje je donio ZAVNOH, posebice njegov Odjel pravosuđa, utvrdili su osnovna «revolucionarna» načela sudskog sustava u Hrvatskoj tijekom Drugog svjetskog rata i u neposrednom poraću. Odluka Predsjedništva ZAVNOH-a o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj od 24. travnja 1945., kao i nešto kasnije donesen Zakon o krivičnim djelima protiv naroda i države od 25. kolovoza 1945. konačno su utanačili kako zaštititi «osnovne tekovine NOB-e».

Ipak, očito je nezadovoljstvo i nepovjerenje zapovjedništava NOV i PO Jugoslavije/ JA, OZN-e i KNOJ-a prema radu vojnih sudova i sudova za zaštitu nacionalne časti. U većini dokumenata koji opisuju masovna i pojedinačna ubojstva, navodi se da je jedan od razloga zašto se ona sprovode, nepovjerenje u rad sudova koji ne izvršavaju svoju zadaću. Prema tumačenju istaknutog člana CK KPH Đuđa Brkića iz srpnja 1945.: «Nama se dao jedan kratki period vremena za trajanje tih revolucionarnih sudova, kao što je Sud nacionalne časti i Vojni sudovi, da bi u najkraće vrijeme očistili zemlju od neprijateljskih elemenata, bilo kaznom smrti ili robijom, kako bi neprijatelja onemogućili i zahvatili stvar u svoje ruke». Bezuvjetno neprihvaćanje «direktiva» od strane vojnih i političkih ustanova NOB-a kako osuditi «narodne neprijatelje» ili odbijanje sastavljanja sudskih presuda za osobe koje su prethodno ubijene, opljačkane i izmrcvarene, tumači se «političkom neizgrađenošću», «nesavljenošću s pokretom i borbom» i «malograđanštinom» članova sudova. Nezadovoljstvo ide tako daleko da si pojedini organi OZN-e dopuštaju prijetiti kako će podignuti «optužnicu protiv takovoga suda zbog sabotaže NOB-e».

Odlukom Predsjedništva ZAVNOH-a osnovana je 18. svibnja 1944. Zemaljska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača (skraćeno nazivana i Zemaljska komisija za ratne zločine, odnosno ZKRZ), te su donesene upute za njezin

rad. Naime, nova je vlast u Jugoslaviji i Hrvatskoj za sve stvarne i pretpostavljene «neprijatelje naroda» i «ratne zlo□inце» nastojala prikupiti podatke i potkrijepiti svoj stav i odnos prema njima. Pokazalo se da novoj vlasti i organima koji su imali zada□u ratne zlo□ine registrirati, tragati za po□initeljima i prikupljati dokazni materijal i nije bilo potpuno jasno □to je ratni zlo□in. Politi□ko ozra□je kojemu su pridonijeli takvi stavovi i postupci, bilo je sve prije negoli normalno stanje.

Protivnici ili pretpostavljeni protivnici nove vlasti, uklanjani su po kratkom postupku ili su su□eni na sudskim procesima. Osim «ratnih zlo□inaca», ubijaju se ili uhi□uju i osu□uju politi□ki protivnici, stvarni ili pretpostavljeni, na temelju pau□alnih optu□bi. Primjerice, u izvje□□u OZN-e III. VI. korpusa NOV i PO Jugoslavije od 15. sije□nja 1945. istaknuto je: «Razlog ovim likvidacijama bilo je stanovi□te, koje u Slavoniji uzela ne samo O.Z.N. a III, nego i druge ustanove, a koja se svodi na ovo: Bez mnogo skrupula treba likvidirati sve one za koje znamo da su nam neprijatelji i koji □e sutra biti protiv nas». Na prvom savjetovanju na□elnika i rukovoditelja OZN-e za Hrvatsku u srpnju 1945., na□elnik OZN-e za okrug Gorski kotar naveo je: «na staro oslobodjenom terenu uspjelo se do oslobodjenja □itavog okruga odstraniti aktivnost reakcije, naro□ito HSS-a, koji je bio najja□i neprijatelj, i to hap□anjima i likvidacijom ili politi□kim radom i □asto politi□kom borbom, u kojoj su izgubili pojedinci svaki ugled u narodu, tako da ne predstavljaju nikakovu opasnost danas u narodu».

Zanimljivo je i pomalo iznena□uju□e, □to dokumenti pokazuju, da pri provo□enju masovnih zlo□ina i ostalih represalija nad pora□enim neprijateljima zapovjednu partizansku hijerarhiju ne vodi toliko iracionalni osje□aj osvete, koliko racionalna te□nja eliminiranja politi□kih protivnika u osvajanju vlasti. Neprijatelje ili pretpostavljene neprijatelje trebalo je likvidirati fizi□ki, materijalno i politi□ki. Masovno protjerivanje, upu□ivanje u logore i razvla□□ivanje pripadnika narodnih skupina (Ma□ari i posebice Nijemci) u manjoj je mjeri osveta za njihovo priklanjanje, stvarno ili pretpostavljeno, nacionalsocijalisti□koj ideologiji, a vi□e na□in za promjenu nacionalne strukture stanovni□tva na pojedinim podru□jima i poku□aj rje□avanja socijalnih problema. Nova je vlast bila svjesna □injenice da se konfiskacijom imovine svih stvarnih i pretpostavljenih neprijatelja otvara mogu□nost za cjelovitu provedbu agrarne reforme i kolonizacije. Konfiskacija imovine «narodnim neprijateljima» predvi□ena najprije Odlukom Predsjedni□tva AVNOJ-a o prijelazu u dr□avno vlasni□tvo neprijateljske imovine, o dr□avnoj upravi nad imovinom neprisutnih osoba i o sekvestru nad imovinom koju su okupatorske vlasti prisilno otu□le od 21. studenoga 1944., te provedena Zakonom o konfiskaciji imovine i izvr□enju konfiskacije od 9. lipnja 1945., bila je i sredstvo njihovog onemogu□avanja u budu□em sukobu, ali ujedno i stjecanje materijalnih privilegija za vi□i sloj sudionika NOB-a. Nakana je novih komunisti□kih vlasti o□ito bila gospodarski uni□titi sve dru□tvene slojeve koje je smatrala glavnim neprijateljima novog dru□tvenog poretka.

Dokumenti u ovoj zbirci pokazuju, da je KP negirala gra□anske i politi□ke slobode, privatno vlasni□tvo, slobodno tr□i□te, te potiskivala tradicionalne vrijednosti poput religije i nacionalne/etni□ke ba□tine. Svi oni koji to nisu shvatili na vrijeme, progonjeni su politi□ki i sudski. Komunisti□ki obra□un sa stvarnim i pretpostavljenim protivnicima

bez razlike, institucionalan ili izvaninstitucionalan, tijekom rata ili u poraću, bio je masovan i nemilosrdan.

Namjera potpunog i radikalnog obračuna s neprijateljem, bila je i naredba Vicka Krstulovića, ministra unutarnjih poslova FD Hrvatske, o Uklanjanju vojničkih groblja okupatora od 6. srpnja 1945., koja je obuhvatila groblja i nadgrobne spomenike vojnika njemačke, talijanske i mađarske vojske, te ustaša. Iako je naredba izuzimala grobove domobrana, lokalne su vlasti, svjedoče događaji, rušile groblja i nadgrobne spomenike svih neprijateljskih vojski, uključujući i domobranske.

Iz dokumenata u ovoj zbirci, ali i inače dostupnih dokumenata, vidljivo je da su pojedini slučajevi partizanske i komunističke represije i zločina nailazili na osudu pojedinaca iz ustanova i postrojbi nalogodavaca i izvršitelja takvih djela. Brojni slučajevi nepravilnosti, a i represije i zločina, spominjani su i na sjednicama CK KP Hrvatske.

Dugo vremensko razdoblje u kojemu su se represija i zločini provodili, broj stradalnika i žrtava, kao i broj nalogodavaca i izvršitelja represije i zločina, upućuje na to da se sve ipak provodilo nekažnjeno. Pojedini slučajevi sudskih presuda izvršiocima zlodjela, ne isključuju izrečene tvrdnje. Zbrojimo li samo navode o likvidiranima koji se donose brojčano ili poimenično u dokumentima u ovoj zbirci, dolazimo do broja od oko 6800 ubijenih pretežno vojnika, ali i civila. Pri tome nisu uzeti u obzir navodi koji sadrže podatke o masovnim likvidacijama neutvrđenog broja vojnih i civilnih osoba, kao primjerice višednevne likvidacije od strane cijele jedne partizanske postrojbe s više od 400 vojnika ili odvođenje na strijeljanje vagona «bandita» i kamiona zarobljenika. Isto tako ovdje nisu uzeti u razmatranje ni navodi i podaci o strijeljanima temeljem sudskih presuda.

*

Danas je teško, pa i gotovo nemoguće, rekonstruirati količinu i sudbinu dokumentacije vojnih i civilnih postrojbi i ustanova NOV i PO Jugoslavije/Hrvatske, organa KP Jugoslavije/Hrvatske, te DF/FNRJ Jugoslavije odnosno FD/NR Hrvatske, koja se odnosi na sustav komunističke represije i zločina tijekom i neposredno nakon završetka Drugog svjetskog rata.

Pojedini dokumenti iz ove zbirke navode i potvrđuju da je produkcija dokumenata NOP-a i u prvoj fazi rata, u razdoblju do 1943., bila na zavidnoj razini. Tijekom 1944., a posebice 1945., kada NOV i PO Jugoslavije raspolaže stabilnom pozadinom i poprilično logistikom, količina dokumenata nedvojbeno je znatno veća. U tom razdoblju i vlastitoj, ali i neprijateljskoj dokumentaciju i arhivskom gradivu ustanove NOP-a posvećuju punu pozornost. Uglavnom zbog toga što se nova država izgrađivala na centralističkim načelima, a ne zbog nacionalističkih motiva, iako ni ta činjenica nije zanemariva, najveći dio arhivskog gradiva NDH i cjelokupno gradivo NOV i PO Hrvatske završilo je u Beogradu, gdje se i danas nalazi. Treba napomenuti da je odavno objavljen i poznat popis tog gradiva, međutim tim popisima nije obuhvaćeno gradivo OZN-e i UDB-e, te KNOJ-a, glavnih naredbodavaca i izvršilaca represije i zločina. Što se s tom dokumentacijom dogodilo, nezahvalno je i teško pretpostaviti.

Uvid u dostupnu dokumentaciju Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu, donekle omogućuje rekonstrukciju sudbine dokumentacije OZN-e za Hrvatsku. Primjerice: Komisiji za prikupljanje i sređivanje materijala o historijatu resora unutarnjih poslova 2. uprave Državnog sekretarijata za unutarnje poslove Narodne Republike Hrvatske, Opunomoćstva Uprave državne bezbjednosti Državnog sekretarijata unutarnjih poslova Narodne Republike Hrvatske izvještaju tijekom studenoga 1954. o nepostojanju gradiva. UDB-a DSUP NRH za kotar Petrinja javila je, da nije poznato gdje se nalazi arhiva, ali da «/□/ postoji velika vjerojatnoća da je sa ostalim starim papirima predana poduzeću otpad u nekoj od posleratnih godina». UDB-a DSUP NRH za kotar Nova Gradiška javila je, kako «misle», da je arhiva Ozne za Slavoniju spaljena u Osijeku 1946. UDB-a DSUP NRH za kotar Ogulin javila je, da su dokumenti «vjerojatno» uništeni 1950. prilikom sređivanja arhive i slanja «iste u jednom djelu u CA, a u drugom dijelu se spaljila». UDB-a DSUP NRH iz Pakraca javila je da nema dokumenata, «/□/ jer je 1950. sva arhiva, a medju njom i dokumenti koji datiraju iz vremena rada našeg resora u toku NOB-a su spaljeni. Osim toga je jedan dio materijala upućen u centralnu arhivu koja se nalazi kod Državnog sekretarijata». UDB-a DSUP NRH iz Varaždina javila je da nema dokumenata, ali da bi mogli biti u arhivu UDB-e NRH ili «je spaljeno». Nedvojbeno je da se gradivo OZN-e koje je sadržavalo podatke i navode o represiji i zločinima postupno i sustavno uništavalo kao nepoćudno i kompromitirajuće za vlast. Primjerice, uz dopis s prilogom OZN-e VI. korpusa, koji je uputila III. odsjeku OZN-e za Hrvatsku «pregled kao i imena likvidiranih lica u razmaku od 15. IX. 1944. do 1. I. 1945. /.../», s napomenom «skoro sve likvidacije su izvršene bez zapisnika», zabilježila je odgovorne osobe iz Službe državne sigurnosti Republičkog Sekretarijata unutrašnjih poslova Socijalističke Republike Hrvatske od 3. ožujka 1986.: «Dokumentacija je pronađena među ostalom dokumentacijom na kojoj je radila Radna grupa, tako da do sada nije bila evidentirana /□/. Zbog svoje delikatnosti, predlažem da se ista dokumentacija ODMAH UNIŠTI, zbog opće poznatih razloga». Nakon svega, do danas nije niti stručnoj, a kamoli ostaloj javnosti, poznato koliko se takvog «nepoćudnog» arhivskog gradiva još uvijek nalazi po arhivima državnih ustanova, u prvom redu Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske i Ministarstva unutarnjih poslova Srbije i Crne Gore, a i drugdje, posebice u arhivima u Beogradu. Naime, nepoznato je gdje se nalazi dokumentacija MUP-a FD/NR Hrvatske za razdoblje od 1944. do 1953., koji je od Ministarstva pravosuđa u ljeto 1945. preuzeo brigu o zarobljeničkim logorima u Hrvatskoj. U Hrvatskom državnom arhivu nalazi se tek 79 kutija i tri knjige gradiva Ministarstva pravosuđa za razdoblje od 1945. do 1949. i četiri kutije gradiva Ministarstva unutarnjih poslova za razdoblje od 1945. do 1953. i to uglavnom računovodstvene naravi.

*

Prema mišljenju priređivača prikupljena količina i raznolikost dokumenata o partizanskoj i komunističkoj represiji i zločinima u Hrvatskoj u razdoblju od 1944. do 1946. dostatna je i reprezentativna za objavljivanje. Osim toga, smatrali smo, da je i razdesetogodišnjica završetka Drugog svjetskog rata prigoda za upoznavanje stručne i ostale javnosti s dokumentima isključivo postrojbi i ustanova NOV i PO Jugoslavije/Hrvatske, organa KP Jugoslavije/Hrvatske, te DF/FNRJ Jugoslavije odnosno FD/

NR Hrvatske, koji nedvojbeno svjedoče da su se masovna represija i zločini nad poraženim neprijateljima provodili planski i sustavno, institucionalno, ali jednako tako i izvaninstitucionalno, po zapovijedima najviših partijskih, vojnih i državnih vlasti. To potvrđuju i manje-više identični «rukopisi» prikupljenih dokumenata bez razlike na kojoj vojnoj i političkoj razini ili području Hrvatske/Jugoslavije nastali.

Partisan and Communist Repression and Crimes in Croatia, 1944-1946, Collection of documents

Documents presented in this collection are result of research conducted by two historians and two archivists. They collected the documents throughout the several years of work within the various scientific projects and archival work connected with the World War II and immediate post-war period.

The largest number of published works regarding the partisan and communist repression and crimes in Croatia at the end and immediately after the World War II are based on various statements of participants of those events, mostly those from the defeated side and certain amount of information about missing and persecuted also exists, but these works very rarely used original archival documents.

This is the main reason for the publishing of this collection, because it consists of documents of units and institutions of People's Liberation Army and Partisan Detachments of Yugoslavia/Croatia, PLA & PD of Yugoslavia/Croatia (Narodnooslobodilačka vojska i partizanski odredi Jugoslavije), institutions of Communist Party of Yugoslavia/Croatia (Komunistička partija Jugoslavije/Hrvatske), Democratic Federative/Federative People's Republic of Yugoslavia and Federative State/People's Republic of Croatia. The collection covers the most significant available original materials concerning the repression and crimes of partisan movement led by the Communist Party of Yugoslavia committed against the military and political opponents defeated during World War II, as well as against all those considered to be a real or imagined threat for the communist authorities in the realisation of their goal to achieve complete power in the new Yugoslav state.

The largest amount of documents in this collection is placed in record groups and collections of the Croatian State Archives in Zagreb, especially in the following record groups: Department for the protection of people for Croatia (Odjel za zaštitu naroda za Hrvatsku, OZN-a), Public Prosecution Office of Socialistic Republic of Croatia (Javno tužiteljstvo Socijalističke Republike Hrvatske, JT SRH) and Central Committee of League of Communists of Croatia (Centralni komitet Saveza komunista Hrvatske, CK SKH). Documents from regional state archives in Karlovac, Osijek (and Vinkovci) and Slavonski Brod are also included. Regarding documents from foreign archives, majority of them are from Military Archives of the Military Historical Institute of the Army of Serbia and Montenegro and from Archives of Yugoslavia in Belgrade. From the total amount of 118 documents (7 copies) presented in this collection, only ten were previously made public.

All documents in this collection are related to the period when the Communist Party was securing its complete power by the actions of its military, police and legal bodies. The authors tried to include documents covering all regions of Croatia,

Beside mass and individual crimes, majority of documents describe various types of repression – robbery, confiscation of property, as well as mass scale expulsion of members of certain ethnic or social groups, violence, torture and humiliation. The collection also contains smaller number of documents that are not directly connected with

partisans and communist repression and crimes, but they are important for understanding of the general situation and environment of the reviewed period. The collection also includes several unavoidable key documents of the highest state/political and military authorities of Democratic Federative Yugoslavia and Federal State of Croatia, and People's Liberation Army and Partisan Detachments of Yugoslavia issued from May 1944 to August 1945, more precisely documents of the State Anti-Fascist Council of National Liberation of Croatia (Zemaljsko antifa□i□ko vije□e narodnog oslobo□enja Hrvatske, ZAVNOH), Supreme Headquarters of People's Liberation Army and Partisan Detachments of Yugoslavia, Headquarters of 3rd Yugoslav Army and Anti-Fascist Council of National Liberation of Yugoslavia (Zemaljsko antifa□i□ko vije□e narodnog oslobo□enja Jugoslavije, AVNOJ). These documents clearly show that partisan movement and communists publicly preached the creation of the new state on democratic principles, with respect to human, civil, national and ethnic rights and international civil and military laws with establishment of legal framework for punishment of war criminals and □people's enemies□. But majority of documents in this collection clearly show that the real action of communist completely disregarded the official principles. The paragraphs of criminal law were misinterpreted during trials and in numerous cases elimination of real and possible enemies (killing, imprisonment) and robbery of their property took place without any form of legal proceedings.

*

During the World War II Communist Party of Yugoslavia/Croatia and partisan movement explicitly claimed that they do not support violence and unlawful practice. In post-war Yugoslavia communist authorities expressed the same attitude. Contradictory to that, many events described in collected documents show completely different pattern of behaviour. In the attempt to destroy unwanted rivals in the power struggle during and especially after the war, the communist organized several special services and units within the People's Liberation Army and Partisan Detachments. Documents of partisan units and communist organization are crucial for the understanding of partisan and communist repression and crimes at the end and after the World War II. Especially important are documents of internal affairs bodies, such as Department for the protection of people (OZN-a) and Corps of the National Defence of Yugoslavia (Korpus narodne obrane Jugoslavije, KNOJ)) since these institutions had a crucial role in the organisation and execution of repression and crimes.

On May 13, 1944 Supreme Commander of People's Liberation Army and Partisan Detachments Josip Broz Tito ordered the establishment of Department for the protection of people within the Commission of National Defence of the National Committee of Liberation of Yugoslavia. The task of this service was political intelligence, counter intelligence service on the occupied territory and abroad and counter intelligence service on liberated territory and within the partisan units. It work was organized in four sections: First section □intelligence, Second section □counter intelligence, Third section □counter intelligence in partisan units, Fourth section □statistics and technology. Detachments of this service were also established within general staffs, army and corps sectors.

Corps of the National Defence of Yugoslavia was established on August 15, 1944. Its main task was to secure the rear of partisan units, to keep order on liberated territory and to □liquidation Chetnik, Ustasha, White Guard and other anti-people gangs□ The Corps was under the direct command of the Supreme Commander of People's Liberation Army and Partisan Detachments, who issued his orders through the Chief of the Department for the protection of people. Until May 15, 1945 the Corps was composed of seven divisions. Croatian Division of People Defence (1st Division of the Corps of the National Defence of Yugoslavia) was established on August 5, 1944. It consisted of five brigades located throughout the territory of Croatia. The 1st brigade was covered the territory of Lika, Kordun, Banovina and Pokuplje, the 2nd Brigade covered the territory of Slavonia, the 3rd brigade covered the territory of Hrvatsko Zagorje, the 4th brigade the territory of Istra and Gorski Kotar and the 5th brigade the territory of Dalmatia.

*

Documents from this collection undoubtedly confirm the following:

Despite the order of Supreme Headquarters of PLA & PD of Yugoslavia from December 6, 1944 that prisoners of war must be treated accordingly to the international law, which was on April 29, 1945 forwarded by the Headquarters of 3rd Yugoslav army to all subordinated units, numerous documents confirm that killing of prisoners of war at the end and immediately after the World War II was quite widespread and mostly with impunity. Mass liquidations of □enemies□ during the 1944 and 1945 were conducted after the previous decisions of the highest partisans/party leadership.

The documents/decisions of Supreme Headquarters of PLA & PD of Yugoslavia/ General Staff of Yugoslav Army and Central Committee of the Communist Party of Yugoslavia on radical and massive liquidation of □war criminals□ and □public enemies□, but also of ideological and political rivals, has not yet been found. It is doubtful that such decision was ever made in written form. Nevertheless the documents in this collection indicate the possibility that such decision was indeed made. In two documents □conclusions□ and □directives□ about implementation of mass liquidations are explicitly mentioned. The first is a dispatch of Aleksandar Rankovi□, □the second man of new Yugoslavia□ from May 15, 1945. In the dispatch Rankovi□ is unsatisfied with the work of Department for the protection of people for Croatia and with the number of persons liquidated in Zagreb: □/□/ During 10 day in liberated Zagreb only 200 bandits was shot /□/ You work contrary to our orders since we have told you to work quickly and efficiently and to finish all in the first days□ The second document confirming the existence of liquidation plan is the □directive□ for the implementation of mass liquidations, for example in Dalmatia, The "directive" states □that during liberation as much as possible people should be imprisoned, one part of those which satisfy needed requirements should be liquidated□ Other documents from different parts of Croatia testify about mass liquidations committed by the various units and bodies of PLA & PDY. These widespread liquidations could not have taken place without □directives□ of the highest authority or at least without its tacit approval. It is interesting that during late November 1944 the Department for the protection of people received □directive by which from then on they do not have the authority to perform liquidation without court, except special

exceptions□, and majority of documents testify that the largest mass liquidations were performed after that date exactly by Department for the defence of people or by their orders. In July 1945 general Ivan Kraj□i□ Stevo, chief of Department for the protection of people for Croatia, during the conference with his subordinates stated: □Comrades, you should finally stop with liquidation!□ not because it was a crime, but because of anxiety among the population.

Mass and individual liquidations were conducted by partisan units, but mostly by members of the Department for the protection of people and Corps of the National Defence of Yugoslavia. Ordering authorities and executors, aware of the illegality of such procedures, tried to carry out liquidations □n conspiracy□ Expressed objections on mass liquidations by the higher commands were usually related to the way of execution, and not against the liquidations themselves. Killings without trial and proof of individual guilt were, note infrequently, done in unsuitably, cruel and sometimes sadistic manner. In post-war period, the Ministry of Internal Affairs and People's militia were organized to secure the order and peace, to fight the outlaw groups, and to carry out the sentences issued after the criminal procedures. At the same time these bodies carried out repressions and committed numerous crimes against the civilians.

In the beginning of the war partisan administration of justice/jurisdiction was conducted in the revolutionary manner, without any detailed procedure. No unique regulations of the military courts existed. They acted according to the "Death to fascism, liberty to people!□ and as revolutionary bodies they fulfilled their purpose, because □t is necessary to sentence everything that brings damage to interest of the people and national liberation struggle.□There are only few documents about the sentences issued by these partisan military courts, especially death-sentences. Nevertheless the available documents clearly show that the death sentences were ruled too often and without proper cause and such practice was made easier by the fact that there were no valid laws and legal instructions. Regulation on Military Courts issued by the Supreme Headquarters of PLA & PD of Yugoslavia on May 24, 1944 indicated an improvement in military justice system, but the arbitrary decisions and violation of basic legal principles were still widespread. Until the enactment of Military Courts Act on August 24, 1945, military courts were responsible for the most important criminal acts, regardless whether their perpetrator was soldier or a civilian. After May 24, 1945 military courts were restricted to prosecute only soldiers and prisoners of war, more precisely all those □who weaken the national defence and betray military secrets□

Revolutionary legal practice was not restricted only to military courts, because numerous political show-trials were held in Croatia during 1945 and 1946. Partisan movement leadership established institutions of □people□s authorities□ and within them also shaped the new legal system in Croatia. The State Anti-Fascist Council of National Liberation of Croatia and its Department of Justice issued new legal regulations and principles and defined basic □revolutionary□ principles of legal system in Croatia during late World War II and in the immediate post-war period. On April 24, 1945 Presidium of the State Anti-Fascist Council of National Liberation of Croatia brought a decision on the "Protection of National Honour of Croats and Serbs in Croatia" and on

August 25, 1945 it also issued the act on criminal deeds against the nation and state in order to protect the □basic inheritance of national liberation struggle□.

Yugoslav army, Department for the protection of people and Corps of the National Defence of Yugoslavia were obviously dissatisfied and suspicious toward the military courts and courts for the protection of national honour. In majority of documents describing mass and individual murders, it is stated that liquidations were conducted because there was no trust that the courts will do their job "properly". Accordingly to the interpretation of Du□ko Brki□, a distinguish member of the Central Committee of the Communist Party of Croatia from July 1945: □We were given a brief period during the existence of this revolutionary courts, Courts of National Honour and Military courts, so that we could in the shortest time clean the country from enemy elements, by death punishment or imprisonment, so that we can prevent the enemy and to take the control of the situation.□ Judges and other members of judiciary who rejected the unconditional orders from the military and political institutions of the partisan movement how to judge □public enemies□ or those who rejected issuing sentences for the persons who had already been killed, robbed and tortured, were interpreted as □political immaturity□, □non getting accustomed to movement and struggle□ and □petty-bourgeois□ of court members. Dissatisfaction went so for that some representatives of the Department for the protection of people threatened to raise a □charge against such court because of sabotage□.

On May 18, 1944 the Presidium of the State Anti-Fascist Council of National Liberation of Croatia established the State Commission for the Establishment of Crimes of Occupiers and their Servants (State Commission for War Crimes), and enacted regulations for its work. New regime in Yugoslavia and Croatia was trying to collect data for all real and potential □people's enemies□ and □war criminals□. It is clear that new government did not have a completely clear attitude toward war crimes, because in the existing political climate accusation of war crime could even be attached to persons who have not committed such acts according to the international laws.

Enemies or supposed enemies of the new government were eliminated by short procedures or brought to the court. Beside □war criminals□ also political opponents, real or supposed, were killed, imprisoned or sentenced based on charges not substantiated by strong evidence. For example, in one report of the Department for the protection of people from January 15, 1945 it is stated: □Reason for these liquidations was decision taken in Slavonia not only by the Department for the protection of people but by other institutions as well and it is basically the following: It is necessary to liquidate all those that we know they are our enemies and which will tomorrow be against us without many scruples.□ On the first conference of high officials of the Department for the protection of people for Croatia held in July 1945, the head of this service for the Gorski Kotar region stated that: on the old liberated territory it was managed, before the whole county was liberated, to remove reactionary activities, especially Croatian Peasant Party which was the strongest enemy and that is by arresting and liquidating or by political work and clean political struggle, in which individual lost every reputation among people, so today they do not represent any threat in public.□

It□s interesting but also surprising, as collected documents clearly show, that during the execution of mass crimes and others forms of repression against the defeated enemies, the commanding partisans officials were not led by the irrational revenge. Instead it was much more the rational attempt as rational to eliminate the political opponents in order to achieve complete power. It was necessary to liquidate enemies or supposed enemies physically, material and politically. Mass expulsion and imprisonment in camps of certain ethnic groups (Hungarians and especially Germans) was much less a revenge for their real or presumed support for the Nazi ideology and much more a way to change the national structure of population on specific territories and to attempt to solve social problems. The new government was aware of the fact that confiscation of property of real and supposed enemies opened the possibility for realisation of land reform and colonisation. Confiscation of □public enemies□ property was anticipated by the decision of the Presidium of the Antifascist Council of the People's Liberation of Yugoslavia to transfer the "enemy property" and the property of absent persons under the state administration. This decision was made on November 21, 1944. On June 9, 1945 the Law on confiscation on property and implementation of confiscation was enacted. These measures disqualified the potential enemies and at the same time meant the possibility for higher communist officials to acquire material benefits. Intention of the new communist authorities was obviously to economically destroy all social classes who were considered the enemies of the new social order.

Documents from this collection show that communists denied citizen and political freedoms, private property, free market, and repressed traditional values such as national/ethnic heritage. Everybody who did not understand that was pressured politically or legally. Communist confrontation with real and supposed opponents without difference, institutional or non-institutional, during the war or in post-war period was massive and relentless.

Intention for complete and radical purge of the enemies is also clearly seen in the order of Vicko Krstulovi□, minister of internal affairs of the Federal State of Croatia on the removal of military cemeteries of occupying armies issued on June 6, 1945. It included cemeteries of German, Italian and Hungarian soldiers as well as Ustasha. Although the order excluded graves of Croatian home guardsmen, local authorities, as events witness, demolished cemeteries of all enemy armies, including those of the Croatian Home guards.

From documents presented in the collection, and from the ones accessible elsewhere, it is visible that particular cases of partisans and communist repression and crimes faced disapproval of individuals from various institutions. Numerous cases of irregularities in connection with the repression were also were mentioned during the meetings of the Central Committee of the Communist Party of Croatia.

Long time period during which repression and crime were executed, number of sufferers and victims, as well as number of order-issuing authorities and executers of repression and crimes indicate that everything was done without punishment. If we only add up quotes on liquidated persons mentioned in the collected documents by number or by individual name, we came to approximate number of 6800 killed, mainly solders,

but civilians as well. While doing so, quotes containing data on mass liquidation of unknown number of military and civilian persons were not taken into consideration, for example several-days liquidations done by the whole partisans unit with more than a 400 solders or taking to execution by firing squad trainloads of "bandits" or truck of prisoners. Likewise, quotes and data on executed by firing squad based on the judicial verdicts were also not taken into consideration.

*

Today is difficult, almost impossible, to reconstruct quantity and destiny of documentation of military and civilians institutions of the Yugoslav communist and partisan movement referring to the repression and crimes during and immediately after the end of the World War II.

Particular documents from this collection state and confirm that production of documents of the partisan movement during the first phase of the war, until 1943, was on a high level. During 1944, and especially 1945 when PLA & PD of Yugoslavia had a stabile background and considerable resources at they disposal, quantity of documents is without doubt, even higher. In this period the institutions of the partisan movement devoted full attention to their own, as well as to the enemy documentation and archival material. Mainly because the new state was build on centralistic principles, and not because of nationalistic motives, although that fact isn't irrelevant, the most part of archival material of Independent State of Croatia and whole material of PLA & PD of Croatia ended in Belgrade, where they are kept even today. It should be mentioned that list of that material is published and known a long ago, although this lists don't cover documents of the Department for the protection of people and Corps of the National Defence of Yugoslavia. What happened with these document is difficult to guess with certainty.

Access to available documentation of Croatian State Archives in Zagreb, partially provide reconstruction of destiny of Department for the protection of people for Croatia documentation. Some of preserved documents state that archives were destroyed, burned down or transferred to other locations. It is undoubtedly that the documents containing considerable data on repression and crimes were gradually and systematically destroyed because they were dangerous for the existing communist regime. After all, until today it is still unknown to professional and other public, how many such "dangerous" archival material is still placed in public authorities' archives, in first place in Ministry of Internal Affairs of Republic of Croatia and Ministry of Internal Affairs of Serbia and Montenegro and elsewhere, especially in archives in Belgrade. Namely, it is unknown where the documentation of Ministry of Internal Affairs of Croatia for the period from 1944 to 1953 are kept, which in summer of 1945 took responsibilities for taking care of prisoners camps in Croatia from Ministry of Justice. Croatian State Archives keeps only 79 boxes and 3 books of material of Ministry of Justice for the period from 1945 to 1949 and 4 boxes of material of Ministry of Internal Affairs from the period from 1945 to 1953 and that is mainly accountancy papers.

*

According to the opinion of historians and archivists who prepared this collection, amount and diversity of documents regarding partisan and communist repression and crimes in Croatia, in the period from 1944 to 1946 is sufficient and representative for publication. Beside that, we considered sixtieth anniversary of the end of the World War II as a right occasion for introducing professional and general public with documents of units and establishments of PLA and PD of Yugoslavia/Croatia, organs of Communist Party of Yugoslavia/Croatia and Democratic Federative/Federative People□s Republic of Yugoslavia, that is Federal State/People□s Republic of Croatia, which undoubtedly state that mass repression and crimes over defeated enemies were conducted according to plan and systematically, institutional and even more non-institutional, under the orders of highest party, military and state authorities. That is confirmed, as well, by more or less identical □writings□ of collected documents, regardless of military and political level or territory of Croatia/Yugoslavia of their creation.

KRATICE

Ad. br. □administrativni broj
AF□ □Antifa□isti□ki front □ena
AIDGL □Archiv des Institutes für donauschwäbische Geschichte und Landeskunde, Tübingen, SR Njema□ka
AJ □Arhiv Jugoslavije, Beograd, Srbija i Crna Gora
Arm. □Armija
AV Sremski Karlovci □Arhiv Vojvodine Sremski Karlovci, Srbija i Crna Gora
AVNOJ □Antifa□isti□ko vije□e narodnog oslobo□enja Jugoslavije
bat. □bataljon
BH □Bosna i Hercegovina
Br. □broj
CA □Centralni arhiv
CK KPH □Centralni komitet Komunisti□ke partije Hrvatske
□ □□as (sat)
□ **hv.** □□etvorni hvat
□**l.** □□anak
DAF □Deutsche Arbeitsfront
DAK □Dr□avni arhiv u Karlovcu
DAO □Dr□avni arhiv u Osijeku
DAO SC Vinkovci □Dr□avni arhiv u Osijeku, Sabirni centar Vinkovci
DASB □Dr□avni arhiv u Slavonskom Brodu
DFJ □Demokratska Federativna Jugoslavija
Din. □Dinar
Div. □divizija
DOPH □Dr□avno opskrbno poduze□e Hrvatske
DSUP □Dr□avni sekretarijat za unutarnje poslove
fasc. □ fascikl
FD Hrvatska □Federalna Dr□ava Hrvatska
FDH □Federalna Dr□ava Hrvatska
FNRJ □Federativna Narodna Republika Jugoslavija
g. □godina
GESTAPO □Geheime Staatspolizei
GE□A NOV i PO Hrvatske □Glavni □tab Narodnooslobodila□ke vojske i partizanskih odreda Hrvatske
gl. □glavni/glavno
Glates □Glavno tehni□ko skladi□te
GNO □Gradski narodni odbor
god. □godina
G□□ □Glavni □tab
G□H □Glavni □tab Hrvatske
h. □sati
HSS □Hrvatska selja□ka stranka
I. S. □Intelligence Service
inten. □intendantsko
inv. br. □inventarni broj
JA □Jugoslavenska armija
JNOF □Jedinstvena narodnooslobodila□ka fronta
JT □Javni tu□itelj/Javno tu□iteljstvo
JTH □Javni tu□itelj/tu□iteljstvo Hrvatske
jut. □jutro (zemlji□na mjera)
k. □kota
K-da □komanda
kgr. □kilogram
KK □Kotarski komitet
KNOJ □Korpus narodne obrane Jugoslavije
korp. □korpus
KP □Komunisti□ka partija
KPH □Komunisti□ka partija Hrvatske
Kulturbund □Schwäbisch-deutscher Kulturbund
kut. □kutija
M. P. □mjesto pe□ata
MNO □Ministarstvo narodne obrane
NDH □Nezavisna Dr□ava Hrvatska
NF □Narodni front
NKOJ □Nacionalni komitet oslobo□enja Jugoslavije

No □broj
NO □Narodni odbor
NOB □Narodnooslobodila□ka borba
NOO □Narodnooslobodila□ki odbor
NOP □Narodnooslobodila□ki pokret
NOV □Narodnooslobodila□ka vojska
NOV i POJ □Narodnooslobodila□ka vojska i partizanski odredi Jugoslavije
NOVH □Narodnooslobodila□ka vojska Hrvatske
NR □Narodna Republika
NRH □Narodna Republika Hrvatska
o. g. □ove godine
o. m. □ovog mjeseca
o. mj. □ovog mjeseca
OK □oblasni/okru□ni/op□inski komitet
OK KPH □oblasni/okru□ni/op□inski komitet Komunisti□ke partije Hrvatske
op□ □op□ina
or. br. □organizacijski broj
ov. g. □ove godine
OVRA □Organizzazione per la Vigilanza e la Repressione dell' Antifascismo
OZN-a □Odjel za za□titu naroda
p. oficir □podoficir
p. pukovnik □podpukovnik
Part. □partija
pk. □pokojnog
POJ □Partizanski odredi Jugoslavije
pok. □pokojnog
polit. komesar □politi□ki komesar
Pov. □povjerljivo
Pov. Br. □Povjerljivo broj
PPK □protiv pete kolone
Prol. div. □proleterska divizija
r. □ro□en/ro□ena
reg. br. □registarski broj
rkt. □rimokatolik
ROC □Rajonski obavje□tajni centar
s. □selo
S. O. □slu□beno odsutan
s. r. □svojeru□no
sek. □sekcija
SKOJ □Savez komunisti□ke omladine Jugoslavije
Spom. □Stanica poljoprivrednog oru□a i ma□ina
SS □Schutzstafel
Str. Pov. □strogo povjerljivo
Sud. br. □Sudski broj
t. □to□ka
t. g. □teku□e godine
u. z. □u zamjenu
Ud. divizija □Udarna divizija
ud. grupa □udarna grupa
UDB-a □Uprava dr□avne bezbjednosti
UNS □Usta□ka nadzorna slu□ba
v. r. □vlastoru□no
VA VII □Vojni arhiv Vojnoistorijskog instituta, Beograd, Srbija i Crna Gora
voj. obl. □vojna oblast
VS □Vojni sud
V□□ □Vrhovni □tab
ZAVNOH □Zemaljsko Antifa□isti□ko Vije□e Narodnog Oslobo□enja Hrvatske
Zgb. □Zagreb
□elj. □□eljezni□ki

1944., svibanj 9.
Topusko

Deklaracija Treæeg zasjedanja ZAVNOH-a o osnovnim pravima naroda i graæana demokratske Hrvatske

---

DEKLARACIJA
O OSNOVNIM PRAVIMA NARODA I GRAÆANA DEMOKRATSKE HRVATSKE

1. Hrvatski i srpski narod u Hrvatskoj potpuno su ravnopravni.
Nacionalnim manjinama u Hrvatskoj osigurat æe se sva prava na nacionalni æivot.

2. Svi graæani Federalne Dræave Hrvatske jednaki su i ravnopravni bez obzira na narodnost, rasu i vjeroispovijest.

3. Æene uæivaju sva prava jednako kao i muækarci.

4. Svakom graæaninu zajamæena je sigurnost liænosti i imovine. Zajamæeno je pravo vlasniætva i privatna inicijativa u gospodarskom æivotu.

5. Svim graæanima zajamæena je sloboda vjeroispovijesti i sloboda savjesti.

6. Svim graæanima zajamæena je sloboda govora, æampe, zbora, dogovora i sloboda udruæivanja. Ova prava vræe graæani za vrijeme rata u okviru narodnooslobodilaækog pokreta.

7. Izborno pravo u demokratskoj Hrvatskoj vræe biraæi tajnim glasanjem na osnovi opæeg, jednakog i neposrednog izbornog prava.
Pravo birati i biti biran u sva izborna tijela narodne vlasti ima svaki graæanin i svaka graæanka, koji navrši 18 godina æivota. Borci Narodno oslobodilaæke vojske i partizanskih odreda imaju pravo birati i biti birani bez obzira na godine æivota.
Od naæela neposrednog i tajnog glasanja moæe se po odluci Zemaljskog antifaæistiækog vijeæa narodnog oslobo∂enja Hrvatske odstupati za vrijeme narodno oslobodilaækog rata.
Maloumna lica kao i lica, koja se ogrijeæe o interese narodno oslobodilaæke borbe liæavaju se prava predviæenih u toæki 6-oj i 7-oj ove Deklaracije.

8. Duænost je i æast svakog za oruæje sposobnog graæanina, bez razlike narodnosti i vjere, da kao vojnik Narodno-oslobodilaæke vojske i partizanskih odreda aktivno uæestvuje u oslobodilaækom ratu.
Izdajstvo domovine, sluæba neprijatelju i špijunaæa u korist neprijatelja kaænjava se smræu.

9. U interesu osiguranja i u□vr□□enja demokratskog poretka i bratstva naroda Jugoslavije kao njihovih najve□h tekovina, u interesu osiguranja svih tekovina narodno oslobodila□ke borbe, zabranjuju se i progone sve fa□isti□ke i profa□isti□ke organizacije i djelatnosti, jer su uperene protiv slobode, nezavisnosti i bratske zajednice naroda Jugoslavije.

10. Svakom gra□aninu zajam□eno je pravo □albe na rje□enje organa vlasti, na □in predvi□en zakonom, ako se tim rje□enjima smatra o□te□en ili povrije□en u pravu.

Svaki gra□anin ima pravo molbe i pritu□be na sve dr□avne vlasti.

Nitko ne mo□e biti su□en bez prethodnog sudskog postupka.

11. Narodna dr□avna vlast brine se za uklanjanje nepismenosti i podizanje narodne kulture, te osigurava svim gra□anima besplatno prosvje□ivanje.

Topusko 9. svibnja 1944.

ZA
ZEMALJSKO ANTIFA□ISTI□KO VIJE□E
NARODNOG OSLOBO□ENJA HRVATSKE

Tajnik:
Dr Pavle Gregori□s.r.

Predsjednik:
Vladimir Nazor s.r.

HDA, Zagreb, 207, 6 - XIX/226 - 1944.
Narodne novine. Slu□beni list Federalne Hrvatske, god. I, br. 2, Zagreb, 7. kolovoza 1945., str. 1.

***

1.

1944., svibanj 24.

Uredba o vojnim sudovima Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije

VRHOVNI ŠTAB
NOV I POJ
Š [1] maja 1944

UREDBA O VOJNIM SUDOVIMA

I.
USTROJSTVO I NADLEŽNOST VOJNIH SUDOVA

Čl. 1

U vezi naredbe Vrhovnog štaba NOV i POJ od 8. II. 1944. g. o formaciji štaba korpusa i korpusne vojne oblasti ukidaju se dosadašnji vojni sudovi komandi područja i narodno-oslobodilačkih brigada i odreda. Vojno-sudsku vlast vršiće Vojni sud korpusa, Vojni sud korpusne vojne oblasti i Viši vojni sud.

Čl. 2

Vojni sud korpusa i korpusne vojne oblasti sude za sva djela koja su uperena protiv oslobodilačke borbe naroda Jugoslavije, protiv tekovina i interesa te borbe, za krivična dela vojnih lica i ratnih zarobljenika osim za dela koje spadaju u nadležnost Višeg vojnog suda.

Čl. 3

Viši vojni sud sudi po važnijim delima ratnih zločinaca i krivičnim delima viših oficira i generala narodno-oslobodilačke vojske.

Odlukom Vrhovnog štaba može Viši vojni sud suditi i za svako delo za koje je nadležan Vojni sud korpusa ili korpusne vojne oblasti.

Čl. 4

Vojni sud korpusa sudiće po krivičnim delima vojnika, podoficira i nižih oficira svog korpusa. Ovaj sud sudiće i za sva dela lica, na teritoriji kojom se kreće i vrši ratne operacije, a gde se brza sudska odluka pokaže potrebnom.

---

[1] Vrhovni štab NOV i PO Jugoslavije odobrio je Uredbu o vojnim sudovima 24. svibnja 1944. Usp. M. Kaloćera, Vojni pravosudni organi i pravne službe JNA, Beograd, 1986., str. 13.-17.

Čl. 5

Vojni sud korpusne vojne oblasti sudiće za sva ostala dela iz ove Uredbe, koja nisu obuhvaćena u čl. 3. i 4. Ovaj sud nadležan je i za sva sudjenja krivičnih dela vojnika, podoficira i nižih oficira operativnih jedinica u slučaju njihovog namernog izostajanja iz jedinice ili dezerterstva.

Vojni sud korpusne vojne oblasti sudi i za sva dela lica podčinjena na neoslobođenoj ili privremeno napuštenoj teritoriji.

Čl. 6

S vojnim licima u pogledu potsudnosti izjednačuju se i gradjanska lica, koja stoje u bilo kakvom službenom odnosu s vojskom, ili počine krivično delo protiv pripadnika vojske ili u zajednici s pripadnicima vojske, u vojnim prebivalištima, na štetu vojnih poduzeća, ustanova ili stvari, zatvorenici vojnih zatvora i slično.

Čl. 7

Viši vojni sud formira se kod Vrhovnog štaba NOV i POJ. Viši vojni sud može imati više veća, koja mogu biti stalna /kao na pr. kod Glavnih štabova ili štaba kojeg korpusa/ ili za pojedini slučaj. Veća postavlja Vrhovni štab na predlog predsednika suda, koji je ujedno i šef vojno-sudskog otseka Vrhovnog štaba. Svako veće Višeg vojnog suda sastoji se iz pretsedatelja i dva člana. U pojedinim slučajevima može veće imati i više članova.

Čl. 8

Vojni sud korpusa sačinjavaju sudska veća, od kojih se jedno formira kod štaba korpusa, a po jedno kod svake divizije. Veće se sastoji iz pretsedatelja i dva člana. Vojni sud korpusa može po potrebi formirati sudska veća i kod pojedinih brigada, koje su na samostalnom zadatku, odeljene od divizije.

Čl. 9

Vojni sud korpusne vojne oblasti formira se kod korpusne vojne oblasti. On donosi svoje odluke u veću, koji se sastoji iz pretsedatelja i dva člana. Taj sud može po potrebi obrazovati svoja veća kod komandi područja.

Čl. 10

Pretsednik vojnog suda korpusa je u isto vreme pretsednik Vojnog suda korpusne vojne oblasti.

On se stara o jednoobraznosti sudovanja.

Pretsednika zamenjuje potpretsednik.

Veće vojnog suda korpusa pri štabu korpusa sačinjavaju pretsednik suda kao pretsedatelj, jedan oficir štaba korpusa te jedan podoficir ili redov. Divizijsko veće Vojnog suda korpusa sačinjavaju jedan oficir iz štaba divizije kao pretsedatelj te komandant ili zamenik komandanta jedne od brigada i jedan podoficir ili redov. Kad se formira veće Vojnog suda korpusa u brigadi, pretsedatelj mu je jedan oficir iz štaba brigade, a članovi komandant ili zamenik komandanta jednog od bataljona te jedan podoficir ili redov.

U veæe Vojnog suda korpusne vojne oblasti pri korpusnoj vojnoj oblasti ulaze pretsednik suda kao pretsedatelj, jedan oficir korpusne vojne oblasti i jedan podoficir ili redov. Podruèno veæe Vojnog suda korpusne vojne oblasti saèinjavaju jedan oficir iz komande podruèja kao pretsedatelj te jedan oficir iz oficirskog kora sa teritorije podruèja i jedan podoficir ili redov.

Poèlo ne postoji vojno-sudski otsek kod korpusa, sudsko-administrativne poslove Vojnog suda korpusa vodi pretsednik, a vojnog suda korpusne vojne oblasti potpretsednik. U slueaju odlaska operativnog dela Štaba korpusa sa svoje teritorije, jedan od njih odlazi s operativnim delom Štaba korpusa, a drugi ostaje u korpusnoj vojnoj oblasti.

Pretsednika i potpretsednika Vojnog suda korpusa postavlja Vrhovni Štab NOV i POJ na predlog Glavnog Štaba.

Glavni Štab ima svoj vojno-sudski otsek.

Èlanove veæa Vojnog suda korpusa i njihove zamenike kao i Èlanove veæa Vojnog suda korpusne vojne oblasti i njihove zamenike postavlja Štab korpusa. Sastav ovih veæa dostavlja se Višem vojnom sudu.

Veæa sude svaki predmet samostalno.

Pretsednik i potpredsednik mogu pretsedati svakom sudskom veæu.

Èl. 11

Svako sudsko veæe ima sekretara, koji treba po moguènosti biti struèni sudac ili svršeni pravnik. Njega imenuje iz redova lica koja su proverena u osobodilaèkoj borbi vojni sud, u èiji sastav ulazi veæe, kod koga sekretar radi.

Sekretar pomaže raditi administrativne poslove, vodi zapisnik, sastavlja nacrt sudske odluke i ima u veæu savetodavni glas.

II.
KRIVIÈNA DELA, KAZNE I ZAŠTITNE MERE

Èl. 12

Vojni sudovi sude za: a) ratne zloèine, b) dela narodih neprijatelja i c) krivièna dela vojih lica i ratnih zarobljenika.

Èl. 13

Ratnim zloèincima, bili oni gradjani Jugoslavije, okupatorskih ili drugih zemalja, imaju se smatrati: pokretaèi, organizatori, naredbodavci te pomagaèi i neposredni izvršitelji masovnih ubijanja, muèenja, prisilnog iseljavanja, odvodjenja u logore i na prisilni rad stanovništva, zatim paleža, uništavanja i pljaèke narodne i državne imovine; svi pojedini posednici imanja i preduzeæa u Jugoslaviji, okupatorskim i drugim zemljama koji se neposredno esploatirali radnu snagu na prisilni rad odvedenih ljudi; funkcioneri teroristièkog aparata i teroristièkih naoruæanih formacija okupatora i domaæi u službi okupatora; oni koji su vršili mobilizaciju našeg naroda za neprijateljsku vojsku.

Čl. 14

Narodnim neprijateljima imaju se smatrati; svi aktivni ustaše, četnici i pripadnici ostalih oružanih formacija u službi neprijatelja i njihovi organizatori i pomagači; svi oni koji su u službi neprijatelja ma u kom vidu čkao špijuni, dostavljači, kuriri, agitatori i slično; koji su nateravali narod da okupatorima preda oružje; svi oni koji su izdali narodnu borbu i bili u dosluhu sa okupatorom; svi oni koji se odmetnu od narodne vlasti i rade protiv nje. Svi oni koji razaraju narodnu vojsku ili su na drugi način pomagali i pomažu okupatora; svi oni koji izvrše teške slučajeve ubistva i pljačke i slično.

Čl. 15

U krivična dela vojnih lica, koji usled svoje teške prirode, prelaze okvir disciplinskih prestupa, ubrajaju se pored ostalog: ne/vršenje ili nemarno vršenje vojne službe iz koga izvire veća šteta za celinu; ne/ispunjavanje naredjenja; pasivni otpor koji ide na slabljenje vojne sile; napuštanje stražarske dužnosti; dezerterstvo iz narodne vojske; namerno uništavanje borbene sposobnosti svoje ili drugoga; kvarenje i otudjivanje vojne spreme i oružja; ometanje snabdevanja, transporta, poljskih i ostalih radova namenjenih za vojsku i narod; zloupotreba u dužnosti; podnošenje lažnih izveštaja; povreda čuvanja važne vojničke tajne; ne/brižljivo lečenje bolesnika i ranjenika; širenje lažne neprijateljske propagande; razaranje unutarnjeg jedinstva i borbenog raspoloženja medju vojnicima; surovo postupanje s narodom.

Vojni sudovi sude vojnim licima i za krivična dela kao što su: ličenje čivota, telesna povreda, silovanje, pljačka, kradja, prevara, paleži.t.d.

Ako ovakva i slična dela počine ratni zarobljenici, smatraće se kao dela teške prirode.

Čl. 16

Vojni sudovi izricaće ove kazne i zaštitne mere: a) strogi ukor, b) imovinsku kaznu /novčanu, u naravi, u delu/, c) izgon iz prebivališta, d) ličenje čina odnosno zvanja, e) uklanjanje s položaja, f) prisilni rad u trajanju od tri meseca do dve godine, g) teški prisilni rad u trajanju od tri meseca do dve godine pa i više, i h) smrtnu kaznu.

Uz ove kazne može sud izreći gubitak vojničke časti i gubitak gradjanske časti - na odredjeno vreme ili za uvek te konfiskaciju imovine.

Čl. 17

Kaznu i zaštitne mere odmeruje sud nakon brižljive ocene prema težini dela i njegovim posledicama, prema stepenu krivične odgovornosti i opasnosti počinitelja imajući u vidu njegovu prošlost i vaspitanje te uzimajući u obzir i ostale otežice i olakšice.

Više vrsta kazni i zaštitnih mera mogu se zajedno izreći prema prirodi dela i počinitelja.

Vreme provedeno u pritvoru ili istražnom zatvoru uračunava se u kaznu prisilnog rada i teškog prisilnog rada.

Kad sud izriče smrtnu kaznu, izreći će u presudi ujedno i gubitak vojničke odnosno gradjanske časti te konfiskaciju osudjenikove imovine u korist Narodno-oslobodilačkog

fonda u saglasnosti s postojeim propisima o konfiskaciji. Ove kazne primenie sud i kada u teim slu ajevima izrie kaznu prisilnog rada i teeg prisilnog rada.

Kazna prisilnog rada, teeg prisilnog rada, izgon iz prebivali ta i imovinska kazna mogu se izre i uslovno za vreme od est meseci do dve godine, pa ako osudjenik tokom vremena, na koje mu je kazna uslovljena, ne bude kanjen za novo krivi no delo, smatra e se kao da kazna nije ni izre ena, to e sud posebnim re enjem ustanoviti i po potrebi objaviti.

III.
POSTUPAK I IZVR ENJE PRESUDE

l. 18

Postupak vojnih sudova imade biti brz i bez suvi nih op irnosti, ali potpun. Radi pripreme glavnog pretresa postavie tab korpusa pri svakom sudskom ve u vojnog istra itelja /islednika/. Isto tako e i Vrhovni tab postaviti sudskog istra itelja pri svakom ve u Vi eg vojnog suda. Istra itelj vodi istragu na taj na in da prikuplja dokazni materijal kako optube tako i odbrane potreban za glavni pretres, saslu anjem okrivljenog, svedoka i prikupljanjem ostalih dokaza.

Istra itelj e povesti postupak na pismenu ili usmenu prijavu ma sa ije strane ona dolazila, ili po slubenoj dunosti.

Istra itelj e u prvom redu s predsedateljem ili najbli im lanom sudskog ve a re iti pitanje, da li e se osumnjieno lice zadr ati u pritvoru ili istra nom zatvoru, ili ne.

Lica se ne mogu hapsiti na osnovu neproverenih podataka, ali se mogu privesti radi saslu anja.

Prilikom vr enja istrage istra itelj ima dunost da prikupi to ta niji materijal o krivinom delu. Kad se u toku istrage poka e da je u pitanju zlonamerno ugro avanje ili petokolonaštvo, istra itelj e o tome odmah obavestiti organa slube a za titu naroda i voditi dalji postupak u sporazumu s njime.

l. 19

Po potrebi tab korpusa postavie islednika i kod pojedinih brigada odnosno komandi mesta, i to iz lica pri tabu brigade odnosno komandi mesta. Zadatak je ovih islednika, da odmah im se u njihovoj blizini dogodi krivi no delo ili uhvati sumnjivo lice, povedu izvidjaje saslu anjem osumnjienog, svedoka i prikupljanjem ostalog dokaznog materijala. On e u slu aju potrebe nad osumnjienim licem narediti pritvor. O svemu hitno telefonskim ili pismenim putem izvje tava istra itelja pri nadlenom sudskom ve u, od koga e primiti dalja uputstva za rad. Istra itelj sudskog ve a e u takvim slu ajevima narediti da se izvidjaji nadopune ili e li no do i na lice mesta da dovri istragu, odnosno narediti da se osumnjieni sa prikupljenim materijalom sprovede nadlenom sudskom ve u.

l. 20

Pri saslu anju okrivljenog i svedoka istra itelj ima zapisni ara kome diktira zapisnik. Zapisnik e potpisati istra itelj /islednik/, zapisni ar i lice koje se saslu ava. Ako je lice

nepismeno stavit će na zapisnik otisak palca desne ruke, a potpisat će ga zapisničar, označivši to u zapisniku.

Ako saslušavano lice ne zna narodni jezik, upotrebiće se tumač koji će takodjer potpisati zapisnik.

Čl. 21

Čim se završi istraga, sastaviće se pismena optužnica i podneti sa svim spisima sudskom veću. Ako istražitelj smatra da treba istragu prekinuti, prekinuće je u sporazumu s pretsedateljem ili najbližim članom veća, a okrivljenoga, ako je u pritvoru ili istražnom zatvoru, pustiti na slobodu.

Čl. 22

Kad je krivična stvar dozrela za odluku, to jest onda kada je istraga završena, vojni sud će unapred odrediti ročište /dan i čas sudjenja/, na koje će pozvati sva potrebna lica. Svi članovi suda i zapisničar moraju biti prisutni za sve vreme suđenja.

Pretres počinje čitanjem optužnice, koju čita istražitelj. On na glavnom pretresu zastupa optužbu.

Pretresom rukovodi pretsednik veća.

Pretres je usmen, a najbitniji momenti unešće se u zapisnik o pretresu, koji će nakon zaključenja rasprave potpisati svi članovi sudskog veća i zapisničar. Pretres je javan, ali ga veće iz naročitih razloga može proglasiti tajnim.

Čl. 23

U slučaju da opuženi nije sposoban da se sam brani, sud će mu dozvoliti da izabere branitelja, ili će mu ga se odrediti. Branitelj može biti svako ko nije isključen po svojoj moralnoj kvalifikaciji.

Vojnim licima ne mogu biti branitelj civilna lica.

Čl. 24

Nakon zaključenja rasprave veće zaključuje o tome, da li je stvar zrela za presudu ili nije. Ako nadje da je zrela, izreći će osudjujuću ili oslobadjajuću presudu, a u protivnom slučaju odrediće potrebne nadopune i nakon nadopune ponovo sudjenje.

Čl. 25

Ako veće vojnog suda na glavnom pretresu ustanovi, da je delo za koje optuženo vojno lice odgovara disciplinske prirode, može i samo doneti odluku po propisima naredbe o disciplinskoj odgovornosti vojnih lica.

Čl. 26

Sud će izreći presudu nakon tajnog savetovanja i objaviti je optuženom. Istražitelj neće biti prisutan tajnom savetovanju.

Čl. 27

Kod ustanovljenja istine o delu i krivnji optuženog sud nije formalno vezan ni za kakva dokazna sredstva, već donosi svoju odluku po slobodnoj oceni.

U zapisnik o glavnom pretresu unee se i kratka sadrina presude koju je sud izrekao s kratkim bitnim razlozima.

Svi lanovi vea imaju jednako pravo glasa. U sluaju da se miljenja ne podudaraju, vai ono to zakljui vena. U sluaju da se presuda ne donese jednoglasno, vee e sastaviti zapisnik o veanju, u koji e lan vea koji je ostao u manjini uneti bitne razloge svoga odvojenog miljenja. Ovaj zapisnik o veanju priklju i e se spisima u zatvorenoj koverti.

l. 28

Presude se izrie u: U ime naroda Jugoslavije

Presuda vojnog suda korpusa i korpusne vojne oblasti na pismeno sastavljena mora sadravati:

1/ Naziv suda i imena svih lanova sudskog vea, zapisniara, tuitelja ako ga ima, optuenog, branitelja ako ga ima, mesto i vreme donoenja presude i delo zbog kog se optueni optuuje.

2/ Dispozitivni deo presude, u kome e biti tano navedeni lini podaci optuenog, dela zbog kojeg ga sud proglauje krivim, zakonska kvalifikacija dela, kao i kazna koja se dosuđuje,

3/ Obrazloenje presude koja se mora odvojiti od dispozitivnog dela presude. U obrazloenju e se tono navesti injenice koje je sud utvrdio, kao i dokazna sredstva, koja su poslua sudu za sticanje uverenja o istinitosti injenica, na primer priznanja optuenoga, iskazi svedoka /poimenice kojih/, dokumenti, vetaci itd. Naroito valja obrazloiti koji su razlozi rukovodili sud pri oceni dokaza te odmeri kazne i zatitnih mera /oteice i olakice/.

Pismeno sastavljenu presudu potpisae pretsednik vea i zapisniar.

l. 29

Kad sud izrie e smrtnu kaznu, duan je odmah presudu sa svim zapisnicima i kratkim referatom dostaviti Viem vojnom sudu odnosno nadlenom veu Vieg vojnog suda, koji e presudu nieg suda odobriti, preinaiti ili ukinuti. Smrtna kazna sme se izvriti tek nakon odobrenja po Viem vojnom sudu. U izuzetnim sluajevima, kad nema veze sa Vim vojnim sudom i nema verovatnosti da e se redovna veza uskoro uspostaviti, moe vee Vojnog suda pri tabu korpusa odnosno pri korpusnoj vojnoj oblasti narediti izvrenje smrtne kazne i ne eekajui odobrenje Vieg vojnog suda. U takvom sluaju e ipak naknadno poslati spis Viem vojnom sudu s obrazloenjem zato se je tako postupilo.

Kazna lienja ina odnosno zvanja nad oficirima takodjer se ne moe izvriti pre nego je odobri Vi vojni sud.

l. 30

Smrtna kazna vri se streljanjem, a u naroito teim sluajevima vešanjem, odmah nakon primitka saglasnosti Vieg vojnog suda. O izvrenoj kazni ima se izvestiti Vi vojni sud.

IV.
ZAVRŠNE ODREDBE

Čl. 31

Vrhovni komandant NOV i POJ može svojom naredbom, na predlog Višeg vojnog suda, po vojnim sudovima osudjena lica amnestirati, ako to zasluţuju, pomilovati opraštanjem kazne u celosti ili njenim sniţenjem, pokrenuti postupak obustaviti, a ako nije pokrenut narediti da se i ne pokrene.

Čl. 32

U vezi s tačkom 6 Naredbe Vrhovnog štaba od 8. II. 1944. g. o formaciji štaba korpusa i korpusne vojne oblasti, one divizije koje su vezane na neku teritoriju kad uspostavljaju vojnu vlast onako kako je to predvidjeno za korpus, formiraće i vojni sud divizije. Članove tog suda imenuje Vrhovni štab NOV i POJ.

Čl. 33

Danom stupanja na snagu ove uredbe prestaje važiti Uredba Vrhovnog štaba od 29. XII. 1942. g. kao i ostali propisi doneseni na osnovu te Uredbe.

Istim danom prestaje važiti i Uredba o sudovima časti za oficire NOV i POJ.

Čl. 34

Redovne mesečne izveštaje vojno-sudskog otseka Vrhovnog štaba podnosiće Viši vojni sud neposredno, a Vojni sud korpusa i korpusne vojne oblasti preko Glavnog štaba.

Čl. 35

Ova Uredba stupa odmah na snagu.

VRHOVNI KOMANDANT NOV i POJ
MARŠAL JUGOSLAVIJE:
J. B. TITO v.r.

M.P.[2]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 1.1.1.
Zbornik dokumenata i podataka o narodnooslobodilačkom ratu naroda Jugoslavije, Tom II, knjiga 13, Dokumenta Centralnog komiteta KP Jugoslavije i Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije, Beograd, 1982., str. 174.-185.

[2] Okrugli pečat: GLAVNI ŠTAB NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE (u sredini zvijezda petokraka).

2.

1944., rujan 18.

□tab XIV. korpusa NOVJ dostavlja podre□enim postrojbama prijepis zapovijedi Josipa Broza Tita, vrhovnog zapovjednika NOV i PO Jugoslavije i mar□ala Jugoslavije, o poduzimanju mjera protiv postrojbi i pojedinaca koji bi i nakon 15. rujna 1944. ostali u □neprijateljskim redovima□i njihovom smje□tanju u zarobljeni□ke logore

---

N A R E D B A

Vrhovnog komandanta NOV i POJ mar□ala Jugoslavije TITA

U vezi sa time □to je istekao rok 15. septembar za dobrovoljno prela□enje domobranskih, □etni□kih i drugih jedinica koje su bile u neprijateljskim redovima

N A R E □ U J E M

da se preduzmu sle□e mere

1.- Sve one jedinice ili pojedinci koji se nalaze na strani neprijatelja posle 15. o.m., a nisu mogle iz bilo koji kojih razloga da pre□u na vreme na stranu NOV, prihvatiti i u budu□e u koliko dobrovoljno pre□u na na□u stranu i uvr□tavati ih u na□e jedinice.

2.- Sve one koji □e se od sada dobrovoljno u masama ili pojedina□no predavati treba najpre ispitati svakog pojedinca i u koliko se na□e me□u njima neprijatelja Narodno oslobodila□ke borbe ili organizatora potstreka□a protiv prelaska na stranu NOV, ima se staviti pred vojni sud. Oni koji ho□e da dobrovoljno pristupe u NOV, rasporediti po jedinicama, one koji ne □ele stupiti dobrovoljno u NOV staviti u zarobljeni□ke logore.[3]

3.- Sve one koji se uhvate da se na strani neprijatelja sa oru□jem u rukama bore protiv NOV i POJ, staviti pred vojni sud i to po hitnom postupku suditi i najstro□je kazniti. Svi oficiri i podoficiri koji su pri□li dobrovoljno zadr□avaju svoje □inove.

4.- Ova naredba va□i do opoziva, odnosno do izdavanja nove naredbe.

---

[3] Na temelju ove zapovijedi zapo□elo je osnivanje zarobljeni□kih logora i smje□tanje u njih ratnih zarobljenika. Tako je bilo i na podru□ju Hrvatske gdje je do 30. travnja 1945. osnovano 19 partizanskih zarobljeni□kih logora i u njima se nalazilo 77.049 zarobljenika o kojima je brigu vodio Glavni □tab Hrvatske/ General□tab za Hrvatsku na □elu s generalom Ivanom Go□njakom. Zatim je Ministarstvo narodne obrane DFJ pri General□tabu JA osnovalo posebni Odjel za ratne zarobljenike koje je preuzelo brigu oko ratnih zarobljenika i logora u Jugoslaviji, ali i poseban □tab za repatrirce (ratne zarobljenike, internirce, prisilno preseljene i odvedene na rad) na □elu s potpukovnikom Petrom Kleutom koji se ve□inom smje□taju u za njih □haroti□to pripremljene logore□u Subotici, Vr□cu, Velikoj Kikindi, Kovinu, Beloj Crkvi, Petrovgradu i Smederevu. Usp. B. Vla□i□, Partizani i kri□ni put, u: B. Vla□i□, A. Vojinovi□, Kri□ni put □ povijest, svjedo□anstva, dokumenti, Zagreb, 1991., str. 21., 158.-161.

Smrt fa□izmu - Sloboda narodu.

18 septembar 1944
Polo□aj

Vrhovni komandant NOV i POJ
mar□al Jugoslavije
JOSIP BROZ - TITO, s.r.

Da je prepis veran originalu, tvrdi

□TAB
XIV KORPUSA NOVJ
1 oktobra 1944.

Za □tab na□elnik
potpukovnik
Svet. Tatarac, s.r.

Da je prepis veran overenom prepisu, tvrdi

□tab 23. ud. divizije
Broj 27.
2. X. 1944. god.[4]

U z. Na□elnik 23 udarne diviz.
major
S. Nedeljko [v.r.]

Ovjereni prijepis, strojopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 1074/I., reg. br. 21-1 i 2/2.

3.

1944., rujan 29.

Mjese□no politi□ko-obavje□tajno izvje□□e za rujan 1944. OZN-e za zagreba□ku oblast upu□eno II. odsjeku OZN-e za Hrvatsku o prisilnom nova□enju i bjegovima iz NOV-e, te o na□inu iseljavanja/protjerivanja Ma□ara iz bjelovarskog i moslava□kog okruga

---

ODJELU ZA□TITE NARODA ZA HRVATSKU, ODSJEK II.

Otsjek za□tite naroda
za Zagreba□ku oblast
Br. 135 / 29. IX. 1944.

[4] Rukopis, □rilica. Naredba je proslije□ena svim brigadama 23. udarne divizije II. JA □radi upravljanja po istoj□uz potpise njihovih politi□kih komesara, na□elnika i komandanata. U prilogu se daje tekst naredbe 14. srpskoj brigadi s potpisima.

Predmet: Mjesečni polit. ob. izvještaj za mjesec rujan 1944. god.

ODJELU ZAŠTITE NARODA ZA HRVATSKU, ODSJEK II.

U posljednjih mjesec dana, krenula je mobilizacija za NOV novim poletom. Posljednji vojni i politički dogadjaji ošto su uplivisali na poboljšanje političke situacije i uvjetovali mobilizaciju. Odziv za našu vojsku bio je vrlo dobar. Tako se na pr. u Zagrebačkom okrugu odazvalo 90 % svih pozvanih. Na svim okruzima vršila se mobilizacija, ali najviše u Moslavini i Bjelovarskom okrugu. Naše brigade su se time ojačale i brojno popunile.
Kad se tome doda jošpriliv od nekoliko hiljada domobrana i gradjana iz uporišta, onda ispada, da se danas u našim jedinicama nalazi veći dio novih boraca.
Naravno, da naši nisu imali dovoljno oružja da naoružaju sve te borce i broj nenaoružanih svakog dana se sve više penje.
Djelomično zbog toga, a i zbog drugih razloga kao n. pr. špekulacije neprijateljskog uticaja i sl., nastalo je na Zagrebačkom okrugu masovno dezerterstvo. Čitave grupe dezertera vratilo se svojim kućama, otvoreno govoreći „Nema oružja, što ćemo tamo?“ Oni se nisu ni sakrivali, nego su pijančevali po selima, neki, koji su otišli s puškama, puškarali su i pravili razne ispade. Mi smo poslali tamo jednu četu naše brigade, koja je otpočela da tamo pravi red i pohvatala glavnije dezertere, iz čega zaključujemo, da će se ta pojava svesti na manju mjeru.
I na ostalim okruzima bilo je dezerterstva, ali u manjoj mjeri, a sa naše strane se energično postupilo. U nekim selima Moslavine izvršila je naša brigada hapšenje dezertera i ostali su se odazvali. Protjerali smo neke familije u uporište, od takvih koji su organizatori ili koji su otišli u uporište, ali su se tada gotovo svi vraćali i molili da ih se ne dira, što su nekima i udovoljili.
Medjutim kasnije su opet pobjegli i priča bi počinjala iz nova. Da se to spriječi mi smo energično tražili od Suda da ne pravi takove ustupke, a ko se vrati od dezertera ide takodjer pred sud, pa će se vidjeti kako će se osuditi. Takav slučaj amo imali u selu Gornja Petrička u Moslavini, gdje je 23 dezertera na nagovor nekih HSS-ovaca otišla u bandu. Kad su pohapšene po OZN-i familije, neki su se vratili, a neki su tražili rok za vraćanje. Medjutim mi stojimo na stanovištu, da se osuda mora izvršiti.
U vezi sa posljednjim pozivom maršala Tita i našom mobilizacijom, uprli su reakcionari iz HSS-a sve sile da nam ometu mobilizaciju i da zadrže domobrane, govoreći već svoju staru pjesmu o sukobu Engleza i Rusa o trećemu i ulozi domobranstva, okomljuju se na naš pokret kao na komunistički i.t.d. Oni su u svom radu postali vrlo aktivni i iznalaze sve moguće načine, da nađu kode našem pokretu. Terenom kruže njihovi letaci, koji se dijele iz ruke u ruku samo povjerljivim ljudima. Njihovi istaknuti predstavnici i ako su se formalno opredijelili za naš pokret još uvijek održavaju veze sa uporištima.
/… /
Na okruzima Moslavina i Bjelovar nastala je medju Madjarima organizacija za selenje u Madjarsku. Mi smo sa brigadom preuzeli organizaciju tog iseljavanja, a postupili smo ovako: Koji Madjari imaju nekog u partizanima, tima ne dozvoljavamo selenje

iz razloga, što bismo im morali dati i njihov imetak, kojeg bi im vlasti oplja kali i upotrijebili za rat; oni Madjari, koji imaju nekog u neprijateljskoj vojsci proglašuju se narodnim neprijateljima i iseljava ih se bez razlike da li to oni hoće ili ne. Svi muškarci sposobni za vojsku od takovih idu u konc. logor, oni pak koji nemaju nikoga ni u bandi ni kod nas, a hoće da sele, mogu da sele, ostavljajući imetak, a muškarci idu u logor; oni, koji od takovih ne će da sele, moraju poslati sposobne muškarce u NOV-u.
/ /

Smrt fašizmu sloboda narodu !

Za odsjek:

M.P.[5]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 4.0.

4.

1944., rujan 29.

Pismo OZN-e za zagrebačku oblast upućeno Oblasnom komitetu KPH i komesaru X. korpusa (Zagrebačkog), u kojem se izražava nezadovoljstvo radom Vojnog suda Komande bjelovarskog područja

---

ODSJEK ZAŠTITE NARODA
ZA ZAGREBAČKU OBLAST
Br. 145 / 29. IX. 1944.

Oblasnom komitetu K.P.H
Komesaru X. Korpusa Zagrebačkog

Dragi drugovi !

Vojni sud komande Bjelovarskog područja pokazao se skroz oportunistički pak toliko daleko, da to ide na štetu naše borbe. U posljednji mjesec i pol dana isti sud nije izrekao ni jednu smrtnu kaznu, premda je bilo više slučajeva, da su optuženi zaslužili smrt. Slučajeve špijunaže, posve dokazane, sudi isti sud na dva mjeseca prisilnog rada ili

[5] Okrugli pečat: Odsjek zaštite naroda za Zagrebačku oblast Odjela zaštite naroda za Hrvatsku (u sredini zvijezda petokraka).

jedno svinjče /slučaj Pezer Drine/.
Svaki sud u mirno doba sudi špijunažu smrću, odnosno teškom i dugogodišnjom robijom, a ovaj sud može da si priušti da sudi špijunažu sa jednim debelim prasetom.
Osim toga ovih dana u vezi sa selenjem Madjara izjavio je jedan bezobrazni i neprijateljski raspoloženi Madjar, da će zapaliti svoju kuću, kad bude selio, samo da ne ostane na korist partizana, te se pored toga derao protiv našeg pokreta. Isti se zove Keselica Eugen iz sela Vel. Pisanice. Komanda mjesta ga je na temelju toga uhapsila, ali je on potrgao remetke i htjeo pobjeći iz zatvora. Naši drugovi su to primjetili i preveli ga u zatvor OZN-a. Kad je išao da vrši nuždu oborio se na stražara, kojem je zatajio šmajser, oteo mu šmajser i htjeo da ga ubije, ali nije znao rukovati i u tom momentu udario ga je jedan drugi drug kolcem po glavi, tako, da mu je šmajser ispao i nije uspio da izvrši svoju nakanu. Nakon toga je bježao preko kilometar i pol, dok su za njim naši pucali i konačno ga uhvatili čvoga. Doveden u zatvor pokušao je opet da bježi, ali je bio i ovaj put spriječen.
OZN-a ga je predala sudu komande bjelovarskog područja tražeći najenergičnije za istoga smrtnu kaznu. Medjutim sud ga je osudio na 5 godina prisilnog rada, što je posve sigurno, da ne će izdržati, jer ako nije već pobjegao, ono će sigurno pobjeći. Mi ćemo istoga ponovno uhapsiti i predati ga sudu Korpusne oblasti, koja će mu suditi po zasluzi.
Molimo Vas, da poduzmete mjere da se ovakovi slučajevi ne dešavaju, inače ćemo biti prisiljeni, da podignemo optužnicu protiv takovoga suda zbog sabotaže NOB-e.

Smrt fašizmu šsloboda narodu !

Za odsjek
Marijan[6] [v.r.]

M.P.[7]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 4.0.

[6] Lažan.

[7] Okrugli pečat: Odsjek zaštite naroda za Zagrebačku oblast Odjela zaštite naroda za Hrvatsku (u sredini zvijezda petokraka).

5.

1944., studeni 21.
Beograd

Odluka Predsjedništva AVNOJ-a o prijelazu u državno vlasništvo neprijateljske imovine, o državnoj upravi nad imovinom neprisutnih osoba i o sekvestru nad imovinom koju su okupatorske vlasti prisilno otuđile

---

ODLUKA
O PRIJELAZU U DRŽAVNO VLASNIŠTVO NEPRIJATELJSKE IMOVINE, O DRŽAVNOJ UPRAVI NAD IMOVINOM NEPRISUTNIH OSOBA I O SEKVESTRU NAD IMOVINOM KOJU SU OKUPATORSKE VLASTI PRISILNO OTUĐILE

Član 1

Danom stupanja na snagu ove Odluke prelazi u državno vlasništvo:

1. sva imovina Njemačkog Rajha i njegovih državljana koja se nalazi na teritoriju Jugoslavije;

2. sva imovina osoba njemačke narodnosti, osim Nijemaca koji su se borili u redovima Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije ili su podanici neutralnih država a nisu se držali neprijateljski za vrijeme okupacije;

3. sva imovina ratnih zločinaca i njihovih pomagača, bez obzira na njihovo državljanstvo, i bez obzira na državljanstvo, imovina svake osobe koja je presudom građanskih ili vojnih sudova osuđena na gubitak imovine u korist države.

Imovina jugoslovenskih državljana pada u tom slučaju pod udar ove Odluke, bez obzira da li se nalazi u zemlji, ili inozemstvu.

Član 2

Imovina otsutnih osoba koje su u toku okupacije nasilno odvedene od strane neprijatelja ili su same izbjegle, prelaze u Državnu upravu narodnih dobara i njome će se upravljati kao sa povjerenim dobrom do konačnog rješenja o vlasništvu.

Imovina koja je pod pritiskom okupacionih vlasti prešla u vlasništvo trećih lica pada do daljeg rješenja pod sekvestar države.

Član 3

Pod imovinom u smislu ove Odluke imaju se smatrati nepokretna dobra, pokretna dobra i prava, kao zemljišni posjedi, kuće, namještaji, šume, rudarska prava, poduzeća sa svima postrojenjima i zalihama, papiri od vrijednosti, dragocjenosti, udjeli, dionice, društva, udruženja svake vrste, fondovi, prava uživanja, svakovrsna platežna sretstva, potraživanja, učestvovanja u radnjama i poduzećima, autorska prava, prava industrijskog vlasništva, kao i sva prava na naprijed pomenute predmete.

Član 4

Svaka imovina koja potpada pod član 1 i 2 ove Odluke, i za koju već postoji presuda građanskih ili vojnih sudova, ili je već prije donošenja ove Odluke prešla u državno vlasništvo ili pod državnu upravu, ili sekvestar u pojedinim federalnim jedinicama demokratske federativne Jugoslavije, stavlja se pod upravu i nadzor Državne uprave narodnih dobara kod Povjereništva za trgovinu i industriju. Ovo se odnosi na imovinu koju Povjereništvo za trgovinu i industriju oglasi za imovinu od općeg državnog značaja.

U slučaju da presuda još ne postoji ili još nije pokrenut postupak protiv vlasnika, predložit će privremeni prijelaz imovine pod upravu i nadzor Državne uprave narodnih dobara Državna ili Zemaljska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača. Ove komisije dužne su istodobno pokrenuti postupak kod građanskih ili vojnih sudova. Na isti način postupit će se sa imovinom osoba protiv kojih je kod sudova pokrenut postupak zbog krivičnog djela koje povlači gubitak imovine, a po izvještaju suda.

Član 5

Cilj postavljanja sve podržavljene ili sekvestirane imovine pod udar i nadzor Državne uprave narodnih dobara jeste maksimalno iskorištavanje te imovine za plansku proizvodnju radi što bržeg i što uspješnijeg dobivanja pobjede u oslobodilačkom ratu i za stvaranje uvjeta za uspješnu ekonomsku obnovu i izgradnju Jugoslavije kao cjeline i svih njenih federalnih jedinica. Pitanje državnog vlasništva, kao vlasništva Jugoslavije ili vlasništva pojedinih federalnih jedinica uredit će se kasnije posebnom odlukom Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije, održavajući i poslije toga načelo upravljanja i proizvodnje po jednom općem državnom planu.

Član 6

Pravni poslovi osoba i poduzeća iz člana 1 ove Odluke koji su zaključeni od 6 travnja 1941 godine do obnarodovanja ove Odluke ili se zaključe poslije donošenja ove Odluke s namjerom da se izbjegnu posljedice ove Odluke i sankcije predviđene Moskovskom i Teheranskom konferencijom, oglašuju se ništavnim.

Do sudske odluke o poništenju takvih pravnih poslova imovinom upravlja Državna uprava narodnih dobara kao u članu 4, stav 2.

Član 7

Prijelazom imovine u vlasništvo države, odnosno pod njenu upravu, prestaje pravo raspolaganja dosadašnjih vlasnika, odnosno posjednika.

Član 8

Uprava nad imovinom podržavljenom ili sekvestiranom po ovoj Odluci spada u djelokrug Povjereništva za trgovinu i industriju.

Povjerenik za trgovinu i industriju izdavati će bliže odredbe i uputstva za izvršenje ove Odluke. Ukoliko su u pitanju interesi drugih resora sporazumjet će se sa nadležnim Povjereništvima.

Član 9

Upravu i nadzor nad imovinom koja u smislu ove Odluke prelazi u vlasništvo, odnosno pod upravu države, vrši Državna uprava narodnih dobara u koju ulaze i pretstavnici federalnih jedinica. Broj članova ove uprave odredit će Povjerenik za trgovinu i industriju. Članovi uprave postavljaju se rješenjem Povjerenika za trgovinu i industriju, u sporazumu sa Povjerenikom za ekonomsku obnovu i Povjerenikom za financije. U Državnoj upravi narodnih dobara ustrojit će se potreban broj otsjeka prema glavnim privrednim granama.

Član 10

Državna uprava narodnih dobara ovlaštena je da preuzima sve pravne radnje koje iziskuje uredno upravljanje preuzetih dobara.

U djelokrug Državne uprave narodnih dobara ulazi naročito: l. da na temelju rješenja i uputa Povjerenika za trgovinu i industriju postavlja kod preuzetih dobara uprave, odnosno sekvestre i da im daje direktive za racionalno iskorišćavanje tih dobara;

2. da utvrdi imovno stanje, aktivu i pasivu dobara koja prelaze u upravu Državne uprave narodnih dobara;

3. da odlučuje na koji će se način preuzeta dobra iskorišćavati na opće dobro naroda kao cjeline.

Član 11

Bliže odredbe o djelokrugu i organizaciji Državne uprave narodnih dobara propisat će Povjerenik za trgovinu i industriju posebnim pravilnikom.

Član 12

Ova Odluka stupa na snagu danom obnarodovanja.

21 studena 1944 godine

Beograd

Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije

Tajnik	Pretsjednik
Rodoljub Čolaković, s. r.	Dr. Ivan Ribar, s. r.

Službeni list Demokratske federativne Jugoslavije, god. I, br. 2, Beograd, 6. veljače 1945., str. 13.-14. S. Nedović (prir.), Zakonodavni rad Predsedništva Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije i Pretsedništva Privremene narodne skupštine DFJ (19 novembra 1944 –27 oktobra 1945) po stenografskim beleškama i drugim izvorima, Beograd,1951., str. 17.-20.

6.

1944., prosinac 1.

Kotarski komitet KPH Đakovo izvještuje Okružni komitet KPH Slavonski Brod, o protjerivanju njemačkih, mađarskih i ustaških obitelji iz sela pod partizanskom vlašću

---

Kotarski komitet KPH
Djakovo
Dne, 1. XII. 1944.

Okružnom komitetu KPH
B R O D

P O L I T I Č K I
I Z V J E Š T A J

/Č /

Sama politička situacija popravlja se. Pred nama su bili problemi upoznati narod o Sporazumu Tito Šubašić, raskrinkavanje unutarnje i vanjske reakcije po čemu smo i radili i narodu je objašnjavano na masovnim sastancima i zborovima, što je i imalo dobar učinak. Nadalje bio je problem istjerati neprijateljske familije Njemaca i ustaša, što je već do sada skoro u potpunosti učinjeno. Narod je to gledao nejasno i zauzimao pomirljiv stav, ali kada smo im objasnili razumjeli su, dok u selu Bračevcima narod je branio ustaške familije, samo radi toga što se boje upada neprijatelja i osvete na partizanskim familijama, zbog toga je dolazilo do intervencije, za iste. Iseljavanje Njemačkih familija nije narod protestirao i narod odobrava i tako je izvršen izgon Njemačkih familija na Op. Bračevci. U selu Bračevcima 4 Njemačke, 1 ustaška familija, u selu Bušju 1 Njemačka familija, u Potijanima 7 Njemačkih familija.

Na Op. Drenje istjerane su neke ustaške, Njemačke i Madjarske familije. U selu Kušancima, Drenju i Preslatincima. U selu Drenju pomagala je i vojska tako je došlo do slučaja da se 1 Madjar kog se je selilo bunio i suprotstavljao tako da ga je 1 drug ubio iz puške. Premda su zato opravdani razlozi kod naroda je to loše djelovalo, naročiti prema pravilima da nitko neće biti sudjen bez prethodnog sudskog postupka. Imovina istih familija konfiskovana je prevozi se u magazin Op. NOO-a Drenje, pošto je nije moguće prebaciti u Levanjsku ili Breznicu, radi nevremena i pomanjkanja sprege.

/Č /

Smrt fašizmu Sloboda narodu !

Za komitet :

Kopija, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, 165/6719

7.

1944., prosinac 2.

Okru□ni komitet KPH Slavonski Brod, izvje□□uje o protjerivanju njema□kih obitelji iz sela □akov□ine pod partizanskom vla□□u

---

OKRU□NI KOMITET KPH
BROD
218 2. XII. 1944.

I Z V J E □ T A J
POLITI□KA SITUACIJA

/□ /

/□ / U izgonu Nijemaca sa na□eg okruga moglo se primjetiti i da je dobar dio od njih sa veseljem odlazio, do□im iz nekih sela na djakova□kom kotaru kao na pr. iz sela Ke□inaca i Ga□inaca nisu htjeli da se odazovu na poziv da idu u Njema□ku, ve□naprotiv stalno su bje□ali pred gestapovcima i skrivali se samo da ne idu u Njema□ku. Ovih dana smo istjerali □vabe iz sela Ga□inaca, te kada smo im mi pokupili spregu i ostalo bili su upu□eni u Djakovo, medjutim drugi dan isti su se vratili i izjavljuju, da radije vole poginuti u svojoj ku□i nego da idu u Njema□ku, ali i pored toga mi smo nastavili sa njihovim izgonom bez obzira htjeli oni i□i ili ne.

/□ /

Kopija, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, 164/6497

8.

1945., sije□anj

Izvje□e o razlozima likvidacija domobranskih □asnika i vojnika koji su se odazvali amnestiji, od strane pripadnika OZN-e VI. korpusa NOV i PO Jugoslavije, u razdoblju od 15. rujna 1944. do 1. sije□nja 1945.

O.Z.N.-a III. VI. KORPUSA

1/ Stanje u sekciji:

Prema depe□i druga Ga□para[8], kojom je tra□io smenjivanje majora Laze Vidovi□a sa du□nosti □efa sekcije, i postavljanje na njegovo mjesto Ivana Mi□kovi□a □□Brke□, te prema aljkavom odno□aju te sekcije prema odsjeku i nesavjesnosti u izvje□tavanju, znali smo da stanje u III. Sekciji O.Z.N.-e VI. Korpusa nije dobro i da im je potrebna pomo□ kao i smjenjivanje izvjesnih drugova. Na putu sam sreo druga Ga□para koji me upozorio da narod pri□a, kako je O.Z.N.-a III pobila bez suda veliki broj biv□ih domobranskih oficira i vojnika /oko 200-300/ koji su pre□li na na□u stranu na poziv druga Tita poslije 15. IX. 1944 godine. Takodjer sam se na putu na□ao sa drugom Culom[9] sekretarom Oblasnog Komiteta, koji me je upozorio na nedostatke na□e III. Sekcije u Slavoniji.

Do dolaska Brka za □efa sekcije, sastav te sekcije bio je slijede□i:

1/ Lazo Vidovi□□□ef sekcije

2/ Florijan Vidovi□□zamjenik □efa

3/ Valter Andjelko □pomo□nik

4/ Olhovi Pero □pomo□nik

Prilikom mog dolaska Brk je ve□bio preuzeo du□nost i u sekciji su se nalazili ovi drugovi:

1/ Ivan Mi□kovi□□Brk □□ef sekcije

2/ Lazo Vidovi□□zamjenik □efa

3/ Florijan Vidovi□

4/ Djuka Balenovi□

5/ Valter Andjelko □pomo□nici

/□ /

3/ RAD SEKCIJE I OPUNOMO□ENI□TVA

/□ /

c/ Likvidacija domobranskih oficira i vojnika.

Odmah po dolasku u VI. Korpus poveo sam istragu u vezi sa likvidacijom domobranskih oficira i vojnika o □emu mi je govorio drug Ga□par. Ustanovio sam da su prilikom ovoga u□injene zama□ne gre□ke:

---

[8] Karlo Mrazovi□

[9] Du□an □ali□

1/ Prema podacima koje sam mogao sakupiti likvidirano je:

a/ kod III. sekcije VI. Korpusa	17	ljudi
b/ Kod Po□e□kog Podru□ja	29	□
c/ Kod Novogradi□kog Podru□ja	4	□
d/ u XII. Diviziji	13	□
e/ u XL. Diviziji	14	□
f/ □etnika, Nedi□evaca	25	□ /Kod Ist. Grupe Odr./
U k u p n o	102	

Ova je cifra samo pribli□na. Manji dio streljan je presudom suda, dok je ve□ina likvidirana bez suda.

/□ /

Prilikom ispitivanja ovoga ustanovio sam nadalje da su likvidacije vr□ene neodgovorno kako kod same sekcije, tako i kod □tabova Divizija i Komandi Podru□ja. Prije likvidacije nije proveden potreban postupak, kojim bi se dokazalo krivice pohap□enih, nekima □ak nisu uzete ni potrebne generalije. □ef sekcije Lazo Vidovi□nije centralizirao ovaj posao u svojim rukama, te su pojedini □lanovi sekcije vr□ili likvidaciju na svoju ruku i davali naloge za izvr□enje istih. Razlog ovim likvidacijama bilo je stanovi□te, koje u Slavoniji uzela ne samo O.Z.N. a III, nego i druge ustanove, a koja se svodi na ovo:

Bez mnogo skrupula treba likvidirati sve one za koje znamo da su nam neprijatelji i koji □e sutra biti protiv nas.

Karakteristi□no je da je ve□ina likvidacija izvr□ena na sugestiju, koje su davane O.Z.N.-i III od strane pojedinih □lanova □taba Korpusa, tako su pozvali drugove iz O.Z.N.-e komandant Kopusa Mato Jerkovi□, njegov zamjenik potpukovnik Toljan[10], na□elnik □taba pukovnik Milan Stanivukovi□i postavljali im pitanja: □□ta je stim i stim, zar ga jo□niste ubili, odmah ga ubijte.□Ako se uzme u obzir da je na□a sekcija u Slavoniji bila nesamostalna i da se u njoj nalazili ljudi, koji su ranije, kao podre□eni izvr□avali naredjenja pojedinih □lanova □taba bez pogovora, lako se mo□e razumjeti, da su i ove sugestije imali kao neku vrst naredjenja i na lak na□in prilazili likvidacijama. Razlog, za□to su ve□ina od ovih likvidirani bez suda, le□i u tome, □to u samoj III. Sekciji postoji nepovjerenje prema odlukama suda u kome sjedi sudija Jelavi□iz Broda.

Nakon odr□anog sastanka sa mnom drugovi su uvidjeli gre□ke i spoznali kamo ih je vodio ovakav rad, te je odlu□eno da se skupi sav materijal o izvr□enim likvidacijama i po□alje u odsjek, a za budu□e da nemo□e niko vr□iti hap□enja ove vrste bez znanja i odobrenja □efa sekcije, dok za sve likvidacije treba tra□iti odobrenje od gore.

/□ /

Logori

U Slavoniji postoji tri vrste logora:

1/ Zarobljeni□ki logori □pri svakoj komandi podru□ja

2/ Ka□njeni□ki logori

3/ Logori za internaciju.

U ka□njeni□kim logorima rukovodi neposredno O.Z.N. □a III. Odlu□eno je da se poja□a kontrola sekciji nad tim logorima, te □e u budu□e kod izvje□taja biti saop□eno i

[10] Ispravno bi bilo Tolja, Bogdan Crnobrnja.

o stanju i promjenama u tim logorima. Ka□njeni□ki logori su pod komandom Korpusne Vojne Oblasti i suda. U njima je bilo za vrijeme mog boravka u Slavoniji oko 1.000 ljudi, od kojih su neki u medjuvremenu, na osnovu naredjenja G.□H. pu□teni, odnosno uvr□teni u jedinice.

Logori za internaciju su pod rukovodstvom II. sekcije O.Z.N.-e. U tim logorima bilo je oko 300 interniranih.

/□ /

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 2.25.

9.

1945., sije□anj 10.

Ovla□tenje general-majora Ivana Rukavine zapovjednika Vojne uprave za Banat, Ba□ku i Baranju NOVJ potpukovniku □uri Kladarinu, da mo□e u Vojvodini prema svojem naho□enju pregledavati logore za Nijemce/ folksdoj□e□ere, kao i mjesta iz kojih njema□ko stanovni□tvo nije iseljeno ili internirano, te pojedine osobe uhi□tavati odnosno postupati prema svojim procjenama

---

VOJNA UPRAVA
ZA BANAT, BA□KU I BARANJU
Narodno oslobodila□ka vojska Jugoslavije
Br. 129
10 januara 1945 g.[11]

O V L A □ □ E NJ E

Ovim ovla□□ujem druga *p. pukovnika Kladarin □uru*[12] da mo□e na terenu Vojvodine pregledati sve logore Nemaca i Nemica, mesta sa evakuisanim nema□kim stanovni□tvom kao i mesta iz kojih nema□ko stanovni□tvo nije evakuisano, nadalje da po

[11] Pe□at, □rilica.
[12] Rukopis, □rilica.

svome nahodjenju mo□e pojedina lica hapsiti i sobom odvesti odn. uop□te prema svome nahodjenju raditi.

SMRT FA□IZMU □SLOBODA NARODU!

Komandant
General-major:
I. R.[13] [v.r.]

Izdato drugovima:
Potpukovniku Kladarin Djuri, Spasi□ Branku, Funari□ Stjepanu i 6 blanko ovla□tenja.

Izvornik, strojopis
AV, Sremski Karlovci, 170 □129/945
N. Radovi□, D. Sin□elli□Ibrajter, V. Weiss, Dunavske □rabice, II, Sremski Karlovci, 2001., str. 265.

10.

1945., sije□anj 17.

Izvje□e Drage Desputa, □lana Sudskog odsjeka Glavnog □taba NOV i PO Hrvatske upu□eno Centralnom komitetu KPH o radu vojnih sudova i obra□unu s □narodnim neprijateljima□u Dalmaciji

---

IZVJE□TAJ

Polovicom studenog mjeseca upu□en sam u Dalmaciju sa zadatkom da obidjem vojne sudove na sektoru VIII, da pregledam njihov rad i da im u radu pomognem.

Za vrijeme mog boravka u Dalmaciji zapazio sam stanovitu nepravilnosti od kojih iznosim najglavnije.

Povjerenik OZN-e za kninski sektor drug Ilija[14] izjavio mi je, da su oni dobili direktivu, da prilikom oslobadanja uhapse□ko vi□e ljudi, jedan dio od tih, koji ispunjavaju potrebne uslove, likvidiraju, a ostali dio puste na slobodu. - U duhu te direktive od Dubrovnika - Knina pa do Zadra likvidiran je stanovit broj ljudi. Od likvidiranih jedan su dio doma□i ljudi, a jedan dio zarobljenici na□i dr□avljani, koji su bili u zarobljeni□kim

[13] Ivan Rukavina.
[14] Grubi□, organizacioni sekretar OK KPH Knin.

logorima. Za jedan dio od likvidiranih zatra□eno je od na□ih vojnih sudova da se izrade presude u svrhu objavljivanja, □to je i u□injeno.

Kod sprovodjenja navedene direktive sa strane drugova, koji su je sprovodili, u□injeno je krupnih pogre□aka.

Prvo, sve je radjeno vrlo nekonspirativno. Tako su na primjer iz zatvora i zarobljeni□kog logora u Splitu odvodjeni zatvorenici i zarobljenici u kamionima u grupama razli□itog broja sa izjavom, da idu u vojsku. Razumije se, da je to bilo vrlo providno i neuvjerljivo, jer nitko ne mo□e vjerovati da □e se zatvorenici i zarobljenici ravno iz zatvora ili zarobljeni□kog logora voziti u kamionima u jednice, dok na□i borci idu pje□ice, a s druge strane, kad su porodice likvidiranih po□ele obilaziti na□e jedinice tra□e□i svoje □lanove i razumje se nisu ih mogli prona□i, brzo im je postalo jasno □to se je s njima desilo. Vrativ□i se svojim ku□ama, razumije se da o tome nisu □utile, nego na veliko pripovjedale.

Drugo, kod sprovodjenja te mjere upotrebljavani su ljudi nedovoljno ozbiljni, □to dovoljno dokazuje prilo□eni prilog komandanta zarobljeni□kog logora u Splitu druga Milate[15], u kojem je iznio uz slu□beni pe□at logora i svoj potpis ta□an broj lica, koji su iz logora odvedeni i ja□inu pojedinih grupa, uz usmeni komentar, da su ta lica odvedena u podrum neke zgrade gdje su postreljana.[16]

Tre□e, sama justifikacija likvidiranih vr□ena je bez potrebne opreznosti na vrlo nezgodan na□in, □to kao primjer navodimo slu□aj, gdje je jedna grupa iz Drni□a strijeljana i ba□ena u jame a da svi iz te grupe nisu bili ni do kraja ubijeni tako, da su iz jame vikali - majku vam va□u ubijte me do kraja![17] /To mi je pripovjedao komandant kninskog podru□ja i predsjednik vojnog suda VIII korpusa/: - ili slu□aj u Dubrovniku gdje se je justifikacija vr□ila ne strijeljanjem ve□su se takva lica klala. To je u Dubrovniku radila jedinica narodne obrane, a ja sam za to saznao od komandira □ete narodne obrane.

□etvrto, kod sprovodjenja te mjere drugovi koji su je sprovodili bili su vrlo povr□ni. Kao primjer navodimo slu□aj koji se je desio u Dubrovniku, gdje je u oglasu osudjenih na smrt bio naveden i jedan gradjanin Dubrovnika, koji se je u tom momentu nalazio na slobodi i u oglasu me□u strijeljanima □itao svoje ime i prezime; - ili slu□aj u Splitu gdje se jo□ i danas nalazi u sudskom zatvoru jedan gradjanin Splita, koji je bio odredjen za strijeljanje i neposredno prije odvo□enja na strijeljanje nekim slu□ajem dospio je u sudski zatvor. Kod OZN-e je zaveden u popisu likvidiranih.

Peto, me□u likvidiranima bez suda nalaze se i takovi, koji bi, da imaju deset □ivota deset puta bili osudjeni na smrt. To su ljudi, koji su svojim radom po□inili toliko zla tamo□njem narodu, organizatori □etni□kih i usta□kih banda, te bi se, njihovim izvodjenjem na javno sudjenje, dala ne samo izvjesna zadovolj□tina tamo□njem narodu, ve□bi se i postigao veliki politi□ki uspjeh, jer su to klasi□ni primjeri preko kojih bi se sjajno moglo raskrinkati i usta□tvo i □etni□tvo, kao i djelovanje okupatora.

---

[15] Ante Kilaf.

[16] Usp. prilog br. 5.

[17] O ubijanju zarobljenih vojnika i civila iz Drni□a u jamama kod Ervenika, usp. M. Ramljak, Krvavi ulazak partizana u drni□ki kraj, Politi□ki zatvorenik, god. XIII, br. 135, 138 i 139, Zagreb, 2003.

Osim toga medju likvidiranim ima i takovih, koji se nikako nisu smjeli likvidirati unutar četri zida. Njih je trebalo najprije raskrinkati medju narodom, izvesti na javno sudjenje i onda suditi. Kao primjer navodim slučaj sa 20 popova u Dubrovniku.

Često, već sam napred naveo, da je za jedan dio od likvidiranih zatraženo od naših sudskih organa, da se izradi presuda isključivo u svrhu javnog objavljivanja. Naši sudski organi u velikoj su većini tek od novijeg vremena u našem pokretu. Politički su neizgradjeni, s našim pokretom i borbom nesavljeni, malogradjani. Saznavši za takav postupak OZN-e oni su, razumije se, primili to s negodovanjem i o tome, možda ne u zloj namjeri, pripovjedali drugima. Kako je to daleko otišlo, koliko pogrešno i sa kakvim nerazumjevanjem je to shvaćeno sa strane naših organa najbolje ilustrira slučaj sekretara našeg vojnog suda vijeća kod komande šibenskog područja, koji je učinio čak slijedeću uredovnu zabilješku:

- »Prema zahtjevu Opunomoćstva OZN-e šibenskog područja, ovaj Sud je naknadno sastavio presudu, radi javnog oglašavanja iste u šibeniku. ..... Ovakav postupak je kao izniman bio, prema saopćenjima dobivenim od opunomoćstva OZN-e u šibeniku, dirigiran od viših faktora i odobren od nadležnih političkih funkcionera«[18]

Sedmo, od OZN-e je zatraženo, a po našim organima tako izradjene presude u svrhu objavljivanja nisu od drugova iz OZN-e pregledane, te se je i u tom pravcu griješilo. Kao primjer navodim presudu Oliver Mate, koji je osudjen na smrt strijeljanjem, a u dispozitivu presude navedeno je, da se isti osudjeni na smrt medju ostalima i za to što je osorno nastupao prema predstavnicima narodno oslobodilačkog pokreta, kad bi od njega zatražili ekonomsku pripomoć i premda imućan nije im htio dati bilo kakovu pomoć.

Osmo, prilog br. 4 govori sam po sebi dovoljno. Da li se smije po dućanu nositi takove zabilješke do kojih može i nepozvan doći? Sigurno ne bi bilo od koristi našem pokretu kad bi u neprijateljskoj štampi izašla fotografija ovakvog dokumenta.

Ima još dosta ovakovih primjera, a koliko ih ima koji meni nisu poznati!

Razumje se, da je uslijed takvog sprovodjenja navedene direktive šira javnost za to brzo saznala, te se osjeća, da je to primila sa negodovanjem i da u narodu vlada osjećaj pravne nesigurnosti. Kao primjer za to navodim izjavu jednog građanina Knina, koji je, kad mu je predsjednik suda izjavio, u vezi s jednim hapšenikom, koji se nalazi kod OZN-e, da će biti izveden pred sud, i ako se uspostavi da je kriv bit će kažnjen, a ako se ustanovi da nije kriv, bit će oslobodjen, izjavio »ostavi to, njega će noćprogutati prije nego što dodje do suda«. Delikatnost situacije u kninskoj krajini u vezi sa četništvom pokazuje pravi značaj istaknutog primjera.

Savezno sa napred navedenim htio bi reći još i ovo. Koliki je broj likvidiranih nije poznato. Ali on po mom mišljenju nije prevelik, što više on je na nekim sektorima mnogo premalen. Pogledajmo samo Dubrovnik. Tamo je likvidirano svega oko 100 ljudi. To je premalen broj za Dubrovnik i okolicu u kojem su za ovo ostavo vrijeme carevali i ustaše i četnici, Talijani i Nijemci, a ogromna većina Dubrovčana s njima se je povezala. Osim toga u samom Dubrovniku radjale su se ideje i izgradjivali planovi vrženog nasilja nad ostavom Južnom Dalmacijom. Petokolonaštvo i špijunaža bilo je u punom cvatu.

[18] Usp. prilog br. 1 i 2.

Mi□ljenja sam da je uzrok tako malog broja likvidiranih ba□u na□inu sprovodjenja date direktive[19], jer je uslijed toga javnost za istu vrlo brzo saznala, te se je osjetila reakcija javnog mi□ljenja. Na□i drugovi su pred tim i takovim □javnim mi□ljenjem□ zastali i pre□li u drugi ekstrem, u drugu pogre□ku u pretjeranu blagost. Kao primjer navodim slu□aj velikog □upana dubrova□kog[20], koji je izveden pred sud i ka□njen jedva jedvice sa dvije godine prisilnog rada, dok je dubrova□ka OZN-a predlagala oslobadjaju□u presudu: - ili slu□aj u Kninu gdje se □lanovi □etni□kog oblasnog odbora i □etni□kog ratnog vije□a □e□u slobodno po kninskoj krajini, a samo u Kosovskom polju postoji groblja stotine i hiljada srpskih □rtava i nasilja kojeg su po□inili □etnici.

Dogadjaji koji su se desili poslije nove direktive organima odsjeka za za□titu naroda

Pod kraj studenoga mjeseca pro□le godine organima odsjeka za za□titu naroda izdata je nova direktiva po kojoj oni vi□e nemaju ovla□tenje da vr□e likvidaciju bez suda, osim naro□itih izuzetaka. Usprkos toga na nekim sektorima organi OZN-e nisu se te direktive pridr□avali. Navodim slu□aj u Sinju, gdje je tamo□nja OZN-a u momentu svog rasformiranja likvidirala, koliko je poznato, 6 ljudi iz Sinja i okolice[21], a da za to nije postojao nikakav razlog; - ili slu□aj u Kninu gdje je tamo□nja OZN-a iza dobivene nove direktive likvidirala najprije 13, a poslije 1 osobu, sve iz Knina i okolice Knina, a htjela je likvidirati i jo□ 17 zarobljenika na□ih dr□avljana, koji su u ve□ini slu□ili u □ligar□ diviziji, a da ih prije toga nisu uop□e saslu□ali pa ni ispitali najosnovnije podatke. Medju tih 17 bilo je i takovih, koji su svega pet dana bili u navedenoj diviziji i nisu jo□ uop□e bili rasporedjeni. Na moj zahtjev ta je grupa predana sudu i u roku od jednog dana svi su bili ukratko saslu□ani i, izvedeni pred sud i u sporazumu s OZN-om svega trojica su osudjeni na smrt; jedan je upu□en u zarobljeni□ki logor, jer je bio Nijemac; za jednog □e se istraga nastaviti, jer je isti iz Vrlike koja je svega 20-30 km. udaljena od Knina, a isti je tamo kroz □itavo vrijeme kao usta□a djelovao, a ostali su osudjeni na razli□itu vremensku kaznu i upu□eni u jednicu. U Zadru se je OZN-a pridr□avala prakse likvidacije bez suda sve do pre 10-15 dana uz izjavu, da nema povjerenja da bi takove sud osudio na smrt. U Biokovskom podru□ju je takodjer OZN-a likvidirala oko 20-25 osoba nakon primitka nove direktive, a bez ikakvih posebnih razloga.

---

[19] U okru□nici Oblasnog komiteta KPH za Dalmaciju upu□enoj okru□nim i divizijskim komitetima 8. rujna 1944. u kojoj se Hrvatska selja□ka stranka imenuje glavnim neprijateljem, direktiva je sljede□a: □Gledanje na likvidaciju kao na sredstvo za politi□ko razbijanje takovih elemenata i njihovog utjecaja na mase ne smijemo se zavaravati da se sa fizi□kim likvidacijama reakcionarnih HSS-ovaca - kao takovih □mo□e iste likvidirati i politi□ki. Naprotiv, ako je netko neprijatelj samo na□e Partije, to nije dovoljan razlog za likvidaciju. To mo□e dati suprotne rezultate. Ukoliko pak dolazi do likvidacije takovih elemenata, treba ih okarakterisati kao suradnike okupatora, usta□a i njihovih pomaga□a.□ Usp. HDA, Zagreb, 1220, 297/795.

OZN-a za Dubrovnik napravila je popis potencijalnih □narodnih neprijatelja□ Popis sadr□i oko 500 imena. Usp. HDA, Zagreb, 1561/1, 8/992a.

[20] Ante Bu□ u ponovljenom procesu u Zagrebu, Vojni sud komande grada Zagreba osudio ga je na smrt strijeljanjem 26. kolovoza 1945. Strijeljan je 10. studenoga 1945.

[21] Me□u likvidiranima bila su i □etiri katoli□ka sve□enika: prof. dr. Josip Oluji□ fra Vlado Pavlov, fra Ante Cvitanovi□i fra Ante Romac. Usp. P. Bezina, Franjevci provincije Presvetoga Otkupitelja □rtve rata 1942.-1948., Split, 1995., str. 99.-113., 121.-125.

Nadalje na nađoj konferenciji svih predsjednika sudskih vijeća i sudskih organa izvjestio me je istražitelj vijeća kod biokovskog područja da tamošnji opunomoćenik OZN-e sadistički muči ljude, a onda traži od suda da se isti moraju osuditi bez obzira da li im se krivnja ustanovi ili ne, jer bi bilo vrlo nezgodno da ih se pusti na slobodu nakon što su tako istučeni. Kao primjer naveo mi je slučaj dviju žena, seljakinja, koje je isti organ OZN-e najprije strahovito istukao, a onda im nije dao vode za piti tako, da su bile prisiljene piti svoju vlastitu mokraću; - ili slučaj iz splitskog područja, odnosno sudskog vijeća u čiji su zatvor dopraćene dvije žene iz komande mjesta Kaštela gdje su bile zlostavljane - palili su im noge itd. - a za koje se u toku postupka ustanovilo, da nisu gotovo ništa krive i trebaće ih osloboditi.

Osim toga ima slučajeva da imovina nekih lica, koja su u prvim danim uhapšena razgrabljena i raznijeta, a od suda se traži da iz tih razloga ti moraju svakako biti kažnjeni. Kao primjer navodim slučaj Vragolova iz Cavtata kraj Dubrovnika, koji je u prvim danima uhapšen kao pristaša četnika i četnički pomagač, a koji bi uslijed amnestije trebao biti pušten na slobodu. Ili slučaj sa 74 godine starim svećenikom don Antom Dragičevićem iz Omiša kome su takodjer sve stvari razvučene, a iz razloga, što se u toku postupka nije moglo ustanoviti neko teže djelo, a iz političkih razloga trebalo je donijeti ili uslovnu kaznu ili oslobadjajuću presudu. U jednom i u drugom slučaju zahtjev da se isti moraju kazniti iz napred navedenog razloga dat je sa strane članova kotarskog komiteta, koji su se nastanili u njihovim kućama.

Nekoliko slučajeva bezakonja počinjenih sa strane pripadnika NOV i NOP

1.- Kistanje, kotar Obbenik. Opunomoćenik OZN-e XIX divizije kad je divizija odlazila iz Kistanja predao je komandi mjesta Kistanje jednog uhapšenog karabinjera, time da se isti preda sudu i da se izvede na javno sudjenje u tom mjestu, jer je u tom kraju uhvaćeni karabinjer počinio strahovita zvjerstva nad tamošnjim narodom i bio strah i trepet tamošnjeg stanovništva. U komandi mjesta je taj karabinjer tako tučen da su ga na kraju morali i ubiti. Kod toga sudjelovali su čak i neki članovi tamošnjih narodnih vlasti. Komanda mjesta nije o tome ni prije, a ni poslije nikoga izvjestila.

2.- Pod kraj XI mjeseca praćen je u sudski zatvor u Zadar po straži jedan uhapšenik i na putu, na cesti Obrovac-Zadar ubio ga je s kundakom puške jedan partizan koji je onuda prolazio.

3.- U Benkovcima je krajem prošlog mjeseca jedne noći pozvan iz svoje kuće neki čovjek, navodno neprijatelj našeg pokreta, po dvojici partizana i kad je isti izišao iz kuće oni su ga ubili iz čmajsera i pobjegli. Nije ustanovljeno koji su to partizani bili.

O načinu sprovodjenja konfiskacije i o odnosu NOO-a prema sudu po pitanju podataka ili informacija za sudske zatvorenike.

Na cijelom sektoru Dalmacije u prvo vrijeme nakon oslobođenja konfiskacija je bila sprovadjana sasma protivno nego što to uputstva o konfiskaciji traže. Prvo, konfiskacija je vršena u velikom broju slučajeva licima kao ratnim zločincima i narodnim

neprijateljima, a da nije za to bila donesena sudska presuda, odluka ili rješenje niti uputstva o konfiskaciji izričito navode. Drugo, konfiskacija je vršena, na takav način, da je na neposrednu okolicu nužno morala ostaviti dojam da je po srijedi pljačka, a ne jedna vrsta kazne. Kao primjer navodim slučaj u Dubrovniku, gdje se prilikom konfiskacije oduzimalo i dječja kolica.

U traženju podataka za zatvorenike naši organi nailaze na velike poteškoće. Ne samo što se na podatke treba dugo čekati, što su oni apstraktni /četnici, ustaše, tukao rodoljube i td./, nego su zapaženi i slučajevi otvorene sabotaže. Navodim primjer iz općine Vrlika. Istražitelj sudskog vijeća u Sinju zatražio je od općine Vrlika podatke za jednog okrivljenika. Općina Vrlika sa službenim pečatom i potpisom predsjednika i tajnika daje za taj konkretni slučaj slijedeće podatke: „Čovjek za kojeg tražite podatke i koji se nalazi u vašem zatvoru je pošten i dobar drug. Nikad nije pripadao nijednoj neprijateljskoj grupaciji niti je primio bilo talijansku bilo četničku pušku" - Sam zatvorenik izjavljuje: „Po dolasku Talijana stupio sam u seosku miliciju i primio pušku od Talijana. Kad je Italija kapitulirala stupio sam u četnike i bio sam su tim i tim akcijama"

Na kraju još nekoliko riječi u vezi s upućivanjem kažnjenika u jedinice. Koliko sam imao prilike čuti od strane jednog dijela naših pristaša ta je mjera primita sa nezadovoljstvom. Za ilustraciju navodim slučaj Šime Berača, koji je po vijeću vojnog suda kod Šibenskog područja osudjen na prisilni rad i upućen u jedinicu. Prije odlaska u jedinicu pušten je kući da si uzme stvari. Kad je došao kući narod ga je linčovao. To se je desilo u Skaradinu. Dok obratno u jedinicama ovako upućeni kažnjenici primiti su dobro i borci se prema njima odnose već prema tome kako se koji pokaže u borbi. Narod odnosno naši pristaše prigovaraju i postupku prema takovima u jedinicama, jer se isti uzimaju nakon kratkog vremena u kancelarije, a ima i slučajeva da ih se pušta na dopust. Navodim kao primjer slučaj sa Lucićem iz Benkovca, koji je bio osuđen na 7 godina prisilnog rada i upućen u XX diviziju, nakon kratkog vremena došao je u kancelariju, a za što je pušten je kući na dopust.

Na završetku navodim izjavu opunomoćenika OZN-e XIX divizije, koji mi je kazao da mu opunomoćenik OZN-e zadarskog područja šalje u jedinicu ljude s napomenom da ih se u jedinici na zgodan način likvidira, jer da je nemoguće izvesti ih pred narodni sud pošto ga sud ne bi osudio na smrt.

U koliko u iznesenom ima kakvih nejasnoća mogu po potrebi usmeno razjasniti.

Drago Desput [v.r.]

Prilozi: br. 1. Uredovna zabilješka Sud br. 48/44,
- 2. Uredovna zabilješka Sud br. 50/44,
- 3. Presuda br. 48/44,
- 4. Slučaj sedamnajstorice koje je OZN-a Knin htjela likvidirati.
- 5. Izdato po komandantu logora Gripe Split druga Milate,
- 6. Izvještaj sudskih organa u vezi odnosa sa OZN-om, pripremiti za konferenciju
- 7. Oglasi izradjeni po OZN-i u Dubrovniku u vezi sa likvidiranjem.

-.-

Br. 1. Sud. br. 48/44

U R E D O V N A B I L J E Š K A

Predmet proti KALEBA ANTI pk. ŠIME i OLIVARI MATI pk. ANDRIJE, trgovcima iz Tijesnog, nije se vodio pred ovim Vojnim Sudom već pred OZN-om Šibenskog Područja koja je naredila strijeljanje gornjeg krivca.

Na zamolbu Opunomoćstva OZN-e pri Šibenskom Području, ovaj Sud je naknadno sastavio presudu isključivo za svrhu javnog oglašavanja iste u općini Tijesno.

Šibenik, 2-XI-1944.g.

M.P.

Sekretar: Predsjednik:
Baranović v.r Belemarić v.r.

-.-

Br. 2. Sud. br. 50/44

U R E D O V N A B I L J E Š K A

Krivični predmet proti BARANOVIĆ BAILO NORMI i ostalim osudjenicima obuhvaćenim presudom ovog Suda od 8-XI-1944. g Sud. br. 50/44, nije se istraživao pred ovim sudom, a niti je održa javno sudjenje.

Prema zahtjevu Opunomoćeništva OZN-e Šibenskog Područja, ovaj Sud je naknadno sastavio presudu, radi javnog oglašavanja iste u Šibeniku.

Ovakav postupak su opravdavale specijalne prilike u gradu Šibeniku, te je trebalo radi primjera žurno osuditi neke uhapšenike, što se ne bi bilo moglo učiniti da je bio upućen redoviti sudski postupak i držano javno suđenje. Osim toga ovakav postupak je kao izniman bio, prema saopćenjima dobivenim od Opunomoćstva OZN-e u Šibeniku dirigiran od viših faktora i odobren od nadležnih političkih funkcionera.

Šibenik, 8-XI-1944. g.

M.P.

Sekretar: Predsjednik:
Baranović v. r. Belamarić v.r.

-.-

Br. 3. Sud. br. 48/44

P R E S U D A

u ime Naroda Jugoslavije

Vije□e Vojnog Suda Oblasti VIII. Korpusa NOVJ pri Komandi □benskog podru□ja nakon su□enja odr□anog dneva 2 novembra 1944. protiv Kaleb Anti pk. □ime i Olivari Mati pk. Andrije, trgovca iz Tijesnoga radi krivi□nog djela iz □l. 14. Uredbe o Vojnim Sudovima donijelo je slijede□u:

p r e s u d u

1. Kaleb Ante pk. □ime trgovac iz Tijesnoga.
2. Olivari Mate pk. Andrije trgovac iz Tijesnoga.

K r i v i s u:

Onaj pod 1. /Kaleb Ante/

a/ □to je bio saradnik svog sina Roka Kaleba, istaknutoga gestapovca, u akcijama □pijunaže okupatoru i □to je kao takav skupa sa svojim sinom Rokom prouzrokovao brojna hap□enja i strijeljanja na□ega naroda,

b/ □to je kao trgovac u Tijesnome iskori□□ivaju□i svoje dobre odnose s okupatorom izrabljivao narod i grnuo imetak, dok su drugi sinovi na□ega naroda ginuli u borbi protiv okupatora i

c/ □to, je kao otvoreni protivnik NOP-a u svakoj prigodi isti napadao i vr□io propagandu za okupatora.

Onaj pod 2. /Olivari Mate/

a/ □to je radi svojih egoisti□nih ciljeva tijesno saradjivao s okupatorom izrabljivaju□i narod i gomilaju□i svoj imetak dok je □itav drugi narod gladovao i gubio svoje □ivote u borbi s okupatorom,

b/ □to je vr□io propagandu da se narod ne odazove pozivu za stupanje u NOV-u te se ni sam nije istome odazvao,

c/ □to je osorno nastupao prema pretstavnicima NOP a kad bi od njega zatra□ili ekonomsku pomo□, te premda imu□an, odbivao da dade bilo kakovu pomo□

Gornjim djelima oba optu□enika po□inila su krivi□no djelo iz □l. 14. Uredbe o Vojnim Sudovima, te se kao takovi progla□avaju narodnim neprijateljima i temeljem □l. 16. i 17. iste Uredbe

O s u d j u j u n a:

KAZNU SMRTI STRIJELJANJEM, TE NA KONFISKACIJU NJIHOVA DIJELA POKRETNE I NEPOKRETNE IMOVINE UZ ODBITAK NU□NOG ZA IZDR□AVANJE OBITELJI.

Vojni Sud
Dne, 2./XI.1944.

-.-

Br. 4.

1. □ajkovac Vuletin Markov
Vinkovci g. 1923 vozar pionira Bulina strana 373. Divizija I sat
2. Jakirovi□Asan Sabitin
Mostar g. 1920 Bulina str. 373. □ □
3. Mareti□Marko Antin Dubrovnik
g. 1921 Bulina str. 373. Divizija □
4. Jeri□Stipan Mijin Pod. Slatina
g. 1923. □ □ □ □ □
5. Mikulek Mirko Nikolin Vara□din
g. 1926. □ □ □ □ □
6. Nenadi□Stjepan p. Mije Imotski
g. 1925. Plava divizija Bulina strana
7. Kojund□i□Bo□o Milin Vrlika
g. 1925. VI zdrug □ □
8. Ani□Mato Florijanov Virovitica
g. 1923. Bulina str. 373. Divizija
9. □mi□i□Mijo Stjepanom Novska
g. 1923. □ □ □ □
10. Rado□i□Dragutin Stjepanom Vara□din
g. 1923. □ □ □ □
11. Dodig Mato Nikolin Visoko g. 1925. □ □ □ □
12. Rogu□Slavko Vidojev Stolac g. 1925. □ □ □ □
13. Brasovi□Petar Tomin Karlovac g. 1922. □ □ □ □ ubit
14. Bjaji□Bo□o Josin □epur g. 1919. □ □ □ □
15. Ov□isek Stjepan Tabijanov Novi Marof
g. 1924. 313. radna kompanija

D□aja Ivan Mratovo ispitati Ozna
Jakovi□Marko Lukar □ □
Sari□Jeka Lukar □ □

---

1. Studo Askar Split partizan za ispit
2. Godam Pavle Rijeka □ □ □
3. Matuli□Franjo Bra□ □ □ □
4. Horvat August slovenac iz Maribora zarobljen kod 264 Divizije ubiti
5. Beu□Automir □ehoslovak

Kninsko podru□je
Dana 23/XII - god.

Rije□ko dana 6/XII
3 mm -
1 m zarobljeni□ki logor
1 nastaviti s istragom
12 na prisilni rad u jedinicu.

-.-

Br. 5.

Komandant logora Gripe
dana 4. XII-1944 god.

Na tra□enje vojno sudskog istra□itelja kod Komande spl. podru□ja izjavljujem da je iz ovog logora odvedeno oko 350 zarobljenika, bez dozvole istra□itelja, a na tra□enje majora Sekuli□a[22] i druga Ljubu□koga, koji mi je podnaš□o popise onih koje imam uputiti u Vojsku. Odvodili su ih u vi□e grupa u ja□ini od 30-50 ljudi, a jednom prilikom 121, a drugi put 101.

Smrt fa□izmu-Sloboda narodu.

M.P.

Komandant logora:
Ante Kilaf, v. r.

-.-

Br. 6.

I Z V A D A K
IZ

IZVANREDNOG IZVJE□TAJA VOJNOG SUDA VIII KORPUSNE VOJNE OBLASTI NOVJ
VIJE□A PRI KOMANDI DUBROVA□KOG PODRU□JA

U prvim danima oslobo□enja Dubrovnika likvidirano je oko 100 ljudi. Za oko polovinu od tih izvje□eni su oglasi s potpisom „Vojni sud“ što je u Dubrovniku ostavilo mu□an utisak i ostavilo osje□aj pravne nesigurnosti.

Izvje□taj sudskih organa u vezi sa Oznom, pripremiti za konferenciju.

-.-

[22] Nikola.

IZVADAK
IZ
IZVANREDNOG IZVJEŠTAJA VOJNOG SUDA VIII KORPUSNE VOJNE OBLASTI NOVJ
VIJEĆA PRI KOMANDI ČLANSKOG PODRUČJA

Jedino u slučaju smrtne kazne dvojice trgovaca iz Tijesnoga, presuda je donesena na zamolbu OZN-e, nakon što su oni bili već likvidirani, a to u svrhu da bude moglo biti oglašeno na javnom mjestu u Tijesnom.

Prema uputama koje je OZN-a članskog područja dobila od viših političkih funkcionera, trebalo je u članku sa prvom grupom uhapšenika žurno postupati i presudu odmah donijeti zbog primjera građanstvu. Kako se radi o licima, čija je krivica bila notorna, to je ovaj sud na zamolbu OZN-e, koja je već prije toga bila izvršila justifikacije, naknadno donio presudu uglavnom najviše radi objavljivanja iste javnosti.

Sukoba s OZN-om nije bilo, ali to većinom s razloga što se je OZN-i popuštalo i ustupalo sve one uhapšenike i krivične predmete koje je ona zatražila.

-.-

Izvještaj o 29-torici strijeljanih zadrana

Dana 8. XI t. g. doputovao sam iz Benkovca službeno u Zadar i sastao se sa šefom OZN-e za oblast VIII korpusa, drugom majorom Ninom Sekulić. On mi je rekao da će strijeljati jednu grupu zadrana i da će izdati oglas za javnost sa potpisom vijeća ovoga suda. Govorio mi je o formi kakav treba da bude oglas. Kada sam ja na to primijetio da se to ne može učiniti bez redovnog sudskog postupka, drug Nina mi je rekao da se on u svemu sporazumio sa predsjednikom vojnog suda korpusne vojne oblasti, drugom majorom Zvonkom Otričem. Potom sam došao u OZN-u zadarskog područja da se informiram o događaju koji ima da uslijedi. Tu mi je bila predočena i šema javnog oglasa, ali bez naznake imena i broja koji će se strijeljati. Vidjevši da oglas odgovara običnoj formi izvadka iz sudskih presuda, rekao sam da ja nemam ništa protiv toga da se to tako izvrši kada je već odobreno od strane predsjednika vojnog suda, smatrajući da se u ovom slučaju radi o jednom kratkom sudskom postupku koji je uvjetovan specijalnim prilikama. Radi toga sam postavio uvjet da je potrebno da se cijela stvar provede kroz sudski protokol, t.j. da se sastavi formalna optužnica i presuda koja će biti poslata vojnom sudu na uvid a potom sačuvana u sudskom arhivu. Kao uvjet postavio sam i to da se vijeće mora da sastane i informira o cijelom slučaju pa i ako neće moći biti prisutni okrivljenici, i da donesu svoju usmenu odluku a poslije da će to potvrditi i svojim potpisom kada se napiše presuda. Ovom su mi prilikom drugovi naglasili da je stvar hitna i da će se obaviti iste noći ili druge. To je bilo 8-XI u večer. O svemu ovome obavijestio sam druga komandanta zadarskog područja i napomenuo mu da za prvog člana vijeća uzme druga majora Ćimu Ivasa, komandanta komande mjesta Zadar, a za drugog člana jednog borca. Sutradan otputovao sam u Benkovac službeno da produžim sa istragama i započnem sa sudjenjem jednoj grupi okrivljenika. Kada

sam se 13 novembra vratio iz Benkovca u Zadar na□ao sam javni oglas o strijeljanjima, dobio od OZN-e formalnu prijavu i svemu dao redovnu sudsku formu sa potpisima □lanova vije□a i pohranio u sudski arhiv. Presudu i ostale spise sam dostavio Vojnom sudu Korpusne vojne oblasti na uvid.

Zadar, 7-XI/44

Istra□itelj, poru□nik
Potpis ne□itljiv

Predsjedatelj
komandant, kapetan
Mirko Obri□

N. Radan 8 Kuzmani□9
Molnar 12
□bli□ 12-6
Duplan□i□ 12-6
Spadoni 9
Lueti□ 30
Kati□ 9

Kun□i□Ante Sinj

-.-

I Z V A D A K
I Z
IZVANREDNOG IZVJE□TAJA VOJNOG SUDA VIII KORPUSNE VOJNE OBLASTI NOVJ
VIJE□A PRI KOMANDI SREDNJE DALMATINSKOG OTO□KOG PODRU□JA

U radu na□eg suda pojavio se je po□etkom o. g. i jedan novi momenat, a to je primanje zatvorenika iz Italije, gdje su jo□od oktobra pro□le godine po□ele da djeluju na□e vlasti. Taj momenat je va□an obzirom na specijalne prilike koje su na ovom podru□ju vladale, kao veza s inostranstvom i uspostavljanje □irih odnosa s inostranstvom i saveznicima. Uhap□enici sprovedeni su na Vis ne samo zbog djela koja su po□inili od prije kao usta□e, □etnici i razni □pijuni, ve□su djelovali protiv NOP u inostranstvu. Vlasti u Italiji nisu imale posebnih ovla□tenja od hap□enja tih lica, a niti su u Italiji imali kakvo pravo eksteritorijalnosti, ve□je sve bilo, zasnovano na dobrim savezni□kim odnosima.

-o0o-

Trebalo je du□e vremena dok smo bar donekle sredili na□e odnose s OZN-om u Italiji, a ti nesporazumi poticali su uglavnom iz tri razloga:
1./ Nedovoljno poznavanje rada i organizacije na□eg suda i prilika pod kojim radi,
2./ Odnosi koji trebaju da budu izmedju OZN-e i suda i
3./ Neuredjeno pitanje OZN-e u Italiji i Visu s onom u Italiji.

OZN-a je nama, odnosno Komandi podru□ja, slala sve zatvorenike i Komanda, kao, i □tab mornarice predavali su ih na□em sudu. Uhap□enici u dosta slu□ajeva nijesu bili saslu□ani u Italiji, podaci su bili manjkavi. Redovno je u popratnom pismu bilo sadr□ano mi□ljenje OZN-e kakva odluka treba o zatvorenicima da se donese i tra□ili su da se

to izvr□i. Sud je ispitivao □itavu stvar i prema ishodu istrage donosio odluke. Raznim dopisima pokazivali smo OZN-i Italije na njihove nedostatke, ukazuju□i im ujedno i rad na□eg suda i na□in na koji on donosi odluke. U po□etku nismo naiš□li na dovoljno razumijevanje. Dapa□e kad smo u jednoj stvari tra□ili nove podatke odgovoreno nam je da imamo da donosimo odluke prema podacima i mi□ljenju koje su nam dostavljeni i da stvar dalje ne istra□ujemo. Bez obzira na to, mi smo odluku donijeli samostalno, a njima smo objasnili kada i ko bi mogao da izvr□ava ono □to su oni tra□ili. Ujedno smo tra□ili razja□njenje od Oblasnog Vojnog suda. Kasnije su se uvjerili da je na□stav bio ispravan, te su mnogo bolje radili i odnos prema sudu se popravio. Posao oko zatvorenika iz Italije bio je dosta te□ak, jer su oni djelovali pod sasvim novim prilikama, razli□itim od onih koji su bile u na□oj zemlji.

-.-

I Z V A D A K
I Z
IZVANREDNOG IZVJE□TAJA VOJNOG SUDA VIII KORPUSNE VOJNE OBLASTI NOVJ
VIJE□A PRI KOMANDI CETINSKOG PODRU□JA

Komanda mjesta Omi□javili mi je u augustu da je u prisustvu druga Venka, zamjenika komandanta, druga Dumi□i□a, politkomesara i Mar□i□ Ante, sekretara Kotarskog komiteta K. P. H. Omi□i drug □Bugo□obav. povj. kotara, streljan Sardeli□Joso Stipanov radi □pijunaže i odr□avanja veza sa neprijateljem, a streljanje je izvr□eno 3. VIII.

To je dakle u□injeno premda sam dana 7. VII. li□no dao drugu Dumi□i□u uredbu i protuma□io mu je prigodom njegovog dolaska u Komandu cetinskog podru□ja.

□tab mosorskog partizanskog odreda streljao je 2 milicionera, a kad sam ih upozorio, odgovorili su da od □taba srednjo dalmatinske grupe odreda nisu upoznati s Uredbom od svibnja o. g., te da su streljanje izvr□ili prema postoje□oj staroj uredbi o vojnim sudovima, a da ubudu□e takve nepravilnosti ne□e napraviti.

- . -

EKSPERTNI IZVJE□TAJ O RADU PODNESEN VOJNOM SUDU VIII KORPUSNE VOJNE OBLASTI OD PODRU□NOG VIJE□A OD KOMANDE KNINSKOG PODRU□JA NA KONFERENCIJI OD 10-XII-1944. GODINE U SPLITU <u>ODNOSE□I SE NA ODNOS OVOG PODRU□NOG VIJE□A PREMA OZNI</u>.

Narodna vlast i OZNA su na□e oko.One motre politi□ku situaciju i politi□ko kretanje. Njima je poznato narodno mi□ljenje, one trebaju da nas upoznaju sa time na na□in da one zadr□avaju zna□aj Narodne vlasti, ali tako da nam ne krnje na□sudski autoritet, niti da nas prisiljavaju da ga sami kr□imo.

Najva□nija je svrha Narodnog suda da sadr□i sklad izme□u narodne volje i formalne strane sudjenja, tako da □emo najbolje biti na liniji Narodne Oslobodila□ke borbe. Pogoditi pravu mjeru, zna□i ispravno suditi, a tu OZNA i Narodna vlast kod na□e dobre volje mogu mnogo da pomognu i da doprinesu.

Nije shodno kada OZNA Podru□nom Vije□u, kao □to je bio slu□aj onome Kninskog Podru□ja podnese prijavu sa to□no odredjenim kaznama, koje treba da izre□e sud na osumnji□enicima, a koje je OZNA na taj na□in ve□samom prijavom osudila. Konkretna prijava OZNE Ad br. 121/44 upisnika ovog suda.

Mislimo da nijesu umjesna ni mrgodjenja ni dr□anja da sud omalova□ava mi□ljenja OZNE, ako drugo□je presudi nego □to je OZNA predlo□ila.

Narodni sud treba da dr□i visoko svoj ugled i autoritet. On to ne negira nijednoj Narodnoj vlasti, a najmanje OZNI. Ali sve ima svoje granice!

Ili drugi slu□aj Ad br. 150/44 upisnika ovog vojnog vije□a.

Ili Ad br. 151/44 upisnika ovog vije□a.

Slu□aj trgovca Mate □upi□a.

Poku□aj upotrebe i to na na□in da u logor ovog Vije□a postave svoje uhap□enike.

Najnoviji slu□aj Bari□Bogdan i dru□ina.

Na□a je volja za rad velika i □elja da budemo i ako u pozadini pravi borci Narodno Oslobodila□ke Vojske.

Svijeno dr□imo uvijek na umu da bi sudovanje moglo biti opasno ubojno oru□je u rukama neprijatelja.

Spremni smo na bratsku suradnju sa svim narodnim vlastima i iskreno pristupamo njim, ali zadr□avaju□i visoko zna□enje i va□nost Narodnog suda.

Smrt fa□izmu □Sloboda narodu!

-.-

Br. 7.

VOJNI SUD X 20
dubrova□kog podru□ja
Br. Slu□beno Ozna

O G L A S

Vojni sud dubrova□kog Podru□ja na svojim zasjedanjima dana 14 i 15 studenoga o.g. donio je, na temelju □l. 13 i 14 Uredbe o Vojnim sudovima od maja o.g. i temeljem □l. 16 i 17 iste Uredbe presude sa kojima je dolje navedene proglasio ratnim zlo□incima i narodnim neprijateljima, te ih

o s u d i o

NA SMRT STRIJELJANJEM, GUBITKOM GRA□ANSKIH □ASTI I KONFISKACIOM IMOVINE

Bilobrk Jakova,
Zajer Marinka Markova, u□itelja u Hodilju,

Ba□i□don Ante, □upnik u Veloj Luci,
□ihter Rikarda Karlova, zubar u Janjini
Egekher Franu pok. Jose, brija□a u Stonu,
□usti□Marijana pok. Ilije, □andara u Stonu,
Ba□ica Jovu pok. Joze, te□aka iz Babinopolja,

zato □to su, u vremenu od 1941 godine pa sve do oslobo□enja Dubrovnika djelovali u protunarodnom duhu, slu□e□i okupatora, kao aktivni usta□e, propagatori i □pijuni i tim svojim djelovanjem te□ko se ogrije□ili o interese Narodno Oslobodila□kog pokreta i Narodno Oslobodila□ke Borbe.

Ova je presuda izvr□ena.

Smrt fa□izmu - Sloboda narodu

19. XI. 1944 VOJNI SUD

Ovu presudu je izradila i oglasila OZN-a.

Sa strane gra□anstva bilo je prigovora radi apstraktnosti.

VOJNI SUD
dubrova□kog podru□ja
Br. Slu□beno Ozna

O G L A S

Vojni sud dubrova□kog Podru□ja na svojim zasjedanjima dana 14 i 15 studenoga o.g. donio je, na temelju □. 13 i 14 Uredbe o vojnim sudovima od maja o.g. i temeljem □. 16 i 17 iste Uredbe presude sa kojima je dolje navedene proglasio ratnim zlo□incima i narodnim neprijateljima, te ih

o s u d i o

NA SMRT STRIJELJANJEM, GUBITKOM GRA□ANSKIH □ASTI I KONFISKACIOM IMOVINE

□eparovi□Antu sina Anina, gostioni□ara iz Kor□ule,
□ari□Nedjeljka pok. Mate, poreskog □inovnika iz Trstenika,
Milo□evi□Maksu Bo□idarova, profesora iz Kotora,
Kre□ak don Gjuru pok. Miha iz Dubrovnika,
Niki□Iva Nikolina, priv. □inovnika iz Dubrovnika
□i□ka Franu, pomorskog kapetana iz Dubrovnika,

Mati□Juru pok. Bo□e, po□tara iz To□lonika, Toma□□Tomu, sve□enika iz Dubrovnika, Kusi□Ivana Baldova, □andara iz Ora□□a, Kordi□Ivana Antunova, trgovca iz Gru□a, Ba□a Nikolu, Lukina, u□itelja iz Dubrovnika, Mord□in Mi□ka pok. Miha, □ofera iz Dubrovnika.

zato □to su, u vremenu od 1941 godine pa sve do oslobo□enja Dubrovnika djelovali u protunarodnom duhu, slu□e□i okupatora, kao aktivni usta□e, propagatori i □pijuni i tim svojim djelovanjem te□ko se ogrije□ili o interese Narodno Oslobodila□kog pokreta i Narodno Oslobodila□ke Borbe.

Ova je presuda izvr□ena.

Smrt fa□izmu - Sloboda narodu

19. XI. 1944 VOJNI SUD

Isto kao prva.

_____

Ovjereni prijepis, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, 42/2842

mlađih u
ODJ.M... ... ...
... ...

11.

1945., sije□anj 25.

Odsjek OZN-e za oblast VI. korpusa upu□uje III. odsjeku OZN-e za Hrvatsku popise domobranskih □asnika i ostalih, koje su likvidirali pripadnici OZN-e te postrojbi VI. korpusa NOV i PO Jugoslavije u razdoblju od 15. rujna 1944. do 1. sije□nja 1945.[23]

ODSJEK ZA OBLAST VI. KORPUSA
ODJELA ZA□TITE NARODA
Br. 25
dana 25. I. 1945. g.

III. ODSJEKU ODJELA ZA□TITE NARODA
- za Hrvatsku -

U sporazumu sa drugom Batom □lanom Va□eg Odsjeka upu□ujemo Vam pregled kao i imena lica likvidiranih u razmaku od 15. IX. 1944. do 1. I. 1945. Ista su lica likvidirana pre mog dolaska za □efa ove sekcije i skoro sve likvidacije su izvr□enje bez zapisnika, o □emu □e Lazo usmeno referisati.

Smrt fa□izmu □sloboda narodu !

□ef:
Ivan Mi□kovi□[v.r.]

M.P.[24]

-.-

---

[23] Dokumentu je prilo□ena naknadna popratna:

ZABILJE□KA

/□ /

Napomena:

Dokumentacija je prona□ena me□u ostalom dokumentacijom na kojoj je radila Radna grupa, tako da do sada nije bila evidentirana u Grupi 30 □Rad slu□be sigurnosti.

Zbog svoje delikatnosti, predla□em da se ista dokumentacija ODMAH UNI□TI, zbog op□e poznatih razloga.

Zagreb, 03. 03. 1986. godine Vladimir Pe□nik

Dana 04. 03. 1986. godine, vra□ena su pismena po na□elniku V. odjela drugarice Koviljke □jan, da se odlo□e u fond Historijske gra□e SDS RSUP SR Hrvatske □Rad slu□be DS, a prema odluci pomo□nika republi□kog sekretara za UP Sre□ka □murine.-

Zagreb, 05. 03. 1986. Vladimir Pe□nik

[24] Okrugli pe□at: ODSJEK ZA OBLAST VI. KORPUSA ODJELA ZA□TITE NARODA (u sredini zvijezda petokraka).

SPISAK LIKVIDIRANIH DOMOBRANSKIH OFICIRA
od 15. IX. [1944.] do 1. I. 1945. godine.-

XII. UDARNA DIVIZIJA

1. □Odžadić□ Stjepan, biv, domobranski kapetan, došao na poziv Tita u NOV i nalazio se na dužnosti referenta za naoružanje II. bataljona Osječke udarne brigade. Na dužnosti je bio nemaran, aljkav i opijao se. Za vrijeme akcije na Koprivnicu spavao je daleko iza fronta, dok je njegov bataljon ostao bez municije. Omalovažavao je narodne oficire i nije htio nositi čin. Govorio je kako je on sada morao doći u NOV, ali da je to privremeno i da će još biti razgovora.

Isti je likvidiran po samim članovima Opunomoćeništva divizije, a po naredjenju dobivenom od Odsjeka na koje je bio potpisan Pero Olhovi.

XL. DIVIZIJA

2. □Kokolek Josip, bivši domobranski kapetan, rodjen 1910., Završje, Zlatar, Hrvat, došao u NOV na poziv Tita i bio na dužnosti u III. bataljonu Omladinske udarne brigade. Isti je medju domobranskim oficirima govorio kako je bilo bolje u domobranstvu nego u NOV, kako se na Kalniku osniva Srpski bataljon koji se osvećuje hrvatskom narodu, kao je on bio zakleti ustaša u tabor Ludbrega, kao on ne vjeruje u federativno uredjenje Jugoslavije, kao su u NOV rukovodioci svi Srbi koji će Hrvate prevariti, kako su se partizani trebali priključiti domobranima i kako Hrvati treba da paze što rade da ne bi Srbi opet zavladali, i.t.d. Izvještaj o likvidaciji istog sa zapisnikom dostavljen ranije OZN-i III. za Hrvatsku.

3. □Muzhaus Mijo, rodjen 1909., Valpovo, Hrvat, bio dom. kapetan i zarobljen u Daruvaru 15. IX. 1944. Isti se bio prisiljen predati, jer nije imao kuda pobjeći prilikom likvidacije Daruvara. Ta njega tvrde domobranski natporučnik Balen Josip i Vaktarić Janko da se isti uvjek dobrovoljno borio protiv NOV i da se zalagao za borbu do kraja, jer da će on pregovarati samo sa Englezima i Amerikancima, a ne sa ruskom vojskom. Nadalje isti govore da se isti u NOV smatrao zarobljenikom i omalovažavao je svako naredjenje izdano od strane naših rukovodioca.

Obojica gore navedenih likvidirana su po Opunomoćeništvu XL. Divizije.

NOVOGRADIŠKO PODRUČJE

4. □Bošković Miloš, rodjen 1894. u Beogradu, živio u Osijeku, Srbin, u NOV došao na Titov poziv. Bio za vrijeme Jugoslavije pukovnik. Isti je bio na dužnosti u Novogradiškom području kod vojno-sudskog islednika i za vrijeme svog službovanja nije bio zadovoljan s ničim. Kajao se što je prešao na stranu NOV i vještto je potezao pitanje kako će za vrijeme mira biti plaćeni oficiri i kakav će on položaj dobiti. Mrzio je članove Partije i uopće nije s njima htio razgovarati. Nije se družio s nikim do li sa jednom čudovkom, čiji je brat bio pod vojnim sudom zbog veze sa Englezima. Na svojoj dužnosti, prilikom preslušavanja optuženika uvjek je optuženicima pružao priliku da se opravdaju, dapače im je postavljao takova pitanja na koja su mogli samo olakšavajuće odgovoriti. Kao odraz njegovoga mišljenja po odnosu izmedju

jugoslavenskih, domobranskih i NOV oficira jeste članak koji je napisao i za kojeg je tražio da ga se štampa u jednim naših službenim novinama. U tom članku je tražio da se domobranskim oficirima ne priznaju činovi koje su dobili u domobranstvu. Isti je živio u Osijeku legalno kao Srbin i to iz razloga što je isti za vrijeme Jugoslavije kao sudski pukovnik obavještavao ondašnje ustaše da će biti hapšeni, o čemu ovaj otsjek posjeduje zaplijenjeni dokumenat.

5. Njavro Ivan, rodjen 25. XI. 1911., domobranski poručnik, Opatija, kotar Rijeka /Istra/, stupio u NOV 5. IX. 1944. Mrzio je sve što je srpsko, medju vojnicima govorio je protiv oficira NOV, a zastupao je novodošle domobranske oficire. Medju vojnicima širio je nezadovoljstvo i na taj način što im je dokazivao kako su zapostavljeni, kako se o starim partizanima ne vodi računa, kako je uzalud što su se borili jer da svejedno neće dobiti zasluženi položaj niti odgovarajući čin. Medju narodom je širio nepovjerenje u našu narodnu vlast govoreći narodu da nemaju soli, kuća, da niko o njima ne vodi računa, te da bi narodu bilo bolje da nisu pod našom upravom. Govorio im je da su robovi, da ništa nemaju, da su gladni, goli i bosi i da je ovakav život robija. Za novine Srpsku riječ govorio je da nema smisla čitati niti uzeti u ruke jer to je obično sranje.

Ovu dvojicu likvidiralo je Opunomoćeništvo Novogradiškog područja vrlo konspirativno, a po naredjenju člana Otsjeka Valtera.

POŽEŠKO PODRUČJE

6. Orlić Franje Franjo, rodjen 1919. Dubrovnik, domobr. poručnik, Hrvat, zarobljen prilikom likvidacije Pakraca 13. IX. 1944. Isti je bio poručnik u IV. gorskom zdrugu, ranjavan i odlikovan srebrenom kolajnom.

7. Krželj Josip, rodjen 1921. Zadvarje, Split, Hrvat, zarobljen u Pakracu 13. IX. 1944. Isti je bio domobranski poručnik, istaknuti fašista i učestvovao u paljenju i pljačkanju sela pakračkog kotara.

Obojica su likvidirani po naredjenju samog Opunomoćeništva područja.

SLATINSKO PODRUČJE

8. - Lorić Franjo, biv. domobranski natporučnik, rodjen 1913., Orahovica, Našice, Hrvat, došao u NOV 10. X. 1944. Isti je bio od 1941. neprestano u domobranstvu i medju ostalim dužnostima bio je zapovjednik sata oklopnih vlakova u Doboju. Učestvovao je u borbama protiv NOV u Hercegovini, Bosni i Slavoniji.

9. Smrdjek Franjo, domobranski poručnik, rodjen 1923., Otok, Vinkovci, Hrvat, došao u NOV 5. X. 1944. Isti je bio u neprijateljskoj vojsci od 1941. pa do stupanja u NOV i učestvovao u svim ofanzivama na Slavoniju.

Obojica su likvidirani po naredjenju samog opunomoćeništva područja.

OSJEČKO PODRUČJE

10. - Zavišić Vesić dom. Major, rodjen 1899., Pančevo, Srbin, došao u NOV 18. IX. 1943. god.

U OVOM ODSJEKU

11. □Duljkovi□Nikole Nikola, rodjen 1906. Lenjingrad, Rus, aktivni major, slu□io u VII. vazduhoplovno-telegrafskoj □eti, kasnije u zapovjedni□tvu II. zbornog podru□ja. Sa 14 godina do□ao u Jugoslaviju sa ostalim ruskim emigrantima, te u Jugoslaviji svr□io gimnaziju i akademiju. U NDH slu□io od 1941. do 1944. kod □eljezni□kih bojna, te bio komandant oklopnih vozova u Brodu i kasnije u zapovjedni□tvu II. zbornog podru□ja. Isti je po dolasku u NOV govorio kako su na svim polo□ajima Srbi, kako da nije bilo domobrana da ne bi partizani ni□ta u□inili, kako je nemoralan □ivot drugarica, kao je on bio strah i trepet partizana dok je bio komandant oklopnih vozova i.t.d.

12. □ Stanojevi□ Ljubomir, rodjen 1916. u Ivanju, srez Jablani□ki, o□enjen sa □vabicom iz Osijeka, Srbin, kao aktivni jugoslavenski poru□nik bio je u Nedi□evoj vojsci dobrovoljno od 1941. do 1944. i po povla□enju □vaba iz Srbije, prebacio se u Slavoniju i do□ao u NOV. Sumnja se da je bio uba□en kao □etni□ki elemenat, te da je osim slu□enja u Nedi□evoj vojsci bio u slu□bi gestapoa, budu□i da mu je □ena □vabica.

13. □Vodenik Alfons, aktivni domobr. zrakoplovni poru□nik, rodjen 1912. u Zagrebu. Isti je u NOV do□ao 9. X. 1944. iz Zagreba preko Broda u Slavoniju. Bombardovao je na□a nezati□ena sela i polo□aje NOV.

14. □Ille Mario, aktivni domobranski poru□nik, vr□io du□nost rukovaoca materijala za vezu u Glatesu, u domobranstvu bio vrlo agilan, usta□ki nastrojen, ima dva brata usta□ke oficire, radio za UNS i izvje□taje slao protiv radnika ppukovniku Varljenu i policiji.

15. □Kalebota Mato, aktivni domobranski potporu□nik, Hrvat, rodom iz □ibenika. U domobranstvu bio vrlo agilan, vr□io du□nost skladi□tara na Glatesu, usta□ki nastrojen, germanofil, radio sa UNS-om, denuncirao mnoge na□e radnike.

16. □ Varljan Ivan, domobranski potpukovnik, upravnik Glatesa, □ovjek bez karaktera, materijalista, organizator UNS organizacije u Glatesu, preko njega su i□le sve denuncijacije na na□e radnike i sam je li□no denuncirao. Nalazio se u dru□tvu njema□kih oficira i usta□kih funkcionera.

17. □ Novak Ivan, domobranski poru□nik, vr□io du□nost adjutanta na Glatesu, ulizica, podlac, zna za cijelu organizaciju UNS-a i radio s njome, bio je desna ruka ppukovnika Varljana.

-.-

S P I S A K L I K V I D I R A N I H

od 15. IX. 1944. g. do 1. I. 1945. g. /osim domobranskih oficira/

U XII. UDARNOJ DIVIZIJI

1. □ Duljkovi□ Mehmed, borac prate□e □ete I. bataljona XII. proleterske udarne brigade, Musliman, bio u SS diviziji i zarobljen poslije 15. X. 1944. na sektoru Isto□ne Slavonije. U jedinici se pokazao nedisciplinovan, prgav, spreman na tu□u, harangirao medju Muslimanima da se bje□i preko u Bosnu.

2. □Radovi□ M. Radovan, biv. nedi□evac, u NOV borac prate□e □ete IV. bataljona XII. Proleterske Udarne brigade. Do□ao u NOV sa grupom od 16 nedi□evaca poslije X.

mjeseca 1944. Isti su se sa Njemcima povukli ispred Crvene Armije iz Srbije. Ovaj je u jedinici rovario govore da će oni jednoga dana dezertirati za neki Suvoborski Odred. Omalovažavao je polit. Komesare i sav politički rad, a u borbi se pokazao slab borac i špekulant.

3. Čupić J. Miodrag, biv. nedićevac. Ostalo isto kao i kod gornjeg.

4. Radovanović R. Radisav

5. Radovanović B. Čivorad, biv. nedićevci, došli iz Srbije sa grupom njih 16. U NOV borci XII. proleterske udarne brigade.

6. Vukićević Milan, biv. aktivni jugoslavenski poručnik, u NOV došao poslije 15. IX. 1944. iz Srbije, po narodnosti Srbin, u NOV vršio dužnost referenta za naoružanje Osječke udarne brigade. Od 1941. sve do stupanja u NOV radio navodno u Beogradu, kamo je pobjegao ispred progona ustaša u Sremu. Ima izgleda prema njegovim ispravama da je tamo radio za gestapo i Nedića. Na dužnosti se pokazao aljkav, neodgovoran, potcjenjivajući druge oficire. Naginjao je k četnicima i kao takovoga poznaju ga neki drugovi iz Srema. Isti je bio sumnjiv i problematične prošlosti.

7. Svrabović Rusein, biv. vodnik u gestapovcima, u NOV stupio do 15. IX. 1944. i nalazio se u IV. bataljonu Osječke udarne brigade. Isti je svršio kurs u Stockerau, nalazio se u gestapovcima 2 godine, te učestvovao u više neprijateljskih ofanziva kako u Bosni tako i u Slavoniji. U jedinici je učestvovao u organizovanju dezerterstva 7 Muslimana koji su dezertirali u Bosnu sa 3 p.m. početkom XI. mjeseca 1944. Kao takav i za učestvovanje u tom organizovanju dezerterstva osudjen je po Vojnom sudu divizije na smrt, ali je zalaganjem nekih drugova, kao na pr. rukovodioca polit. odjela Voje Sobajića, oslobodjen je i pušten ponovno u jedinicu s motivacijom da je dobar borac. Poslije svega toga hapšen je s naše strane.

8. Krpan Mato, biv. ustaški rojnik, došao u NOV poslije 15. IX. 1944. dobrovoljno i nalazio se kao borac u IV. brigadi. Za vrijeme ustaške vladavine u Slav. Požegi učestvovao je zajedno sa ustašama u zlodjelima koja su činjena po Požeškoj Kotlini 1943./44. godine. U zatvoru je tukao i zlostavljao partizana Đanić Luku i druge koji su bili zarobljeni od strane ustaša. Isti je to priznao i smatra se ratnim zločincem koji se uvukao u NOV.

9. Grgić Antun, bivši pripadnik Suljine bojne. Došao u NOV prije 15. IX. 1944. i nalazio se kao borac u XII. proleterskoj udarnoj brigadi. Isti je rodom iz Vinkovaca od Djakova te je dolazio kao pripadnik Suljine bojne zajedno sa ustašama iz Djakova u pljačku Djakovačkih Selaca i okolnih sela. U jednom takvom pohodu isti je mlatio neke seljake iz Djakovačkih Selaca koji su ga poslije prepoznali kad je ista brigada tamo kantonovala, i na osnovu toga je uhapšen. Prilikom boravka u zatvoru divizije poslije naše akcije isti je pri povlačenju divizije govorio pred narodom kako smo pretrpjeli velike gubitke i kako je IV. brigada razbijena, što nije odgovaralo istini.

10. Čemit Mirko, bivši gestapovac, rodom iz Podgorača, nalazi se u Dopunskom bataljonu kao borac, kamo je došao u X. mjesecu 1944. Isti je 1941. godine kao općinski pisar u Podgorači dolazio zajedno sa ustašama u sela Ostrovince, Granice i dr., te terorizirao i tukao pojedine ljude tih sela. Poslije toga otišao je u gestapovce, gdje se nalazio skoro 2 godine. Seljani gore navedenih sela su ga prepoznali i htjeli su da ga sami ubiju. Isti je smatran ratnim zločincem i kao takav uhapšen.

11. □Markovi□Fabijan, biv. usta□a, do□ao u NOV poslije 15. IX. 1944. i nalazio se kao borac u Osje□koj udarnoj brigadi. Kao usta□a iz 1941. vr□e□i du□nost poljara u□estvovao je u svim ve□im akcijama neprijatelja na Dilju 1941. i 1942. godine, te im je slu□io kao vodi□. Po oslobo□enju njegovog sela isti se preselio u Brod bojei se kazne. Prilikom kantonovanja iste brigade u pomenutom selu, njegovi su ga seljani prepoznali, potvrdili njegov protunarodni rad, □to je i sam priznao i na osnovu toga uhap□en.

12. □□ari□Antun, biv. usta□a, do□ao u NOV poslije 15. IX. 1944. i nalazio se kao borac u Osje□koj udarnoj brigadi. Kao usta□a 1941. zajedno sa svojom bra□om koji su jo□i danas usta□e, plja□kao je u okolici Dervente srpsku imovinu i u□estvovao u hap□enju na□ih drugova. Drugovi iz njegovog kraja su ga prepoznali i tra□ili da ga se uhapsi.

13. □ Naki□, madjioni□ar, rodom iz Vukovara, biv. domobranac, uhap□en kao dezerter na putu ku□i. Isti je do□ao u NOV poslije 15. IX. 1944. i pokazao se u jedinici kao kukavica, te nagovarao Sremce da dezertiraju u Srem.

Svi gore navedeni su likvidirani i to: Br. 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., koji su se nalazili u spisku sumnjivih, likvidirani su po naredjenju Otsjeka; br. 8. i 12. po naredjenju Opunomo□enika □tiva divizije; br. 9. i 10. po naredjenju □taba divizije; br. 11. i 13. likvidirani u dogovoru sa □tabom divizije i Vojnim sudom. Za iste likvidacije znade Opunomo□enik□tvo divizije i par povjerljivih kurira. Za one koji su likvidirani po naredjenju Otsjeka ne postoje nikakvi saslu□ni zapisnici niti je vodjen postupak, dok je za ostale vodjen postupak, ali nepotpun, te ne postoji sredjeni zapisnici.

XL. DIVIZIJA

14. □Kikerec Mladen, rodj. 6. X. 1923. u Slav. Brodu, Hrvat, rkt., djak, u NOV stupio 22. IX. 1944. od ku□e u Slav Brodu. Nalazio se u Tehnici XVIII. udarne brigade kao crta□. Za vrijeme Jugoslavije bio je ljoti□evac, a otac mu je velikosrpski re□imer. Isti je pri□ao u Suhopolju oko 1. X. 1944. kako partizani nemaju cilja borbe i oni mogu voditi samo nesvjesne i nepismene mase. Svijet □e poslije rata ismijati partizane kao □to je i Lenjin ismijan. Takodjer je govorio da bi onome ko bi ga izvukao iz partizana dao 300.000 Kuna. Dok je bio u jedinici, isti se pokazao kukavica i pani□ar u borbi.

15. □Sifner Ratimir, rodjen 18. V. 1915. u Severinu na Kupi, Vrbovsko, Hrvat, rkt. pravnik, stupio u NOV 15. IX. 1944. iz domobranstva gdje je bio narednik u Ratnom sudu IV. gorskog zdruga kao stru□njak pomo□ sudiji i to u Daruvaru i Banjaluci. Nalazio se u I. bataljonu XVIII. udarne brigade kao borac. U domobranstvu se nalazio 35 mjeseci. U jedinici se pokazao nezainteresovan za rad, te je sve pratio sa sumnjom. Prilikom pokreta prema Oku□anima govorio je borcima kako je glupo i na prugu, jer □e svi izgubiti glavu. Pokazao se pla□ljiv i kod prve paljbe izostajao iz jedinice.

16. □Gruba□Vaso, rodjen 1906. u Boboti, Vukovar, Srbin, postolar, stupio u NOV 21. IX. 1943. od ku□e i bio □uster pri □tabu Omladinske udarne brigade, te u Intendanturi iste rukovodio sa municijom. Govorio je da □e se kralj Petar II. vratiti u Jugoslaviju i da on nije kriv za sudbinu naroda. Petokraku zvijezdu nije htio da nosi. Izbjegavao je sastanke i na saslu□anju govorio je za neke □etnike koji su likvidirani da nisu □etnici.

17. Salopek Janko, rodjen 1909. Bačevac, Gradina, Virovitica, Hrvat, rkt. seljak, stupio u NOV 15. VIII. 1944. iz domobranstva i bio u III. bataljonu Viroviti ke brigade kao borac. Isti je dezertirao iz NOV, te kada je došao ku i poru io je miliciji iz Virovitice da dodju po njega i oru je. Milicija je iz Virovitice stvarno došla te ga tobo prisilno otjerala u upori te, gdje se isti zadr ao nekoliko dana. Prije svoga dezerterstva iz NOV, odnosno iz Bilogorskog NOP odreda, odr avao je veze sa Bijelom gardom, te je zajedno s njima i ao hvatati partizane u selo Detkovac, to se naknadno saznalo.

18. Djuki Sreto, rodjen 1913. Dobrogo te, Bekte , Po ega, Srbin, op bilje nik, stupio u NOV 14. VII. 1943. iz civila i nalazio se u I. bataljonu Viroviti ke brigade kao komandir ete. Isti je bio velikosrbin i etni ki nastrojen. Za vrijeme bivše Jugoslavije nalazio se u etni koj organizaciji. Kao takav ve je jednom bio na sudu Po eškog podru ja zbog svojih velikosrpskih izjava, te je po sudu XL. Divizije, kome je poslije predan, osudjen odnosno oslobodjen i poslan u jedinicu za borca, gdje se brzo uzdigao za komandira ete. Zbog zamaranja boraca i silovanja ene u D. Moti ni, isti je opet otišao za borca. Kada se istoga uhapsilo i vodilo na preslu anje zbog silovanja i drugog, isti je pokušao bježati i ubijen.

19. Kova ak Mirko, rodjen 1921. Bačevac, Gradina, Virovitica, Hrvat, ratar, stupio u NOV 20. VII. 1944. u Viroviti ku brigadu kao borac. Isti se bio samovoljno udaljio iz jedinice, te navodno uhva en od milicije. Medjutim kasnije se je saznalo da se isti sam predao i zajedno sa milicijom, u kojoj se nalazio mjesec dana o etvi, išao hapsiti partizane u Detkovcu i Lugu.

20. Begovi Djuro, rodjen 1924. Drenkovci, Po ega, Hrvat, srednjoškolac, stupio u NOV 17. X. 1944. te se nalazio u Dopunskom bataljonu divizije. Isti prije pohadjao kurs ustaških jurišnika u Zagrebu, te ustaški duhostni ki kurs u Borovu. Istoga Po eški optužuju da je noću 28./29. IX. 1944. kidao parole NOV u Po egi. Na priredbi Omladinske udarne brigade u Po egi ometao je program lupanjem stolica i galamom skupa sa nekim biv. ustašama. Za vrijeme napada XII. proleterske udarne brigade na Slav. Po egu, zajedno sa ostalim ustašama branio je istu sa puškom u ruci. U samoj jedinici pokušavao je da ometa politi ke sastanke i ismijavao ih.

21. Ratkovi Bo idar, rodjen 1925. u Slav. Brodu, Hrvat, srednjoškolac, došao u NOV 17. X. 1944. i nalazio se u Dopunskom bataljonu divizije. Isti je zajedno sa gore navedenim Begovi Djurom u estvovao u svim rabotama kako u Po egi tako i u jedinici. Osim toga isti je za vrijeme boravka u Slav. Brodu zajedno sa ustašama, nose i šajser, kao jedan od povjerljivih, hapsio na e drugove, od kojih se neki danas nalaze u jedinici i optužuju ga.

22. Prevedan Matija, iz Virovitice, biv. ustaški agent, nalazi se u I. bataljonu Viroviti ke brigade. Prilikom fingiranog napada na Viroviticu pokazao se u jedinici kao saboter i panikar, tvrdeći da partizani nikada ne e zauzeti Viroviticu. Dan prije likvidacije Virovitice pobjegao je u upori te i po oslobo enju iste tamo je uhapšen.

23. Sabo Petar, rodjen 1922. Vu jak, Feri anci, Na ice, Madjar, radnik, zarobljen je kao domobran u Vel. Zdencima i uvršten u XVIII. brigadu. Kasnije je iz iste pobjegao, te otišao u domobranstvo i bio poslije kod ku e i pripadao madjarskoj fašisti koj stranci strelasti krstovi. Osim toga ponovo je dobrovoljno došao u jedinicu i za vrijeme borbe

hotimi□no sabotirao mitraljez. Na neobja□njiv na□in pronadjen je u jednom njegovom pismu obavje□tajni izvje□taj iz njegovog bataljona. Na osnovu svega toga isti je uhap□en.

24. □ Lamanski Mihajlo, biv. gestapova□ki kapetan policije, rodjen 1906. Sumi, Harkov /Rusija/, zarobljen prilikom akcije na pruzi kod Bizovca u novembru mjesecu 1944. Isti je u jugoslavenskoj vojsci bio kapetan II. klase i slu□io □to u jugoslavenskoj vojsci □to u legiji 16 godina. U legiju stupio VII. mjeseca 1941. Do svog zarobljavanja nalazio se na du□nosti u Bjelovaru, Mostaru, Osijeku, Virovitici, Podgora□u, te u□estvovao aktivno u svim operacijama neprijatelja na tim sektorima. Jedno vrijeme se nalazio u Stockerau kao zapovjednik vojnog oporavili□ta. Po zarobljavanju borci III. bataljona XVIII. udarne brigade premlatili su ga te je likvidiran.

25. □Makar Mitar, rodjen 1909. Trenkovo, Mihaljevci, Slav. Po□ega, Hrvat, do□ao u NOV VII. mjeseca 1944. prisilno mobilisan i nalazio se u XVIII. udarnoj brigadi. Isti se nalazio u domobranstvu od 1941. godine sve do srpnja 1944. i sudjelovao u vi□e borbi protiv partizana u Slavoniji. Prilikom pokreta za Na□ice isti je poku□ao bje□ati za Po□egu, te je uhap□en.

NOVOGRADI□KO PODRU□JE

26. - Laketi□Savo, rodjen 1916. Srem. Laze, Vinkovci, Srbin, u NOV do□ao IX. mjeseca 1943. i to mobilisan. U NOV se pokazao □etni□ki nastrojen i organizator □etni□ke mre□e u Psunjskim bolnicama. Bio je u vezi sa Duji□om. Odr□avao sastanke sa ostalima na kojima je govorio da se trebaju Srbi okupljati, pripremiti za izbore, da □e do□i kralj Petar, da ima malo komunista na Psunju i da □e oni lako s njima i.t.d.

27. - Roksandi□Ivan, rodj. 1890. Medari, Nova Gradi□ka, Srbin, u NOV stupio u III. mjesecu 1944. dobrovoljno. Isti je bio povezan sa Laketi□em i dr. Duji□em, te je osim toga branio sinu da ide na SKOJ-evske sastanke.

28. □Kati□Jovo, rodjen 1901. u Obrije□, Pakrac, Srbin, u NOV stupio X. mjeseca 1943. i to mobilisan. Isti je bio povezan sa gornjom dvojicom i radio s njima. Govorio je da nema povjerenja u druga Tita, jer da □e on sa Hrvatima uni□titi ono Srba □to je iza Paveli□a i usta□a ostalo. Mrzio je Komunisti□ku Partiju, te kad su se odr□avali sastanci, govorio je: □Plati□e oni te sastanke □im dodje Pero□

Sva trojica gore navedenih bili su radnici u odeljenju VI/1-b na Psunju, te je o njima govoreno i u elaboratu o □etni□koj organizaciji na Novogradi□kom podru□ju, koji je elaborat poslan s mjese□nim izvje□tajem.

29. □□tefi□□Djuro, rodjen 1919. Uljanik, Daruvar, Hrvat, u NOV stupio IX. mjeseca 1944. Isti je prije pada Pakraca i Daruvara izvje□tavao svoga brata poru□nika agenta u Pakracu o kretanju na□e vojske. Jednom prilikom prokazao je gdje se nalazi Posavski NOP Odred, te je tom prilikom isti od neprijatelja napadnut te imao 5 mrtvih drugova. Isti je sve ovo kao i drugo na saslu□anju priznao.

30. Turudi□Dragica, rodj. 1924., Slu□, Ciplak, Mostar, nalazila se na prisilnom radu. Ista je bila nastanjena u Grubi□nom Polju i prije pada istoga saradjivala je sa usta□ama i i□la u plja□ku okolnih sela. Do□la je u Slavoniju 1942. godine iz Hercegovine, odakle je pobjegla pred partizanima jer je i tamo u□estvovala u plja□ki srpskih sela.

Svi gore navedeni su likvidirani i to: Prva trojica su likvidirana u suglasnosti sa ovim Otsjekom, dok ostali od samog Opunomo□eni□tva. Likvidacije su izvr□ene konspirativno i znadu za njih samo drugovi iz Opunomo□eni□tva.

VIROVITI□KO PODRU□JE

31. □Ju□□Mijo, iz Virovitice, Hrvat, □elj. □inovnik, u NOV od 5. X. 1944. Isti je govorio pred civilima gradjanima Virovitice kako je vjetar odnio «U» sa slu□beni□kih □eljezni□kih kapa, pa □e odnijeti i partizansku zvijezdu.

32. □Hrgovac Martin, iz □pi□□Bukovice, Hrvat, ratar, mobilisan 1. X. 1944., na du□nosti u III. vozarskom eskadronu u Virovitici kao ko□ja□ Govorio je kako su svi oni □ekali Hitlera ra□irenih ruku i da je pre□ao Jugoslaviju za □est dana, a da Crvena Armija ne mo□e i da se ona slabo zauzima da nas oslobodi. Nadalje je govorio kako ju niko ne □eka kod nas sa voljom kao □vabu.

33. - Majtani□Ivan, Hrvat, povojni□eni radnik lo□ionice dr□ □eljeznice u Virovitici, od 5. X. 1944. Isti je skinuo kapu sa ma□inista lo□ionice, otporio petokraku zvijezdu i bacio na zemlju.

34. - Fric Franjo, Hrvat, povojni□eni □eljezni□ar od 5. X. 1944. Isti je za vrijeme kantonovanja neprijatelja u Virovitici saradjivao aktivno sa usta□ama, i□ao u izvidjanja na Viroviti□ke vinograde, te branio Viroviticu zajedno sa usta□ama, □to je i dokazano.

35. - Lek□□□mun, rodjen 1917., Rastovac, Grub. Polje, Hrvat, trg. pomo□nik, do□ao u NOV 8. mjeseca 1944. i nalazio se u radnom vodu. Isti je bio u domobranstvu od 1941. pa sve do prelaza u NOV. Kod njega su pronadjene falsifikovane partizanske isprave koje je on imao jo□kao domobranac, a glasile su na slobodno kretanje po teritoriji Bilogore i Moslavine. Isti nije htio priznati ko mu je dao □tambilje od komande podru□ja za pravljenje propusnica kojom se on izgleda kretao i kao domobran po slobodnom teritoriju.

Svi gore navedeni su likvidirani, i to: Prva □etvorica po naredjenju Otsjeka, a poslednji od strane samog Opunomo□eni□tva. Zapisnici ne postoje jer se nisu ni vodili, ve□je vr□eno usmeno saslu□anje. Za likvidaciju znadu samo □lanovi Opunomo□eni□tva toga podru□ja, pisar i jedan kurir.

PO□E□KO PODRU□JE

36. - Huber Franjo, rodjen 1922. Bo□njaci, □upanja, Hrvat, zarobljen kao domobran 13. IX. 1944. Isti je sudjelovao u palenju sela Bujavica, plja□ki sela po Bilogori i ubio jednog partizana u selu Kraguju. Ina□e sudjelovao u svim akcijama neprijatelja u okolini Pakraca.

37. □Jurenec Julije, rodjen 1920. Peteranec, Koprivnica, dom. rezerv. vodnik, Hrvat po narodnosti, zarobljen u Pakracu dana 13. IX. 1944. Bio usta□a od 1941. i u□estvovao u ofanzivi na Kozaru 1942. i u ofanzivi na Slavoniju 1943. godine.

38. □Vuk Marko, biv. domobr. rezerv. vodnik, po zanimanju je □umski radnik, Hrvat. Isti je bio istaknuti fa□ista i sudjelovao u svim borbama protiv NOV 1942./43. Prokazali su ga ostali domobrani.

39. □Kli□□Redjo, aktivni domobr. vodnik, Musliman. Va□i isto kao i za onoga pod br. 38. Isti je bio u domobranstvu odli□an strojni□ar i odlikovan za hrabrost.

40. □Maroševi□Djuro, domobran, Hrvat, zarobljen u Pakracu 1944. Važi isto kao i za 38. i 39.

41. □□ini□Josip, iz Pakraca, šef željez. stanice, Hrvat. Bio inicijator ubijanja Srba u okolici Pakraca i poznati ustaša.

42. □Paveli□Mihovil, financ iz Pakraca. Važi isto kao i za br. 41.

43. □Cokrli□Djure Stjepan, rodjen 1914. Doljanci, Stražeman, ratar, Hrvat. Bio pretsjednik Mjesnog NOO-a i pobjegao u ustaše u Požegu gdje je po oslobodjenju iste i uhvaćen.

44. □□avajda Stjepana Stjepan, rodjen 1921. Tekić Jakšić, ratar, čeh. Bio 3 i pol godine aktivni ustaša i uhvaćen po oslobođenju Požege.

45. □Kasupovi□Hasan, rodjen 1926. Vinogradje, Cazin, aktivni ustaša, Musliman, ranjen kod Lipika na osiguranju pruge i stavljen u zarobljenički logor.

46. □Karaji□Arif, rodjen 1923. Polje, Kladuša, aktivni ustaša, Musliman, ranjen kao i gornji i dopraćen u zarobljenički logor.

47. □Mati□Drago, rodjen 1925. Veljaci, Vitina, Ljubuški, aktivni ustaša, bio ranjen kao i gornja dvojica.

Posljednja trojica nalazili su se kao ranjenici i to od partizana u zarobljeničkom logoru, te im se trebala pružiti liječnička pomoć što je bilo nemoguće.

48. □Marini□Nikola Slavko, 1904., Ratkovica, Nova Gradiška, po zanimanju šofer, Hrvat, bio aktivni ustaša od 1941. i kao šofer učestvovao u svim nedjelima ustaša oko Orahovice i Našica. Prije streljanja nalazio se kao povojnićeni radnik u Glatesu.

49. □□tirmer Ivan, rodjen 1904. Tominovac, Jakšić, Požega, Njemac, ratar, na dužnosti u Glatesu, gdje je radio i za vrijeme NDH. Isti je bio ustaški dužnostnik i učestvovao sa ustašama u pohodu na oslobodjenu teritoriju.

50. □Varner Franje Ljudevit, rodjen 1910. Tominovac, Jakšić, Požega, Njemac, na dužnosti u Glatesu, gdje je bio i za vrijeme NDH. Teretili su ga seljani sela Tominovca gdje je 1941. godine zajedno sa ustašama kao član Kulturbunda vršio iseljavanje Srba i pljačkao njihovu imovinu.

51. □ Pap Stjepan, rodjen 1920. Nikinci, Ruma, Hrvat, po zanimanju mesar na dužnosti u slagališću I. ekonomskog sektora. Bio u neprijateljskoj vojsci od 1941. sve do zarobljavanja u Grub. Polju IX. mjeseca 1944. Kao takav učestvovao je u ofanzivi na Kozaru, Frušku Goru i Slavoniju. Odlikovan bronzanom medaljom za hrabrost. Na dužnosti u slagalištu pokazao se drzak i sabotirao rad.

52. □Madjar Ivica, rodjen 1921. Požega, Hrvat, stud. prava i priv. namještenik, bio na dužnosti u kasarni Slav. Požega. Isti je bio aktivni ustaša u Požegi i kao tabornik ustaške mladeži prokazivao naše drugove, te je neke i hapsio.

53. □Grguri□Boris, rodjen 1924., Požega, Hrvat, djak, na dužnosti u vojno-obavj. mreži podružja. Dok se nalazio na toj dužnosti održavao je vezu sa svojim ocem potpukovnikom Grguričem koji se nalazio u N. Gradiški kao zapovjednik I. gorskog zdruga. Prije oslobođenja same Požege isti je na poziv ustaša primio oružje i sa ostalim ustašama držao stražu u Požegi.

54. □Krsti□Nikola, rodjen 1912. Čepinski Martinci, Valpovo, Srbin, kao domobran zarobljen u Pakracu 13. IX. 1944. i nalazi se u zarobljeničkom logoru. Isti je sudjelovao u

pokolju seljaka u Čepinskim Martincima, a osim toga pokušao bježati iz zarobljeničkog logora, te je i uhvaćen.

55. Čafar Antun, rodjen 1909. Sirač Daruvar, Njemac, ratar, zarobljen kao domobran 13. IX. 1944. u Pakracu, te se nalazio u zarobljeničkom logoru. Tamo je bio neposlušan, nedisciplinovan, te pobjegao i naknadno uhvaćen.

56. Jelc Branko, rodjen 1923. Zagreb, Hrvat, zarobljen kao domobran 13. IX. 1944. u Pakracu i nalazio se u zarobljeničkom logoru, odakle je pokušao bjegstvo za Novu Gradišku i na putu uhvaćen.

Svi gore navedeni streljani su po naredjenju Opunomoćeništva područja. Ova poslednja trojica streljana su javno pred zarobljenicima, dok za ostale znade samo Opunomoćeništvo, pisar i 2 poverljiva kurira.

SLATINSKO PODRUČJE

57. Čelikovič Salko, rodjen 1925. Garac, Dubočica, Tuzla, Musliman, zemljoradnik, neoženjen, nepismen. Isti se nalazio u SS diviziji od 1941. do 1944. i od Petlhа se prebacio u Slavoniju i došao u partizane. Osim u SS diviziji bio je na nekim kursovima u Francuskoj, Njemačkoj i učestvovao je u više borbi protiv partizana i Crvene Armije u Zemunu, Beogradu i u Madjarskoj.

58. - Bodrušić Stjepan, rodjen 1920. Svib, Imotski, Hrvat, rkt., po zanimanju radnik. Isti je bio aktivni ustaša od 1941. i nalazio se u Bosni i u Slavoniji, te je učestvovao u svim ofanzivama.

59. Bebek Franjo, rodjen 1905., Imbrijovac, Djelekvac, Koprivnica. Isti je bio žandarmerijski narednik na dužnosti u Belišću i drugovi su ga prepoznali da je učestvovao u hapšenju i tukao uhapšenike 1941./42.

60. Fazlič Hamdija, rodjen 1924. Kamšani, Kozarac, Prijedor, Musliman, zemljoradnik. Isti je bio 3 godine u SS jedinicama i učestvovao u svim borbama koje su te jedinice vodile protiv NOV. Isto tako učestvovao je i u borbama u Beogradu, Zemunu i ostalim mjestima.

61. Petrovicki Josip, rodjen 1907. Podr. Slatina, Hrvat, rkt., trgovac. Isti je bio ustaški tabornik u Podr. Slatini i poznat je kao podstrekač zločina i ustaških nedjela u okolici Slatine i kao učesnik u njima.

62. Obranić Ivan, rodjen 1916. Farkaševac, Samobor, Hrvat, po zanimanju stolar, sa prebivalištem u Podr. Slatini. Isti je služio mornaricu za vrijeme NDH i bio na Crnom Moru. Bio je na kursu u Njemačkoj, te je poslije toga vratio se u Podr. Slatinu i upisao se u ustaše.

63. Fočo Abdulahman, rodjen 1905. Sarajevo, Musliman. Isti je bio u I. dobrovoljačkoj hrvatskoj SS diviziji u Francuskoj, Njemačkoj, Bosni i u ostalim krajevima naše zemlje i učestvovao u svim borbama protiv NOB. Bio u borbama protiv Crvene Armije u Beogradu, Zemunu i Vojvodini.

64. Hajtl Vilim, rodjen 1922., Osijek, Hrvat. Isti je služio u zrakoplovstvu NDH od 1941. do 1944. Isti je prema njegovom priznanju učestvovao u napadima avijacije na naše nezaštićeno pučanstvo i bolnice.

65. Bezinger Jozo, rodjen 1907. Kapinci, Sopje, Podr. Slatina, Njemac, nalazio se tri godine u gestapovcima i poznat u Podravini kao pljačkaš i batinaš

66. □ Kokori□ Stjepan, rodjen 1904. u □adjavici, Podr. Slatina, Hrvat, zemljoradnik.

Isti je bio tabornik usta□kog tabora u s. □adjavica 1942. godine i aktivni usta□a od 1941. do 1944. Zajedno sa ostalim usta□ama i □andarima vr□io je upade u srpska sela Podravine, plja□kao i batinao narod.

67. □ Dvorski Stjepan, rodjen 1924. Cernile, Vara□dinske Toplice, Hrvat, ratar, sa prebivali□tem u Novoj Bukovici. Isti je bio povezan sa gornjim.

68. - Leks Zvonimir, rodjen 1921., Osijek, Hrvat, modebravar. Isti je bio usta□a 1941. i u□estvovao u palenju sela Slatinskog kraja. Kasnije je bio legionar dobrovoljac na isto□nom boji□tu, odakle se vratio opet u Slavoniju medju usta□e.

BRODSKO PODRU□JE

69. - Jeli□ Marko, rodjen 1907. Bijela, Br□ko, nastanjen u Bizovcu, kotar Osijek, Hrvat, do□ao u NOV X. mjeseca 1944. Imenovani je bio u Li□koj legiji pod zapovjedni□tvom Joce Rukavine 1941. godine i sudjelovao u palenju sela u Lici i Kordunu kao usta□ki dovodnik, kasnije je oti□ao u Njema□ku, te po povratku odanle do□ao u partizane. Za vrijeme Jugoslavije bio je □andarmerijski narednik.

70. □ Kova□evi□ Marin, rodjen 1918. Brodjanci, Valpovo, Hrvat, bio stra□ar u □upskom redarstvu u Osijeku, gdje je slu□io dvije godine i do□ao u partizane u XI. mjesecu 1944. Za vrijeme boravka u policiji tukao zatvorenike partizane te zlostavljao civile koji su dolazili u posjete.

71. □ Taler Josip, rodjen 1915. Ga□inci, Djakovo, Nijemac, do□ao u NOV dobrovoljno XI. mjeseca 1944. Isti je slu□io u SS diviziji kao gefrajter dve godine. Bio je SS-ovac stra□ar kod zarobljeni□kog logora u Njema□koj te je za to vrijeme tukao zarobljenike.

72. □ Nikoli□ Tomo, rodjen 1919. Musi□, Djakovo, Hrvat, ratar, stupio u NOV X. mjeseca 1944. Imenovani je bio usta□a u Djakovu i kao takav u□estvovao u svim akcijama u okolici Djakova. Sudjelovao je u hap□enju seljaka okolnih sela i iste tukao. Samo njegovo selo je poznato kao nastrojeno protiv NOB.

73. □ Ko□ovej Vladimir, rodjen 1924. u Horodi□te /Rusija/. Do□ao u NOV XI. mjeseca 1944. Imenovani je slu□io 4 godine u SS diviziji te pro□ao Poljsku, Rumuniju, □esku, Jugoslaviju i Njema□ku.

74. □ Jauk Josip, rodjen 1922. Hribac, Delnice, Hrvat, do□ao u NOV XI. mjeseca 1944. Isti je slu□io u SS diviziji /XIII./, koja je poznata po svojoj krvolo□nosti u Bosni i Lici. Sudjelovao je u palenju sremskih sela.

75. □ Vitenberger Oto, rodjen 1911. Osijek, Nijemac, do□ao u NOV dobrovoljno 1. XII. 1944. godine. Imenovani je bio dvije godine u Kulturbundu i kasnije bio gestapovac oko godinu dana.

76. □ Ma□ak Rade, rodjen 1917. Mala Jasenova□a, Grubi□no Polje, Hrvat, do□ao u NOV 4. XI. 1944. Isti je bio gestapovac dvije godine i sudjelovao u svim borbama protiv NOV vodjenim u Slavoniji.

77. □ Valter Ferdinand, rodjen 1909. Vo□in, Podravska Slatina, Hrvat, do□ao u NOV 4. XI. 1944. Isti je bio 1941. i 1942. usta□a u Vo□inu, a kasnije u gestapovcima.

78. Hvasta Stjepan, rodjen 1926. Ledenik, Na□ice, Hrvat, ratar Imenovani je bio u partizanima, te je dezertirao i potom uhva□en u njegovom selu. Ponovo je poku□ao

bjegstvo i uhvaćen. Poslije dezerterstva iz NOV bio je ustaša u Našicama i pred likvidaciju je priznao da je ubijao partizane.

79. Ivanković Luka, rodjen 1921. Tomašica, Garešnica, Hrvat, ratar, došao u NOV 5. XI. 1944. Isti je bio u Vražjoj diviziji od 1942. te sudjelovao u svim akcijama iste po Bosni.

80. Talan Robert, rodjen 1923. Đelanovac, Daruvar, Hrvat, ratar, došao u NOV 5. XI. 1944. Isti je već prije bio u NOV ali je dezertirao i stupio u Vražju diviziju u kojoj je bio oko jednu godinu. Sudjelovao je u borbama u Bosni i Lici protiv NOV.

81. Valter Borner, rodjen 1909. Beč, Austrijanac, došao u NOV 29. XI. 1944. U njemačkoj vojsci se nalazio od 1941. godine i sudjelovao u svim borbama protiv NOV.

82. Borner Desanka, rodjena 1906. Zagreb, Srpkinja, došla u NOV dobrovoljno sa napred imenovanim. Istu je prema njezinom priznanju izbavio napred navedeni iz logora Jasenovca.

Osim gore navedenih streljanih u ovom području, streljano je 28 nedićevaca, koji su se nalazili duže vremena u nedićevoj vojsci i pri povlačenju Švaba iz Srbije isti su prešli u NOV. Za iste ne postoji nikakovi podaci.

Za sve koji su likvidirani u ovom području znade Opunomoćeništvo i pomoćno osoblje u istom. Ovi su likvidirani u suglasnosti sa Otsjekom.

OSJEČKO PODRUČJE

83. Đjakovac Stjepan, rodjen 1913. Valpovo, Hrvat, po zanimanju postolar. Isti je bio aktivni ustaša od 1941. i harao sa ustašama Slat. kraju.

84. Najgebauer Vilim, rodjen 1926. njemački vojnik, učestvovao u svim operacijama njemačke vojske protiv NOV.

85. Vojinov Ivan, rodjen 1920. Novi Bečej, Srbin, kao nedićevac-dobrovoljac bio u borbama protiv NOV i došao u Slavoniju povlačeći se zajedno s Njemcima, te prebjegao u NOV.

86. Miodrag Savo, rodjen 1915. Kanjani, Drniš, Srbin, bio gestapovac od 1941. i učestvovao u raznim akcijama protiv NOV u Bosni.

87. Djaja Marko, rodjen 1925. Gradište, Čupanja, Hrvat, biv. ustaški vodnik. Kao ustaša 2 i pol godine učestvovao u borbama protiv NOV u pljački i paljevini srpskih sela po okolici Djakova.

88. Rozenberg Hinko, rodjen 1918., Kutina, Hrvat, kao hrvatski legionar dobrovoljac učestvovao na istočnom bojištu više od dvije godine.

89. Adžić Svetozar, rodjen 1920. Kumani, Novi Bečej, Srbin, došao u NOV 20. XI. 1944. Isti je bio dobrovoljac u nedićevoj vojsci 2 godine.

90. Čolakov Milenko, rodjen 1919. Vranjevo, Novi Bečej, Srbin, biv. nedićevac, Kao i gornji.

91. - Miki Ivan, rodjen 1923. Trnava, Djakovo, Hrvat, ratar. Došao u NOV 21. XI. 1944. Isti je bio u gestapovcima 3 godine i učestvovao u više borbi i paleža srpskih sela po Slavoniji i Bosni.

92. Pano Ivan, rodjen 1908. Tominovac, Kutjevo, Poč̆ega, Njemac, došao u NOV 21. XI. 1944. Imenovani je bio kao gestapovac 2 godine u njemačkoj Poljskoj kao dobrovoljac, te je poslije došao u Slavoniju.

93. Posavec Djuro, rodjen 1912. Granice, Nacice, Hrvat, dosao u NOV 30. XI. 1944. Isti je bio u njemackoj vojsci 3 godine i kao dobrovoljac legionar na istocnom bojistu.

94. Nuber Djuro, rodjen 1920. Budimpeca, Njemac. Kao kulturbundas bio u SD policiji dvije godine i ucestvovao na istocnom bojistu.

95. Kucejnov Mihajl, rodjen 1924. Rostov, Cerkez, uhapsen 7. XII. 1944. Isti je bio u kozackoj jedinici 15 mjeseci, u Poljskoj, Srbiji, Hrvatskoj i ucestvovao u raznim akcijama protiv NOV.

Gore navedeni likvidirani su po odluci samog Opunomocenistva podrucja i zna za te likvidacije samo Opunomocenistvo i pomocno osoblje.

ISTOCNA GRUPA NOP ODREDA

Kod toga Opunomocenistva streljano je oko 60 nedicevaca, cetnika i ustasa koji su dolazili u NOV. Za iste ne postoje nikakovi podaci niti zapisnici, jer i samo prijasnje Opunomocenistvo nije vodilo, a novo koje je tamo postavljeno ne zna za sve to. Likvidacije su vrsene sa pomocnim osobljem samog Opunomocenistva.

KOD OVOG OTSJEKA

96. Miletic Grge Ilija, dosao u NOV 10. X. 1944. iz Borova, gdje je bio mehanicar, avijaticar. Isti je prema izjavi Cpijuna Adjur Franje, kojega je uhvatio Osjecki NOP Odred te likvidirao, trebao doci kao Cpijun u NOV.

97. Rehnicer Mavre Rikard, Cdov iz Osijeka. Odrzavao sastanke sa Cdovima u Kometniku i biljezio zakljucke sa sastanka. Imao veze sa dijeljenjem novca Cdovima koje su davali Englezi. Sumnja se da je agent I.S.-a

98. Drobec Nikole Dragan, Srbin, radnik iz Osijeka. Dva puta nestao iz partizana, t.j. iz XVIII. brigade. Bio je konfident u Njemackoj u logorima. Sumnja se da je agent gestapoa, a izjasnjavao se kao cetnicki elemenat.

99. Dimic Milosa Vlajko, Srbin iz Vel. Nabrdja, bio je u domobranstvu 14 mjeseci. Cetnicki elemenat koji je sirio propagandu i raspirivao mrznju izmedju Srba i Hrvata.

100. Heller Ernesta Ladislav, Cdov, trg. pomocnik iz Humljana. Bio partizan u Zagorju, gdje je zarobljen i prebacen u Madjarsku. Tamo se nalazio jedno vrijeme i opet se prebacio u Hrvatsku u partizane i trazio od komandanta korpusa da ide u Madjarsku jer da tamo ima vezu i da ce tamo moci vise koristiti. Iz Madjarske donosio neka pisma i sam se njima hvalio. Sumnja postoji da je bio agent I.S.

101. Radakovic Milos, Srbin, zemljoradnik iz Batinjana. Ustacki agent provokator, prokazivao nacelnih ljudi u selu Batinjanima.

102. Jacarevic Salko, radnik, Musliman, od Brckog, bio ustasa, Cpijun trovacubacen od Tolja iz Vinkovaca.

103. Vrekalic Andrija, ratar, Hrvat, od Virovitice, bio bjelogardijac, neprijatelj NOB i sritelj mrznje izmedju Hrvata i Srba.

104. Djurak Antun, besposlicar, kriminalac iz Djakova. Isti je davao krive podatke po dolasku u NOV i bio neko vrijeme apotekar pomocnik u XII. udarnoj diviziji.

105. Poljak Stjepan, privatni namjestenik iz Djurdjenovca, Hrvat. Bio potstrekivac i organizator pljacke i palezа srpskih sela u Podravini.

106. □Kin Josip, zidar, Njemac, Kutjevo. Bio kulturbunda□i kao takav u□estvovao u akcijama protiv NOV 1941.

107, - Berti□Marko, akt. jugoslavenski □andarmerijski narednik. Neprijatelj NOB. Bio jugoslavenski □andar 12 godina.

108. □Markoti□Nikola, stariji vodnik, Hrvat, bio usta□ki nastrojen, dr□ao govore protiv NOB-e kao ma□ekovac i rovario medju radnicima u Glatesu.

109. □□krgec Stanko, rodjen 1919. Virovitica, Hrvat, zemljoradnik, do□ao u NOV 10. IX. 1944. god., javio se dobrovoljno u gestapovce i u□estvovao u borbama protiv NOB-e 3 godine.

110. □Ivani□Franjo, rodjen 1921. Batinjani, Badljevina, Pakrac, Hrvat, zemljoradnik, zarobljen u Pakracu IX. mjeseca. Ve□ prije je bio u NOV, odakle je dezertirao i nalazio se u □ar□evoj grupi /trupu/, koji je djelovao oko Pakraca i vodio borbe sa Odredom.

U razmaku od 15. IX. 1944. do 1. I. 1945. likvidirano je po na□im Opunomo□enici□vima i ovom odsjeku osim domobranskih oficira ukupno 198,-

---

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 12.2.1.

760

Odsjek Zaštite Naroda
za Zagrebačku Oblast
IV sekcija
Broj: 44/ 1944
Dne: 30siječnja 1945

Odjelu Zaštite Naroda Hrvatske
IV odsjek

Izvještaj o radu
od 8.XII.1944- 30.I.1945

Poslovanje ove sekcije za vrijeme od 8.XII.1944 do 30.I.1945 kretalo se kako slijedi:

U kartotečne listove uneŝeno je daljnjih 822 lica tako,da isti sada broje 2828;

U evidencije po Okruzima uneseno je novih 393 lica t.j.od rednog broja 3946 do red.broja 4339;

U vojnoj evedenciji,koja obuhvaća cijeli teritorij uključivo i grada Zagreb,uvedeno je novih 1882 lica,od rednog broja 4164 do 6046;

Spisak za provjeravanje lica grada Zagreba povečao se za daljnih 164 lica tako da isti sada sadrži 906 lica;

Spisak istražnog materijala obuhvaća sada 103 predmeta t.j. u gornjem razdoblju uneŝeno je 19 novih.

Za lica osudjena na prisilni rad kao i za streljana lica osnovane su nove evidencije po abecednom redu,budući da stare evidencije radi veŝeg broja ovih lica nisu više bile pregledne.Prva evidencija broji 524, a druga 458 lica;u evidenciju streljanih uneŝena su lica streljana koncem 1943 godine.

Osim ovih evedencija vodi se evidencija lica,za koja su podaci uzeti iz neprijateljske štampe i Narodnih novina,koja broji 244 stavke,zatim evidencija židovskih i srpskih radnji u Zagrebu,preuzetih po ustašama ili drugim osobama.

Obavljeni su nadalje još slijedeći poslovi:sredjene su i sa popisom odaslane nadležnim opunomoćeništvima karakteristike novopridošlih u NOV;sredjene su i unesene u album sve slike agenata s kojima je raspolagala ova sekcija.Slike su snabdjevene potrebnim podacima i rednim brojem spiska agenata.Za lica puštena ispod sudjenja osniva se također evidencija, sva se takova lica slikaju.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu !

Za odsjek:

12.

1945., sije□anj 30.

Izvje□e o radu IV. sekcije OZN-e za zagreba□ku oblast u razdoblju od 8. prosinca 1944. do 30. sije□nja 1945., upu□eno IV. odsjeku OZN-e za Hrvatsku, posebice o vo□enju evidencija i broju upisanih u njih

---

Odsjek Za□tite Naroda
Za Zagreba□ku oblast
IV. sekcija
Broj 20/1945.
Dne 30. sije□nja 1945.

Odjelu Za□tite Naroda Hrvatske
IV. odsjek

Izvje□taj o radu
od 8. XII. 1944. □30. I. 1945.

Poslovanje ove sekcije za vrijeme od 8. XI. 1944. do 30. I. 1945. kretalo se kako slijedi:

U kartote□ne listove uneseno je daljnjih 822 lica tako, da isti sada broje 2828;

U evidencije po okruzima uneseno je novih 393 lica t.j. od rednog broja 3946 do red. broja 4339;

U vojnoj evidenciji, koja obuhva□a cijeli teritorij uklju□ivo i grada Zagreba, uvedeno je novih 1882 lica, od rednog broja 4164 do 6046;

Spisak za provjeravanje lica grada Zagreba pove□ao se za daljnjih 164 lica tako da isti sada sadr□i 906 lica;

Spisak istra□nog materijala obuhva□a sada 103 predmeta t.j. u gornjem razdoblju une□eno je 19 novih.

Za lica osudjena na prisilni rad kao i za streljana lica osnovane su nove evidencije po abecednom redu, budu□i da stare evidencije radi ve□eg broja ovih lica nisu vi□e bile pregledne. Prva evidencija broji 524, a druga 458 lica; u evidenciju streljanih une□ena su lica streljana do konca 1943. godine.

Osim ovih evidencija vodi se evidencija lica, za koje su podaci uzeti iz neprijateljske □tampe i Narodnih novina, koja broji 244 stavke, zatim evidencija □idovskih i srpskih radnji u Zagrebu, preuzetih po usta□ama ili drugim osobama.

Obavljeni su nadalje jo□ slijede□i poslovi: sredjene su i sa popisom odaslane nadle□nim opunomo□enicima karakteristike novopridolih u NOV; sredjene su i unesene u album sve slike agenata s kojima je raspolagala ova sekcija. Slike su snabdjevene potrebnim

podacima i rednim brojevima spiska agenata. Za lica pu□tena ispod sudjenja osniva se takodjer evidencija, sva se takova lica slikaju.

Smrt fa□izmu □Sloboda narodu !

M.P.[25]

Za odsjek:
Janko [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 4.0.6.

13.

1945., o□ujak 17.

Petnaestodnevno izvje□e Opunomo□enitva OZN-e zagreba□ke oblasti za okrug Bjelovar upu□eno OZN-i II. zagreba□ke oblasti o uhi□enjima □narodnih neprijatelja□, o nasilnom nova□enju u NOV i o iseljavanju njema□kih obitelji u Bjelovar te konfiskaciji njihove imovine

---

Opunomo□enitvo OZN-a
Zagreba□ke Oblasti
Za okrug Bjelovar
Broj: 71
Dana 17. III. 1945.

Predmet: Petnaestdnevni izvje□taj

O.Z.N. □a II. Zagreba□ke Oblasti

P o l o □a j

Tokom zadnjih petnaest dana izvr□ilo je ovo opunomo□enitvo sljede□e akcije u kojima je sudjelovalo 4 □lana opunomo□enitva.

1. Izvr□eno je hap□enje na kotaru Sv. Ivan □abno 28 narodnih neprijatelja.
/□ /
2. Izvr□io je iseljavanje 12 njema□kih familija iz sela Velika Pisanica sa ukupno 34 □lana familije. Od iseljenih □lanova nije bio nitko za zadr□avanje na radu ili za

[25] Okrugli pe□at (otisak ne□itak).

mobilizaciju. Paralelno s time izvrši le su organizacije NOP-a konfiskaciju cijelokupne njihove imovine. Četa pri opunomoćeništvu prebacila je te familije za Bjelovar.

3. Izvršena je racija na dezertere u selu Velika Pisanica kojom prilikom je vršen pretres svih kuća i pohapšeno je 28 ljudi sposobnih za vojsku koji su upućeni u mobil-centar komande Bjelovarskog Područja za mobilizaciju.

/□ /

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 4.10.4.

14.

1945, travanj 12.

Izvješće o radu IV. sekcije OZN-e za zagrebačku oblast za ožujak 1945. upućeno IV. odsjeku OZN-e za Hrvatsku o vođenju evidencija i broju osoba upisanih u njih

---

Odsjek Zaštite Naroda
Za Zagrebačku oblast
IV. sekcija
Broj 561/1945.
Dne 12. travnja 1945.

Odjelu Zaštite Naroda Hrvatske
IV. odsjek

Izvještaj o radu za mjesec ožujak 1945.

Rad ove sekcije u vremenu od 28. II. do 31. III. 1945. odvijalo se u glavnom na prenošenju podataka iz Okružnih evidencija u kartoteku, pošto se uslijed razgranjenja poslova pokazalo potrebnim voditi evidenciju u kartotečnim listovima. Posebno će se voditi kartoteka za grad Zagreb a posebno za Oblast. Svaka od njih još će biti složena po grupama zločinaca prema već dobivenim direktivama, Jedan od dalnjih razloga osnivanja kartoteke za sve zločince bio je taj, što je II. sekcija tražila podatke o svim zločincima na teritoriju Oblasti i što bi zato trebalo raspoložive podatke prepisivati. Ovako se odmah prilikom prepisa načini duplikat kartice za njihovu potrebu, dok će unikat ostati u ovdašnjoj evidenciji.

Tokom mjeseca ožujka upisano je u kartoteku Oblasti 4.800 daljnjih zločinaca, većinom iz Okružnih evidencija a djelomično i novih tako, da ista koncem mjeseca

broji 8.141 podatak. To□ni broj istih mo□i □e se javiti nakon zavr□etka ovoga posla koji se sada privodi kraju.

U vojnu evidenciju nije upisano ni□ta novo prvo radi toga □to su podaci radi povla□enja slabo stizali a drugo radi toga, □to je sve vrijeme bilo iskori□teno za rad na kartoteci. Isti broji 6441 lice.

Spisak za provjeravanje grada Zagreba nije takodjer imao novih upisa. Broj upisanih ostao je 974.

Spisak istra□nog materijala nije se pove□ao i broji 104 predmeta.

U evidenciju streljanih upisano je daljnjih 156 lica tako da ista sada broji 661 lice. Evidencija sudjenih na prisilni rad pove□ala se od broja 525 na 801, dakle za daljnjih 276 lica.

Evidencija pu□tenih ispod sudjenja pove□ala se od 117 na 320 lica, dakle je upisano 213 novih.

Evidencija progla□enih narodnim neprijateljima osnovana je i upisano je 30 lica.

Evidencija lica izvadjenih iz Narodnih novina i druge neprijateljske □tampe pove□ala se od 253 na 345 tj. za daljnjih 92 lica.

Evidencija zaplijenjene neprijateljske arhive popela se od broja 76 na broj 101 dakle za 25 novih predmeta.

Tokom istog mjeseca pregledano je radi vadjenja podataka 116 zapisnika II. sekcije i raznih opunomo□enni□tava.

Takodjer su za to vrijeme pregledane arhive Bjelovarskog, Vara□dinskog /zajedno sa Me□murjem/ i Moslava□kog ROC-a i izvadjeni podaci iz 116 izvje□taja. Ovi su podaci une□eni u kartoteku, a na ostalima se sada radi.

/□ /

Smrt fa□izmu □Sloboda narodu !

Za odsjek:
Milan [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 4.0.6.1.

15.

1945., travanj 13.

Izvje□e III. odsjeka OZN-e za Hrvatsku upu□eno komesaru Glavnog □taba Hrvatske o zapa□enim gre□kama i nedostacima u postrojbama NOV-e, te o ubijanju ratnih zarobljenika

---

III. ODSJEK
ODJELA ZA□TITE NARODA ZA HRVATSKU
Povjereni□tva za narodnu obranu NKOJ
Broj 246/45-6
13. aprila 1945.

K O M E S A R U
GLAVNOG □TABA HRVATSKE

Zapa□ene gre□ke i nedostatci
u na□im jedinicama

U na□im jedinicama de□avaju se jo□dosta □esti slu□ajevi raznih gre□ki i nedostataka, koji su vrlo □esto razlogom nezdravim i □tetnim posljedicama. Raspola□emo sa dosta materijala o sitnijim nedostatcima, a ovdje navadjamo samo nekoje.
/□ /
Prilikom borbi kod Knina vojno-obavje□tajni oficir divizije koji je kasnije do□ao u vojno-obavje□tajni odsjek G□H izjavio je da tokom borbi za Knin dva dana nije mogao dobiti na saslu□anje nijednog zarobljenika iako su jedinice zarobljavale u velikom broju. Na sektoru gdje se on nalazio kratkim su putem zarobljenici odvadjani jo□za toka borbe par stotina metara na stran i bez saslu□anja strijeljani. Vjerojatno je njegov iskaz kojeg je nama li□no dao pretjeran, ali bez sumnje ima takvih pojava u na□im jedinicama. Navodno po njegovim rije□ima rezultat toga je bio da je neprijatelj to primijetio i da se uporno branio i tamo gdje bi ina□e njegov otpor bio popustio.
Jedinice 34. divizije i to karlova□ka brigada 17. II. o.g. zarobila je 4 usta□e. Saslu□ao ih je vojno-obavje□tajni oficir te brigade A□I□Milan te ih svukao do gola, pobio i bacio u Kupu. Voda ih je izbacila kod sela Ljetovani□a i taj se dogadjaj dosta prepri□avao.
/□ /

Smrt fa□izmu □Sloboda narodu !

Za Odsjek, □ef
major

Kopija, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 2.26.

16.

1945., travanj 24.
□benik

Odluka Predsjedni□tva ZAVNOH-a o za□titi nacionalne □asti Hrvata i Srba u Hrvatskoj

---

Predsjedni□tvo Zemaljskog antifa□isti□kog vije□a narodnog oslobo□enja Hrvatske, na temelju □lana 4. Odluke o Zemaljskom antifa□isti□kom vije□u narodnog oslobo□enja Hrvatske, kao vrhovnom zakonodavnom i izvr□nom narodnom predstavni□kom tijelu i najvi□em organu dr□avne vlasti Federalne Hrvatske donijelo je na svojoj sjednici odr□anoj dne 24. travnja 1945. ovu

ODLUKU
O za□titi nacionalne □asti Hrvata i Srba u Hrvatskoj

□lan 1.

Krivi□nim djelima protiv nacionalne □asti, u smislu ove Odluke, smatraju se sva djela, kojima se vrije□alo i vrije□a □ast naroda, ili su uperena protiv osnovnih interesa naroda i tekovina, na kojima se izgra□uje Demokratska Federativna Jugoslavija.

Takova djela predstavljaju zlo□ine ili prestupe prema svojoj te□ini i posljedicama, koje su iz njih proiza□le.

Ova odluka ne odnosi se na djela ratnih zlo□inaca i narodnih neprijatelja.

□lan 2.

Zlo□inom ili prestupom u smislu ove Odluke smatrat □e se naro□ito:

l./ svaka suradnja s okupatorom ili njegovim pomaga□ima. Kao oblici takvih suradnji smatraju se: politi□ka, propagandna, kulturna, umjetni□ka, privredna, administrativna i druga suradnja s okupatorom i doma□im izdajicama;

2./ vr□enje akcije i propagande u korist okupatora i njegovih pomaga□a □irenjem vjerske ili rasne nesnoljivosti ili opravdanjem okupacije, odnosno osu□ivanjem oslobodila□ke borbe naroda;

3./ svako odr□avanje prisnih i prijateljskih odnosa sa pripadnicima okupatorske vojske i vlasti;

4./ izravno ili neizravno razgrabljivanje imovine osoba progonjenih po okupatoru ili njegovim pomaga□ima;

5./ krivice po polo□aju odgovornih lica iz dr□avne uprave, koje se sastoje u propu□tanju ulaganja du□nih napora da ne do□e do sramnog poraza i kapitulacije Jugoslavije 1941. godine;

6./ slu□enje u □inovni□kom aparatu na mjestu naro□ito va□nom za okupatora ili njegove pomaga□e, kao i istodobno vr□enje vi□e javnih ili privatnih slu□bi naro□itim pogodovanjem u bilo kojem obliku;

7./ dobrovoljno privredno pomaganje okupatora i njegovih pomaga□a osobito stavljanjem svog privrednog poduze□a u slu□bu okupatora, va□nijim radom u privrednoj organizaciji odnosno poduze□u, koje koristi okupatoru i vr□enjem dobava za ra□un okupatora,

8./ u□e□□e u izdajni□kim, politi□kim i vojni□kim organizacijama ili pomaganjem takovih bilo prije sloma Jugoslavije u cilju njezinoga poraza ili poslije njega u svrhu oslabljenja otporne snage u oslobodila□koj borbi;

9. / Svako djelovanje, koje je i□lo za tim da poslu□i okupatoru i njegovim pomaga□ima.

□lan 3.

Djela iz ove odluke ka□njavat □e se:

a/ gubitkom nacionalne □asti;

b/ prisilnim radom;

c/ djelomi□nim ili potpunim konfiskacijom imovine ili nov□anom kaznom;

d/ izgonom.

Kazna gubitka nacionalne □asti sastoji se u isklju□enju iz javnog □ivota, gubitka prava na javne funkcije, kao i gubitku svih gra□anskih prava.

Okrivljenik mo□e biti istovremeno ka□njen sa vi□e kazni. Podstrekivanje i pomaganje tako□er se ka□njava.

□lan 4.

Ako je okrivljenik po izvr□enju djela aktivnim u□e□□em pridonio ostvarenju ciljeva oslobodila□ke borbe naroda i naknadio po□injenu □tetu, sud mo□e, pri izricanju kazne ovo uzeti kao olak□avaju□u okolnost.

U izuzetnim slu□ajevima djelotvornog pokajanja mo□e sud okrivljenika osloboditi svake kazne.

□lan 5.

Krivice iz ove odluke ne zastaruju.

□lan 6.

Djela iz ove odluke prosu□ivat □e Sudovi za za□titu nacionalne □asti Hrvata i Srba u Hrvatskoj.

Djela iz □lana l. i 2. ove Odluke, izvr□ena od lica koja ne pripadaju narodima Demokratske Federativne Jugoslavije, a nastanjena su u Hrvatskoj, presu□ivat □e vojni sudovi.

□lan 7.

Sudovi za za□titu nacionalne □asti Hrvata i Srba u Hrvatskoj osnivaju se u sjedi□tu okruga.

Teritorijalna nadle□nost jednoga suda mo□e se protegnuti i na vi□e okruga.

Član 8.

Članove suda za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj postavlja Predsjedništvo Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske odredivši po jednoga između njih za predsjednike sudova.

Članovi Sudova za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj odgovorni su za svoj rad Zemaljskom antifašističkom vijeću narodnog oslobođenja Hrvatske, koje ih može smijeniti.

Član 9.

Sudovi vrše sudsku vlast u vijećima od petorice sudaca. U vijeće će se po pravilu postaviti jedan član Okružnog narodnog suda u okrugu gdje se vrši suđenje.

Član 10.

Obrazovanje i raspored vijeća vrši predsjednik suda. Vijeću predsjedava jedan od sudaca izabran po samome vijeću. Svako vijeće ima tajnika kojega iz redova pravnika postavlja Predsjedništvo Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske. Tajnik vijeća obavlja administrativne poslove pod nadzorom predsjednika vijeća, a u samome vijeću ima savjetodavni glas,

Svakom vijeću određuje predsjednik suda suca istražitelja, koji vodi istragu prikupljanjem sveg dokaznog materijala kako optužbe tako i obrane.

Član 11.

Licima, koja se nalaze u bjegstvu ili su van dohvata naših vlasti, sudit će se u odsutnosti.

Član 12.

Postupak po ovoj odluci pokreće Javno tužilaštvo.

U tu svrhu sve vlasti su dužne izvjestiti nadležno Javno tužilaštvo čim saznaju za djela kažnjiva po ovoj Odluci.

Član 13.

Presude Sudova za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj su odmah izvršne. Sudovi će svoje presude dostaviti na izvršenje nadležnim vlastima.

Član 14.

Sve narodne vlasti, građanske i vojne, dužne su Sudovima za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj pružiti pravnu pomoću službenim poslovima.

Član 15.

Ovlašćuje se Ministar pravosuđa Narodne vlade Hrvatske, da izda uputstva za provedbu ove Odluke.

Član 16.

Ova odluka stupa na snagu danom obnarodovanja, a proteže se na sva djela bez obzira na vrijeme kada su počinjena.

Broj 1057/45.
Dne 24. travnja 1945.
U □lbeniku

Tajnik:
M. Po□u□a s.r.

Predsjednik:
Vladimir Nazor s.r.

Narodne novine. Slu□beni list Federalne Hrvatske, god. I, br. 2, Zagreb, 7. kolovoza 1945., str. 17.

17.

1945., travanj 26.
Gospi□

Izvje□e Javnog tu□iteljstva okruga Lika Javnom tu□iteljstvu Hrvatske o stanju u okrugu nakon □to su partizani zauzeli Gospi□

JAVNO TU□IO□TVO
OKRUGA LIKA

Izvje□taj br. 2

JAVNOM TU□IO□TVU FEDERALNE HRVATSKE

Dragi drugovi,

U kratkim crtama obavje□tavamo Vas o stanju na teritoriju Okruga Lika.

U Hrvatskim selima vlada strah □to □e biti s onima koji se predavaju novim vlastima. Jedan jo□manji dio naroda nije se povratio svojim ku□ama iz Podvelebitskih sela.

Prilikom ulaska na□ih jedinica u Gospi□, hotimi□no je ubijeno od strane na□e vojske 12 nedu□nih osoba ve□inom □ena i djece. Ova stvar je u ispitivanju i ima izgleda da □e se kroz kratko vrijeme to□no ustanoviti tko je bio inicijator i izvr□ioc ovog djela. Sli□ni slu□aj, ali u neznatnom mjeri desio se je u Oto□cu. Ovo su uzroci da izvjestan broj Hrvatskog □ivlja gleda da je na□rad i teorija o u□enju bratstva i jedinstva samo prazna pri□a.

Ima slu□ajeva da pristalice, a ponekad i aktivisti NOP-a interveniraju za pojedine ljude, koji se nalaze u zatvoru kod OZN-e, no ovo ne dolazi do izra□aja u odnosu prema zlo□incima, sem □to je odnekidan kako smo doznali desio se slu□aj da je neki in□injer zaposlen u ZAVNOH-a, naime u nekom odjelu ZAVNOH-a intervenirao za zlo□inca.

I dalje se samo sporije i u manjoj mjeri nego prvih dana vr□i proces razdvajanja ne kolja□a i kolja□a, koji se nalaze po □umama. Do danas se prijavilo na□im vlastima samo

u Sinaškoj općini oko 800 ustaša, legionara i td. Najteže otkidanje zavedenih od bandi ide u Krasnom i Kutarevu, jer tamo su još teški uslovi za prodiranje i djelovanje naših ljudi.

Pop Đujić je prije povlačenja iz Gacke doline uspio povući sa sobom priličan broj mladića iz Gacke doline. Četničkih agenata na teritoriju Gacke doline ima još, no narod općenito gaji mržnju prema četnicima i Đujiću. Glavna četnička propaganda u tamošnjim selima je da će se četnici iz Istre povratiti u Otočac oslobiditi gaći postaviti svoju vlast. Sve upornije i nasrtljivije postaju četničke grupice oko Metka, Kosinja i Lapca. U selima oko navedenih mjesta imaju i prilično jaku podršku od pojedinaca.

Uslovi za mobilizaciju u novooslobođenim Hrvatskim selima su dozorili. Odaziv za mobilizaciju je dobar. Ima slučajeva gdje su pozvani civili u grupi po 40 ljudi neće uopće da se skidaju na komisijama, govoreći ćhama ne fali ništa, nego puška i municija. Do danas je izvršena mobilizacija u Smiljanskoj, Karlobaškoj, Perušićkoj, a sada se vrši i u Pazarićkoj općini.

Uspjelo se u dobroj mjeri suzbiti plačkanje po novooslobođenim Hrvatskim selima od strane Srbskog naroda, izuzev u Sinaškoj općini gdje je još uvijek pljačka, i ako u manjoj mjeri dolazi do izražaja.

Odbori Jedinstvene Narodne Oslobodilačke fronte nisu formirani po selima, a razlog tome je još neiskristalizirano stanje, naime čekanje dok ne bude mogućnosti za biranje odbora fronte na masovnim zborovima i skupštinama. U Gospiću postoji mogućnost i mislimo stvorit će se gradski odbor jedinstvene fronte.

Gotovo u svim selima na novo oslobođenom teritoriju formirani su Narodno Oslobodilački odbori, a gdje nema uslova i mogućnosti za organiziranje NOO-a tu su postavljeni povjerenici.

Problem proljetnog oranja i sjetve rješava se u prilično zadovoljavajućoj mjeri. Iz Otočkog kotara do danas pružio je narod narodu opustošenog korenićkog kotar pomoć u 180 plugova. Perušićki kotar Udbinskom pružio je pomoćsa 80 plugova.

No zahvaljujući Narodno Oslobodilačkim Odborima udbinskog kotara, koji nisu ovoj pomoći pridodali značaj i važnost, koju bi trebali, ova pomoćnije imala ni političkog ni materijalnog efekta u onolikoj mjeri, u kolikoj bi imala da NOO nije učinio navedeni propust. Narod iz sela Bilaja odaklen do danas nema nego jedan partizan pružio je pomoću sprežnoj stoci i plugovima narodu srpskog sela Vrepca. Ova pomoćimala je dobrog odjeka u srpskim prisojskim selima gospićkog kotara.

Ovih dana dovršilo se u Velebitu rušenje 4.500 stabala potrebnih za izradu šipera za podizanje naime uspostavu lička pruge.

Oskudica u prevoznim sredstvima je razlog teškog prebacivanja hrane iz Dalmacije, pa je između ostalog i ovo jedan od uzroka teške ishrane stanovništva.

U korenićkom je kotaru bilo nekog harangiranja od strane čevercera, koji među narodom šire nepovjerenje prema NOO-ima, a osnova za to nalaze u dodjeli neplanskoj, ali nehotičnoj i nepravilnoj podjeli hrane od strane NOO-a.

U nekim selima epidemija tifusa je u opadanju dok u nekim selima je u porastu. Osnovni razlog ovom je neotpornost naroda usled ekonomskog stanja.

Što se tiče rada ovog tužilaštva on je prilično otežan.

Aparat u Tu□ilo□tvu se sastoji od tu□ioca, pomo□nika i jedne drugarice koja je bila □inovnica uposlena u tu□ilo□tvu za vreme bivše Jugoslavije i za vrijeme NDH-a, a za koju smo Vam dostavili u izje□taju broj 1 njezine karakteristike.

S obzirom da su se na teritoriju Like tek sada tj. nakon □etri godine oslobodila□kog rata potpuno oslobodili Brinjski, Oto□ki, Peru□i□ki, Lapa□ki i polovica Gospi□kog kotara/ nabrojeni kotarevi su od ustanka pa do danas prete□ni dio vremena bili pod okupacijom i pod prili□no jakim utjecajem neprijateljskog rada i propagande/, pa se osje□a, a po na□em mi□ljenju osje□a se jo□ prili□no dugo aktivno rovarenje usta□a, □etnika i njihovih agenata i jataka, pa se na osnovu toga name□e potreba da više puta tu□ioc i pomo□nik tu□ioca odlaze na teren. No gledaju□i na slab i broj□ano maleni aparat, te svakodnevno stizanje krivi□nih predmeta u tu□ilo□tvo, izlazak na teren navedenih drugova u prili□noj je mjeri ote□an.

Iz navedenih razloga tako□er nam je ote□an pravilna i neophodno potrebna koordinacija sa Upravnim odjelima i Kotarskim sudovima.

U Okru□nom sudu za sada nije ostao nego samo jedan pravnik, no i taj nije u centru, nego se usled lo□eg zdravlja nalazi na bolovanju, tako da nam je i sa te strane u prili□noj mjeri ote□an rad. Optu□nice u krivi□nim predmetima gdje je to potrebno podizati ih, moramo gotovo sami obavljati tj. bez stru□nog lica, jer pojedine stvari su hitnog karaktera.

Molimo Vas nastojte nam ako je mogu□e odmah poslati jednog pravnik, da bi se rad u na□em tu□ilo□tvu mogao odvijati na vrijeme i □to pravilnije.

Od oslobo□enja Gospi□a pa do danas, nama na uvid i predlog poslato je 23 krivi□na predmeta. Od toga za 7 predmeta dali smo predlog za obustavu krivi□nog postupka, a na tri smo podigli optu□nicu. Mi smo dali dva predloga Upravnom odjelu Okru□nog NOO-a za Liku za hap□enje nekih ljudi radi ubijstva, no do danas nije uhap□en niti jedan od njih.

□aljemo Vam tri primjerka optu□nica podignutih od strane na□e radi razli□itih krivi□nih djela. Ove optu□nice Vam □aljemo, toliko da vidite i stavite Va□e primjedbe, kako na optu□nice, tako i na □itav izvje□taj, pa da bi se u budu□e prilikom slanja izvje□taja znali ravnati.

Smrt fa□izmu □Sloboda narodu!

Drugarski pozdrav

JAVNI TU□IOC ZA OKRUG LIKU
V.[26] Marko [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 421, 5/128

[26] Vujinovi□

18.

1945., travanj 29.

Zapovijed □taba III. JA podre□enim postrojbama o postupku sa zarobljenicima

_____

□TAB
III. JUGOSLAVENSKE ARMIJE
Broj: 177
Dana: 29. IV. 1945. god.

Postupak sa zarobljenicima.

□tabu XVI divizije

Prime□eno je da se u jedinicama u potpunosti ne sprovodi u delo nare□enje V.□ od 6. XII. 1944. god., koje se odnosi na postupak sa zarobljenicima. Ovo nare□enje dostavljeno je □tabovima divizija od strane G.S.V. sa Pov. br. 30 od 6. XII. 1944. god. i sa Pov. br. 52 od 16. XII. 1944. god.

U vezi s tim ponovo

Nare□ujemo:

1. Sa svim zarobljenicima ima se postupati po me□unarodnom pravu. Za svako otstupanje od ovog nare□enja, sa odgovornim licima □e se najstro□e postupati.

2. Sve zarobljenike treba odmah po zarobljavanju saslu□ati u □tabu divizije radi prikupljanja podataka, naro□ito obave□tajne prirode, a potom ih sa istra□nim materijalom i svojim mi□ljenjem pod sigurnom stra□om, uputiti ovome □tabu /za II. odelenje/ radi daljeg postupka.

Drugo odelenje ovoga □taba pro□irit □e i dopuniti sadanji zarobljeni□ki logor prema posebnom izdatom nare□enju za to.

3. Ovo nare□enje saop□titi uz potpis svima oficirima /uklju□ivo i svi politi□ki rukovodioci/ zaklju□no sa bataljonskim rukovodiocima, posle □ega nam vratite prilo□eni pregled potpisnika.

Smrt fa□izmu - Sloboda narodu.

Politkomesar,
pukovnik,
B.[27] Petri□evi□ s.r.

Komandant
general-lajtant,
Kosta Nadj s.r.

[27] Branko.

Dostavljeno:
□tabu XVI, XXXVI i II div.
III otsek Jug. Armije /OZNI/
II odelenju Jug. Armije i
Sudskom odelenju.

Ta□nost prepisa overava:
Zam. na□elnika □taba,
potpukovnik
...[28]

M.P.[29]

Ovjereni prijepis, strojopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 485, reg. br. 20 - 1/1.

19.

1945., svibanj
Slavonski Brod

Okru□ni NOO Slavonski Brod nala□e kotarskim NOO-ima Slavonski Brod, □akovo i □upanja potrebu poduzimanja □energi□nih mjera za □i□□enje zemlje od fa□isti□kih ostataka i raznih protunarodnih elemenata□, posebice popisivanja svih preostalih Nijemaca/folksdoj□era i njihovo upu□ivanje u logore

---

OKRU□NI NOO. BROD
TAJNI□TVO
Broj: I □1945. Tajno
Brod, □ [30] V. 1945.

Kotarskom NOO-u
Slav. Brod
Djakovo
□upanja

Dana□njim oslobodjenjem na□e zemlje potrebno je da poduzmemo energi□ne mjere za □i□□enje na□e zemlje od fa□isti□kih ostataka i raznih protunarodnih elemenata. U vezi gornjega potrebno je u□initi slijede□e: U vezi sa povjerenstvom OZN-e izvr□iti □ete

[28] Potpis ne□itak.
[29] Okrugli pe□at: □TAB TRE□E JUGOSLOVENSKE ARMIJE.
[30] Ne□itko (jednoznamenkasta brojka; o□ito po□etak mjeseca).

popis svih Njemaca koji su ostali na kotaru tj. u vezi sa Povjerenstvom OZN-e koje će Vam dati upitne arke koje će ispuniti sve osobe njemačke manjine u svim selima.

Isto tako ispuniti će upitne arke svi oni koji su poslije 1941. 10. travnja doselili iz raznih krajeva.

Ovaj popis tj. popunjenje upitnih araka treba da bude obavljen u roku tri do četiri dana, kako bi se ova stvar mogla uzeti što brže u postupak.

Što se tiče njemačkih manjina ne će se dizati oni Njemci koji imaju čiste Hrvatice ili Srpkinje. U obzir dolaze isto Njemice koje su se udale za Hrvate ili Srbe.

Isto tako koji imaju sinove ili braću u NOV-u ne će ih se dirati.

Što se tiče stranaca od 10. travnja 1941. godine njih će se provjeriti iz kojih su razloga došli ovamo.

Kako je gore navedeno da je ova stvar vrlo hitna stoga organizirajte što bolju administraciju kod općinskih NOO-a da se ova stvar što prije dovrši tj. u pojedine općine dati veze administrativnog kadra iz grada ako je to potrebno. Vodite računa da u ovom popisu budu obuhvaćeni svi gradjani koji spadaju u ovaj popis.

Ovu direktivu nije potrebno prenositi na općinske NOO-e nego prenijeti usmeno ili pismeno im najaviti popunjenje upitnih araka

Smrt fašizmu-Sloboda narodu!

Tajnik:		Pretsjednik:
Stjepan Č [31] [v.r.]	M.P.[32]	Vukašinović [v.r.]

Izvornik, strojopis
DASB, Okružni NO Slavonski Brod 10/15, Opći spisi po ur. zapisniku Č-povjerljivi br. 1-456, 1945., Inv. br. 40

[31] Nečitko.
[32] Okrugli pečat: Okružni N.O.O. Slav. Brod (u sredini zvijezda petokraka).

20.

1945., svibanj 11.

Izvje□e □taba I. JA upu□eno General□tabu JA o neprijateljskim gubicima u bitci za Zagreb

_____

□TAB
I. ARMIJE JUGOSLOVENSKE ARMIJE
Operativno odeljenje
O. br. 178.
11. maj 1945. god.

GENERAL□TABU JUGOSLOVENSKE ARMIJE

Prema nepotpunim podatcima neprijateljski gubitci u bitci za Zagreb, tj. od 5. do 10. maja ov. g. su:

I. U LJUDSTVU:

1. - Mrtvih 10.901
2. - Zarobljenih.....15.892
Svega: 26.793

II. U MATERIJALU:

a/ zaplijenjeno

1. - Raznih topova.....192
2. □Raznih mitraljeza 520
3. □Raznih pu□komitraljeza.....742
4. - Pu□aka 11.490
5. - Radiostanica.....105
6. - Strojnica.....443
7. - Baca□a.....193
8. - Automobila 67
9. - Kamiona.....186
10. - Motocikla.....94
11. - Kola.....1.099
12. - Konja 2.331
13. - Eksploziva .....300 kgr.
14. - Magacina sa raznim materijalom.....34

15. - Poljskih kuhinja 45
16. - Manjih bornih kola 3
17. - Protivkolskih pu□aka.....88
18. - Aviona.....7 (5 ispravnih)

b/ uni□teno

1. - Raznih topova.....170
2.- Kamiona.....350

Pored gore iznetog, zaplijenjeno je i uni□teno jo□mnogo drugog ratnog materijala.

SMRT FA□IZMU □SLOBODA NARODU !

Na□elnik □taba
M.P[33] General-major,
Milutin Mora□a [v.r.]

Izvornik, strojopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 21 A, reg. br. 12-1-2.
Zbornik dokumenata i podataka o narodnooslobodila□kom ratu naroda Jugoslavije, Tom XI, knjiga 1, Operacije Jugoslovenske armije 1945. Beograd, 1971., str. 622-624.

21.

1945., svibanj 12.
Zagreb

Depe□a OZN-e za Hrvatsku br. 104 upu□ena Vrhovnom □tabu JA o broju zarobljenika u logoru na Kanalu u Zagrebu

---

Broj depe□e	Dan	Otpremljeno kome	SADR□AJ
104	12. 5.	V.□	/□ / Na kanalu ima 7000 zat[vorenika] i zaroblj[enika], me□u kojima je prona□eno 400 raznih kolja□a. Stevo[34]

Izvornik, rukopis
HDA, Zagreb, 1491, Knjiga poslanih i primljenih depe□a od 27. IV. do 5. VI. 1945.

[33] Okrugli pe□at: □TAB I. ARMIJE J.A. □Operativno odelenje.
[34] Ivan Kraja□i□

22.

1945. svibanj 12.
Zagreb

Zapisnik sa sastanka Mjesnog komiteta KPH Zagreb

ZA P I S N I K

Sastanka Mjesnog Komiteta za grad Zagreb, odr□anog dne 12. V. 1945
Prisutni: Drugovi-ce Mika[35], Baja[36], Ru□a[37], Marjan[38], Veco[39], Branko[40], Jure[41], □ivka[42], i drug od Centralnog komiteta Savo[43].
Dnevni red:
1./ Konstituiranje komiteta
2./ Organizaciona pitanja
3./ Defile i do□ek Nazora
4./ Dolazak Srpske delegacije □ena
/□ /
Potrebno je aktivizirati J.N.O.F. i gradjanstvo da hvataju neprijatelje i prokazuju i daju hapsiti. Pitanje ishrane ve□se postavlja kao problem i to treba hitno rije□iti.
Grad treba odteretiti s time da se □to prije odsele svi doseljenici koji su u toku rata do□li u grad. Treba ih vratiti u njihove krajeve. Preko organizacija treba dati pregled ljudi koji mogu odmah van tj. nisu neki usta□e koji bi trebali pred sud.
Treba jo□ljudi provjerenih koji bi se mogli staviti ministarstvu unutra□njih poslova na raspolaganje.
Podaci za hap□enje koji dolaze treba provjeriti jer nisu najto□niji.
Omladina
Mjesni Komitet Skoja neka se preseli odmah uz na□komitet i radi u□e saradnje. Odmah treba odrediti skojevce koji □e u□i u rajonske komitete.
A.F.□
Odbori nisu formirani, dok naprotiv masa □ena saradjuje u odborima Fronte.
Treba odmah pozvati aktivistkinje i formirati rajonske pa kotarske kao i mjesni odbor A.F.□-a.

[35] □piljak.
[36] Marjan Greti□
[37] Turkovi□
[38] Cvetkovi□
[39] Holjevac.
[40] Flajpan.
[41] Puklek.
[42] □akman.
[43] Zlati□

Komanda grada
Osje□a se ve□olak□anje od navale posla koji je bio u prvi □as nakon na□eg ulaska u grad.
Prijavni odsjek funkcionira, a sada ga je preuzelo ministarstvo unutra□njih poslova pod kontrolu. Stambeni odsjek vrlo slabo funkcionira a ostali odbori po malo ulaze u rad.
Ekonomski odsjek ima ve□prili□an pregled na zalihama hrane u gradu. Hrane ima za sada za vojsku koja se nalazi u gradu ali za pu□anstvo ne□e biti dovoljno.
Centrala Elektri□na radi ali ima malo zalihe goriva. Zato se jo□ne pu□taju u promet tramvaji.
Narod je dobio na tr□i□tu kruha i to je primljeno neobi□no povoljno od ljudi osobito sirotinje koja se veseli.
Logori hap□enika puni su pohap□enih domobrana i drugih krivaca. Na Kanalu ima oko 10000 a na Aerodromu oko 7000 Njemaca. U Vrap□e dolazi 2000 usta□a.[44]
Sve stanove narodnih neprijatelja treba odmah zape□atitit da se ne razvla□e stvari.
Potrebno je uspostaviti sudove Komande Grada.
Za svaku naredbu treba da se konzultira sa gradskom OZN-om
Od sutra □e se izdati naredba da se predaje sve oru□je
Dalje da se prijave sve zalihe i magazini neprijateljski.
Defile Vojske
Preko J.N.O.F.-e dignuti sav narod da se svrsta u □palire ulicama kuda □e vojska prolaziti.
Isto izvr□iti sve pripreme za dolazak Nazora[45].
Kako 15. dolazi delegacija srpski □etna te treba okupiti A.F.□. koje □e organizirati do□ek.
Stigla je glazba i grupa IV Korpusa u kojoj ima dosta zagreb□ana pa ih se mo□e koristiti za priredbe.

Smrt Fa□izmu □Sloboda Narodu !

Ovjerovitelj : Zapisni□ar:
Ru□a [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, Gradski komitet KPH Zagreb, 01-S-1-1945.

[44] Lutvo Ahmetovi□, zamjenik na□elnika UDB-e za grad Zagreb ovako je opisao stanje u Zagrebu : □.../ Ja sam u Zagreba□ko odjeljenje do□ao tre□i dan nakon ulaska na□ih jedinica u Zagreb. Da li je □to za ta prva dva, tri dana u□injeno po tra□enju zaostale usta□ke arhive, nije mi poznato. Svojih, mo□e biti desetak dana ja sam djelomi□no u□estvovao u radu Odjeljenja, jer nisam jo□znao kakvi su sve zadaci postavljeni pred Odjeljenje. Kasnije sam se potpuno bacio na ra□i□□avanje logora na kanalu i Mirogoju i zatvora u □or□□evoj ulici. Kako je u logore i zatvore dnevno dovo□eno ve□i broj ljudi gotovo cijeli aparat UDB-e za grad Zagreb pretvorio se u organe za hap□enje i istragu. Ta trka trajala je sve do kasne jeseni 1945. godine. /... /.□Usp. HDA, Zagreb, 1561/1, spis br. 948, str. 1.

[45] Vladimir, predsjednik ZAVNOH-a.

23.

1945., svibanj 13.

Iz obavijesti □taba XVI. vojvo□anske divizije III. JA □tabu I. brigade o prebrojavanju i sre□ivanju zarobljenog materijala, te o upu□ivanju svih zarobljenika u koncentracijski logor u Celju

---

□TAB
XVI. U. DIVIZIJE
Jugoslovenske armije
Broj. 106
Dne 13. V 1945.

□tabu I. brigade[46]

Da bi □to pre izvr□ili prebrojavanje i sre□ivanje zapljenjenog materijala, □tab IV. brigade, da u zajednici sa organima Komande pozadine ove divizije preuze□e celokupan materijal /i od I. brigade/. Sve zarobljenike uputiti u koncentracioni logor u Celje, a sva motorna vozila prikupiti na jedno mesto.[47]

Smrt fa□izmu - Sloboda narodu

Pol. Komesar,
potpukovnik,
Milo□P[48] [v.r.]

Za Na□elnik □taba,
major,
□ [49] [v.r.]

M.P.

Izvornik, strojopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 964, reg. br. 47-6.

[46] Rukopis.

[47] Prema izvje□□u od 18. svibnja 1945. postrojbe XVI. vojvo□anske divizije su od 8. do 17. svibnja 1945. zarobile 25.726, ranile 128 i ubile 84 neprijateljska vojnika, uz gubitke od 23 poginula, 34 ranjena i 6 nestalih. Usp. Zbornik dokumenata i podataka o narodnooslobodila□kom ratu naroda Jugoslavije, Tom XI, knjiga 3, Operacije Jugoslovenske armije 1945. Zavr□ne operacije za oslobo□enje Jugoslavije 1.I □24.V 1945. Dokumenti Tre□e armije, Beograd, 1975., str. 619.

[48] Pajkovi□

[49] Potpis ne□itak. Na□elnik je tada bio major Eduard Rebula.

24.

1945., svibanj 14.

Depe□a □taba I. JA General□tabu JA o predaji Nijemaca kod Celja i o o□ajnom stanju u zarobljeni□kim logorima

---

14. V. 45.

I. Armija

U Celju se predalo 11 hiljada Nemaca sa generalom Djimerom. Zaplenjeno veliki materijal. Sve zarobljenike prebacujemo u Zagreb. Stanje u logorima o□ajno. Nema aparata, niti hrane, hitno treba da do□e neko iz komande pozadine General□taba.
71.

Peko[50]

Izvornik, strojopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 43, reg. br. 10-93-1.

25.

1945. svibanj 15.
Petrinja

Izvje□e Javnog tu□itelja okruga Banija o stanju u zauzetim mjestima, plja□ki od strane jedinica II. JA, likvidaciji ranjenika iz sisa□ke bolnice, zarobljeni□kim logorima, te postupku prema □narodnim neprijateljima□

JAVNI TU□ILAC OKRUGA BANIJSKOG
U Petrinji dne 15. V. 1945.
Pov. Br. 6/45.

JAVNOM TU□IOCU HRVATSKE[51]

Z A G R E B

I Z V J E □ T A J

Veliki doga□aji koji su se odigrali u zadnje vrijeme, kapitulacija Njema□ke i oslobo□enje na□e zemlje, vrlo povoljno su odjeknuli u masama.

---

[50] Dap□evi□ generallajtnant, zapovjednik I. JA.
[51] Jakov Bla□evi□

Oslobodjenjem Petrinje, Siska, Kostajnice, Dvora i drugih mjesta Banije kod nas su se pojavili brojni krupni problemi. Narod novooslobo□enih sela i gradova bio je zastra□en i bojao se masovne osvete. Moglo se je jasno vidjeti da kod njih vlada uvjerenje da je na□a borba velikosrpska.

U novooslobo□enim selima i gradovima nismo imali organizacije JNOF-a, NOO-a i drugih sem u nekoliko sela.

Upoznati narod sa na□elima NOP-a, stvoriti sve organizacije privremene organe vlasti; to je glavni zadatak na □ijem rje□avanju se ve□ radi i postignuti su izvjesni uspjesi.

Po oslobo□enju ovih gradova Banije prili□an broj ljudi iz neprijateljskih jedinica pobjegao je u □ume. Na□e vojne i civilne vlasti poduzele su mjere da se ovi banditi pohapse. Uhva□eno je ve□ preko 300 neprijateljskih vojnika. Ovi neprijateljski vojnici koji su rasuti po □umama, a do danas nisu pohvatani, nisu jo□ vr□ili nikakve akcije ali postoje znaci da se oni na to spremaju. Borba protiv banditizma je va□an zadatak ne samo s vojni□kog gledi□ta, nego je stavljeno u zadatak, od strane ok. odbora JNOF-e da se preko masovnih skupova ovaj zadatak politi□ki objasni, i da se sprije□i tim neprijateljskim agentima da u na□im selima stvore svoja upori□ta. Ovo je tim va□nije □to narod oslobo□enih sela i gradova smatra domobranstvo kao pomo□nu snagu Jug. Armije i zbog toga vlada uvjerenje da oni nisu saradnici okupatora. Ovu □injenicu potvr□uje slijede□i primjer: Narod sela Jukinca, kotara Glina pripremio je masovne darove domobranima u logorima, a ne□to sli□no im je □inio kad su ovamo dolazile jedinice Seljine brigade. To□no je da na □elu stoje Ma□ekovi agenti. Narod u novooslobo□enim mjestima odnosi se pomirljivo prema zlo□incima, i potrebno je raspiriti mr□nju u tim selima prema neprijatelju i zlo□incima.

Jedan od krupnih problema Banije jesu izbjeglice kojih ima vi□e vrsta na Baniji. Okru□ni Narodnu sud postupiti □e prema istima na slijede□i na□in:

1. Sve one izbjegli□ke familije koje su iz drugih pokrajina izpred na□e vojske utekle i smjestile se na Baniju biti □e putem vojne vlasti sa podacima OZNE poslati u svoj rodni kraj a imovina konfiskovana, tim vi□e □to u najve□em broju slu□ajeva raspola□u imovinom koja nije ranije bila njihovo vlasni□tvo.
2. Sve one familije i pojedinci koje su od po□etka ustanka izbjegle u neprijateljska upori□ta svojevoljno biti □e pokupljeni u logore a imovina pod sekvestar. Preko OZNE i ostalih na□ih organizacija nastojat □e se hitno ispitati dr□anje tih familija i pojedinaca i tada □e se donijeti odluka o tome da li netko ostati u logoru ili ne. Oni koji su izbjegli godine 1941 dok jo□ nisu imali jasnu predod□bu NOP-a a nisu se lo□e dr□ali imati □e sve mogu□nosti da izidju □to prije iz logora.
3. One familije, koje su sada izbjegle i vra□aju se natrag dobrovoljno ili prisilno stavit □e se takodjer u logore a preko OZNE ispitati □e se dali su bje□ali silom ili dobrovoljno i pustit □e se na slobodu oni koji su silom otjerani a imali su dobro dr□anje. Sve usta□ke familije koje su sada bje□ale, ostaju u logoru kao i one koje su ranije bje□ale i slu□ile neprijatelju.
4. Sve one familije i pojedinci, koji su prije oslobo□enja ovih upori□ta bili potjerani na osnovu sudske odluke, dolaze u logor, a imovina im je jo□ranije konfiskovana.

Djeca do uključivo 16 god. neće biti stavljena u logore, već će preko narodnih vlasti biti zbrinuta. Naglašava se da će ovih izbjeglica biti oko 1.500.

Ja sam se saglasio sa ovom odlukom Okružnog narodnog odbora i ona će se sprovesti u život.

Prilikom ulaska u gradove i sela bilo je dosta pljačke od jedinica II Armije. Neki vojnici su tukli jednog odbornika Hrvata sa opštine Stankovac, kotar Glina. Vrlo malo su se obraćali na vlast, što je imalo loših posljedica.

U Sisku je prvi bataljon ne znam koji, 2 dana kasnije što je Sisak bio oslobođen došao u Bolnicu na veče oko 9 sati i odveli su 19 ranjenika neprijateljskih vojnika i pobili su ih. O tome se malo govori jer vlada strah.

Naše vlasti također se nisu dovoljno snašle kod preuzimanja vlasti kako vojne tako i civilne. Ne samo da vlast nije bila hitno uspostavljena, nego je od strane vojno pozadinskih vlasti takodjer bilo nepravilnosti.

Komande mjesta su uzimali masovno bicikle bez kontrole, iako to potreba nije iskazivala. Ovim putem građanstvo je uvidilo, da im imovina nije zaštićena. Jedinice bataljona Narodne Obrane su takodjer vršile pljačku ne samo bicikla negi i drugih stvari. To su čak činili i rukovodioci. Jedan oficir iz štaba brigade KNOJA (ime nepoznato) sam je u Slunju[52] uzimao potpuno za vojsku nepotrebne stvari, iako je Komanda mjesta preuzela već potpuno u svoje ruke. U Sisku je jedan komesar čete uzimao veste i drugo, što je za vojsku opće bilo nepotrebno. Bilo je i drugih nepravilnosti. Pomoćnik komesara bataljona KNOJA uzima prostorije za svoje potrebe bez suglasnosti sa Okružnim odborom, a na primjetbe tajnika Okružnog odbora odgovara kratko, mi smo vojska. U svim ovim nepravilnostima štab Brigade ništa ne čini, iako je u tom upoznat.

Konfiskacije se još vrše već se jedino prikupljaju podaci kako bi se moglo tome pristupiti. Uprava državnih odbora preuzima svu ovu imovinu u svoje ruke, koja nema vlasnika.

U neposrednoj blizini Siska ustaše su pobili logoraše iz Jasenovca. Jedna posebna komisija vodila je o tome istragu i pronađeno je preko 150 leševa koji su izvadjeni iz Save i svečano sahranjeni.

Pitanje sjetve je vrlo aktuelno, tim više što je neprijatelj oplja kao veliki broj blaga. Nešto je uzela i naša vojska. Samo na dva kotara sjetva je prilično uspjela, dok su ostala tri slabo. Okružni narodni odbor poduzeo je sve mjere da se ovaj problem uzajamnom pomoći što uspješnije riješi.

Preko 10.000 osoba na okrugu nema hrane. Da bi se ovaj problem što bolje riješio, vodi se u oslobodjenim selima i gradovima kampanja za pomoć postradalim krajevima. U ovome su postignuti dobri rezultati.

Na okrugu je u toku i kampanja za vojsku. Ovdje su se pokazali neki manji nedostaci u nekim opštinama u tome, što su narodni odbori odozgo postavljali koliko tko mora dati i zbog toga da bi ispunili normu, koja je tako izgledala kao oporezivanje.

Ova greška je ispravljena.

Takodjer se pojavila poteškoća kod razdiobe soli. U početku se sol razmjenjivala za što i oni koji su oplja kani i ostali bez svega nisu mogli doći do soli. Zbog toga se

[52] Vjerojatno se radi o Sunji.

pojavilo negodovanje. Medjutim i ovo pitanje je rije□eno s tim, □to je Okru□ni narodni odbor odobrio 20 % soli za oni koji ne mogu platiti.

Poslije povratka iz Dalmacije rad mi se svodio u glavnom na sredjivanje kancelarije koja je od biv. Tu□ila□tva bila preuzeta po drugu koji radi sada u Tu□ila□tvu.

Nije bili nikakvih parnica rije□enih u proteklih nekoliko dana, obzirom da je okru□ni narodni sud sredjivao svoje prilike. Ima nekoliko parnica koje su u toku rje□avanja. Organizovati □e mo i nekoliko javnih rasprava.

I pored zabrane GE□A[53] ja sam ve□vi□e puta vidio, da se pojedine drugarice voze u kabinama kamiona. Ova pojava ostavlja lo□dojam na mnoge prolaznike a naro□ito borce.

Trebalo bi da preko saobra□ajaca sprije□e ovakove pojave.

JAVNI TU□ILAC:
Drezga Branko [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 421, 5/39

26.

1945., svibanj 15.

Izvod iz knjige depe□a Glavnog □taba JA za Hrvatsku upu□enih General□tabu JA o broju zarobljenika na podru□jima vojnih korpusnih oblasti u Hrvatskoj 15. svibnja 1945.

/□ /
ZA GENERAL□TAB: - DDD - 15. maja broj zarobljenika.
IV. Oblast Karlovac 5000, □emernica 410, Glina 500, Maja 500, Sisak 131. Iz Celja najavljeno 20.000, svega 26.551.
VI. Oblast nema.
VIII. Oblast Knin 741, Sinj 88, Split 122, Kor□ula 77, Metkovi□ 24, Vis 126, svega 1178.
X. Oblast Pre□ko 15.000, Vrap□e 943, Zagreb 4190. Ove sve OZNA jo□ razvrstava i neki □e biti pu□teni. Bjelovar 8000, svega 28.133.

[53] Glavnog □taba.

XI. Oblast u Gospi□u, Oto□cu i Senju 1195. Kod Su□aka 20.000, svega 21.195.
Ukupno 77.047.- 16. V. 1945. (G) Br. 1.

Izvornik, strojopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 119/4, reg. br. 2-2.
Zbornik dokumenata i podataka o narodnooslobodila□kom ratu naroda Jugoslavije, Tom V, knjiga 39, Borbe u Hrvatskoj 1945. godine, Beograd, 1979., str. 528.

27.

1945., svibanj 15.

Depe□a □taba III. JA upu□ena General□tabu JA o predaji vi□e od 20.000 usta□a kod Poljane, uz napomenu da su se usta□e jednim dijelom uspjele probiti prema Bleiburgu

---

□TAB III ARMIJE
15.V.1945.

Nanev□u poslednjim borbama vrlo osetne gubitke usta□ama, a u dana□njim borbama slomljen njihov otpor, pojedine usta□e po□eli masovno da se predaju. Do sad se predalo, kapituliralo oko 20.000 usta□a. Razoru□avanje se nastavlja na Dravogradskom frontu.

Usta□ka grupacija na na□em sektoru uglavnom likvidirana u ja□ini od preko 20.000. Za sada kod nas nepotrebno dejstvo avijacije. Jedan deo usta□a *uspeo pre*□[54] Poljane i Blajburg i jugozapadno od Dravograda. Na sektoru s. Crsa, s. Sol□ava, sjeverozapadno od □o□tanja, za oko 20 km Vra□ja div. sa delom usta□a nastoji da se probije preko granice. Potrebno izvi□anje gore ozna□enih mjesta u toku 15 o.m.

Pukovnik Suboti□[55] u 0130 □

M.P.[56]

Primljeno u 0830 h[57]

Izvornik, strojopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 258 A, reg. br. 23/7.

---

[54] Dopisano rukom.
[55] Vuka□in, na□elnik □taba III. JA.
[56] Okrugli pe□at: □TAB III. ARMIJE J.A. □Operativno odelenje.
[57] Dopisano rukom.

28.

1945., svibanj 15.
Zagreb

Depe□a Vrhovnog □taba JA/Aleksandra Rankovi□a br. 124 upu□ena OZN-i za Hrvatsku u kojoj se izra□ava nezadovoljstvo malim brojem likvidiranih u Zagrebu, kao i o uhi□enjima HSS-ovaca

---

Broj depe□e	Dan	Primljeno od koga	SADR□AJ
124	15. 5.	V.□	2. Va□rad u Zagrebu je nezadovoljavaju□. Za 10 dana u oslobo□enom Zagrebu streljano je samo 200 bandita. Iznena□uje nas ova neodlu□nost za □i□□enje Zgb-a od zlikovaca. Radite suprotno od na□ih nare□enja jer smo rekli da radite brzo i energi□no i da sve svr□ite u prvim danima. Zaboravljate da u Zagrebu sada ima skoro milion stanovnika i da se tu slegao sav usta□ki aparat koji je bje□ao iz unutra□njosti pred na□om vojskom. Sem hap□enja istaknutih H.S.S. □ovaca koji su bili protivnici na□eg pokreta ili aktivno radili za usta□e □ mo□e koristiti u pogledu njihovog raskrinkavanja. Me□utim □ef II. odsjeka Zagreba□kog odjeljenja ima neki svoj stav. Njega i ina□e smjenjujemo s ove du□nosti i tra□imo da nam predlo□ite drugog. Ovu depe□u pokazati Vladi[58], potvrdite prijem i budite □e□□e u kontaktu s nama. Rankovi□[59]

Izvornik, rukopis
HDA, Zagreb, 1491, 2.49/3 - Knjiga poslanih i primljenih depe□a od 27. IV. do 5. VI. 1945.

[58] Vladimir Bakari□, u to vrijeme sekretar CK KPH i od travnja 1945. predsjednik Vlade FD Hrvatske.

[59] Aleksandar, organizacijski sekretar CK KPJ, generallajtnant JA, □lan Vrhovnog □taba NOV i PO Jugoslavije, na□elnik OZN-e Ministarstva narodne obrane DF Jugoslavije.

29.

1945., svibanj 16.
Zagreb

Depe□a OZN-e za Hrvatsku br. 118 upu□ena OZN-i za Bosnu i Hercegovinu o broju izbjeglica u Zagrebu

---

Broj depe□e	Dan	Otpremljeno kome	SADR□AJ
118	16. 5.		OZN-i za B.H. Po mi□ljenju drugova ovdje, popis izbjeglica za sada neizvediv, jer ima oko 250 hiljada izbjeglica u Zagrebu. Na□rad orijentiran na zatvore, logore i skupljanje informacija. Za odre□eno vrijeme ne□emo mo□i mnogo u□initi, jer je prijavno odjeljenje uni□teno. Drago

---

Izvornik, rukopis
HDA, Zagreb, 1491, 2.49/3 - Knjiga poslanih i primljenih depe□a od 27. IV. do 5. VI. 1945.

30.

1945., svibanj 17.

Depe□e General□taba JA upu□ene □tabu III. JA od 15. do 17. svibnja 1945.

III Armija

15. V. 45.

Sovjetska vlada odobrila nam je da na□e jedinice okupiraju deo austrijske teritorije.

Nare□ujem:

1. Okupirajte deo austrijske teritorije u granicama koje vam odredi Mar□al Tolbuhin.[60]

2. Va□e okupacione snage nalaze se pod komandom mar□ala Tolbuhina.

---

[60] Fjodor Ivanovi□, zapovjednik III. ukrajinskog fronta. Njegove su postrojbe zajedno s postrojbama NOV i POJ sudjelovale u oslobo□enju Beograda i dijelova Srbije, te je nakon rata progla□en narodnim herojem Jugoslavije.

3. □tab smjestiti u Lajbnicu.
4. O izvr□enju ovoga nare□enja izvestite nas do 24 □asa 16 o.mj.
5. Prijem nare□enja odmah potvrdite.
11 - 112

Mar□al Jugoslavije
Tito[61]

16. V. 45.
Primite usta□ke jedinice, koje su razoru□ali Bugari, Tolbuhin je dao odobrenje.
11 □22 Kulund□i□

Vi imate veliki broj zarobljenika i poznatih zlikovaca - vodite strogo ra□una da vam zarobljenici ne begaju. Dajte jaka obezbe□enja.
13 - 35

General Terzi□[62]

17. V. 45.
Sve slovena□ke snage severno od reke Save pod va□om komandom su. Prema tome vi poduzmite potrebne mere za razoru□anje bandi.
16 - 34

Kul.[63]

Or. Uputite odmah ratne zarobljenika u Vojvodinu i to: sedamdeset pet hiljada u Ba□ku, trideset hiljada u Srem, deset hiljada u Baranju i trideset hiljada u Banat. Or. br. 155.
19 - 32

General Arso Jovanovi□[64]

Or. Savezni□ka komanda za Koru□ku preda□e vam dvesta hiljada ratnih zarobljenika Jugoslovenskih podanika. Odredite i uputite i odredite odmah komisiju od pet □lanova koji □e primite te zarobljenike od Savezni□ke komande. □lanove komisije odrediti od odabranih oficira. Or. 156. br.
18 - 66.

General Arso Jovanovi□

Izvornik, strojopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 44, reg. br. 3/2-2.

[61] Josip Broz Tito.
[62] Velimir.
[63] Kulund□i□
[64] Tada na□elnik General□taba JA.

31.

1945., svibanj 17.
Beograd

Obavijest Kabineta maršala Jugoslavije predstojniku britanske vojne delegacije o primitku depeše feldmaršala Aleksandera od 16. svibnja 1945. o predaji 200.000 Jugoslavena u Austriji, te o evakuaciji britanskih snaga s otoka Visa

---

KABINET
MARŠALA JUGOSLAVIJE
Br. 15
17. maja 1945 godine

ŠEFU BRITANSKE VOJNE DELEGACIJE

Molimo Vas obavjestite feldmaršala g. Aleksandera[65], da je Maršal Tito primio njegovu depešu od 16. maja 1945. g. o predaji 200.000 Jugoslovena koji se nalaze u Austriji i o evakuaciji Vaših snaga sa ostrva Visa.

Maršal se slaže u potpunosti sa predlogom feldmaršala g. Aleksandera i izražava mu zahvalnost.

Napred pomenutih 200.000 preuzeće štab III armije kome su izdate potrebne instrukcije.

Slobodni smo Vas umoliti, da nas obavjestite, gde bi se sastala komisija za prijem zarobljenika sa delegatima određenim od feldmaršala g. Aleksandera za primopredaju.

Primite izraze moga poštovanja

Po naređenju Maršala
Generalmajor
Ljub.[66] Đurić [v.r.]
/Ljub. Đurić/

Izvornik, strojopis
Međunarodni znanstveni skup „Bleiburg 1945-1995“ Zbornik radova, Zagreb, 1997., str. 154.

[65] Ispravno bi bilo Alexander, Harold, britanski feldmaršal, tada zapovjednik savezničkih snaga u Sredozemlju.

[66] Ljubodrag, načelnik kabineta maršala J.B. Tita.

32.

1945., svibanj 17.

Iz knjige depe□a 12. divizije III. JA od 16. i 17. svibnja 1945. o sprovo□enju zarobljenika od Bleiburga do Maribora i o osiguranju logora Maribor

———————

Redni broj	Kome se □alje	Vrijeme predaje	Slu□beni podatci	Sadr□aj depe□e 16. Maj 1945.	Potpis telegrafiste i vrijeme
98	III. J.A. 2/127	04.55 /16. V. 45./	d	XII. brigada sprovodi zarobljenike iz Blajburga za Dravograd. Osje□ka brig. iz sela Lebi□ana na putu za Blajburg, Divizija u Blajburgu imamo vezu sa 51. divizijom. Kne□evi□[67] 04.20	Dovanti□Mara 16.V.45. 04.20
100	III. J.A. 6/131	12.45		Sprovodimo zarobljenike za Maribor i vra□amo se sa celom Divizijom za Maribor po nare□enju komesara Armije od 11 h. Sve jedinice i □tab u pokretu za Dravograd i Maribor od 13.30 h. preko Ametfelda. Kne□evi□12.20	D.M. 16.V.45. 12.20 poni□teno u 23.10
101	Osje□ka brig. 7/132	20.50	d.d.	Izvjestite gdje se nalazite u vremenu kada ste primili ovu depe□u. Poslije kratkog odmora produ□ite pokret za Maribor. Usput sakupite i dotjerajte sve zarobljenike zaostale na cesti i pod strogom kontrolom dotjerajte sa sobom. Divizija u Marenburgu. Kne□evi□19.40 sati	Margo□Marica 16.V.45. 20.20
102	III. J.A. 8/133	22.50	d	U pokretu smo jedna brigada sa Konji□kim eskadronom u sprovodu zarobljenika za Maribor. A oko 19 □asova nadamo se sti□i u Maribor. Divizija u pokretu za jedinicama. Kne□evi□, u 22 h.	Dovanti□Mara 16.V.45 22.05

[67] Rade, zamjenik zapovjednika XII. slavonske udarne divizije.

103	IV. A. 1/134	05.18 /17. V. 45./		Zarobljeni□ka kolona u pokretu od Marenburga prema Mariboru. Prati 4 bataljona i konji□ki eskadron. Divizija u pokretu od 10 □asova za Maribor. Kne□evi□u 4.20 sati.	Dovanti□Mara 17.V.45. 05.05.
104	XII.B. 2/135 Osj. B. 3/136 IV. b. 4/137	08.00		Dostavite preko radio stanice rezultate borbe za dan 14, 15 i 16. V. tj. □to je zarobljeno uni□teno kao i sopstvene gubitke to po□aljite prvom depe□om, kako bi mi mogli dostaviti Armiji. Pom. Na□ Hanzl[68].	Vuki□Milka 17.V.45. 07.25
105	III.A. 5/138	22.40	d	Divizija u Framu, molimo XII i Osje□ka 18.V. u 09.30 h. predaju zarobljenike u logor Maribor. Kne□evi□u 22 h.	D.M. 17.V.45 22 h
106	IV. B. 6/139	22.45		Divizija u Framu XII. i Osje□ka 18.V. 45 u 13 h. dolaze u Ra□u i Brezulu. Dovode zarobljenike. Dostavite operativne izvje□taje i ta□no brojno stanje jedinice i naoru□anje. Kne□evi□u 22 h.	D.M. 17.V.45 22.10
108	III. A. 12/143	06.45 /18. V. 45/	d	Sekcija Rogatec: Sve tri brigade na osiguranju u logoru Maribor. Delovi brigade i divizije na sektoru Ra□e i Frama. □tab u Framu. Kne□evi□ 6.30 h.	D.M. 18.V.45 06.30
110	III. A. 3/145 I. A. 4/146	17.20 17.30 /22. V. 45/		Divizija u Framu. Brigade na osiguranju logora Maribor.[69] Kne□evi□u 17.s.	V.M. 22.V.45. 17.00

Izvornik, rukopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 883, reg. br. 3-16/7.

[68] Josip.

[69] Postrojbe XII. slavonske divizije su potom sprovodile zarobljenike i to Viroviti□ka brigada njih oko 25 - 26.000 od Maribora do zarobljeni□kog logora u Lupoglavu kod Dugog Sela, a 4. brigada od Dravograda preko Podbre□ja, logora Sra□nec i Cvetkovec preko □pi□□Bukovice, Sladojevaca, Slatine za Osijek (gdje su stigli 1. lipnja 1945.). Usp. M. Rupi□ Z. Dizdar, Izvje□□a partizanskih jedinica o zavr□nim borbama s Hrvatskim oru□anim snagama, u: Spomenica povodom 50-te obljetnice Bleiburga i Kri□nog puta 1945-1995, Zagreb, 1995., str. 135., 140.-143.

33.

1945., svibanj 17.

Depe□e □taba 48. divizije upu□ene □tabu I. JA o zarobljavanju dviju skupina usta□a

---

□TAB 48. DIVIZIJE
17. V. 1945. god.

Zarobljeno je 1264 vojnika i oficira, skoro sve usta□e. Ima ih □ak iz Kupresa i □irokog Brijega, Fazlag.[i□a] Kule. Zarobljeno je oko 150 pu□komitraljeza, no oru□je se prikuplja, jo□jedna manja grupa bi□e uhva□ena. Sve □emo sprovesti u logor.

Primljeno u 1345 □

Vujadin

M.P.[70]

□TAB 48. DIVIZIJE
17. V. 1945. god.

Zarobili smo jo□950 usta□a me□u kojima i dva p.pukovnika, jednog pukovnika, i jednog majora. Jedan p.pukovnik izvr□io je samoubistvo kad ga je prepoznao jedan drug - bio je izgleda □etnik. Zove se Du□an Rajkovi□ Oru□je se prikuplja. Obe grupe uputi□emo. Oficire □emo uputiti kamionima da ne bi pobjegli.

Primljeno 18. V. 45 god. u 1135 □

Vujadin

M.P.[71]

Izvornik, strojopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 258 A, reg. br. 6-1 i 2/9.

[70] Okrugli pe□at: □TAB I. ARMIJE □Operativno odelenje.
[71] Okrugli pe□at: □TAB I. ARMIJE □Operativno odelenje.

34.

1945., svibanj 17.

Dopis III. odsjeka OZN-e za oblast X. korpusa □Zagreba□kog□upu□en OZN-i II. za zagreba□ku oblast o strijeljanju civila od strane 21. makedonske divizije u Ivani□Gradu

---

II. OTSJEK ZA□ITE NARODA
ZA OBLAST X. KORPUSA ZGB.
NOV i POJ
Slu□beno 362/I
Dne 17. V. 1945.

ODSJEKU ZA□ITE NARODA II
Za Zagreba□ku Oblast

Negdje prilikom nailaska na□e vojske u mjesto Ivani□Grad, dne 8. V. ove godine bili su uhva□eni po jedinicama 21. Makedonske divizije slijede□i:

Posilovi□Josip, I□tok Josip st., I□tok Josip ml. i □au□Djuro. Svi su iz sela Caginca. Kauzlari□Franjo i Novosel Stjepan iz sela Lonje, Kihanj Mirko i Rado□evi□Josip iz sela Graberja. Drugovi iz OZN-a 21. Makedonske divizije obratili su se na povjerenika OZN-a II. za kotar □azmu, Greti□Rudu, da im dade podatke za imenovane hap□enike. Iako drug Greti□znade jako dobro direktive i poznaje li□no uhap□ene, rekao je drugovima iz OZN-a 21. Divizije, da su to banditi i da su svi aktivni usta□e, □to nije ta□no i tako su svi prema tim podacima bili streljani u selu Lupoglavu dana 10. V. o.g. Neki od pomenutih bili su □ak odbornici u mjesnim NOO-ima, pa je narod jako ogor□en zbog toga dogadjaja. Prilikom same likvidacije I□tok Josip st. dobio je 7 metaka i usprkos toga svejedno je ostao □iv i nalazi se kod svoje ku□e u Cagincu. Mi□ljenja smo da druga Greti□Rudu pozovete na odgovornost i najstro□je kaznite, radi nepravilnog postupka.

Smrt fa□izmu □Sloboda narodu !

Za OZN-a III:
Le□Mato [v.r.]

M.P.[72]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 12.3.1.

[72] Okrugli pe□at: O.Z.N.-a ZA OBLAST X. KORP. □ZAGREBA□KOG□ II. SEKCIJA (u sredini zvijezda petokraka).

35.

1945., svibanj 18.

Depe□e I. JA upu□ene General□tabu JA od 16. do 18. svibnja 1945. o stanju u zarobljeni□kim logorima i zarobljavanju skupine usta□a

---

dr. 266

U logorima nalazi se:
Zagreb 2.500 Nijemaca, 1.800 usta□a, 12.000 domobrana.
Brod: Dva Nijemca, 14 usta□a, 220 domobrana u 195 Talijana.
Mitrovica: 606 Nijemaca.
Vinkovci: 162 Nijemca, 156 usta□a, 1.254 domobrana, 115 bjelogardejaca, 700 Poljaka, 11 Rusa i 145 Talijana.
Celje: 7.600 Nijemaca, 4.550 usta□a, 2.709 domobrana, 600 □etnika, 38 bjelogardejaca, 28 Poljaka, 25 Talijana.
Upu□eno iz Zagreba za Bjelovar 7.000 Nijemaca.

U toku je likvidacija, odnosno predaja opkoljene usta□ke grupe od oko 2.000 u oblasti oko Pravnog Laza, ju□no od s. Planine za sedam kilometara. U oblasti zapadno od □rne na□e jedinice □iste teren od razbijenih nepr. grupica.

Predano
16 maja 45.

Mora□a[73] 22 h

75. dr. 42

U toku 16. i 17. ov. mj. zarobili smo 2000 usta□a u uniformama sa oru□jem na prostoriji Padera - Sv. Petar. Me□u njima smo dosta zlikovaca.

18. V. 45.

Mora□a u 12 h

Izvornik, rukopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 44, reg. br. 3/2-2.

[73] Milutin, na□elnik □taba I. JA.

36.

1945., svibanj 13.–19.
Zagreb

Iz knjige depeša OZN-e za Hrvatsku u svezi s postupkom prema nadbiskupu Alojziju Stepincu

---

Broj depeše	Dan	Otpremljeno kome	SADRŽAJ
108	13. 5.	V.Đ.	/Đ / Jedan od naših opunomoćenika bio je na razgovoru kod Stepinca. Stepinac kaže da se je bojao i da je zato bio prisiljen da surađuje s ustaškim vlastima. Očekuju posjet naših. Stevo[74]
115	15. 5.	V.Đ.	U sporazumu sa drugom Vladom da Stepinca ne hapsimo medju prvima, nego iza jednog broja raznih reakcionera. Mi držimo da bi se to moglo sada učiniti. Molim vas, javite vaše mišljenje o hapšenju i postupku sa Stepincem. Stevo
119	17. 5.	V.Đ.	Nad Stepincem koji je danas bezbuđno uhapšen vodimo privremeno istragu. Molimo vas javite za daljnji postupak s njim Stevo
Broj depeše	Dan	Primljeno od koga	SADRŽAJ
124	17. 5.	V.Đ.	1. Stepinca treba držati u zatvoru, saslušavati i brzo prikupljati sav materijal o njegovoj neprijateljskoj djelatnosti. Postupak prema njemu mora biti dobar, možete ga smjestiti i u neku kuću u gradu pod stražom.
Broj depeše	Dan	Otpremljeno kome	SADRŽAJ
123	19. 5.	V.Đ.	Stepinac je kod samog hapšenja smješten onako kako ste vi javili u depeši /Đ / Stevo

---

Izvornik, rukopis
HDA, Zagreb, 1491, 2.49/3 - Knjiga poslanih i primljenih depeša od 27. IV. do 5. VI. 1945.

[74] Ivan Krajačić

37.

1945., svibanj 15.-19.
Maribor

Iz operacijskog dnevnika XL. slavonske divizije III. JA o borbenom djelovanju kod Dravograda, te o sprovođenju zarobljenika do Zagreba

---

/□ /

15. V.

Na sektoru Dravograd Omladinska brigada nalazi se na □ukama na desnoj obali rijeke Drave povrh Dravograda.

Ustaše, ustaški oficiri visoki i domobranski oficiri neće da se predaju partizanima, a niti Sovjetima. Oni žele i nude predaju Englezima koji se nalaze u Koruškoj sa svojim tenkovima i kamionima sa vožnom pješadijom.

Konačno se jedna velika grupa predaje Engleskom[75] generalu Viktoru, prolazi nekoliko stotina osobnih automobila punih ustaškim oficirima, naoružanih □majserima i pištoljima. Voze se u koloni i □ute. Međutim ih Engleski general Viktor predaje partizanima 51. vojvođanske divizije, jer su □inili zlodjela na teritoriji Jugoslavije, a prema zaključcima međunarodne konferencije imaju se predati narodu i državi gdje su se sakrivali.

Ustaše i visoki domobranski oficiri očekivali su da će ih prihvatiti Englezi i spasiti ih od narodnog suda našeg naroda. Veoma je vjerovatno da će Englezi predati nama za koji dan i one neprijateljske funkcionere koji se danas nalaze kod njih u logoru kao zarobljenici.

Štab divizije u Mariboru, Virovitička, 18. i Artiljerija u Mariboru.

Polikomesar
major

Komandant
major
Savo Miljanović v. r.

16. V.

U Dravogradu i danas veoma živo: tu se skupljaju desetine hiljada zarobljenih neprijateljskih vojnika i upućuju željeznicom i pešice u Maribor.

Zarobljeni su Nijemci, domobrani, ustaše i četnici.

Tu je također i civilno građanstvo, većinom Dalmatinci i Hercegovci, koje je krenulo sa ustašama u pravcu Austrije.

---

[75] Radi se o bugarskom generalu Viktoru.

Tu imade također visokih građanskih i vjerskih funcionera koje su ustaške vlasti silom sobom povele da bi valjda Englezima pokazali kako je narod uz njih i kako zajedno s njima beže ispred jedinica Jugoslavenske Armije.

Polikomesar Komandant
major major
Savo Miljanović v. r.

17. V.

Naša divizija prima zarobljenike osniva logore, čuva ih i otprema prema Zagrebu.

Nadleđni, među zarobljenicima pronalaze čuvene zlikovce i izdvajaju ih.

Hrvatska ustaška vlada sa Pavelićem na čelu ne zna se gdje je, sigurno se sklonila negde u Austriju u Alpske predele. Vrlo je verovatno da će ta vlada i njihov generalštab biti uskoro pronađeni od strane Engleza i nama predani da im narod sudi.

Među zarobljenicima imade vrlo velik broj oficira. Odvajaju se oficiri i podoficiri od vojnika.

Štab divizije u Mariboru. Sve naše brigade i Artiljerija u Mariboru.

Polikomesar Komandant
major major
Savo Miljanović v. r.

18. V.

Naša divizija, koja je dosad pripadala III. Armiji, spada od danas pod II. Armiju čiji se štab nalazi u Zagrebu.

III. Armija odlazi sa svojim vojvođanskim divizijama u Austriju.

Bugarske trupe preko Mađarske vraćaju se u Bugarsku.

Naša divizija odlazi iz Maribora u Hrvatsko Zagorje sa osnovnim zadatkom: da po gori Ivanšici i Kalniku hvata razbijene neprijateljske ustaške grupice koje tu lutaju bez cilja i izgleda da će spasiti glavu.

Štab divizije biće u Varaždinu, a brigade razmeštene na prostoriji Koprivnica, Križevci, Ivanec.

Polikomesar Komandant
major major
Savo Miljanović v. r.

19. V.

Prije nego što stignu u određena mjesta, naše brigade još su zauzete opremom i predajom zarobljenika drugim jedinicama.

Tako se 18. brigada nalazi danas u Zagrebu, smeštena u prostroije Zagrebačkog zbora, gdje će se nalaziti i sutra.

Virovitička brigada je u Dugom Selu gdje će u obližnju Bođakovinu predati zarobljenike, a potom krenuti u Križevce.

Danas je u Zagrebu veliki dan: Maršal Tito, vrhovni komandant J.A., stigao je u Zagreb i drži u 18 sati govor narodu Zagreba sa vješnice na Markovu Trgu.

□lanovi □taba divizije nalaze se u Zagrebu.

Polikomesar
major

Komandant
major
Savo Miljanovi□v. r.

/□ /

Ovjereni prijepis, rukopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 1293, reg. br. 25-2.
Dokument je dijelom objavljen. Usp. M. Rupi□, Z. Dizdar, Izvje□□a partizanskih jedinica o zavr□nim borbama s Hrvatskim oru□anim snagama, u: Spomenica povodom 50-te obljetnice Bleiburga i Kri□nog puta 1945-1995, Zagreb, 1995., str. 136.-139.

38.

1945., svibanj 19.

Izvje□e □taba III. JA upu□eno □tabu III. ukrajinskog fronta o broju zarobljenih □neprijateljskih vojnika i oficira□u razdoblju od 8. do 18. svibnja 1945.

□TAB
III. JUGOSLOVENSKE ARMIJE
Operativno odjelenje
O. Broj. 341/45
Dana 19. maja 1945.
u 06.00 □

□TABU III. UKRAINSKOG FRONTA

1./ U vo□enim operacijama od 8. do 18. maja 1945 godine III Armija je zarobila svega oko 110.000 neprijateljskih vojnika i oficira, me□u kojima ima 17 generala. Od toga ima 60.000 usta□a i domobrana[76], 40.000 Njemaca[77] i 10.000 □etnika[78].

---

[76] U jednoj poruci □taba III. JA General□tabu JA navodi se kako je od njezinih postrojbi □dlo nogu potu□ena Paveli□eva □iva sila, ja□ine preko 70.000 ljudi, od kojih je 10.000 poginulo, a 60.000 zarobljeno, me□u kojima ima i ne□to □etnika□a u drugoj kako su □na sektoru Poljana, Blajburg, opkolile i koncentri□nim napadom prisilile na predaju poslednje usta□ko-domobranske formacije□ te je tom prilikom zarobljeno □preko 30.000 vojnika i oficira, sa □est Paveli□evih generala i sa celokupnim naoru□anjem i opremom□ i □oslobo□eno preko 20.000 civila me□u kojima velik broj □ena i dece koje su usta□e prinudno povele sa sobom□ Usp. Zbornik dokumenata i podataka o narodnooslobodila□kom ratu naroda Jugoslavije, Tom XI, knjiga 1, Operacije Jugoslovenske armije 1945. Zavr□ne operacije za oslobo□enje Jugoslavije. Dokumenti Prve armije, Beograd, 1971., str. 643.

2./ Zaplenjeno: topova 150, bacača 100, automatskih oruđa 3.000, puškaka 50.000, 40 tenkova i oko 500 raznih motornih vozila, te mnogo drugog raznog materijala, koji se još uvijek prebrojava.

Od Bugara primili: 10.000 ustaških vojnika i 4.000 civila /3.000 žena i djece i 1.000 muškaraca - ljudi/, oko 5.000 puškaka i 300 automatskih oruđa, 150 kamiona, 1.500 konja sa odgovarajućim brojem kola i druge ratne spreme.

Zarobljenike i plijen, koji smo primili od Bugara, nije uneseno pod tačkom 1.

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

Načelnik štaba, pukovnik:

M.P.[79] V.[80] Subotić [v.r.]

Izvornik, rukopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 883, reg. br. 3-16/7.

39.

1945., svibanj 19.

Zapovijed štaba III. JA upućena štabovima XIV. i XVII. divizije JA, da se prema zapovijedi vrhovnog zapovjednika JA, imaju povući iz Koruške, te da XIV. divizija odredi jednu brigadu za preuzimanje ratnih zarobljenika od saveznika u Koruškoj i njihovo sprovođenje do Ljubljane

---

ŠTAB
III. JUGOSLOVENSKE ARMIJE
Pov. Broj. 267
19. V 1945.

ŠTABOVIMA XIV. I XVII. divizije

Prema naređenju Vrhovnog komandanta Jugoslovenske Armije naše trupe s imaju povući sa teritorije Koruške t.j. na teritorije preko biv. jugoslovensko-austrijske granice.

---

[77] Odnosi se to većinom na pripadnike dijelova njemačkih legionarskih postrojbi Wehrmachta (369. Vraje i 373. Tigar) i SS divizija (7. Prinz Eugen i 13. Handžar), pripadnike feldžandarmerije u kojima su uglavnom bili Hrvati i domaći Nijemci (folksdojčeri).

[78] Riječ je o Crnogorskoj narodnoj vojsci, nekadašnjim crnogorskim četnicima, pod zapovjedništvom Sekule Drljevića, koji su bili uključeni u sastav V. zbora HOS-a NDH u Karlovcu i s kojim su se povlačili do Bleiburga.

[79] Okrugli pečat: ŠTAB TREĆE JUGOSLOVENSKE ARMIJE.

[80] Vukašin.

U cilju izvr□enja nare□enja Vrhovnog Komandanta,

NARE□UJEMO:

1.- XIV divizija □e odmah po□eti sa povla□enjem svojih jedinica i postaviti se na prostoriju Dravograd - Poljana - Crna - □o□tanj - Marenberg, sa □tabom divizije u Dravogradu. U desno odr□avati vezu sa jedinicama na□e 51 divizije a u levo sa jedinicama na□e XVII divizije.

Zadatak divizije na ovoj prostoriji jeste intenzivno □i□□enje □itave prostorije od neprijateljskih grupica, koje se skrivaju po □umama u nameri da se u pogodnom momentu prebace preko granice.

Divizija □e se sa sada□nje prostorije povla□iti postepeno, vode□i tom prilikom ra□una da se sav na□ratni plen prebaci na nau drzavnu teritoriju.

Jednu brigadu, a i vi□e ako to bude potrebno, stavite na raspolo□enje pukovniku □oki Ivanovi□u, komandantu pozadine na□e Armije, koji sa specijalnim ovla□□enjem ovoga □taba ide kod Savezni□ke komande za Koru□ku radi prijema ratnih zarobljenika jugoslovenskih podanika i pregovora za predaju usta□a i □etnika, koji su se predali savezni□kim trupama. Ove jedinice ima□e zadatak da sprovedu zarobljenike do Ljubljane ili u drugo mesto gde to odredi pukovnik Ivanovi□

2.- XVII divizija □e jednu svoju brigadu najhitnije uputiti u Maribor, koja □e se staviti na raspolo□enje □efu OZN-e na□e Armije i do daljnjeg ostati u Mariboru, a sa svim ostalim snagama postaviti se na prostoriju: Celje-Latkova Vas-Velenje-Slovenska Bistrica, sa zadatkom sre□ivanja jedinica i □i□□enja pomenute prostorije od razbijenih neprijateljskih grupica. Sa ove prostorije odr□avati vezu u desno sa jedinicama XIV divizije, a zapadno sa jedinicama XV Slovena□ke divizije koje se nalaze na prostoriji: Kamik-Dom□ale.

Sa dosada□nje prostorije divizija □e, sem jedne brigade, koja najhitnije treba da krene za Maribor, krenu□e po smenjivanju od jedinica XIV divizije.

□tab divizije postaviti u Celje.

3.- Prijem ove zapovesti potvrditi radio-depe□om.

Smrt fa□izmu - Sloboda narodu

Politi□ki komesar Pukovnik B.[81] Petri□evi□ [v.r.]	M.P.[82]	Komandant general-lajtnant Kosta Na□ [v.r.]

Izvornik, rukopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 983, reg. br. 7-1-3.

[81] Branko.
[82] Okrugli pe□at: □TAB TRE□E JUGOSLOVENSKE ARMIJE.

40.

1945., svibanj 20.

Izvod iz operacijskog dnevnika □taba 12. kraji□ke brigade JA od 14. do 20. svibnja 1945., o prihvatu oko 40.000 zarobljenika, njihovom smje□taju u logor kod Celja, te njihovom sprovo□enju i smje□taju u logor Samobor

---

/□ /

XII Kraji□ka brigada

14-V-1945

Rastrojene neprijateljske grupe prime□ene su izme□u Drave i Savine.

Po dolasku brigade u varo□ Celje brigada dobiva zadatak da krene pravcem Celje-Vojnik-Nova □erkez-□rnova.

Po dolasku u selo □rnovu u 19 □asova dan je zadatak I. i III bataljonu da izvr□e pretrag i izvi□anje prostora u pravcu St. Bric-Vresnik pa do Sloven Gradeca, a II. bataljon dobiva zadatak da se postavi na putu Velenje i da spre□ava eventualne rasturene neprijateljske grupice da prelaze preko druma i iste da hvata i ni□i.

I. i III. bataljon stigli su do 22 □asa na liniju Cirkovce-□marske gde su zano□ile i ostale do 3 □asa.

Borbe nisu vo□ene.

Gubitaka nije bilo.

□tab brigade nalazio se u selu Paku.

Vreme promenljivo bez ki□e.

15-V-1945

Produ□en je zadatak i rad od pro□log dana.

Bataljoni su izbili u pravcu sela Slovengradec, gdje su ih na drumu primili u kamione i do 16 □asova vra□eni nazad u selo Paku □

Pokret je izvr□en u 12 □asova, a jedinice su stigle u Celje u 16 □asova, gde su jedinice sa □tabom brigade sme□tene na odmor.

Gubitaka u toku dana nismo imali.

□tab brigade nalazio se je od 14 □asova u Celju.

Vreme: vedro i toplo.

17-V-1945

Dan je protekao bez ratne atmosfere.

Svaka jedinica se spremala posebno u pogledu snabdevanja sa motornim vozilima, vr□eno je □i□□enje oru□ja, opravka opreme i spreme, delenje vojnicima zaplenjene ode□e

i obuće, a u 11.30 časova brigada je primila oko 30.000 zarobljenika - Nemaca, Ustaša i Domobrana i stavila ih u logor severozapadno od Celja kod mesta zv. Babno.[83]

Štab brigade nalazio se je u Celju.

Vreme: vedro i toplo.

18-V-1945

U toku celoga dana vršena je opravka zarobljenih automobila radi prevoza trupa.

Jedinice su se odmarale do 16 časova, a zatim se krenulo sa zarobljenicima u pravcu Samobora. Brigada je imala da sprovodi oko 40.000 zarobljenika.

Štab brigade do 16 časova nalazio se je u Celju.

Vreme: vedro i toplo.

19-V-1945

Brigada je u pokretu sa zarobljenicima koji su se kretali peške i zanoćili na putu ispred Samobora na 25 km.

U toku prvog i drugog dana kretanja zarobljenicima se nije mogla dati hrana, sem za 6.000. Hrana je tražena od komandi mesta i odbora ali bez uspjeha, jer su fašisti bili sve odneli od naroda tako da se za zarobljenike nije moglo dobiti ni hleba.

Štab brigade nalazio se u pokretu na čelu zarobljeničke kolone.

Vreme: vedro i toplo.

20-V-1945

Brigada sa zarobljenicima stigla je na čelu kolone oko 11 časova a začelje kolone stiglo je oko 20 časova. Zarobljenici su smešteni u određeni logor. Ovde je trebala komanda mesta da izvrši prijem zarobljenika, ali usled oskudice u obezbeđenju odložena je predaja zarobljenika za 21 maj t.j. u koje vreme treba da stigne šumberska brigada i da primi zarobljenike.

Štab brigade nalazio se je u Samoboru.

Vreme: vedro i toplo.

U toku ovog vremena gubitaka u mrtvim i ranjenim nije bilo ni na našoj ni na neprijateljskoj strani.

Zarobljeno 144 Nemačka vojnika i oficira, 30 kola sa zapregom.

Za vernost izvoda tvrdi

Načelnik, kapetan

... [84]

M.P.[85]

Izvornik, strojopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 878, reg. br. 15/2.

[83] Prema izvješću štaba XIV. udarne divizije III. JA od 28. listopada 1945. o bojnoj relaciji s Koruškim odredom od 1. do 20. svibnja 1945., oni su 11. svibnja u Celju razoružali 40.000 Nijemaca, oko 3.000 ustaša i 1.000 domobrana, a do 20. svibnja ukupno zarobili 49.670, ubili 454 i ranili 255 neprijatelja, a imali su vlastite gubitke od 23 poginula, 20 ranjenih i 30 nestalih. Usp. VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 925, reg. br. 11/3.

[84] Potpis nečitak.

[85] Okrugli pečat (otisak nečitak).

41.

1945., svibanj 21.

Iz knjiga depeša 15. majevičke brigade upućenih štabu XVII. divizije o likvidiranju skupine ustaša te o nastavku strijeljanja zarobljenih četnika i ustaša

---

20-V-45.

No 25. dr. 70

Jedan bat. uputili smo po naređenju u St. Veit - Miklauš Ima zadatak da sa prvim bat. čete brig. likvidira Ustaše od 5 stotina koji su na sektoru Miklauš Jedan bat. ostavili smo za obezbeđenje svih brig. logora. Sa jednim bat. krećemo čim dođu Vojvođanske jedinice.

Miki[86]

No 26.dr. 75

Brigada je stigla dvadesetog u 6 sati. Povezani smo sa O.Z.N.-om. Zadatak naše brigade je likvidacija četnika i Ustaša kojih ima dve i po hiljade. Juče nam je poginuo nesrećnim slučajem komandant drugog bataljona na strelištu drug Moma Divljak. Danas smo nastavili sa streljanjem. Brigada je smeštena u Gradu.

Miki

21-V-45

No 27. dr. 55

Nalazimo se na istoj prostoriji. U toku celog dana radili smo isto što i juče (likvidacija). Po naređenju uputili smo jedan voz. sa jednim čanom štaba - bat. da sprovodi zarobljenike za Zagreb, kad se vrate javićemo.

Miki

Izvornik, rukopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 993, reg. br. 8/8.

[86] Rade Hamović, generalmajor, načelnik Operativnog odjela Generalštaba JA.

42.

1945., svibanj 24.

Iz operativnog izvje□□a □taba III. JA upu□enog General□tabu JA o borbenim djelovanjima podre□enih postrojbi u razdoblju od 8. do 23. svibnja 1945., te o ukupnom broju zarobljenika

---

□TAB
III. JUGOSLOVENSKE ARMIJE
OPERATIVNO ODELJENJE
O. Broj: 349
Dana: 24/V. 1945. god.

III. armija
14
5

Operacijski izve□taj
za vreme od 8.-23. maja
t.g., dostavlja.

GENERAL□TABU JUGOSLOVENSKE ARMIJE

Dostavlja se operacijski izve□taj ove Armije za vreme od 8. do 23. maja t.g.

1.) OP□TA SITUACIJA

Neprijateljske snage po gubitku vara□dinske kotline 8 maja t.g. po□ele su se naglo povla□iti ka zapadu uglavnom uz Dravu. Na na□em levom krilu u prostoru Huma i Breznice neprijatelj daje □ilav i organizirani otpor kao i dalje na jug pred frontom I Armije na liniji Komin -Sesvete. To je u stvari linija neposredne odbrane Zagreba i osiguravanje otstupnih komunikacija, koje iz Zagreba vode ka Celju i Ljubljani.

Jedinice na□e Armije, po oslobo□enju Vara□dina i izbijanja na auto-stradu Vara□din - Zagreb, po zapovijesti ovog □taba O. broj 292 od 7. V u 24.00 □ produ□avaju sa energi□nim gonjenjem neprijatelja u pravcu Maribora i Rogateca, op□im pravcima:

- 16. divizija pravcem: Krapinske Toplice - Rogatec - Slov. Konjice.
- 17. divizija op□im pravcem: Krapina - □urmanec - Rogatec - Lu□e□ka Vas - Slov. Bistrica.
- 40. divizija pravcem: Hum - Lepoglava - Kozminci - Ptujska Gora - Pragersko.
- 12. divizija op□im pravcem: Ivanec - Jazbina - Lancova Vas (preko Kozminaca) - Sv. Lovrenc - Orehova Vas.
- 36. divizija op□im pravcem: s. Ladanje (zapadno od Vara□dina) - Solini - Bedenec - Vi□njica - Jazbina - Leskovec - podru□je ju□no od Maribora.
- 51. divizija op□im pravcem: Vara□din - Ptuj - Maribor.

Na našem desnom krilu, na sjevernoj strani Drave, jedinice I Bugarske armije, prema naređenju maršala Tolbuhina, vrše pokret ka zapadu do linije Maribor - Lajbnic.

Na levom krilu jedinice I i II Armije u svom napredovanju vode bitku za sam Zagreb.

2.) RAZVOJ OPERACIJA[87]

/□ /

14. maja 1945.

Protekle noći i tokom dana u području Dravograda vode se borbe nesmanjenom žestinom.

Prije podne uspelo je našim snagama razbiti neprijatelja i potisnuti ga sa područja Dravograda i proširiti mostobran za oko 3 km, te povratiti Poljanu i Guštanj. Dok je jedan dio snaga 51. divizije nastavio sa pritiskom na tom pravcu, dotle je drugi dio snaga te divizije hitno upućen preko Labuda, da odstupajućim neprijateljskim snagama zatvori put ka Blajburgu, u čijem području su bile engleske jedinice, što je i uspelo.

12. divizija čim je pristigla u područje Dravograda upućena je preko Labuda za Blajburg, radi šireg opkoljavanja neprijateljske grupacije u tom prostoru sa sjevera i zapada.

U prostoru St. Ilj - Misljina - Pušnik 17. divizija u žestokim borbama razbila je neprijateljsku odbranu i do podne oslobodila Sl. Gradec, a potom napredujući ka Dravogradu u toku dana izbila do Bukovske Vasi, i spojila se sa 51. divizijom. U ovim borbama neprijatelj je pretrpio teške gubitke. Ubijeno preko 1.500, a zarobljeno preko 7.000 neprijateljskih vojnika.

Glavnina 16. divizije jutros je kamionima upućena pravcem: Celje - Ljubljana - Kranj, da preko Jezerskog, Ajzenkapelja, Izberndorfa obuhvati neprijateljsku grupaciju kod Blajburga sa zapada i onemogući joj probijanje ka Celovcu.

Prema obaveštenjima IV Operativne zone, njihove četiri brigade zaposjele su mostove na Dravi kod Rudena, Velikovca, Grafenšajna i Celovca. Na taj način, neprijateljska grupacija na prostoru Drava - Dravograd - Sl. Gradec - Guštanj - Jezersko - Blajburg potpuno je opkoljena.

Neprijatelj pretrpjevši teške gubitke u borbama vođenim posljednjih dana, sa svih strana opkoljen i bez ikakve mogućnosti snabdevanja prisiljen je na predaju. Samo toga dana predalo se preko 20.000 ustaša i domobrana sa oficirima, među kojima je bilo više ratnih zločinaca. Razoružavanje ove grupe vrši se na dravogradskom mostu. Sa ovom neprijateljskom grupom oslobođeno oko 4.000 građanskih lica /djece, žena i službenika/.

15. maja 1945.

Jednovremeno sa razoružavanjem neprijateljske grupacije kod Dravograda otpočele su naše snage sa taktičkim opkoljavanjem posljednje ustaško-četničke grupacija /preko

[87] Ratna djelovanja od 8. do 14 svibnja 1945., tj. od Zagreba i Varaždina do Dravograda, izostavljena su, a ubijeni i zarobljeni za to vrijeme uključeni su u zbroj koji se prilaže na kraju dokumenta.

30.000 vojnika i oficira sa preko 20.000 građanskih lica/ na sektoru Poljana - Blajburg. Pod snažnim pritiskom koncentričnog okruživanja naših snaga i ova grupacija primorana je na predaju zajedno sa svojim rukovodstvom, među kojima se nalazi 12 ustaških generala, četničko vodstvo i crnogorska četnička vlada. Sa ovim je završena ova historijska bitka naše Armije za konačno oslobođenje naše zemlje, uništenjem čitave sile Pavelićeve ustaško-domobranske vojske, kao i razbojničkog ustaškog aparata. U posljednjem momentu spriječeno je ustaško-četničkim bandama bježanje iz zemlje i predavanje Englezima i ako su oni s njima već bili počeli sa pregovorima.

Ovoga dana prestao je svaki organizirani otpor neprijatelja ispred fronta naše Armije.

16. maja 1945.

Nastavlja se sa razoružavanjem i mestimično sa uništenjem razbijenih neprijateljskih grupica u šumama i u području južno od Dravograda i Blajburga. Zarobljenici se sprovode u Maribor i Celje, gde se vrši njihovo grupisanje i dalji transport za Zagreb.

Pod današnjim danom naša Armija potpala je u operativnom pogledu pod komandu III Ukrajinskog fronta i dobila naređenje da do 18. o.m. sa tri divizije smeni jedinice I Bugarske armije na okupiranom delu Austrije /Štajerske/ u prostoru sjeverno od granice Maribor - Dravograd do u visinu Landsberga, a sa ostalim snagama da stacionira u Sloveniji.

Toga dana prema odluci Vrhovnog Komandanta ulazi u sastav naše Armije 45. divizija iz sastava II Armije. Ona je pred mrak stigla i rasporedila se u području sjeverno od Maribora.

12. i 40. divizija /ranije VI Korpus/ u prikupljanju u Mariboru odakle po djelovima sprovode ratne zarobljenike: 40. za Zagreb, a 12. za Osijek, da bi potom ušle u sastav i to: 40. divizija u sastav II, a 12. divizija u sastav I Armije.

17. maja 1945.

U vezi naređenja Štaba III Ukrajinskog fronta, po okupaciji jednog dela Austrije i smenjivanju jedinica I Bugarske armije, ovaj Štab je izdao zapovjest O. broj 340 od 17.o.m. u 01.30 č u kojoj zapovjesti je izvršena dislokacija potčinjenih jedinica na ovaj način:

- 36. divizija na prostoriji: Landsberg - Grossankt - Krajdorf - Valjfelj - Ivanberg - Sanktvolfgang. Sa te prostorije istura jednu četu na liniju k. 2131 - k. 1763.
- 51. divizija na prostoriju: Marenberg - Vis - Koglja - Hajerning - Muta. sa isturenom četom kod Sankt Vincenc i k. 1521.
- 45. divizija na područje Glajhštetena.
- 17. divizija na prostiju Labud - Dravograd - Sl. Gradec.
- 12. divizija preuzima sprovođenje zarobljenika za Maribor, a potom za Osijek.
- 40. divizija sprovodi zarobljenike iz Maribora za Zagreb.
- 16. divizija na prostoriju između Kranja i Drave.

Prema ovoj zapovjesti potčinjene divizije nalaze se u pokretu ka novo dodeljenim prostorijama.

18. maja 1945.

U toku prošle noći jedinice 36., 45. i 51. divizije izvršile su smenu bugarskih jedinica i zaposjele područje koje im je označeno u zapovjesti O. broj 340 od 17. o.m.

16. i 17. divizija završile su pokret i zaposjele područje određeno po prednoj zapovjesti i to: 16. divizija između Kranja i reke Drave, a 17. divizija prostoriju Labud - Dravograd - Sl. Gradec.

Operativno odelenje ovog štaba premešta se iz Maribora u Lajbnic.

19. maja 1945.

Jedinice 36., 45. i 51. divizije na okupiranom delu Štajerske odmaraju se, sređuju i vrše vojnu obuku.

Toga dana ulazi u sastav naše Armije 14. slovenačka divizija, koja se prema naređenju Vrhovnog Komandanta Jug. Armije povlači sa teritorije Koruške i prema priloženoj zapovjesti Pov. broj 267 od 19. o.m. postavlja na prostoriju: Dravograd - Poljana - Crna - Šoštanj - Marenberg sa zadatkom intenzivnog čišćenja štave prostorije od neprijateljskih grupica koje se sakrivaju po šumama u namjeri da se u povoljnom momentu prebace preko granice.

17. diviziji menja se raspored u toliko, što se po prednjoj zapovjesti postavlja na prostoriju Celje - Latkova Vas - Velenje - Slov. Bistrica, sa zadatkom sređivanja jedinica i čišćenja pomenute prostorije od razbijenih neprijateljskih grupica, a jednu brigadu najhitnije upućuje u Maribor za kontrolisanje zarobljenika.

20. maja 1945.

Kod 36, 45. i 51. divizije bez promene. Jedan dio snaga vrši pretres zemljišta i prikupljanje plena, dok se drugi dio odmara i sređuje.

14. divizija u pokretu ka Dravogradu, a 17. divizija ka Celju.

21. maja 1945.

Kod 36, 45. i 51. divizije bez promene. Jedan dio snaga vrši pretres zemljišta i prikupljanje plena, a sa drugim jedinicama se izvodi zanimanje.

14. i 17. divizija razmjestile se na prostorije određene zapovješću Pov. br. 247 od 19. o.m.

Pod današnjim danom ulazi u sastav naše Armije 15. i 18. slovenačka divizija. / Divizije VII. Slovenačkog Korpusa, koji se rasformira/.

Vrhovni Komandant Jug. Armije izdaje naređenje po kome naša Armija dobija kao osnovni zadatak, da sa tri divizije drži prostoriju Štajerske do u visini Landsberga, a sa ostalih 5 divizija da zaposjedne bivšu jug. granicu od Dravograda pa zapadno do Tromeđe i dio bivše jug. talijanske granice do u visini Triglava.

U duhu prednjeg, ovaj štab izdaje zapovjest Str. pov. broj 348 od 21.V. u 22.30 č kojom se određuje nov raspored jedinica naše Armije u sledećem:

36., 45. i 14. divizija ulaze u sastav Štajerskog sektora pod komandom general-majora Glige Mandića.

- 36. divizija ostaje na dosadašnjoj prostoriji.

- 45. divizija ostaje na dosadašnjoj prostoriji s tim, što jednu brigadu pomera na prostoriju Lajbnica.

- 51. diviziju sa dosadašnje prostorije smenjuje i prima njen zadatak 14. divizija.

Po izvršenoj smeni 51. divizija postavlja se na prostoriju: Dravograd - Slovengradec - Poljana.

- 15. divizija postavlja se na prostoriju Kamnik - Ljubno - Solčava.

- 18. divizija sa jednom brigadom postavlja se na prostoriju Kranja i sjeverno, a sa ostalim snagama garnizonira u Ljubljani.

- 16. divizija postavlja se u gornjem izvornom delu Save na prostoriji Radovljica - Jasenice - Potkoreni.

- 17. divizija kao armijska rezerva garnizonira u Mariboru.

U prilogu dostavlja se skica rasporeda jedinica ove Armije prema prednjoj zapovjesti.

22. maja 1945.

Jedinice vrše pokret prema prednjoj zapovjesti Str. Pov. broj 348.

23. maja 1945.

Jedinice naše Armije završile pokret i zaposjele određene prostorije prema zapovjesti ove Armije Str. Pov. broj 348/45.

GUBITCI U BORBAMA

A/ VLASTITI:		
Poginulo	142	
Ranjeno	374	
Nestalo	55	
B/ NEPRIJATELJSKI		
Poginulo	25.000	
Ranjeno	4.000	
Zarobljeno preko	105.000	Nijemaca, ustaša i četnika[88].

Prema tome djelomično su uništene i pale u naše zarobljeništvo sledeće neprijateljske jedinice:

- Njemačke jedinice: 181., 11., 22., 369., 392., 393. i 7. SS divizija, Kampfgrupa Štefan, Kampfgrupe Fišer, korpusni djelovi 91. armijskog korpusa, te 104. divizija. Ima zarobljenika i iz 297. divizije.

- Pavličeve jedinice: 1., 2., 3., 4., 5., 6., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 15., 16. i 18. Pavelićeva divizija.

[88] Broj je ispravljen rukom od 185.000 na 105.000, što odgovara dalje navedenim brojevima. Ako su pojedinačna izvješća postrojbi III. JA upućeni štabu III. JA točna, onda je broj zarobljenika doista bio znatno veći i iznosio bi 185.200 vojnika, kako je i bilo napisano. Postavlja se pitanje zašto su oni izostavljeni u ovom i drugim izvješćima, ako su navedena izvješća postrojbi točna i kakva je njihova sudbina?

Od napred navedenog broja zarobljenika ima oko 40.000 Nijemaca, a oko 60.000 ustaša i domobrana i oko 5.000 četnika

C/ PLEN

Topova raznog kalibra	110	
Bacača raznih	500	
Automatskog oruđa	4.700	
Puškaka raznih	40.000	
Pištolja	2.500	
Tenkova raznih	40	
Kamiona ispravnih oko	650	
Kamiona neispravnih oko	150	
Osobnih kola ispravnih oko	150	
Osobnih kola neispravnih oko	120	
Motorcikla raznih	320	
Benzinskih cisterna	4	
Automobilskih radionica	6	
Automobilskih guma vagona	2	
Automobilskih delova i alata vag.	3	
Činjela	3.000	
Odjela, pari	1.500	
Čebadi	2.500	
Ranaca raznih	3.500	
Raznih artikala hrane oko	22	vagona

Podatci o plenu su još nepotpuni pošto se još uvek plen prikuplja na terenu i prebrojava. Samo na stanici u Mariboru prispelo je oko 200 vagona sa oružjem, municijom i drugim zaplenjenim ratnim materijalom.

OPŠTI ZAKLJUČAK I ZAPAŽANJA

U završnoj fazi ofanzive Jugoslovenske Armije za konačno oslobođenje naše zemlje, naša Armija ostvarila je sa uspehom određeni joj zadatak od strane Vrhovnog Komandanta. Pri tom je do naročitog izražaja došlo brzo gonjenje potučenog neprijatelja, koji se posle oslobođenja Zagreba, povlačio kroz Sloveniju u namjeri da se prebaci preko biv. jug. austrijske granice i preda saveznicima. Iako je neprijatelj u to vreme već bio primakao se blizu same granice, naše jedinice svojim desnim obuhvatom uspele su ne samo da ga stignu već i zaobiđu - obuhvate pri čemu su korišćena kao brza prevozna sredstva: trofejna motorizacija i železnica koja je od Maribora do Dravograda tek bila osposobljena. Ta činjenica brzog prebacivanja jedinica, bila je odlučujuća.

Situacija kod neprijatelja nije nam potpuno bila poznata, naime u početku gonjenja nismo tačno znali da se pred frontom naše Armije nalazi tako velika neprijateljska grupa njemačkih a naročito kvislinških snaga, i saznavši za to mi smo maksimalno ubrzali

pokrete naših jedinica. Svi naši borci, a naročito rukovodioci koji su učestvovali u zaokruživanju-opkoljavanju neprijateljske grupacije, pokazali su sjajno poštovanje i pregalaštvo da se postavljeni zadatak najpravilnije izvrši.

Bitka za uništenje i zarobljavanje neprijateljske grupacije jačine preko 130.000 vojnika u gornjem toku Drave u prostoru između Karavanki i Pohorja, trajala je od 12. do 16. maja sa žarištem na sektoru Dravograd - Blajburg - Slovengradec. Ustaše, a i četnici borili su se na život i smrt da se probiju iz našeg obruča ali im to nije uspelo. Borbe su s vremena na vreme bile vrlo žestoke no u njihovoj odbrani nije bilo dovoljno organizovanosti i povezanosti. Kritičan položaj za neprijatelja sve se je više povećavao, neprijatelj nije imao nikakve mogućnosti za snabdevanje i poslednjih dana demoralizacija kod neprijateljske vojske, sa kojom je bilo nekoliko desetina hiljada civilnog stanovništva, bila je očita.

Ova pobjeda ima veliki vojnički i politički značaj: uništena je sva živa sila ustaško-domobranske Pavelićeve vojske, jer je glavnina iste zarobljena a znatan deo ubijen u borbi. Pored toga uništena je i grupacija četnika koja se borila rame uz rame sa ustašama i koja je kao i oni pokušavala da izbjegne našem zarobljavanju. Tako je domaćim izdajnicima četnicima, naročito ustašama, zadan odlučujući smrtni udarac i tako im onemogućeno da izbjegnu zasluženu narodnu kaznu za sva zlodjela i nedjela koja su ti izrodi počinili nad našim narodima. Pošto su već bili opkoljeni sa svih strana, našim kategoričkim i energičnim stavom pred engleskim pretstavnicima u Blajburgu, onemogućeno je bilo da nekoliko ustaških generala vode sa njima dalje pregovore o predaji. Na taj način i posljednja grupa ustaša bila je prisiljena da se preda našim jedinicama. Izjalovila se i posljednja njihova nada da će se poslužiti trikom i obmanuti saveznike: da oni imaju sa sobom veliki broj naroda, koji se povlači zajedno sa njima, koji su narod u stvari oni prisilno sa sobom vodili.

Pored velikog broja ustaških oficira, zarobljeni su i mnogi ustaški funkcioneri i veliki broj lica iz činovničkog aparata Pavelićeve uprave.

Od ustaških generala zarobljeni su: Gustović[89], Metzger[90], Majetić[91], Dolački[92], Nardeli[93], Štancer[94], Gregorić Mirko, Tomašević Ivan, Vjekoslav Servaci, Slavko Skoliber, Metiković Vladimir, Sertić[95], M.[96] Vučković i dr. Zarobljen poznati ustaški zlikovac Sudar[97], i načelnik štaba zloglasnog Bobana[98].

[89] Artur, vitez.
[90] Josip, vitez.
[91] Bogdan.
[92] Franjo.
[93] Antun.
[94] Slavko, vitez.
[95] Tomislav.
[96] Mirko.
[97] Frane.
[98] Rafael.

Od njema□kih generala zarobljeni su: komandant za jugoistok feldmar□al Leer[99], general-lajtnant fon Ludviger[100], komandant 21. njem. korpusa. I niz drugih usta□kih i □etni□kih vode□h li□nosti. Svega 18 generala izme□u ostalih.

Smrt fa□izmu - Sloboda narodu!

Politkomesar	Na□elnik □taba	Komandant,
S.O.	pukovnik,	general-lajtnant,
	V. Suboti□ [v.r.]	Kosta Na□ [v.r.]

M.P.[101]

Izvornik, strojopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 293, reg. br. 18-9 do 15/32 do 39.
Dokument je dijelom objavljen, u: Zbornik dokumenata i podataka o narodnooslobodila□kom ratu naroda Jugoslavije, Tom XI, knjiga 3, Operacije Jugoslovenske armije 1945. Zavr□ne operacije za oslobo□enje Jugoslavije 1. I□24. V 1945. Dokumenti Tre□e armije, Beograd, 1976., str. 631.-647.

[99] Ispravno bi bilo Löhr, Aleksander.
[100] Ispravno bi bilo von Ludwiger, Hartwig.
[101] Okrugli pe□at: □TAB TRE□E JUGOSLOVENSKE ARMIJE.

43.

1945., svibanj 25.
Maribor

Iz operacijskog dnevnika Treæeg bataljuna 6. istoènobosanske brigade XVII. istoènobosanske divizije III. JA o èlikvidiranju narodnih izdajnikaè u razdoblju od 23. do 25. svibnja 1945.

Datum - stanje vremena - mesto	Sastav - brojno stanje	SADRÈAJ
22. maj 1945 vreme: prepodne - sunèano po podne - kiša mesto: pokret	3 bataljon oficira: 4 p.oficira: 32 boraca: 465	Bataljon ostaje glavnom i dalje na staroj prostoriji sa jednom streljačkom èetom i nepokretnim delovima, dok su ostale dve èete u 24 èasa krenule na zadatak pretresanja okolnih sela. Popodne se avizira pokret koji bataljon vrši u 16 èas. i 30 min. Do na prostoriju sela Nova Crkva, odakle se kamionima kao i svi ostali bataljoni naše brigade prebacuje za Maribor. Ishrana i zdravstveno stanje bataljona su zadovoljavanjuæi.
23. maj 1945. vreme: sunèano mesto: Maribor	3 bataljon oficira: p.oficira: boraca:	Po narešenju štaba naše brigade, bataljon je imao zadatak likvidiranje narodnih izdajnika. Zbog izvršavanja postavljenog zadatka nije se nikakav rad odvijao u toku dana. Ishrana i zdravstveno stanje bataljona su zadovoljavajuæi.
24. maj 1945. vreme: prepodne - kišovito po podne - oblaènо mesto: Maribor	3 bataljon oficira: p.oficira: boraca:	Kao i prošlog dana bataljon je imao isti zadatak. Ishrana i zdravstveno stanje bataljona su zadovoljavajuæi.
25. maj 1945. vreme: sunèano mesto: Maribor	3 bataljon oficira: p.oficira: boraca:	Kao i prošlog dana bataljon je imao isti zadatak. Ishrana i zdravstveno stanje bataljona su zadovoljavajuæi. U bataljon je prekomandovano osam novih boraca. Pred veèe bataljon se po svršetku zadatka razmešta u gradu poèevši pravi kasarnski život.

Izvornik, strojopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 992, reg. br. 6-5/3.

44.

1945., svibanj 25.

Uputa III. odsjeka OZN-e za oblast X. korpusa □Zagreba□kog□o postupku s ratnim zarobljenicima, upu□ena Opunomo□eni□tvu OZN-e III. za moslava□ko podru□je

---

III. OTSJEK ZA□TITE NARODA
ZA OBLAST X. KORPUSA ZGB.
NOV i POJ
Slu□beno 373/I
Dne 25. V. 1945.

Opunomo□eni□tvu OZN-a III. za Moslava□ko podru□je

Od III. Odjela Za□tite Naroda za Hrvatsku dobili smo dole navedene direktive o postupku sa ratnim zarobljenicima, a koje Vam dostavljamo, a kojih se Vi treba da pridr□avate.

1. Zarobljenici koji se sada nalaze kod Bjelovarskog i Moslava□kog Podru□ja treba da odmah krenu dolinom Save pravac Vinkovci.

2. Zadr□ati samo usta□e i domobrane legije, zdrugova i lova□kih jedinica, u koliko nisu godi□ta 1927. 1928. 1929. i.t.d. a uz to i mobilizirane. Zadr□ati one za koje se predpostavlja da su ratni zlo□inci.

3. Takove smjestiti u poseban logor i o tome izvijestiti telefonskom ili radio-depe□om III. Odsjek OZN-a za Voj. Obl. X. Korp.

4. Svi koji se sada nalaze u logorima, bez obzira dali se □alju ili ne treba da ispune upitne arke i prema tome se vr□i razdjelba pod to□kom 2. i 3.

5. Kod ispitivanja upitnih arka obratiti pa□nju na ta□ke u kojima se navode mjesta i borbe u kojima je sudjelovao, jedinice u kojima je bio i.t.d. pa se ti podaci trebaju ispisivati na poledjinu arka, na mjestu koje je namjenjeno za naknadne nadopune, kako bi se o njemu mogao stvoriti ta□an sud. Paziti na godinu rodjenja, jer se □esto de□ava da u podacima stoji da je mobiliziran u usta□e u zimi 1944. g. a rodjen je 1909. g. □to nam daje povoda da sumnjamo u njegove navode jer je jasno da je on morao u □etiri godine rata mobiliziran takove slu□ajeve treba posebno odijeliti i pojedina□no ih ispitati/bilje□ke praviti na poledjini arka/.

/□ /

Smrt fa□izmu □Sloboda narodu !

M.P.[102]

Za OZN-a III.
Le□[103] [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 12.3.

45.

1945., svibanj 26.

Dopis upu□en III. odsjeku OZN-e za Hrvatsku o osnivanju zarobljeni□kih logora u Slavoniji i odnosu prema ratnim zarobljenicima

---

III ODSJEK
ODJELA ZA□TITE NARODA ZA HRVATSKU
Povjereni□tva za narodnu obranu NKOJ
464/45-6
26. V. 1945.

ZAROBLJENI□KI LOGOR

Prije po□etka ofenzive na□ih jedinica na sektoru Srem □Slavonija mi smo formirali zarobljeni□ki logor u Zve□evu. Predvidili smo da □e taj logor u prvo vrijeme mo□i primiti oko 2.000 zarobljenika. Medjutim se ofanziva razvijala velikom brzinom, tako da je u vrlo kratkom vremenu na□ sektor o□i□□en od neprijatelja. Centralni zarobljeni□ki logor u Zve□evu izgubio je svoju vrijednost, jer se nalazi udaljen od komunikacijskih veza.

Armija, pri svom napredovanju, zarobljene neprijateljske vojnike slali su u pozadinu i formirale privatne zarobljeni□ke logore, u svakom ve□em mjestu ili njegovoj okolici. Po odlasku Armija sa teritorija na□e Oblasti, III. Armija je naredila da se svi njezini zarobljenici, bez obzira na narodnost i vrstu neprijateljske vojske, upute u Zemun. I. Armija skoncentrisala je svoje zarobljenike u Vinkovce, koji su takodjer trebali i□i u Zemun. Mi smo stali na stanovi□te da trebaju ti zarobljenici da ostanu ovdje i da se izvr□i normalno

[102] Okrugli pe□at: O.Z.N.-a ZA OBLAST X. KORP. □ZAGREBA□KOG□ II. SEKCIJA (u sredini zvijezda petokraka).
[103] Mato.

saslu□anje nad istima i onda ih klasirati. Nad usta□ama smo bili mi□ljenja, da se povede du□i postupak jer je medju njima bilo krvavih kolja□a, koji trebaju da idu pred ratni sud. Mi smo u tom smislu i po□eli klasificirati, ali □tab III. Armije, naredio je komandi mjesta Osijek direktno, da se imaju svi uputiti u Zemun, □to je K-da mjesta i u□inila sa svojim zarobljenicima koji su se momentalno nalazili na njezinom sektoru. Medjutim oti□lo je oko 270 krvavih usta□a □kolja□a, koji su pravili zvjerstva na teritoriji Slavonije.

Na intervenciju Vojne oblasti General□tab je odobrio da na teritoriji Slavonije ostane do 5.000 zarobljenika, a vi□ak da se uputi za Zemun. Medjutim dobila je Vojna oblast obavijest da se pripremi za prijem 20.000 zarobljenika.

Mi smo predlo□ili Komandi Vojne Oblasti da se formira jedno centralno rukovodstvo nad zarobljeni□kim logorima, kojih smo predvidili u Slavoniji 8 □9. □tab komande Vojne Oblasti slo□ili su se sa na□im predlogom, ali ipak oni su taj celi rad prebacili na mobilnog oficira, stim da su postavili jednog referenta za zarobljenike pri Vojnoj Oblasti.

Mi smo predlagali da se formira centralno rukovodstvo od vi□e ljudi iz razloga □to smo predvidjeli da kontrola logora zahtjeva vi□e ljudi, vjeruju□i da □e se tra□iti koliko je za izvjesno vrijeme utro□eno radnih dana i koji su rezultati postignuti.

Mi □elimo da u svakom logoru postavimo istra□itelja da bi oni mogli dati nam jasniju sliku o zarobljenicima, koji se u logoru nalaze. Za svaki logor mi smo predvidjeli 3 istra□itelja, □to zna□i da bi ih ukupno moralo biti 24. Kadar tih istra□itelja ne□e biti naro□it, ali ipak pomo□i □e nam da medju zarobljenicima pronadjemo dosta ratnih zlo□inaca, □to je iskustvo u tom pogledu dokazalo.

Ta□an pregled zarobljenika na na□em teritoriju nije nam poznat, jer ima mnogo prolaznih zarobljenika.

Radna snaga zarobljenika ne iskori□tava se dovoljno. N.pr. u Vinkovcima ima oko 1.700 koji do sada tako reku□nisu ni□ta radili. Zarobljenici logora Tenje stalno su na radu, jer smo mi nastojali na tome.

Posebno pitanje zarobljenika jesu domobranski oficiri, kojih je bilo kod nas 78. Mi smo dobili mi□ljenja da se oni trebaju poslati na sud, ali nema nikakvih direktiva u tom pravcu, kao i na koji na□in da ih sudi.

Takodjer je pitanje onih domobranskih oficira i podoficira koji se nisu javili na proglas komande mjesta kao pripadnici neprijateljske vojske, ve□ prije□kali par dana, a potom se javili. Mnogi od njih su uposleni u raznim ustanovama. Dobar broj tih su na□i simpatizeri i jedino □to ih se tereti □to su bili u slu□bi neprijatelja. Mi smo stali na stanovi□te da bi se i njih smatralo kao ratnim zarobljenicima, te ih ispitati, a onda ih eventualno uposliti kao obi□ne vojnike ili ih poslati u logor □prema pojedinim slu□ajevima.

Mi smo od Vas tra□ili depe□om Va□e mi□ljenje po pitanju oficira i podoficira, koji se sada javljaju, odnosno onih koji su ve□uposleni kod nas.

Pitanje organizacije logora jo□nije sredjeno i ako se sada ve□mo□e dobiti donekle pregled nad logorima.

Stanje u logorima:

Ishrana zarobljenika je solidna, kruha dobivaju isto kao i vojnici Jugoslavenske Armije.

Stambene prostorije su dobre.

U logoru u Vinkovcima pojavio se je pjegavi tifus i to na jednom je obolilo 20 zarobljenika, ali je daljnje □irenje spre□eno.

Kao □to je ranije napomenuto radna snaga njihova ne iskori□tava se dovoljno, jer ih radi prose□no mali broj.

Odnos stra□e i rukovodioca prema zarobljenicima je dobar, dok je bilo par slu□ajeva iz prvih dana, da su pojedinci stra□ari premlatili po kojega usta□u, a u logoru Tenje 3 stra□ara (st. boraca) ubili su 2 usta□e (krvave). Ti drugovi nalaze se pod sudom za to djelo.

Mislimo da □e pitanje zarobljeni□kih logora biti rije□eno kada se uspostavi centralno rukovodstvo i istra□itelji po logorima.

Smrt fa□izmu □Sloboda narodu !

□ef:
Valter An□elko [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 2.19.

46.

1945., svibanj 28.
Zagreb

Depe□a OZN-e za Hrvatsku br. 155 upu□ena General□tabu JA o namjeri prebacivanja arhive Ministarstva vanjskih poslova NDH u Beograd

---

Broj depe□e	Dan	Primljeno od koga	SADR□AJ
155	28. 5.	General□tab	Mi□ljenja smo da u suglasnosti sa vladom Federalne Hrvatske i savez. Min. Spolj. Poslova kod sre□ivanja arhive min. spolj. poslova N.D.H. ulazimo u detaljno obradjivanje samo kod materijala, koji je va□an za neposredne akcije protiv usta□a u Hrvatskoj, a ostalo zajedno sa evidentnim spiskovima dostavite u Beograd.

Izvornik, rukopis
HDA, Zagreb, 1491, 2.49/3 - Knjiga poslanih i primljenih depe□a od 27. IV. do 5. VI. 1945.

47.

1945., svibanj 28.

Depe□a II. JA upu□ena XXVIII. diviziji o tome da se zarobljeni domobrani vi□e ne smatraju zarobljenicima, da □e biti povu□eni iz logora, izuzev □asnika i do□asnika, da □e se njima popuniti postrojbe JA, kao i o tome da sve zarobljenike na prostoru divizije do njihova smje□taja u logore preuzimaju i osiguravaju divizijske postrojbe

---

Red. broj	Datum	Od koga	Kome	Sadr□aj depe□e	Broj depe□e
3	/28. V. /	II. Arm.	/28, div./	Zarobljeni domobrani na smatraju se vi□e zarobljenicima i bi□e povu□eni iz logora za popunu na□ih jedinica. Ovo se ne odnosi na oficire i podoficire, koji i dalje ostaju u logorima kao zarobljenici. Nare□eno je korpusnim voj. oblastima da iz logora izvade vojnike - domobrane i prikupe. Ovo je isklju□ivo posao v.[ojne] oblasti. Vi ne primajte u jedinice nikoga. Naknadno □e se to narediti, a vojnim oblastima uka□ite potrebnu pomo□	102
4	-□-	-□-	-□-	Sve kolone ratnih zarobljenika pri ulasku na va□u dislokacionu prostoriju preuzimaju i osiguravaju va□e jedinice, sve dok se zarobljenici ne smjeste u logore ili napuste va□u dislok. prostoriju, kada se predaju susjednoj jedinici.	59

Izvornik, rukopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 1125, reg. br. 5-17/4.

48.

1945., svibanj 29.

Depe□a II. JA upu□ena podre□enim postrojbama, kojom se zabranjuje oduzimanje privatnih stvari od zarobljenika

---

29-V- 45. od II. (armije) A.p.

Doga□a se da borci i rukovodioci oduzimaju od zarobljenika i njihove privatne stvari, kao satove, prstenje, naliv pera i drugo. U ovom pogledu izdato je nare□enje kojim se ovo zabranjuje me□utim neki rukovodioci su □ak sa oru□jem prisiljavali zarobljenike da im predaju privatne stvari. Ovo se postupanje zabranjuje.

Ponovno se nare□uje i najstro□e zabranjuje oduzimanje, a ponovljeni izvje□taji uzimat □e se na odgovornost.

Izvornik, rukopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 274, reg. br. 4-6/4.

49.

1945., svibanj 31.

Iz izvje□□a sekretara KPH IV. udarne brigade upu□enog sekretaru Divizijskog komiteta KPH III. udarne divizije o partijskom radu i odnosu prema zarobljenicima u svibnju 1945.

SEKRETAR PARTIJSKE ORGANIZACIJE
IV UDARNE BRIGADE III UD. DIVIZIJE
Dana 31. V. 1945.

SEKRETARU DIVIZIJSKOG KOMITETA KPH
III UDARNE DIVIZIJE
POLO□AJ.

□aljem Ti izvje□taj o partijskom radu za mj. maj 1945. g.

1./ POLITI□KI IZVJE□TAJ:

Politi□ko stanje u brigadi za ovaj mjesec dana je slijede□e:

Na□i borci prilikom napredovanja od Papuka pa do Austrijske granice bili su zadovoljni t.j. izdr□ali ove tolike mar□ute naro□ito preko tih planina znaju□i da oslobađaju

svoju zemlju. Za to vrijeme nije bilo dezertera što se odražuje u političkom stanju. Bilo je boraca koji nisu mogli da idu od naduljanih nogu ali su ipak dolazili i stizali brigadu. Borcima se govorilo usput i u koloni o značaju takovoga marša odnosno napredovanja naše armije na Austrijsku granicu. U vezi s tim pokretom i tako napornim maršem mi smo borcima objasnili značaj marševute od Dilja pa na Austrijsku granicu i zarobljavanja nekoliko stotina hiljada ustaških krvnika koji su pokušavali da pobjegnu Englezima. Ta direktiva je prenešena na borce i borcima je to objašnjeno. Nekog masovnog političkog rada nije bilo ali ipak se radilo individualno sa borcima.

U Sloveniji naši borci su se interesovali kada će mo krenuti u Slavoniju, stari borci t.j. stariji ljudi su govorili kada će mo njih odpustiti kući, mi smo im na to odgovorili da kuće nema i da treba tekovine narodno oslobodilačke borbe čuvati puškom u ruci.

Mržnja kod naših boraca postoji dosta slaba naročito kod novih boraca koji su u zadnje vrijeme došli u naše jedinice, naročito Mađara i drugih novaka. To se odražovalo prilikom pratnje zarobljenika iz Maribora prema Slavoniji. Mi smo s naše strane poduzeli preko partije da se ta mržnja poveća održavajući sastanke kratke sa rukovodiocima i ukazivajući da su to najveći krvnici našega naroda i da treba prema njima postupati oštro i oprezno da nebi koji utekao. Uspjeli smo podići mržnju prema toj bandi i u zadnje vrijeme borci ih ubijaju kada koji ostane iza kolone t.j. koji ne može da ide, ali još uvijek postoji pomirljivaca koji ih vole davajući im vode, kruha i t.d.

Pitanje Istre, Trsta, Rijeke, Slovenačkog Primorja o tome se našim borcima govorilo i tumačilo onako kako to piše podpredsjednik Vlade Eduard Kardelj.

Naša brigada je obučena dobro i obuvena a to isto je bilo teže pošto neki borci i nisu htjeli da svuku neprijateljske vojnike. Mi smo s naše strane poduzeli da imadu biti svi obučeni u vojničke uniforme.

Nekih problema naročitih nema, postoji izvjestan broj boraca koji su izdubljali noge od napornog marša. Borci se interesuju i pitaju kada će mo predati zarobljenike. U Sloveniji održavali su se mitinzi sa narodom gdje je uspjelo 100% i narod je stvarno volio našu vojsku i odnos prema narodu bilo je pravilan.

/č /

SMRT FAŠIZMU-SLOBODA NARODU!

Sekretar:
Obradović Stanko [v.r.]

Izvornik, strojopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 888, reg. br. 6-1/5.

50.

1945., lipanj

Izvje□□e OZN-e za Baniju o radu u svibnju 1945.

Predmet: Radni izvje□taj za
mjesec maj 1945. g.

Dostavljamo Vam pregled rada ovog Odelenja kroz pro□li mjesec.

/□ /

Po pitanju banditizma uspjeli smo na Dvorskom kotaru ubiti 50 i uhvatiti 7 □ivih, koji su bili u banditskim grupama, osim toga uspjeli smo sa drugim organizacijama pohvatati veliki broj onih koji su se krili oko ku□a poslije oslobo□enja gradova, tako da ih se na Glinskom kotaru prijavilo 700, a koje smo ve□im djelom uputili u logor, neke pustili, a jedan manji dio pohapsili. Za ostale kotareve ta□nog pregleda nemamo, jer nisu vodili ta□no evidenciju, te nisu mogli ta□no dostaviti izve□taja.

/□ /

Zbog nedovoljnih snaga N. Obrane, mi smo preko na□ih organizacija anga□ovali u borbu protiv banditizma: miliciju, Partijske ud. grupe, i stra□e komandi mjesta, koji jo□ do sada nemaju vidljivih rezultata.

Po pitanju politi□kih grupa nismo u□inili ni□ta u otkrivanju organizacija, osim ve□ranije uo□enih, ve□ smo zapazili idejnu povezanost lica koja □ire oportunisti□ku propagandu u pogledu obnove zemlje, a naro□ito u pogledu ratnih zlo□inaca gde poku□avaju na□e mjere prema ratnim zlo□incima tuma□iti kao nepravilne i da pogadja □itav Hrv. Narod, a isto tako □ire propagandu koja ide u prilog banditizma.

/□ /

U zatvoru je bilo svih hap□enika 344, od toga poslano je na sud 80 isledjenih lica, a od njih jo□nije presudjeno 54 lica, 8 je presudjeno na smrt, 14 raznim kaznama i 4 oslobodjeno krivnje.

/□ /

Pored hap□enika koji se nalaze u zatvoru, na Baniji je formiran sabirni logor, vojni□ki i civilni, u koji upu□ujemo neprijatelje NOP-a prema ve□datim direktivama, a iz logora hapsimo pojedina lica, u koliko su krvnici te sa njima postupamo takodjer prema dobivenoj direktivi.

/□ /

Za plan rada uzeli smo tri glavna zadatka, koje je prenio na nas drug p.pukovnik Drakuli□, a to su:

a/ Uspostaviti agenturu i poja□ati mre□u u organizacijama, radionicama i selima.

b/ Likvidacija banditizma

c/ Likvidaciju ili ka□njavanje nosioca oportunizma. S tim planom ve□smo upoznali na□a povjerenstva.

Smrt fa□izmu □Sloboda narodu !

M.P.[104]

Na□elnik major:
Putnik [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 7.0

51.

1945., lipanj 1.
Vinkovci

Upravni odjel Gradskog NOO Vinkovci dostavlja Centralnom logoru za protjerivanje Nijemaca/folksdoj□era u Josipovcu kraj Osijeka poimeni□ni popis uhi□enih folksdoj□era s podru□ja Gradskog NOO-a Vinkovci, te izvje□□uje da □e ih izru□iti u logor na daljnji postupak

---

GRADSKI N.O.O. VINKOVCI
UPRAVNI ODJEL
BROJ: 53 / Pov. 1945 Vinkovci, dne 1. VI. 1945.

CENTRALNI LOGOR
Za protjerivanje njemaca
JOSIPOVAC

Dostavlja Vam se spiskovi poimeni□no svih podignutih njemaca na podru□ju Gradskog N.O.O-a Vinkovci[105], a u vezi okru□nice Oblasnog N.O.O-a za Slavoniju. Svi

[104] Okrugli pe□at: Odjeljenje Za□tite Naroda O.Z.N.-a za Baniju (u sredini grb DF Jugoslavije).

[105] Popis u prilogu dopisa navodi poimence, uz godinu ro□enja i adresu u Vinkovcima 334 osobe, te je jasno da su u logor upu□ene cjelokupne obitelji od novoro□ene djece do staraca i starica u poodmakloj dobi. Iz sa□uvane dokumentacije vidljivo je i da je upu□ivanja Nijemaca iz Vinkovaca u logor Josipovac i druge logore bilo i kasnije. Usp. D. Petkovi□, Progon Nijemaca u Vinkovcima 1945. godine. Epilog jedne etni□ke

navedeni po tom spisku upu□uju se zajedno sa stra□om komande mjesta koji □e Vam ih izru□iti na dalji postupak.

S.F.-S.N.

Pro□elnik,
□ [106] [v.r.]

M.P.[107]

Tajnik,
□ [108] [v.r.]

Izvornik, strojopis
DAO SC Vinkovci, GNO Vinkovci, povjerljivi spisi, 53/45.

52.

1945., lipanj 2.
Nova Gradi□ka

Izvje□e Okru□nog komiteta KPH Nova Gradi□ka upu□eno Oblasnom komitetu KPH Osijek o stanju u kotaru nakon preuzimanja vlasti

---

Okru□ni komitet K.P.H.
Nova Gradi□ka
Broj 342/1945
Dana 2. VI. 1945.

I Z V J E □ T A J
Oblasnom komietu K.P.H.
O S I J E K

Dragi drugovi!

Naj□iri slojevi naroda su uz nas i raspolo□enje narodnih masa u najve□em dijelu je orjentirano prema nama.

Reakcija koja poslije oslobo□enja na□e zemlje bila o□amu□ena ili me□usobno istrgana po□ela je kasnije da se snalazi, me□usobno povezuje i da rovari na terenu u □irim narodnim masama. Poku□avaju da se abrikadiraju iz □irokih narodnih slojeva i otuda da se bore. Po□eli su da pronalaze forme organizacije koja bi mogla razbijati □iroke narodne mase i odvajati ih od na□eg pokreta. Oni po□inju djelovati iz vi□e pravaca, a uzimlju polazne ta□ke oko kojih se narod najvi□e okuplja i za koje se ranije narod povezivao kao crkvu, nacionalna zagri□enost, zatim pitanje domobrana i preko toga pitanje napada na na□u vlast.

---

zajednice, Godi□njak za kulturu, umjetnost i dru□tvena pitanja, br. 18/2000., Vinkovci, 2001., str. 90. U logorima (Josipovac, Valpovo, Krndija, Kru□evlje) u pora□u je prema poimeni□nim pokazateljima stradalo najmanje 33 Vinkovla□ana. Usp. Leidensweg der Deutschen im kommunistischen Jugoslawien, Band IV, Menschenverluste - Namen und Zahlen zu Verbrechen an den Deutschen durch das Tito Regime in der Zeit von 1944-1948, München-Sindelfingen, 1994., str. 892.

[106] Potpis ne□itak.

[107] Okrugli pe□at: Gradski N.O.O. Upravni odjel Vinkovci (u sredini grb DF Jugoslavije).

[108] Potpis ne□itak.

Pitanje domobrana u logorima povedeno je organizovano, što se može zaključiti da u svim djelovima okruga narod je izlazio sa istim zahtjevima i istim predlozima, da se služi istim parolama kao: Vi ste kazali da donosite slobodu, a naši sinovi i ljudi trunu po logorima. Takove parole su se prenosile preko ustaških porodica koje su najtješnje vezane sa ostacima reakcije, a preko njih se to prenosilo i na ostale koji imaju svoje u logorima, pa čak i na široke slojeve naroda. Preko pitanja domobrana reakcija je pokušala da napada naš u vlast. Očiti primjer za to imamo na općini Lipovljani (Novska. Učitelj Kraljevac i neki partizan na odsustvu čuvab kad su zarobljenici bili na putu za Pakrac izvukli su 4 zarobljena domobrana i sa njima došli u Lipovljane. Poslije tog njihovog gesta isti su rekli narodu da se svi domobrani mogu izvući iz logora samo ako hoće općinski NOO to da zahtjeva. Narod imajući podršku od njihove izjave zahtjevao je od Općinskog NOO-a da to učini. Općinski NOO odbio je zahtjev i tada su se žene okupile oko općine i tražile da NOO napusti općinu i da ga one ne priznaju kao vlast. Poslije tog događaja učitelj je Kraljevac uhapšen a čuvab je prijavljen vojnim vlastima.

Narodu je preko masovnih sastanaka objašnjena odgovornost domobrana, nihovo izdvajanje od onih koji su krvarili, pristojan život u logorima, zatim naše namjere o domobranima, donekle je umirilo narod, pa čak i sam narod je tražio osudu koji su okrvarili i sl.

Najaktivniji rad reakcije počelo je preko klera. Oni danas vode borbu protiv nas kao najjačim i najzgodnijim pravcem. Popovi su u najvećem dijelu na strani reakcije i aktivno se zalažu da umanje naše tekovine i da široke slojeve naroda odvoje od nas i na tom pitanju su vrlo aktivni. Njihov rad u tome pravcu liči i po tome što su učestvovali sa misama svakoga dana pa na nekim mjestima po dva do tri puta dnevno. Takva pojava zapaža se skoro u svim kotarevima u jednakoj mjeri. Pored toga česte procesije, a naročito u mjestima gdje osjete da će mo mi održavati zborove, sličan slučaj javio se u Ruževu. Pop je zakazao procesiju u nedjelju, a kad je doznao da će biti zbor u četvrtak on je odlučio procesiju za četvrtak sa izgovorom da će u nedjelju da prođe naša vojska i da će smetati procesiji, medjutim vojska tada nije prolazila nikakva kroz Ruževo. Namera da hoće da privuku široke narodne mase vidi se iz primjera u Novskoj selo Brođice, gdje je predsjednik Mjesnoga NOO-a poveza se sa domobranskim logorom i sakupio 2.800.000 Kuna bez znanja komande logora, od zarobljenika i došao u Kotarski JNOF da prijavi da je to poklon domobrana za Crkvu i da je pop preporučio da se uzme za taj novac hrana domobranima. Špekulativnim putem htjeli su prikazati narodu kako se crkva više stara o narodu nego naše vlasti. Isti je predsjednik uhapšen jer se uvidjela zlonamjernost popova i njihova zlonamjerna mreža, pošto taj logor imao je 70 % muslimana koji neznaju za crkvu Sv. Antuna u Krapju kojoj crkvi je bio namjenjen novac.

Pokušavaju da obuhvate narodne mase preko vjerskih organizacija kao što su Srce Isusovo, Sv. Antun. Počeli su da služe misu za krvave ustaše koji su ubijeni od naše vojske, verovatno da ih prikažu kao stradalnike za svoj narod. Ti se slučajevi pojavlju na kotaru Novskom.

Počeli su da se služe fantastičnim verzijama koji im je tumačen da su se počeli pojavljivati Božanstva kao opomena. Konkretan primjer desio se u Požegi gdje je Gradski bubnjar pored ostalih naredjenja proglasio da se u Bos. Petrovcu pojavilo 9 stubova a izmedju njih 10. sa likom Bogorodice. U Pleternici se pronijela vijest da se po šumama pojavljuju vatre i da se iz vatara pojavljuje lik majke boje. Vidi se namjera da zastraše narodne mase i preko toga straha da ih privežu za crkvu. Počeški je bubnjar

uhapšen koji je na prvoj izjavi kazao da je to dobio od nekih Srbina iz grada. Smatra da je to u vezi sa gvardijanom iz Požege koji odavno rovari preko crkve i koji stalno poziva Hrvatski narod da se ne odvaja od crkve.

Srbski popovi takodjer podrivaju raspoloženje narodnih masa, a naročito oni koji dolaze iz Srbije; za to ima sličan slučaj u Gradištu kod Požege koji govori da ga dočekuju kao komunistu jer ga narod nije, po starom običaju ljubio u ruku. Sličan slučaj o tome ima u selu Vrbovi Novo Gradiški kotar, gdje pop, koji je došao iz Srbije drži potajne sastanke sa nekim ljudima.

Naročito je pojačan rad crkve u omladini gdje se staraju da pocjepaju omladinu, a što se i osjetilo medju omladinom. Čuje se medju omladinom da bi oni dolazili na sastanke kad nebi bilo komunista i da oni vole partizane ali ne vole komuniste iz čega se vidi jasno uticaj popovske kuhinje.

Iz ovoga se vidi udaranje po našoj partiji da bi je narodu prikazali kao nenarodnu partiju. Sličan slučaj tih namjera pojavio se u Požegi u kojoj je osvanula jedno jutro parola: „Dole ciganska partija-Hrvati na okup protiv komunista“ Za suzbijanje takovog rovarenja rekli smo da pojedinačno prilazimo onim popovima i da im ukažemo na ispravnost rada i uprotivnom na posljedice i na odgovornost pred narodnom vlašću ako nastave sa takovim rovarenjem. Trvenje između Srba i Hrvata pojavilo se na cijelom Okrugu i naročito se ta mržnja raspiruje otkako su došli izbjegli Srbi iz Srbije i iz Njemačkih logora. Pridošli Srbi poslije oslobođenja postavljaju zahtjev osvete nad Hrvatima, pa čak pojedinci idu toliko dalako da govore da nema poštenih Hrvata. Reakcija je imala u tom uspjeha što se vidi da pojedinci iz nekih krajeva postavljaju pitanje: zašto Srbi nebi imali svoju federalnu Slavoniju gdje bi Srbi imali više prava nego Hrvati. Konkretan primjer u Kukunjevcu Pakračkog kotar, gdje su pojedinci se izjašnjavali za takovu federalnu Slavoniju. Sličan primjer pojavljuje se u Požeškom kotaru gdje se govori zašto nebi sve Srbe u Hrvatskoj naselili u Slavoniju, ili da se Hrvati isele iz Srbije u Hrvatsku, a Srbi da se isele u Srbiju. Iz ovog se vidi povezan rad reakcije po tom pitanju. Jasno je da je reakcija upotrebila one koji su čvjeli pod uticajem Nedića i Četnika za jurišanje na bratstvo i jedinstvo.

U Novoj Gradiški desio se slučaj da je Opunomoćeništvo OZN-e IX. Brigade iz X. divizije postreljalo neke ljude i plitko ih zakopalo da su odmah poslije dva tri dana otkrili i virili iz groba pojedini djelovi tijela. Reakcija je u gradu preko tog pitanja rastrubila da mi radimo ko i ustaše, da ubijamo krijući i sl. Po ovome je opomenut štab IX. Brigade, a štab X. divizije izvješten je od Gradskog povjerentva OZN-e.

Grešku koju je načinilo povjerenstvo OZN-e u Novoj Gradiškoj dalo je povoda za nezdrava komentarisanja po gradu i rovarenje preko te greške. Povjerenstvo OZN-e streljalo je jedne noći neka lica iz grada, za vrijeme tog streljanja pobjegao je jedan civil iz rupe u koju je trebao da bude sahranjen a koji je takodjer doveden na streljanje. Taj isti civil razotkrio je čitavu stvar da su ti ljudi bili streljanji bez sudjenja. Taj čovjek se zove Dragan Ivanšević, rodjen u Dragalići, a živeo je u Novoj Gradiški.

U Požegi su se pojavile neke nagazne mine u vidu naliv pera, tako da je pred Komandom Mjesta Požega od iste takove mine nastradalo troje djece koja je bila podmetnuta na sam ulaz u Komandu Mjesta.

/□ /

Kopija, strojopis
HDA, Zagreb, 1223/5/1

Sekretar part.organizacije
XII.Proleterske Udarne Brigade
Dana 3.VI.1945.

Sekretaru Divkomiteta XII.Udarne Divizije

P o l o ž a j

Politički izvještaj:

Prošlih mjesec dana bila je posljednja ofenziva naše Armije! U vezi s tom ofenzivom p olitičko stanje u brigadi bilo je u duhu te ofenzive.Naša brigada je neprekidno vršila marševe,napori su bili veliki,te se trebao čitav p olitički rad svesti na pripetovljavanje,boraca na zadatke koji su stajali pred nama.Bilo je teško borcima podnositi te napore i marševe,oninsu često gundjali kako treba odmora ,da je teško,ali upornim političkim radom,uspjelo se uvjeriti borce,da su isti hepeti potrebni.Borcima se je govorilo kako treba fašiste kazniti za njihova zlodjela x i nedozvoliti im,da nekažnjeno odu iz naše zemlje.I kad smo kod Blajburga zarobili glavnu fašističku snagu iz naše zemlje,kada smo pohvatali sve p alikuće i zlikovce,borcinsu bili oduševljeni i nisu žalili ope napore koje su dali.

Još u ranoj ofenzivi pojavilo se pitanje Istre,Trsta,Štajerske i Koruške.Naši borci su često putali živo diskutovali po tim pitanjima.Interesiralo ih je kome će pripasti Istra t.j.dali će nama uspjeti da je zadržimo.Oni su stajali na stanovništvu,da Istra pripada nama te su čak bili spremni i da se tuku protiv onog ko to spređava.Pravilnim objašnjavanjem tog pitanja oslanjajući se na Titove riječi koje je On po tim pitanjima dao,borcima je jasno,da Istra može biti samo naša.

Uvezi sa Istrom borci,govoreći da Englezi hoće da nam otmu Istru,dolazili su u nepravilan stav prema Englezima i sumnjali su u njih kao Saveznike.Čak se govorilo i o tome,kako ćemo se tući sa Englezima.Taj problem je riješen tako,što su borci na svoje oči vidjeli kod Blajburga da Englezi poštuju ugovore,jer su oni tamo izručili našoj Armiji svu fašističku gamad iz naše zemlje.

Prilikom praćenja zarobljenika opazilo se je da naši borci nemaju mrziti zarobljenog neprijatelja.Oni su sa zarobljenicima suviše blago postupali.Desilo se je i takovih slučajeva,da je neki borac izvodio iz kolone zarobljenika svoje poznanike ili prijatelje te da ih tako sačuva.Objašnjavanjem borcima tko su ti zarobljeni i što su oni napravili našem narodu,borci su poč eli drugačije gledati na zarobljenike i znali su ih mrziti.Mržnja prema neprijatelju se je osjetila kod kažnjavanja ustaških i četničkih zločinaca gdje borci nisu iste ubijali zbog naredjenja,već zato što ih mrze.

Dolaskom u Slavoniju pojavilo se je pitanje otsustva,naročito kod starijih boraca i rukovodioca.Njima se je objasnilo,da otsustva nema zato,jer idemo u garnizon,a tada će biti pitanje uredjeno i moći će svako ići kući na dopust.Takodjer se pojavilo pitanje demobilizacije,a govorilo se i o tome,zašto se još uvijek vrši mobilizacija.Borcima je objašnjeno da mi trebamo da očuvamo tekovine naše borbe i da zato treba da imamo jaku vojsku koja će biti u stanju da objezbedi naše granice i nas od napadača.

Borci su takodjer pitali što je sada sa Pavelićem i Mačekom, i gdje se oni nalaze i slično.Objašnjeno im je,da su oni negdje u Austriji,da se skrivaju sa manjom pratnjom,ali da oni nemaće ništa,pošto njihov oslonac,oružana sila NDH.je razoružana i zarobljena.Borci se takodjer interesuju kako teče konferencija u San Franciscu šta se oduzano rešava i t.d.-

Prilikom prolazakroz Sloveniju narod nas je oduševljeno dočekivao i p ozdravljao.Od-nas borca prema narodu bio je pravilan,osim malih izuzetaka,jer u selu Svečini tri mađara su pokušala da izvrše pljačku u jednoj kući ali su u tome spriječeni i protiv njih je proveden postupak.

Nep ravilan odnos i boraca i rukovodioca osjetio se je prilikom susretanja sa Bugarima.Isprčetka su naši borci oduševljeno pozdravili Bugare kod prvog susreta,ali kašnje videći njihovuhladnoću i tvrdoglavost,počeli su ih da nesimpatišu.Prilikom susreta sa Bugarima desilo se je ,da su i borci i rukovodioci potezali oružje na Bugare.Ali zapazilo se je da u Bugarskim jedinicama ima dosta fašističkih elemenata koji naprosto hoće da prave kavgu.Bilo je slučajeva da su bugarski vojnici ili oficiri uzimali u zaštitu ustaše koje smo pratili,pa čak su ih metali na svoja kola i htjeli prošvercovati,a vjerojatno da ima i slučajeva da su neke ustaše odbavili sobom.Takodjer se je zapazilo,da su se B ugari u Sloveniji ponijeli [illegible]arski.Oni su p ljačkali Slovenska sela i gradove,pa čak i silovali Slovenske žene i djevojke.To je izazvalo veliki revolt kod naroda tako da je bilo slučajeva gdje su se Slovenci,Slovenski p artizani oružano suprostavili bugarima.

Naši borci [illegible], da cijene tekovinu naše borbe.Oni zapravo ne mogu još osjetiti što su oni sve dobili stvaranjem Federativne Jugoslavije. Zato je neophodno potrebno,da se borce upozna sa tokom i ciljevima NOV.i tekovinama naše borbe.

53.

1945., lipanj 3.

Iz izvješ□a sekretara KPH XII. proleterske udarne brigade upu□enog sekretaru Divizijskog komiteta KPH XII. udarne divizije o partijskom radu i odnosu prema zarobljenicima u svibnju 1945.

Sekretar part.[ijske] organizacije
XII. Proleterske Udarne Brigade
Dana 3.VI.1945.

Sekretaru Divkomiteta XII. Udarne Divizije

P o l o □a j

Politi□ki izvje□taj:

Pro□lih mjesec dana bila je poslednja ofenziva na□e Armije. U vezi s tom ofenzivom politi□ko stanje u brigadi bilo je u duhu te ofenzive. Na□a brigada je neprekidno vr□ila mar□eve, napori su bili veliki, te se trebao □tav politi□ki rad svesti na prigotovljavanje, boraca na zadatke koji su stajali pred nama. Bilo je te□ko borcima podnositi te napore i mar□eve, oni su □esto gun□ali kako treba odmora, da je te□ko, ali upornim politi□kim radom, uspjelo se uvjeriti borce, da su isti napori potrebni. Borcima se je govorilo kako treba fa□iste kazniti za njihova zlodjela i nedozvoliti im, da neka□njeno odu iz na□e zemlje. I kad smo kod Blajburga zarobili glavnu fa□isti□ku snagu iz na□e zemlje, kada smo pohvatali sve paliku□e i zlikovce, borci su bili odu□evljeni i nisu □alili one napore koje su dali.

Jo□u samoj ofenzivi pojavilo se pitanje Istre, Trsta, □tajerske i Koru□ke. Na□i borci su □esto puta □ivo diskutovali po tim pitanjima. Interesiralo ih je kome □e pripasti Istra t.j. dali □e nama uspjeti da je zadr□imo. Oni su stajali na stanovi□tu, da Istra pripada nama te su □ak bili spremni i da se tuku protiv onog ko to spre□ava. Pravilnim objanjavanjem tog pitanja oslanjaju□i se na Titove rije□i koje je On po tim pitanjima dao, borcima je jasno, da Istra mo□e biti samo na□a.

U vezi sa Istrom borci, govore□i da Englezi ho□e da nam otmu Istru, dolazili su u nepravilan stav prema Englezima i sumnjali su u njih kao Saveznika. □ak se govorilo i o tome, kako □emo se tu□i sa Englezima. Taj problem je rije□en tako, □to su borci na svoje o□i vidjeli kod Blajburga da Englezi po□tuju ugovore, jer su oni tamo izru□ili na□oj Armiji svu fa□isti□ku gamad iz na□e zemlje.

Prilikom pra□enja zarobljenika opazilo se je da na□i borci ne znaju mrziti zarobljenog neprijatelja. Oni su sa zarobljenicima suvi□e blago postupali. Desilo se je i takovih slu□ajeva, da je neki borac izvodio iz kolone zarobljenike svoje poznanike ili prijatelja

te da ih tako sa□uva. Objaš□javanjem borcima tko su ti zarobljeni i □to su napravili na□em narodu, borci su po□eli druga□je gledati na zarobljenike i znali su ih mrziti. Mr□nja prema neprijatelju se je osjetila kod ka□njavanja usta□kih i □etni□kih zlo□inaca gdje borci nisu iste ubijali zbog nare□enja, ve□ zato □to ih mrze.

Dolaskom u Sloveniju pojavilo se je pitanje otsustva, naro□ito kod starijih boraca i rukovodioca. Njima se je objasnilo, da otsustva nema zato, jer idemo u garnizon, a tada □e biti pitanje ure□eno i mo□i □e svako i□i ku□i na dopust. Tako□er se pojavilo pitanje demobilizacije, a govorilo se i o tome, za□to se jo□uvijek vr□i mobilizacija. Borcima je objaš□njeno da mi trebamo da o□uvamo tekovine na□e borbe i da zato treba da imamo jaku vojsku koja □e biti u stanju da obezbjedi na□e granice i nas od napada□a.

Borci su tako□er pitali □to je sada sa Pavelić□em i Ma□ekom, i gdje se oni nalaze i sli□no. Objaš□njeno im je, da su oni negdje u Austriji, da se sakrivaju sa manjom pratnjom, ali da oni nezna□e ni□ta, po□to njihov oslonac, oru□ana sila NDH je razoru□ana i zarobljena. Borci se tako□er interesuju kako te□e konferencija u San Francisku □ta se tamo re□ava i t.d.-

Prilikom prolaza kroz Sloveniju narod nas je odu□evljeno do□ekivao i pozdravljao. Odnos boraca prema narodu bio je pravilan, osim malih izuzetaka, jer u selu Sve□ni tri ma□ara su poku□ala da izvr□e pljač□ku u jednoj ku□i ali su u tome spriječeni i protiv njih je proveden postupak.

Nepravilan odnos i boraca i rukovodioca osjetio se je prilikom sastajanja sa Bugarima. Ispo□etka su na□i borci odu□evljeno pozdravili Bugare kod prvog susreta, ali ka□nje vide□i njihovu hladnoću i tvrdoglavost, po□eli su ih da nesimpatišu. Prilikom susreta sa Bugarima desilo se je, da su i borci i rukovodioci potezali oru□je na Bugare. Ali zapazilo se je da u Bugarskim jedinicama ima dosta fa□isti□kih elemenata koji naprosto ho□e da prave kavgu. Bilo je slu□ajeva da su bugarski vojnici ili oficiri uzimali u za□titu usta□e koje smo pratili, pa □ak su ih metali na svoja kola i htjeli pro□vercovati, a vjerojatno da ima i slu□ajeva da su neke usta□e odbavili sobom. Tako□er se je zapazilo, da su se Bugari u Sloveniji ponijeli gusarski. Oni su pljač□kali Slovenska sela i gradove, pa □ak i silovali Slovenske □ene i djevojke. To je izazvalo veliki revolt kod naroda tako da je bilo slu□ajeva gdje su se Slovenci, Slovenski partizani oru□ano suprotstavili Bugarima.

Na□i borci moraju da cijene tekovinu na□e borbe. Oni zapravo ne mogu jo□osjetiti □to su oni sve dobili stvaranjem Federativne Jugoslavije. Zato je neophodno potrebno, da se borce upozna sa tokom i ciljevima NOV i tekovinama na□e borbe.

/□ /

Smrt Fa□izmu-Sloboda Narodu!

Sekretar:
N. Bjelajac [v.r.]

Izvornik, strojopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 895, reg. br. 5-1/12.

35-1414

ДЕМОКРАТСКА ФЕДЕРАТИВНА ЈУГОСЛАВИЈА
МИНИСТАРСТВО СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ
Одељење за репатријацију
VII Бр. 1414

4 јуна 1945 год.
БЕОГРАД

Предмет: Закључак Државне комисије за репатријацију о репатрирању бивших југословенских држављана мађарске и немачке народности.

ПРЕДСЕДНИШТВУ МИНИСТАРСКОГ САВЕТА Д.Ф.Ј.

Arhiv Jugoslavije Beograd

Б Е О Г Р А Д

Државна комисија за репатријацију на свом састанку од 22 маја тек.год. донела је по питању репатријације бивших југословенских држављана мађарске и немачке народности закључак следеће садржине: "Извршити репатријацију свих бивших југословенских држављана мађарске народности, а по том с њима поступити према њиховом држању и раду за време рата и окупације наше земље од стране фашистичке силе. Оне, који се ничим нису огрешили о своје дужности према земљи чије су држављанство имали, пустити њиховим кућама, а оне који су се, добровољном службом у фашистичкој војној сили или на било који други начин, огрешили о земљу за чије су припаднике сматрани увети на одговорност. Бивше југословенске држављане немачке народности, без обзира да ли су заробљени као припадници фашистичке војне силе или су цивилна лица, не примати у нашу земљу. Што се тиче спорних појединачних случајева, као што је случај у коме се бивши југословенски држављанин немачке народности позива на свој антифашистички рад, о њима ће се посебно решавати. За овај закључак прибавити и сагласност меродавних ~~национално~~-политичких фактора."

У својству Претседника Државне комисије за репатријацију, поступајући у смислу већ цитираног закључка, част ми је доставити Вам исти на сагласност. На исти начин сагласност је затражена и од Генералштаба Југословенске армије -Одсек за ратне заробљенике.

Смрт фашизму - слобода народу!

МИНИСТАР
социјалне политике,

54.

1945., lipanj 4.
Beograd

Odjel za repatrijaciju Ministarstva socijalne politike DFJ izvje□uje Predsjedni□tvo Ministarskog savjeta DFJ o zaklju□ku Dr□avne komisije za repatrijaciju o iseljavanju/protjerivanju pripadnika ma□arske i njema□ke narodnosti

---

DEMOKRATSKA FEDERATIVNA JUGOSLAVIJA
MINISTARSTVO SOCIJALNE POLITIKE
Odeljenje za repatrijaciju
VII Br. 1414
4. juna 1945 god.
BEOGRAD

Predmet: Zaklju□ak Dr□avne komisije za repatriaciju o repatriranju biv□ih jugoslovenskih dr□avljana ma□arske i nema□ke narodnosti.

PREDSEDNI□TVU MINISTARSKOG SAVETA D. F. J.

B E O G R A D

Dr□avna komisija za repatriaciju na svom sastanku od 22 maja tek. god. donela je po pitanju repatriacije biv□ih jugoslovenskih dr□avljana ma□arske i nema□ke narodnosti zaklju□ak sledeæe sadr□ine: □izvr□iti repatriaciju svih biv□ih jugoslovenskih dr□avljana ma□arske narodnosti, a po tom s njima postupiti prema njihovom dr□anju i radu za vreme rata i okupacije na□e zemlje od strane fa□isti□ke sile. One, koji se ni□im nisu ogre□ili o svoje du□nosti prema zemlji □ije su dr□avljanstvo imali, pustiti njihovim ku□ama, a one koji su se, dobrovoljnom slu□bom u fa□isti□koj vojnoj sili ili na bilo koji drugi na□in, ogre□ili o zemlju za □ije su pripadnike smatrani uzeti na odgovornost. Biv□e jugoslovenske dr□avljane nema□ke narodnosti, bez obzira da li su zarobljeni kao pripadnici fa□isti□ke vojne sile ili su civilna lica, ne primati u na□u zemlju. □to se ti□e spornih pojedina□nih slu□ajeva, kao □to je slu□aj u kome se biv□i jugoslovenski dr□avljani nema□ke narodnosti poziva na svoj antifa□isti□ki rad, o njima æe se posebno re□avati. Za ovaj zaklju□ak pribaviti i saglasnost merodavnih ~~nacionalno~~[109]-politi□kih faktora.□

[109] Precrtano u izvorniku.

U svojstvu Pretsednika Državne komisije za repatriaciju, postupajući u smislu njenog citiranog zaključka, čast mi je dostaviti Vam isti na saglasnost. Na isti način saglasnost je zatražena i od Generalštaba Jugoslovenske armije - Otsek za ratne zarobljenike.

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

MINISTAR
M.P.[110] socijalne politike,
A[111] Krajnik [v.r.]

Izvornik, strojopis, ćirilica
AJ, Beograd, 50-35-73

55.

1945., lipanj 6.

Izvješće OZN-e za okrug Banija upućen OZN-i za Hrvatsku o svojem radu, o masovnoj likvidaciji kod Kostajnice i o radu Oblasnog suda Banije

---

Odjeljenje zaštite naroda
Za okrug Baniju
Broj 87/45, dne 6. VI. 1945. g.

Zemaljskom odelenju zaštite naroda za Hrvatsku

Dostavljamo Vam izvještaj: politički, djelovanje banditizma, popis žrtava, koji su otišli sa ovoga okruga, generalije čl. ZAVNOH-a sa ovog okruga, brojno stanje mreže, radni izvještaj i jedan zapisnik o kojem Vi dajte svoj sud t.j. da vidite kako naši sudovi osudjuju teške okrivljene.

Iz ovih izvještaja, koje Vam šaljemo moćete vidjeti pregled političkoga stanja, kao i razne banditske grupe, koje krstare po našem teritoriju.

Dosadašnje izvještaje, koje smo slali po sektoru rada t.j. po: I.S., četništvu, UNS-u i Gestapou, ovaj put Vam ne šaljemo pošto referenti, koji su zaduženi po tim sektorima rada u glavnom su svi vodili istrage po kotarevima, tako da su u glavnom izgubili iz vida svoje sektore rada, te u mjesto dosadašnjih izvještaja po UNS-u, Gestapou i četništvu pisali su o pojedinim grupama bandita na teritoriju, kao i parolama koje uskrsavaju.

---

[110] Okrugli pečat (ćirilica): MINISTARSTVO SOCIJALNE POLITIKE DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE (u sredini grb DF Jugoslavije).

[111] Anton.

Rad I.S-a, u koliko smo Vam dosada slali izvještaje mogli ste vidjeti da su nosioci u glavnom Jevreji, koji su bili nastanjeni u Glini, Topuskom, te u pojedinim našim ustanovama. Skoro svi Jevreji napustili su naš okrug što možete vidjeti i iz priloženog popisa u kojima su pravcima otišli.

Vjerujem da su oni iza sebe ostavili vezu na domaćim ljudima, što se može vidjeti iz parola, koje uskrsavaju u selima kao i banditskim grupama.

U ovom mjesecu otkrili smo dve četničke grupe, i to: jedna na Dvorskom kotaru, kojoj je na čelu čovek iz Kotarske J.[edinstvene] Fronte, a druga u Vojnoj komandi Glina. Svaka grupa broji 3 – 5 članova, koje su održavale svoj sastanak unazad osam dana. Grupa na Dvorskom kotaru, poznat nam je i sadržaj sastanaka, pošto je lično naš poverenik slušao t.j. grupa je zaključila, da je sada momenat da se okupi srpski narod, te da se digne ustanak, ali da ovaj ustanak neće biti dug kao što su partizani radili, pošto će im Englezi priteći u pomoć kao i da već postoje četničke formacije u Bosni, koje su već zauzele Banja Luku i Sarajevo. Mi ovu grupu još nismo uhapsili, pošto smo dali povereniku u zadatak da dobro ispita skim su vezani te dali će još koji sastanak održati.

O vojnoj glinskoj grupi nemamo detaljnijega pregleda, što je dat zadatak povereniku da se nekoga ubaci u njihovu grupu. U hrvatskim selima u priličnoj mjeri osjeća se rad Mačekovih agenata, najčešće glavniji agenti jesu iz N.O.O-a, i J.N.O.F-e, a mislim što nisam siguran da Mačekovi agenti dobivaju direktive od bivšeg kotarskog člana HSS-a Mate Patarana, koji se sada nalazi u Okružnoj J.N.O.F-i Banije, koji je bio godinu dana na našem oslobodjenom teritoriju. Pataran je već na više mjesta vršio intervencije za pojedine uhapšenike, kao što je 1. VI. sazvao jedan sastanak u gradu Petrinji od tz. rodoljuba, koje smo zatekli u uporištu, te su na sastanku tražili da bi se formirala komisija od gradjana Petrinje, koji bi otišli obići logore da vide kako logorašima živi. Mi smo pravovremeno saznali za taj sastanak, te su i naši članovi J.N.O.F-e okružne išli na taj sastanak. Na samome sastanku kritikovali su Patarana kako to da je sazvao taj sastanak, on se izgovara da nije sazvao taj sastanak već da je to inicijativa samih rodoljuba u gradu, pošto oni osjećaju da se u logoru narod pati. Mi pratimo djelovanje Patarana te prikupljamo podatke o njegovom kretanju i ljudima sa kojima se druži.

Usmeno sam Vas upoznao o stanju u II. bat. N.[arodne] Obrane, do danas se nije skoro ništa učinilo, da se nekoji rukovodioci tamo smijene, kao napr. Pomoćnik komesara zvani Firga. Moje mišljenje je da on imade podršku iz štaba brigade te Vi trebate nastojati da se već jednom sredi stanje u ovom bataljonu. Ponovno Vas upozoravam o likvidaciji, koja je izvršena unazad 5 – 6 dana. Sa istom likvidacijom rukovodio je Firga, koji je odveo jednu grupu od 194 te ih likvidirao u blizini sela Knezovljana, svega udaljenosti kilometar od sela i 40 – 50 metara daleko od puta, kod same likvidacije bili su odbornici sela tako da za likvidaciju znade cijelo selo, pošto su nekoji dobili i robe od ubijenih. Nedaleko od samoga mjesta gdje su ovi likvidirani imade jedan bunar, u kojemu se pojavila sama krv.

Pošto likvidirani nisu bili dobro zakopani, dali smo u zadatak da se odmah nabaca još zemlje, pošto su već počeli smrditi, a ujedno da se sam bunar zatrpa.

Zapisnik koji Vam prilažemo o osudjenoj Jajčinović Kati, možete vidjeti njezin neprijateljski rad kao i smrt odbornika, za kojega je ona u glavnom kriva, a osudjena

je svega tri godine. Po mome mi□ljenju ne□to nije u redu u Oblasnom sudu, po□to se tamo nalazi Branko Novakovi□, koji je mislim ne□to bio zapleten blizu □etni□ke afere na Kordunu te je poslije poslan na Baniju, a sada je ponovno povu□en na vi□u du□nost u Vojnu oblast IV. korpusa, navedeni □e□te puta dolazi u Vojni sud na□eg Podru□ja, gdje im daje sugestije, kako treba suditi. Tako je jednom prilikom rekao jednome na sudu Banijskog podru□ja, kada je bilo pitanje da se nekoga Lazi□a osudi na smrt □to je OZN-a predlo□ila, rekao je ne mo□emo ga suditi na smrt, dosta je 5 godina robije, po□to ustaše koji su mnogo vi□e krivi i njih se pu□ta na slobodu. Nije ovo samo jedan zapisnik, desetak zapisnika imade kod mene, koji se po mome mi□ljenju nepravilno izre□ene osude. Jo□ se je jedno moglo zapaziti kod suda da ona lica, za koje mi pravimo smrtnu kaznu ne□e da donesu, dok za ona za koja zatra□imo par godina robije, osude na smrt, kao napr. Mi smo tra□ili 5 □7 godina da se osudi bivši odbornik Nikola Srbi□, kojega su oni osudili na smrt, mi nemamo ni□a protiv toga ako oni nekoga jo□ obrije osude, ali ne mo□emo se stime slo□iti da [za] ovako te□ke optužbe kao □to vidite iz zapisnika dobije samo tri godine.

/□ /

Smrt fa□izmu □Sloboda narodu !
M.P.[112]

Na□elnik major
Putnik [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 7.0.2.

[112] Okrugli pe□at: Odjeljenje Za□tite Naroda O.Z.N.-a za Baniju (u sredini grb DF Jugoslavije).

GENERAL-LAJTNANTU

A. RANKOVIĆU

Beograd

8 juna t.g. izvršilo se je glavno kretanje kolona ratnih zarobljenika koji su zarobljeni u Sloveniji i na granicama Austrije, ostale su manje grupe koje se nalaze na promatranju - čišćenju ili na eventualnim radovima koji nose vremenski karakter: opravka pruga, mostova, cesta i t.d. Sve kolone zarobljenika kreću se po ranije označenim punktama i oblastima.

Logori - mesta ratnih zarobljenika i brojno stanje istih je sledeće:

1.- ZA HRVATSKU

Na teritoriji Hrvatske postoje tri oblasti sa 12 logora:

IV VOJNA OBLAST

Logor u Sisku	5.086	Nemaca,
Logor u Karlovcu	4.367	"
Logor u Petrinji	4.817	"
UKUPNO:	14.270	Nemaca

VI VOJNA OBLAST

Logor Podravska Slatina	4.000	Nemaca,
Logor Vinkovci	3.000	"
Logor Osijek	3.905	"
Logor Nova Gradiška	4.000	"
Logor Virovitica	4.000	"
Logor Slavonski Brod	4.000	"
UKUPNO:	22.905	Nemaca

X VOJNA OBLAST

Logor Bjelovar	5.000	Nemaca,
Logor Lepoglava	5.000	"
Logor Popovača	3.000	"
UKUPNO:	13.000	Nemaca.

UKUPNO PO H R V A T S K O J NALAZI SE ...50.175 zarobljenika.

2.- ZA VOJVODINU

Na teritoriji Vojvodine postoji 11 logora u sledećim mestima:

LOGORI U SREMU

Logor Srem. Mitrovica	375	oficira i podoficira
Logor Zemun	10.000	Nemaca
Logor Ruma	5.555	
Logor Pazova	5.000	ustaša
Logor Petrovaradin	1.800	oficira

BARANJA

Logor Belje	424	četnika

56.

1945., lipanj 12.

Izvješće Dimitrija Georgijevića, opunomoćenika OZN-e za Jugoslaviju, upućeno Aleksandru Rankoviću, načelniku OZN-e Ministarstva narodne obrane DFJ o kretanju kolona ratnih zarobljenika s austrijske granice i iz Slovenije, o logorima u Hrvatskoj i Vojvodini, te o broju zarobljenika, ishrani i sanitetskoj službi

---

GENERAL-LAJTNANTU
A. RANKOVIĆU

Beograd

8. juna t.g. izvršilo se je glavno kretanje kolona ratnih zarobljenika koji su zarobljeni u Sloveniji i na granicama Austrije, ostale su manje grupe koje se nalaze na promatranju - čišćenju ili na eventualnim radovima koji nose vremenski karakter: opravka pruga, mostova, cesta i t.d. Sve kolone zarobljenika kreću se po ranije označenim punktama i oblastima.

Logori - mesta ratnih zarobljenika i brojno stanje istih je sledeće:

1. - ZA HRVATSKU

Na teritoriji Hrvatske postoje tri oblasti sa 12 logora:

IV VOJNA OBLAST

Logor u Sisku ..... 5.086 Nemaca,
Logor u Karlovcu ..... 4.367 Nemaca,
Logor u Petrinji ..... 4.817 Nemaca,
UKUPNO: 14.270 Nemaca.

VI VOJNA OBLAST

Logor Podravska Slatina ..... 4.000 Nemaca,
Logor Vinkovci ..... 3.000 Nemaca,
Logor Osijek ..... 3.905 Nemaca,
Logor Nova Gradiška ..... 4.000 Nemaca,
Logor Virovitica ..... 4.000 Nemaca,
Logor Slavonski Brod ..... 4.000 Nemaca,
UKUPNO: 22.905 Nemaca.

X VOJNA OBLAST

Logor Bjelovar ..... 5.000 Nemaca,
Logor Lepoglava ..... 5.000 Nemaca,

Logor Popovača ..... 3.000 Nemaca,

UKUPNO: 13.000 Nemaca.

Ukupno po Hrvatskoj nalazi se ..... 50.175 zarobljenika.

2. - ZA VOJVODINU

Na teritoriji Vojvodine postoji 11 logora u sledećim mestima:

LOGORI U SREMU

Logor Srem. Mitrovica ..... 375 oficira i podoficira
Logor Zemun ..... 10.000 Nemaca,
Logor Ruma 5.555
Logor Pazova ..... 5.000 ustaša,
Logor Petrovaradin ..... 1.800 oficira

BARANJA

Logor Belje ..... 424 četnika

LOGORI U BAČKOJ

Logor u Apatinu ..... 5.001 ustaša,
Logor u Somboru ..... 6.025 ustaša,
Logor Nove Kove ..... 4.647 Talijana,
Logor Novi Sad ..... 2.448 Nemaca,
Logor Vrbas 4.800

LOGORI U BANATU

Logor u Pančevu ..... 5.418 Nemaca,
Logor Glogonj ..... 5.000 ustaša,
Logor Bela Crkva ..... 5.000 Nemaca,
Logor Petrovgrad 10.000

Ukupno u Vojvodini zarobljenika ..... 56.846.

Ukupno do sada logorisano je: 107.021 ratnih zarobljenika.

Od zarobljenih domobrana i ustaša, posle izvršenog ispitivanja predato je dopunskim jedinicama II Armije ... 43.901.

Pored napred označenih logora i mesta nalazi se još izvestan broj oko 5.000 ranjenih i bolesnih zarobljenika po bolnicama logorskim formiranim u pravcima kretanja niz Savu i Dravu, Osijek-Vinkovci.

Od 15-20.000 ratnih zarobljenika nalazi se na raznim radovima kao i ispitivanju u mestima: Maribor, Celje, Zidani Most, Zagreb, Samobor, Dugo Selo, Karlovac, Sisak i Petrinja.

Ukupno svega zarobljenika raznih narodnosti: 175.922.

3.- Po logorima je postavljen rukovodeći aparat i isti vodi kako administraciju tako i cjelokupnu brigu o ratnim zarobljenicima. Aparat je sledećeg sastava: komandant logora, komesar, oficir OZNE, sanitetski referent i intendant, a također se nalazi tehnički aparat po potrebi i obimu logora (na osnovi postojećih instrukcija Ministarstva narodne odbrane), pored rukovodećeg aparata po logorima, postoje i oblasni otseci za ratne zarobljenike, koji rukovode i kontrolišu rad po samim logorima.

ISHRANA ZAROBLJENIKA:

4.- Ishrani ratnih zarobljenika od časa prijema pa dalje u kretanju do određenih logora za smeštaj bila je nedovoljna, usled toga što pratioci zarobljenika nisu se držali pravaca određenih za kretanje niz Savu i Dravu - Osijek-Vinkovci, te je jedna linija bila i suviše pretrpana sa zarobljenicima a druga je bila prazna te se dešavalo da nije bilo dovoljno hrane za izdatak zarobljenicima.

Od 50.000 zarobljenika, koji se nalaze na teritoriji Hrvatske, najteže sa ishranom ide kod Vojne oblasti Karlovac, no za ovo su preduzete potrebne mere preko Komande II Armije, te je ista odgovorila da će pitanje snabdevanja hranom logora u Karlovcu rešiti u najkraćem roku, tj. najdalje do 14 tek. meseca. Ukoliko II Armija ne bi preuzela potrebne mere, ovaj će štab izvestiti telegrafski, te tražiti da se zarobljenici iz Karlovca povuku i dođu u drugi logor u kojemu će biti ekonomske prilike sređenije.

Ubuduće zarobljenici će dobivati svoja sledovanja hrane po tablici br. 4, koja se u prilogu dostavlja.

SANITETSKA SLUŽBA PO LOGORIMA:

5.- Za vreme kretanja kolona bilo je veoma teško pružiti lekarsku pomoć kao i kontrolu u tom pogledu, pošto su zarobljenici bili u pokretu i nije bilo lekova koji bi se istima mogli dati a zamahom bolesti: prolev, ranjavanje nogu i opća slabost, no zarobljenici su po dolasku u prolazne logore, ako je bilo potrebno odmah su stavljani u ambulante i logorske bolnice, gde su ostajali na liječenju, teških slučajeva obolenja kao pegavac ili epidemija nije bilo sem jednog slučaja u Karlovcu /pegavac/, no oboleli zarobljenik je bio odmah izolovan od ostalih. Bilo je 16 slučajeva otrog proljeva kod zarobljenika Nemaca koji su umrli.

Sada je po svima logorima organizovana sanitetska služba i postoje ambulante sa potrebnim brojem osoblja i sanitetskim materijalom, ujedno formirano je i nekoliko bolnica, koje su za ratne zarobljenika. Snabdevene su sa sanitetskim materijalom ukoliko se sa istim raspolagalo. Sada se vrši lečenje ratnih zarobljenika u njima. Kako koja grupa ratnih zarobljenika ozdravi ODMAH se šalje u stalni logor.

6.- U krajevima - Oblastima i Okruzima, gde se nalaze logori ratnih zarobljenika dodeljeni su oficiri OZN-e od III Otseka na stalni, koji su stalno povezani sa III Otsekom, od Okruga i na više. Sa oficirima iz OZNE dodeljenim u logorima, ja sam lično svakom određenom oficiru dao potrebne instrukcije za rad u logorima sa zarobljenicima, također proveo sam jedno savetovanje sa oficirima OZNE, koji su dodeljeni po Oblastima II Armije. Do sada rad svih oficira OZNE po logorima skoncentrisao se na smeštaj zarobljenika i klasificiranje istih prema delima i rodovima vojske. Većina rada OZNE bila je kod domobrana, na njihovom ispitivanju i izdvajanju od ustaša, četnika itd. iz

razloga da bi se isti što pre predali Dopunskim jedinicama, te po izvršenju predano je 43.901 II Armiji. Rad organa OZNE nije bio kod ostalih zarobljenika, što još nisu popunjeni kartoni podataka a koji su primljeni tek 8-og ovog meseca.

Po završenom radu na popunjavanju kartona podataka moći ćemo pristupiti osnovnom poslu među zarobljenicima i raširiti svoj rad na istraživanju ratnih zločinaca itd.

Za popunjavanje kartona po logorima dodeljena su lica za pojačanje kako bi se rad što pre završio, a određena lica su organi OZNE i Vojnih oblasti.

Među ostalim zarobljenicima bilo je i žena s djecom kao i starijih ljudi, koji su povučeni bili sa ustašama, Nemcima i četnicima, te su organi OZNE po logorima takva lica otpuštali svojim kućama sa propusnicama na kojima je bilo označeno da se prijave svojim Mesnim narodno-oslobodilačkim odborima, te ukoliko se nađe da su izvesna lica od ovih kriva, ista će biti pozvata na odgovornost, jer organi OZNE nisu imali mogućnosti da izvrše potrebna isleđenja, već je to dato Mesnim odborima u nadležnost.

7. Po Hrvatskoj i Sloveniji ima dosta slučajeva gde su se domobrani, Nemci, ustaše, četnici itd. presvukli u civilna odela i još se nalaze na slobodi sa nazivom „DOMOBRANI", aktivni i rezervni oficiri a također i podoficiri. U samom Zagrebu registrovano je kod Komande grada oko 10.000 oficira i podoficira.

Međutim kod stanovništva Zagreba vode se javni razgovori da pukovnici, potpukovnici i drugi koji su sarađivali sa ustašama i Nemcima, slobodno se kreću po Zagrebu, a čestiti mobilizovani nasilno i najureni ustašama na sever, nalaze se sada u logorima. Ovaj štab je mišljenja da bi trebalo sva ovakva lica staviti u logore i izvršiti potrebno isleđenje.

Za ovo kratko vreme rada među zarobljenicima došao sam do zaključka da bi bilo potrebno dodeliti mi dva oficira OZNE od I Otseka za Jugoslaviju, a također da zadužim u odelenju OZNE za Hrvatsku i odelenju za Vojvodinu po jednog oficira OZNE i Otseka za rad među zarobljenicima, pošto su većina zarobljenika inostranci.

Većina ratnih zarobljenika traži mi objašnjenje na koji će način pisati svojim poznatima. Ovaj štab za sada nema nikakvih uputa u tome pravcu, pa bi trebalo izdati jedan opći uput za tu prepisku i odrediti mesto CENZURE, preko koje će sva ta pisma i dopisnice da idu. Ja sam mišljenja da bi cenzura svih zarobljeničkih pisama i dopisnica se vršila u ovome štabu i to preko komesara štaba i to: sva pisma bi dolazila od zarobljeničkih kuća na ovaj štab a štab bi posle izvršene cenzure slao po logorima, tako isto bi bio postupak iz logora u ovaj štab i tek posle toga porodicama zarobljenika ili njihovim poznanicima t.j. adresantima.

Pored napred navedenog bilo bi potrebno izdati jedno Uputstvo za časopise kako naše tako i strane, da li da se isti daju zarobljenicima /jer ih traže/ ili pak ne, te ujedno izdati uputstvo za politički rad kod zarobljenika.-

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

Pukovnik[113]

12 juna 1945. godine

Kopija, strojopis
U posjedu priređivača

[113] Dimitrije Georgijević, tada opunomoćenik OZN-e za Jugoslaviju.

57.

1945., lipanj 16.

Organizacijsko izvje□e III. odsjeka OZN-e za Hrvatsku upu□eno na□elniku OZN-e za Hrvatsku o ustrojavanju □taba za zarobljenike za Hrvatsku, o izvr□nom aparatu kod OZN-e za □specijalne zadatke□

III. ODSJEK
ODJELA ZA□TITE NARODA ZA HRVATSKU
Povjereni□tva za narodnu obranu NKOJ
Broj 746/45-11
16. VI. 1945.

NA□ELNIKU ODJELJENJA ZA□TITE NARODA ZA HRVATSKU

ORGANIZACIONI IZVJE□TAJ

Sa oslobodjenjem zemlje postepeno se pristupalo formiranju Okru□nih Odjeljenja OZN-e, tako da su sada formirana sva Okru□na Odjeljenja i unutar istih III. Odsjeci. Uvr□tavanjem jedinica bivš□g IV. i X. Korpusa J.A. u Armije i stvaranjem armijskog rukovodstva OZN-e odpale su iz na□e kompetencije jedinice koje su bile u sastavu tih Korpusa. Upravo u vrijeme potpunog oslobodjenja na□e zemlje vr□ile su se organizacione izmjene u gore navedenom smjeru, tako da smo u to vrijeme uz ostale poslove morali rije□avati i organizacione probleme.

/□ /

III. Odsjek OZN-e za Hrvatsku ima sada ukupno 16 drugova. Od toga □efa majora Brn□i□a[114], zamjenika komesara-potpukovnika Robi□Ivana i pomo□nike majora □uk Milojka, majora Vujnovi□Damjana, majora Vidovi□Lazu i kapetana Janekovi□Slavka. 10 drugova vodimo na radu u ovom odsjeku. Podjelu rada izvr□ili smo prema bitnim zadacima i problemima, koji su nam se u vrijeme oslobadjanja zemlje nametali i to:

Zamjenik □efa zadu□en je za organizacione poslove i kadar. Major □uk Milojko i jo□dva pomo□nika rad sa zarobljenicima i zarobljeni□ki logori. Major Vujnovi□Damjan sa jo□4 pomo□nika istrage i razlu□ivanja. Kapetan Janekovi□Slavko sa 3 pomo□nika agenturni rad, provjeravanja i hap□enja. Major Vidovi□Lazo sa jednim pomo□nikom rad sa repatrircima. Ove 4 grupe pokazale su se kao najpogodnija forma podjele rada unutar Odsjeka. Medjutim priroda posla □esto tra□i da su se drugovi iz pojedinih referada morali zamjenjivati i ispomagati.

U toku je prena□anje direktiva i Okru□nim odjeljenjima za sli□nu podjelu rada, time da se te□i□te baci na rad po pitanju ratnih zarobljenika, te hap□enje i rije□avanje slu□ajeva narodnih neprijatelja i ratnih zlo□inaca.

---

[114] Josip.

Kao osnovni problem rada uzeli smo zarobljenike, jer se me□u njima nalazio najve□i broj ratnih zlo□inaca i narodnih neprijatelja za koje je postojala opravdana bojazan da bi se prokriom□arili i odbjegli u □ume. U vezi sa time u prvim danima oslobodjenja ve□ina drugova iz Odsjeka bila je zaokupirana tim poslom. U tu svrhu kod formiranja □taba za zarobljenike za Hrvatsku dali smo na□eg pomo□nika majora □uka u sam □tab, time da bi tamo kao □lan □taba a na□organ mogao uskladiti zajedni□ke potrebe. Kod vojnih oblasti po tom pitanju zadu□eni su naro□iti drugovi, □lanovi Okru□nih Odjeljenja OZN-e kraja gdje je sjedi□te Vojne Oblasti.

/□ /

Da bi se postigla □im ve□a udarna snaga, efikasnost i brza intervencija na□ih rukovodioca po pitanju ratnih zarobljenika, upotrebljavali smo sistem oda□iljanja pojedinih grupa u mjesta, gdje se pokazala zato potreba. U takvim ekipama uvjek je bio netko od rukovodioca iz ovog Odsjeka, odnosno lica koja su pod neposrednim nadzorom i usmenim direktivama iz ovog odsjeka na terenu izvr□avala konkretne zadatke.

/□ /

Pokazalo se potrebnim da pojedine ustanove OZN-e po odsjecima imaju stanoviti izvr□ni aparat sa kojim bi neposredno izvr□avali zadatke, naro□ito po pitanju hap□enja. Jedinice Narodne Obrane bile su broj□ano a i kvalitativno preslabe za izvr□enje tih zadataka, koji se jo□i danas postavljaju. Pojedini odsjeci privremeno su stvorili takav izvr□ni aparat. U na□em odsjeku na primjer imamo izvr□ni aparat od 10 vojnika za hap□enje i 5 vojnika za specijalne zadatke koji su snabdjeveni pored vojni□kih i sa civilnim odjelima. Ti drugovi upu□uju se sistematski u naro□ite vrste zadataka. Ta forma odgovara i jo□je izvjesno vrijeme nu□na.

/□ /

Smrt fa□izmu □Sloboda narodu !
M.P.[115]

Za Odsjek:
□ef-major
Brn□i□ [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 2.19.

[115] Okrugli pe□at: ODJEL ZA□TITE NARODA ZA HRVATSKU POVJERENI□TVA ZA NARODNU OBRANU NKOJ (zvijezda petokraka) III. ODSJEK.

58.

1945., lipanj 18.

Primljena depe□a 17. brigade XXVIII. divizije JA o bijegu petorice usta□a sa strijeljanja 312 osoba u Gradcu kod Virovitice, koji su to zatim opisivali narodu

---

Jedinica	Datum	Broj	Grupa	Sadr□aj depe□e	Primjedba
/28. div./	18/VI /1945./	23	59	16 o.m. u s. Donjim do□lo je 5 usta□a, koji su pobjegli sa strijeljanja iz Graca gdje je bilo strijeljanje i odre□eno 312 da se strelja. Isti su pri□ali narodu da su utekli sa streljanja. Drugih promjena nema. Hamdo	Lj 19./VI

Izvornik, rukopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 1136, reg. br. 1-15/6.

59.

1945., srpanj 3.

Dopis na□elniku OZN-e za Hrvatsku o procjeni broja domobranskih i usta□kih □asnika, te o njihovoj sudbini

---

3. VII. 45.

NA□ELNIKU OZN-e ZA HRVATSKU

Na tra□enu depe□u mo□e se poslati sljede□i odgovor:

U NDH bilo je zadnje vrijeme 5 □6 hiljada aktivnih i oko 8.000 rezervnih domobranskih te oko 2.500 do 3.000 usta□kih oficira. Svi su ve□inom zarobljeni u Sloveniji i u koliko nisu odmah rije□eni, transportirani su u Srijem.

Sada ima u Hrvatskoj oko 300 domobranskih oficira po logorima na prolasku za Srijem i isto toliko pod istragom. Ustaških oficira najviše do 50.

U Zagrebu se prijavilo u maju 2.882 domobranska oficira. Od toga 1.607 aktivnih i 1275 rezervnih. Polovica je već prijeđena, dosta poslano u logore. Ostali prijavljeni bili su podoficiri, razni žandari, policajci, ustaše itd., svi ukupno do 17.000. Većina istih takodjer je prijeđena, a ostalo u toku.

Za domobranske oficire u logorima nije utvrdjeno da su učestvovali u zločinima, osim što su služili neprijateljsku vojsku.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu !

Za odsjek šef major:

Kopija, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 2.19.

60.

1945., srpanj 5.

Izvješće o stanju u postrojbama Hrvatske divizije KNOJ-a i o masovnim likvidacijama

---

OPUNOMOĆENIŠTVO OZNA
ZA HRVATSKU DIVIZIJU KNOJ
Str. Pov. Broj: 72
5. VII. 1945. godine

Predmet: Izvještaj o stanju
u jedinicama
OZN-i za Hrvatsku

I. VOJNIČKO STANJE

Jasnu sliku o vojničkom stanju u jedinicama Hrvatske divizije Narodne Odbrane možemo dobiti i dati ako čitav jedinica gledamo u dva perioda. Prvi period označava vrijeme do posljednje masovne popune naših jedinica nakon konačnog oslobodjenja zemlje. Drugi period označava vrijeme od masovne popune naših jedinica pa do sada. Vojničko stanje u svakom od tih perioda imade svoje specifičnosti i karakteristike. Prvi period odlikovao se je relativno čvrstom disciplinom, poštivanjem rukovodioca, izvršavanjem naredjenja i vojničkim dostojanstvom i ponosom boraca Narodne Odbrane.

Negativne karakteristike tog perioda sastojale su se u krutosti i neelastičnosti boraca i rukovodioca naročito kod izvršavanja specijalnih zadataka. Za primjer navodim slučaj iz V. brigade koji se je dogodio u Splitu. Zadatak je bio konspirativno izvršiti streljanje jednog špijuna. Zadatak je izvršen na taj način da su tri borca Narodne Odbrane sa šmajserima na gotovs proveli dotičnoga oko šest sati uveče, dakle po čistom danu, do sred Splita. "Konspirativno" su ga streljali tako da su potrošili dva šaržera šmajserske municije, jer je dotični nakon dobivenih nekoliko metaka u stomak i prsa pao u jamu i vikao "samo sam ranjen". Zastavnik koji je imao za dužnost organizirati i izvršiti taj zadatak raportirao je štabu brigade "zadatak je izvršen". Takove i slične pojave prilikom vršenja specijalnih zadataka a i vojničkih karakterišu vojničko stanje u prvom periodu života jedinica Hrvatske Divizije Narodne Odbrane.

U sadašnjem periodu, popunom raznoraznim borcima iz operativnih jedinica, disciplina je u svakom pogledu popustila. Naročito je popustila spremnost u izvršavanju specijalnih zadataka. Za ilustraciju evo nekoliko primjera: U I. bataljonu I. brigade / Karlovac/ tri bandita na putu za streljanje pobjegla su. Isto streljanje nije trebalo da bude "konspirativno" Iz zatvora u Brinju kojeg su osiguravale jedinice I. brigade, pobjeglo je jedanaest krvavih ustaša. Krivnja se je sastojala u tome što vodnik nije postavio stražarsko mjesto kod prozora. Vjerovao je u željezne gatre. /Mi smo stvar analizirali i predali na postupak štabu/. U istoj brigadi rezultat hapšenja jednog bandita bio je: mnogo pucnjave, nešto jedan mrtav i dva ranjena, a bandit je pobjegao. U razdoblju od nepunih mjesec dana uslijed nespretnog baratanja oružjem četiri brigade u našoj diviziji imadu 9 mrtvih. Na prvom mjestu stoji III. i Zagrebačka brigada sa po tri mrtva. Iz istih razloga u diviziji imade u posljednje vrijeme 6 ranjenih.

U samom Zagrebu imademo 10 slučajeva gdje su naši borci koji daju osiguranje zatvorima poslužili kao punktovi za vezu izmedju zatvorenika bandita i njihovih prijatelja i porodica. Pojave "stručnog" vodjenja istrage sa strane komandi četa i štabova bataljona su pored našeg stalnog urigiranja česte. Na pr. u II. bataljonu Zagrebačke brigade komandant bataljona, komandir i zamjenik komandira čete su vodeći istragu nad trojicom ljudi uhvaćenih na mitnici iste izmrcvarili i na koncu streljali i zakopali u lauf grabe na periferiji Zagreba. Interesantno je da samo jednom od njih znadu ime i prezime. U III. bataljonu III. brigade prilikom akcije na banditske ustaško-četničke grupice u šumi Šutnici, jedan vod je bio prisiljen da odstupi. Uzroci: površna procjena situacije. Pojave gundjanja i nezadovoljstva boraca prema rukovodiocima nijesu rijetke.

Slučajevi samovoljnog uzimanja dopusta sa strane boraca i niših rukovodioca su vrlo česti. Na pr. Komandir odjeljenja u Zagrebačkoj brigadi kao vodja patrole sprovodi grupu hapšenika u Osijek i vraćajući se u Zagreb ostaje kod svoje kuće a vojnike uputi u četu. Isti dolazi u svoju četu nakon četiri dana. Slično je učinio pomoćnik komesara čete u IV. bataljonu Zagrebačke brigade koji je punih jedanaest dana lutao po Zagrebu. Trgovanje sa propusnicama i objavama za kretanje danju i noću nije rijetka pojava. Slučaj pisara u štabu Zagrebačke brigade u vezi sa Djuratek Stjepanom i Ešer Otom.

"Slučaj Gospić" o kome se čitav materijal sa presudom nalazi kod vojnog suda KNOJ, pored ostalog interesantan je i za vojničko stanje u dotičnoj jedinici. Tamo su na pr. samovoljno izdana naredjenja i samovoljno izvršena, izvedena potpuno nevojnički. Osam žena i tri muškarca su streljani i nakon toga pokriveni granjem.

Na Baniji kod Petrinje prilikom izvr□enja vodjenja na streljanje jedne ve□e grupe bandita, odgovorni oficir iz □taba bataljona Narodne Odbrane poveo je za pripomo□i dobrovoljce civile iz okolnih sela. U istom bataljonu de□ava se da novi borci koji su do□li iz VIII. divizije /Muslimani/ ne□e da streljaju bandu, jer im to kako navode na dozvoljava □Alah□i □Din□ II. bataljon III. brigade osiguravao je na □eljezni□koj stanici u Djurmancu dva vagona bandita koji su vodjeni na streljanje. Banditi su provalili vrata i 30 ih je pobjeglo.

Op□enita karakteristika boraca i ni□ih rukovodioca Narodne Odbrane, u pogledu vojni□kih nedostataka, sastoji se u slaboj spremnosti i stru□nosti za izvr□avanje specijalnih zadataka koje nam name□e situacija, a □to je najva□nije u slabom shva□anju politi□kih posljedica u u□em i □irem omjeru, koje nastaju uslijed povr□no i nepravilno vojni□kih izvr□enih zadataka.

Pojave dezerterstva postoje kod novo pridoš□ih boraca. Naj□e□e vra□anjem u operativnu jedinicu, a rijedje odla□enje ku□ama. To□an pregled nemamo momentalno.

Odnos boraca prema stanovni□tvu i Narodnoj vlasti je pravilan. Zna□ajno je iznijeti da je u Zagrebu sa strane Narodne Odbrane otkriven do sada svega jedan slu□aj plja□ke civile pod maskom slu□benosti. Slu□ajevi plja□ke zatvorenika su kod I. brigade koja □ivi relativno u najgorem ekonomskom stanju, dosta □esti.

Primjeri povr□no nabaceni ovdje su istiniti jer o njima kao i o iks drugih imademo detaljne izvje□taje, a o va□nijima i zapisnike. Ovakove i sli□ne primjere imali smo u postupku mi ili □tabovi a ovdje ih iznosimo za ilustraciju vojni□kog stanja.

II. POLITI□KO STANJE

U jedinicama Hrvatske Divizije Narodne Odbrane politi□ko stanje danas nije zadovoljavaju□e. Imade dobar dio novih boraca koji neznaju ni tko je Vrhovni komandant, premda su nekoliko mjeseci bili u operativnoj jedinici. Pitanje bratstva i jedinstva u ve□em dijelu na□ih jedinica nije zadovoljavaju□e. Na pr. u V. brigadi komandir □ete Su□a Ilija nakon streljanja trojice □etnika izjavljuje se otvoreno, da □e on kad dodje u hrvatsko selo Jasenice popaliti sve ku□e. □esta je pojava da borci Srbi samoinicijativno zlostavljaju a po naredbi sa oduševljenjem streljaju krivce hrvatske narodnosti, a isto tako Hrvati krivce srpske narodnosti.

Po pitanju Trsta i Istre stari borci su reagirali □u□ljivo sa mr□njom na Engleze i cjelokupnu reakciju izra□avaju□i spremnost da se tuku, dok su novi □itavu stvar promatrali rezervisano i sa skepticizmom.

Uslijed preopterete□enosti sa slu□bom prili□an broj boraca je nezadovoljan. Nisu rijetke izjave da je Narodna Odbrana robija.

/□ /

Kao problem u vezi politi□kog rada i politi□kog stanja u jedinicama koje su u gradovima, a osobito u Zagrebu, pojavljuje se odnos boraca i ni□ih rukovodioca prema zatvorenim neprijateljskim elementima i njihovim porodicama. Taj odnos je op□enito blag a ponekad i prijateljski. Primjeri da borci □uvaju stra□u kod zatvora postaju blagajnici i magazineri pojedinim banditima govore nam dovoljno /Zagreba□ka brigada/. Primjer da

komandir zatvora potporu□nik pi□e ljubavna pisma, zgodnoj ali ipak usta□kinji takodjer govori dosta. Nije potrebno govoriti da je povod takove rabote te□nja za profitom u bilo kojem smislu, ali je potrebno naglasiti da se sa strane politi□kih radnika u na□oj diviziji blag i popustljiv odnos prema banditima i njihovim pomaga□ima tuma□i kao pravilo vojni□ke pristojnosti.

Imade pojava da se prelazi u drugu skrajnost. Najve□im dijelom stari borci iz Petrinjskog bataljona I. brigade, sadisti□ki zlostavljaju bandite koje odvode na streljanje. To im je pre□lo u strast tako da vi□e nisu u pitanju sami banditi i mo□ebitne politi□ki neugodne posljedice, nego je u pitanju moralna egzistencija doti□nih boraca i rukovodioca.

/□ /

IV. RUKOVODE□I KADAR

/□ /

U I. brigadi rukovodioci negoduju na □injenicu □to drugovi iz ustanova narodne vlasti i JNOF-a ne misle□i zlo, nazivaju Narodnu Odbranu vojskom doti□nog □efa OZN-e na tom sektoru. Na pr. □Putnikova vojska□, □Vladina vojska□ To imade svojih razloga, jer su ti rukovodioci stvarali P.P.K. □ete i bataljone, ali je u dana□njoj situaciji nepopularno i □tetno.

SMRT FA□IZMU □SLOBODA NARODU !

□ef Opunomo□eni□tva □major:
ZvonKomarica[117] [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 13.1.1.

[116] Zvonko Komarica.

61.

1945., srpanj 5.
Josipovac

Odluka zapovjedništva Radnog logora Josipovac o protjerivanju Nijemaca/folksdojčera iz Slavonije u Njemačku

---

Prepis

Komanda Radnog Logora
Josipovac
broj: 156/45
dana 5. VII. 1945

Upućivanje Nijemaca sa teritorije Slavonije u Njemačku[118]

Prema naredjenju Upravnog Odjela Oblasnog N.O.O.-a za Slavoniju savezno sa odlukom Ministarstva Unutarnjih Poslova, a na temelju Odluke Antifašističkog Vijeća Narodnog Oslobodjenja Jugoslavije od 22. XI. 1944[119] upućuju se za Njemačku lica koja su se tokom 1941-1945 asimilirala kao Nijemci, te kao takovi upisali se u Njemačku Narodnu Skupinu ili Kulturbund. Imanja dole navedenih konfiskovana su u korist Države Federativne Jugoslavije.

Radi loših saobraćajnih veza donesena je odluka da ih se uputi preko Madjarske teritorije i to počam od Barča

Mole se sve, kako vojne, tako i civilne vlasti da se istima na putu ne prave nikakove smetnje, nego da im se omogućuje što lakše i brže prebacivanje do njihove države.

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

Politkomesar M. Lendjel	Pečat Uprava Logora za Slavoniju	Komandant potpis nečitljiv

---

Prijepis, strojopis
AIDGL, Tübingen, Nachlas Franz Hamm, 230

---

[118] Tijekom svibnja 1945. u Radni logor Josipovac internirano je više od 3000 osoba, uglavnom starijih osoba, žena i djece. Iz Radnog logora Josipovac 8. srpnja 1945. upućen je željeznički transport sa oko 3000 logoraša, od kojih nitko nije znao odredište. Nakon dugog iscrpljujućeg puta, logoraši su dva dana bili zatvoreni u prepunim stočnim vagonima u Leibnitzu u Austriji, a zatim ih je oružana pratnja istjerala i jednostavno ostavila. Dva dana kasnije, 10. srpnja 1945., Radni logor Josipovac je raspušten, a manji broj logoraša koji je preostao prebačen je u obližnji Radni logor Valpovo. Usp. Verbrechen an den Deutschen in Jugoslawien 1944-1948. Die Station eines Völkermords, München, 1998., str. 219.-220.; Genocide of the Ethnic Germans in Yugoslavia 1944 – 1948, München, 2003., str. 121. I tamo navedeni izvori i literatura.

[119] Ispravno bi bilo 21. studenoga 1944.

KOMISIJA ZA KONFISKACIJU

pri Gradskom NO-u u Osijeku

79

Broj: 2925./45

U Osijeku, dne 2. XI 1945

ODLUKA

Na temelju odluke Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije od 21. XI. 1944. o prelazu u državno vlasništvo neprijateljske imovine, o državnoj upravi nad imovinom neprisutnih osoba i o sekvestru nad imovinom koja su okupatorske vlasti prisilno otuđile, člana 1., toč. 1. i 2., a u vezi sa članom 30. Zakona o konfiskaciji, komisija sastavljena kod ovog NO-a odlučuje:

Sva imovina Nijemca Hirsler Marija rođ Gros

i njegove porodice

iz Osijeka, ul. Kišpatićeva kbr. 41.

prelazi u državno vlasništvo i to nepokretna i pokretna imovina bez obzira da li se ona nalazi u njegovoj državini ili je sa svog prvobitnog mjesta odnijeta u namjeri, da se spriječi ili omete konfiskacija. Zabranjuje se dosadašnjem vlasniku svako raspolaganje sa popisanom imovinom.

Slijedom toga određuje se na osnovu točke 4. člana 30. Zakona o konfiskaciji, na nekretninama upisanim u grunt. ul. br. 4611 p. o. Osijek, kojima je dosada bio vlasnik Hirsler Marija rođ Gros.

iz Osijeka, uknjižba prava vlasništva za korist: F. N. R. JUGOSLAVIJE.

Ovu će uknjižbu obaviti na osnovu točke 4. člana 30. Zakona o konfiskaciji Kotarski narodni sud kao gruntovni sud u Osijeku, te o tom ovu komisiju odlukom obavijestiti.

Upravu i nadzor nad imovinom, koja u smislu ove odluke prelazi u vlasništvo države, vrši isključivo Gradska uprava narodnih dobara pri Gradskom NO-u u Osijeku.

Svako namjerno oštećivanje, sakrivanje ili smanjivanje vrijednosti imovine kao i zlonamjerno otuđenje ili opterećenje, smatrat će se kao zločin protiv narodnog interesa i kaznit će se u smislu člana 31. Zakona o konfiskaciji sa prinudnim radom do 6 godina i gubitkom građanske časti u koliko djelo nije teže kažnjivo po Zakonu o zaštiti Narodnih dobara.

Protiv ove odluke dopuštena je žalba u roku od 8 dana po primitku ove odluke na komisiju za konfiskaciju pri pokrajinskom narodnom odboru odnosno pri Pretsjedništvu zemaljskog zakonodavnog organa. Nakon isteka ovog roka odluka postaje izvršna, odnosno odluka komisije za konfiskaciju pri pokrajinskom narodnom odboru odnosno pri Pretsjedništvu zemaljskog zakonodavnog organa odmah. Žalba se podnosi putem ove komisije.

Ova odluka se dostavlja:

1. Dosadašnjem vlasniku odnosno njegovom opunomoćeniku,
2. Gradskoj upravi narodnih dobara pri Gradskom NO-u u Osijeku, u tri primjerka.
3. Kotarskom narodnom sudu u Osijeku kao gruntovnom suda.
4. Zemaljskoj upravi Narodnih dobara u Zagrebu.
5. Državnoj upravi Narodnih dobara u Beogradu.

GRADSKI NARODNI ODBOR Komisija za konfiskaciju OSIJEK

Članovi komisije:

Grančić v. r.

Klemen v. r.

Grančić v. r.

očnost otpravka

62.

1945., srpanj 6.
Osijek

Upravni odjel Oblasnog NOO-a za Slavoniju u Osijeku dostavlja upravnim odjelima Okru□nog i Gradskog NOO-a tuma□enje odluke o konfiskaciji imovine folksdoj□era

---

Prepis!

Oblasni NOO za Slavoniju
Upravni odjel
Broj: 6931-953-945.
Osijek: dne 6. VII. 1945.
Predmet: Konfiskacija imovine lica
Njema□ke narodnosti, tuma□enje.

Okru□ni NOO - Upravni odjel 1 - 4
Gradski NOO - Upravni odjel Osijek

Ministarstvo unutra□njih poslova F. D. Hrvatske op□e upravni odjel, pod brojem 2240/45. od 22. VI. 1945. dostavilo je u gornjem predmetu okru□nicu slijede□eg sadr□aja:

□Pretsjedni□tvo Antifa□isti□kog vije□a narodnog oslobodjenja Jugoslavije pod br. 1317 od 6 juna 1945. dostavilo nam je svoje tuma□enje pod ta□ 2. □l. 1 odluke od 21. novembra 1944 (Slu□beni list br. 2 od 6 februara 1945.) koje glasi:

S obzirom da u vi□e mjesta naro□ito u Vojvodini i Slavoniji lokalne vlasti pri sprovadjanju oduzimanja gradjanskih prava licima njema□ke narodnosti ne postupaju uvijek prema odredbama odluke AVNOJ-a od 21. novembra ni po dobivenim uputstvima, te ne vode dovoljno ra□una ni o mje□ovitim brakovima, niti o ljudima koji se, ma da su Njema□kog porijekla ili imaju njema□ka prezimena, odavno asimilirali i osje□aju se kao Hrvati, Slovenci ili Srbi, a pored toga nisu za vrijeme okupacije pomagali okupatora i u □elji da se izbjegne svaka pogre□na primjena zakona i izbjegne nepravde, Pretsedni□tvo AVNOJ-a daje slijede□e tuma□enje za t. 2 □l. 1 odluke AVNOJ-a od 21. novembra 1944. godine, a koje glasi:

1. Pod udar odluke AVNOJ-a od 21. novembra 1944. god. (□l. 1 t. 2.) dolaze oni dr□avljani Jugoslavije Njema□ke narodnosti, koji su se pod okupacijom deklarisali ili va□ali kao Njemci, bez obzira, da li su prije rata kao takvi istupili ili su va□ali kao asimilirani Hrvati, Slovenci ili Srbi.

2. Ne oduzimaju se gradjanska prava i imovina dr□avljanima Jugoslavije Njema□ke narodnosti ili Njema□kog porijekla ili prezimena:

a) koji su u□estvovali kao partizani i vojnici u narodno oslobodila□koj borbi ili su radili aktivno u narodno oslobodila□kom pokretu.

b) koji su prije rata bili asimilirani kao Hrvati, Slovenci ili Srbi, a za vrijeme rata nisu pristupili Kulturbundu niti su istupali kao □lanovi njema□ke narodnosne grupe.

v) koji su pod okupacijom odbili da se na zahtjev okupatorskih vlasti deklariraju kao pripadnici njema□ko narodnosne grupe.

g) koji su (bilo mu□ko ili □ensko lice) i ma da su njema□ke narodnosti stupali u mje□ovite brakove sa licima jedne od ju□no-slovenskih narodnosti ili sa licima jevrejske, slova□ke, rusinske, madjarske, i rumunjske ili koje druge priznate narodnosti.

3. Ne□e u□ivati za□titu od prednjeg □lana: a) b) v) g) ona lica koja su se svojim dr□anjem pod okupacijom ogrije□ila prema oslobodila□koj borbi naroda Jugoslavije i bili pomagali okupatora.

4. Sve vlasti imaju se ta□no pridr□avati ovih tuma□enja.□

Dostavlja se prednje radi znanja i ta□nog pridr□avanja.

Okru□ni NOO-i dostavi□e prepis ove okru□nice svim podru□nim kotarskim i gradskim NOO-ima i kontrolirati, da li su oni prema njoj ta□no postupali.

Treba u roku od 5 dana potvrditi primitak ove okru□nice, a okru□ni odbori ujedno □e izvje□tavati da li su prepis iste dostavili podru□nim kotarskim i gradskim NOO-ima.

Smrt fa□izmu - Sloboda narodu!

Pro□elnik:

/M.P./ u.z. Sudarevi□[120] v. r.

Kopija, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 30/31
V. Geiger, Folksdojčeri. Pod teretom kolektivne krivnje, Osijek, 2002., str. 60.-61.

[120] Slavko.

Prepis

FEDERALNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA
Odjel opće uprave

Broj:2.811/45.

Zagreb, dne 6.srpnja 1945.

Predmet: Uklanjanje vojničkih groblja okupatora.-

1./ Oblasnim N.O.-ima Dalmacije, Istre i Slovenije
2./ Okružnim N.O.-ima Savski kotar, Hrvatsko Primorje, Kordun, Lika, Banija, Zagreb, Varaždin, Bjelovar, Moslavina.
3./ Privremenom Gradskom N.O.-u-Zagreb

Fašistički je okupator platio brojnim žrtvama svoj pokušaj da istrijebi naše narode. Danak koji je on morao da dade u krvi, bio je ogroman iz razloga, što je okupator iskorištavao svaku priliku, da protiv našil naroda razjaruje i onako pobješnjele svoje bande. Tako je okupator sakupl svoje poginule, prenosio ih na naročito uređena groblja, gdje ih je sahranjivao uz posebnu paradu i uz učešće domaćih izdajnika. Usljed toga ostal su iza kako je okupator protjeran iz naše zemlje, mnogo prostrana, izazovna smještena i brižljivo očuvana groblja okupatora, dok su kosti naših boraca kojekuda rasijana, većina bez ikakovog vanjskog znaka.

Treba izbrisati svaki trag sloduha fašističke vladavine. Tako potrebno i da se sravne sa zemljom svi vanjski znakovi, po kojima bi se ra zaznavalo mjesto, gdje su se dizala takova groblja.

Stoga će u pogledu tih groblja postupiti ovako.

1/ Ogradne zidove, plotove kao i druge predmete i sredstva kojima je bio o đen prostor za groblje, na kojima su se odjelito pokopali okupatorski voj ci /Njemci, Talijani Mađjari i ustaše/ treba odstraniti.

2./ Vanjska obilježja na pojedinim grobnim humcima /krstove, ploče, konfesij i sve druge znakove/ treba ukloniti tako, da čitavo zemljište, koje je bilo rađeno za groblje, bude poravnano.

3./ Sa pojedinih grobnih humaka, koji se nalazi izvan skupnog groblja i iz mješani su sa drugim grobovima, dignuti svako vanjske znakove.

4./ Lješine se nesmiju ni u jednom slučaju dirati, niti grobovi otvarati i prekopavati.

5./ Prostore, na kojima su sec nalazili grobovi, ne smije se upotrebljavati za pokapanje novih mrtvaca. Ovaj se prostor može upotrijebiti kao rasadnik za ukrasno grobno bilje ili sličpe svrhe.

6./ Otstranjeni materijal sa grobova ne smije se raznositi. Drvo će se skupiti na jednome mjestu, izbrisati natragom svaki znak i natpis i po potrebi upotrebiti ga, dok će se kamen maksimalno upotrebiti, ipa kako se prethodno otstrani bez traga, sve što je na njemu bilo uklesano ili zapisano.

Od svih ovih ovih postupka izuzeta su grobišta i grobovi domobrana.

Razumije se da se kod svega toga mora postupati na način, koji će ostaviti nedvojbeni utisak, da ovaj postupak nije nikako akt osvećivanja već je iza van isključivo imperativom, da se ukloni sve, što bi moglo potsjećati na vr mena fašističkog suluma.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU !

MINISTAR
/ M.P. / V.Krstulović v.r.

63.

1945., srpanj 6.
Zagreb

Ministarstvo unutarnjih poslova FD Hrvatske izvje□□uje oblasne i okru□ne NOO-e o svojoj odluci o uklanjanju vojni□kih grobalja okupatora

---

Prepis

FEDERALNA DR□AVA HRVATSKA
MINISTARSTVO UNUTRA□NJIH POSLOVA
Odjel op□e uprave
Broj: 2.811/45.

Zagreb, dne 6. srpnja 1945.

Predmet: Uklanjanje vojni□kih groblja okupatora.-

1./ Oblasnim N.O.-ima Dalmacije, Istre i Slovenije
2./ Okru□nim N.O.-ima Savski kotar, Hrvatsko Primorje, Kordun, Lika, Banija, Zagreb, Vara□din, Bjelovar, Moslavina.
3./ Privremenom Gradskom N.O.-u - Zagreb

Fa□isti□ki je okupator platio brojnim □rtvama svoj poku□aj da istrijebi na□e narode. Danak koji je on morao da dade u krvi, bio je ogroman iz razloga, □to je okupator iskori□tavao svaku priliku, da protiv na□ih naroda razjaruje i onako pobje□ljele svoje bande. Tako je okupator sakupljao svoje poginule, prenosio ih na naro□ito uredjena groblja, gdje ih je sahranjivao uz posebnu paradu i uz u□e□□e domA□ih izdajnika. Uslijed toga ostala su iza kako je okupator protjeran iz na□e zemlje, mnogo prostrana, izazovno smje□tena i bri□ljivo o□uvana groblja okupatora, dok su kosti na□ih boraca kojekuda rasijane, ve□ina bez ikakovog vanjskog znaka.

Treba izbrisati svaki trag zloduha fa□isti□ke vladavine. Tako je potrebno i da se sravne sa zemljom svi vanjski znakovi, po kojima bi se razaznavalo mjesto, gdje su se dizala takova groblja.

Stoga □e te u pogledu tih groblja postupiti ovako.

1./ Ogradne zidove, plotove kao i druge predmete i sretstva kojima je bio omedjen prostor za groblje, na kojima su se odjelito pokopali okupatorski vojnici /Njemci, Talijani, Madjari i usta□e/ treba odstraniti.

2./ Vanjska obile□ja na pojedinim grobnim humcima /krstove, plo□e, konfesijske i sve druge znakove/ treba ukloniti tako da □tavo zemljI□te, koje je bilo odredjeno za groblje bude poravnano.

3./ Sa pojedinih grobnih humaka, koji se nalazi izvan skupnog groblja i izmjeđani su sa drugim grobovima, dignuti samo vanjske znakove.
4./ Ljeđne se nesmiju ni u jednom sluđaju dirati, niti grobovi otvarati i prekopavati.
5./ Prostore, na kojima su se nalazili grobovi, ne smije se upotrebljavati za pokapanje novih mrtvaca. Ovaj se prostor moće upotrijebiti kao rasadnik za ukrasno grobno bilje ili sliđne svrhe.
6./ Otstranjeni materijal sa grobova ne smije se raznositi. Drvo će se skupiti na jednome mjestu, izbrisati netragom svaki znak i natpis i po potrebi upotrebiti ga, dok će se kamen racijonalno upotrebiti, iza kako se predhodno otstrani bez traga, sve što je na njemu bilo uklesano ili zapisano.
Od svih ovih postupaka izuzeta su grobišđa i grobovi domobrana.
Razumije se da se kod svega toga mora postupati na nađin, koji će ostaviti nedvojbeni utisak, da ovaj postupak nije nikako akt osvećivanja već je izazvan isključivo imperativom, da se ukloni sve, što bi moglo potsjećati na vremena fašistiđkog zuluma.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU !

MINISTAR

/M.P./ V.[121] Krstulović v. r.

Kopija, strojopis
U posjedu priređivađa
V. Geiger, Nestanak Folksdojčera, Zagreb, 1997., str. 69.

121 Vicko.

64.

1945., srpanj 7.
Zagreb

Zemaljska komisija za repatrijaciju Nijemaca pri Ministarstvu unutarnjih poslova FD Hrvatske, izvješćuje upravne odjele oblasnih, okružnih i gradskih NO-a o postupku repatrijacije (iseljavanja/protjerivanja) Nijemaca/folksdojčera

---

ZEMALJSKA KOMISIJA ZA REPATRIACIJU NJEMACA PRI MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA FEDERATIVNE DRŽAVE HRVATSKE
Broj 1/45.

P r e p i s:

Zagreb 7. VII. 1945.

Predmet: Njemaca naših državljana repatriacija (iselenje Njemaca) - upute.-

1) Oblasnom N. O.-u za Istru, Dalmaciju i Slavoniju
2) Okružnom N. O.-u za Liku, Kordun, Banija, Gorski Kotar, Hrv. Primorje, Varaždin, Zagreb i Bjelovar.
3) Gradskom N. O.-u za grad Zagreb

Za sve Upravni odjel

Predsjedništvo Ministarskog savjeta D.F.J. svojim aktom broj 122 Pov. od 11. VI. 1945.[122] dostavilo je slijedeće:

„Vlada Jugoslavije stoji na stanovištu da sve Njemce koji se nalaze u okviru granice Jugoslavije raseli i uputi u Njemačku, čim se zato otvore povoljni tehnički uslovi.-

Mi na ovo imamo pravo iz slijedećih razloga:

1) što su Njemci, koji se danas nalaze u Jugoslaviji kolonizirani od strane Njemačkih osvajača na zemljištu koje je pripadalo Jugoslavenima.-

2) što su Njemci njemačke manjine od dana naseljavanja u našu zemlju, a sve do danas radili protiv interesa naroda Jugoslavije, stavljajući se u službu Njemačkih imperijalista. To se naročito ispoljilo u toku ovoga rata, kada su oni sa svim sredstvima aktivno angažovali se u borbi protiv naše vojske i Narodno-oslobodilačkog pokreta uopće.-

[121] Usp. AJ, Beograd, 50-35-73.

3) Što su njemačke manjine u Jugoslaviji u toku ovoga rata počinile toliko zla narodima Jugoslavije, da bi njihovo daljnje zadržavanje u okvirima granice Jugoslavije smetalo sređivanju i izgradnji naše državne zajednice.[...]

Na osnovu iznošenog u obzir za iseljavanje dolaze svi Njemci i Njemice po slijedećem kriteriju:

1) Kome je materinski jezik Njemački (potječe iz braka Njemca ili Njemice).-

2) Tko potiče iz braka u kome je otac Njemac.-

Od ovoga se izuzimaju:

l. Tko je aktivno pomagao narodno-oslobodilačku borbu (ostaje zajedno sa svojom užom porodicom-djeca otac i majka).-

Pod nazivom aktivno podrazumjeva se slijedeće:

a. Koji su učestvovali kao partizani ili vojnici u narodno-oslobodilačkoj vojsci ili su radili aktivno u Narodno-oslobodilačkom pokretu.-

b. Koji su bili prije rata asimilirani kao Hrvati, Slovenci ili Srbi, a za vrijeme rata nisu pristupili Kulturbundu niti istupili kao članovi njemačke narodne grupe.-

c. Koji su pod okupacijom odbili da se na zahtjev okupatorskih ili kvislinških vlasti deklariraju kao pristalice njemačke narodnosne grupe.-

2. Njemice udane za Jugoslavene sa djecom.-

3. Djeca do uključivo 16 godina iz braka Jugoslavenke sa Njemcem, u koliko se takova Jugoslavenka odluči da ostane u zemlji i napusti muža Njemca. Ženi Jugoslavenki udatoj za Njemca ostaje slobodno da bira da li će poći sa mužem ili će ostati u zemlji sa djecom do 16 godina. U koliko se radi o ženskom bračnom partneru nejugoslavenske narodnosti takva je žena dužna da slijedi muža Njemca.-

4. Ona lica koja nedvojbeno dokažu da su austrijski državljani ili austrijske narodnosti nemaju se seliti. Pri tome treba budno paziti da se kao takovi ne iskažu lica njemačkog državljanstva ili narodnosti. Ovo se odnosi na ona lica koja su se ogriješila kao i pripadnici Njemačke odnosno Njemci, jer u tom slučaju za njih važi isti kriterij repatriacije. Ako su Austrijanci bili u Kulturbundu dužni su se iseliti.

U svrhu rapatriacije Njemaca sa strane nadležnih Ministarstava obrazovana je Zemaljska komisija pri Ministarstvu unutrašnjih poslova, koja je dužna da organizira i rukovodi, nadzire i dr. rad oko repatriacije Njemaca, pa se radi toga za taj rad daju slijedeće direktive:

I. OBRAZOVANJE KOMISIJE I NADLEŽNOST

Pri svim Oblasnim, Okružnim, Kotarskim i Gradskim narodnim odborima IMAJU SE ODMAH OBRAZOVATI KOMISIJE iz slijedećih nadležstava: Upravnog odjela, socijalnog odjela, organa OZNE. Svako nadležstvo daje po jednog člana. Komisije djeluju pri Upravnom odjelu koji im je dužan dati potreban personal, kancelarije i drugo.-

Oblasne, Okružne, Kotarske i Gradske komisije dužne su odmah da na svom teritoriju provede u život repatriaciju Njemaca u suradnji zainteresiranih odjela. Socijalni odjel dužan je starati se o ishrani, sanitetu i dr. a Upravni odjeli pomoću svojih organa i uz pomoć organa Narodne odbrane organizirati i izvršiti sakupljanje, logorisanje i dr. Oblasne odnosno Okružne komisije rukovode poslovima repatriacije na svom teritoriju

i nadleŠne su rjeŽavati sve sporne sluŠajeve oko iselenja, a u iznimnim odnosno teŠim i kompliciranijim sluŠajevima naroŠito ako su masovnijeg karaktera dostavljati na rjeŠenje ovoj Zemaljskoj komisiji.-

Za transportovanje i prebacivanje putem Željeznice obratiti se na podruŠne Željezniške ustanove, koje Še u svemu izlaziti u susret, jer su o tome sa strane Ravnateljstva drŽavne Željeznice u Zagrebu obavjeŠtene.-

II. NAŠIN IZVOŠENJA REPATRIACIJE

Oblasne odnosno OkruŠne komisije preko Kotarskih i Gradskih komisija ODMAH Še izvrŠiti popis Njemaca i to: posebno oni koji se imaju repatrirati a posebno oni koji Še ostati u zemlji. Popis treba da sadrŽi ove rubrike: redni broj, prezime i ime te oŽevo ime (kod udatih Žena djevojaŠko prezime) rodjenja: godina, mjesto, opŠina i kotar, stanovanja: mjesto, opŠina i kotar, od kada Živi u zemlji, drŽavljanstvo zanimanje, da li je bio Šlan organizacije njemaŠke narodne skupine (Kulturbund) ili bilo koje druge organizacije, opaska (primjetba).-

U spisku Njemaca koji ostaju i dalje u zemlji u primjetbi kod pojedinog detaljno obrazloŽiti na osnovu Šega se isti zadrŽava.-

Na osnovu ovakovog popisa t.j. popisa onih koji dolaze u obzir za iselenje pristupiti prikupljanju istih (u koliko to veŠ do danas nije uŠinjeno) i smeŠtanju u prihvatne stanice (privremene logore). Prikupljanje ovih Njemaca imaju izvrŠiti organi Upravnih odjela uz asistenciju Narodne milicije, a u nedovoljnom broju Milicionera i sa organima Narodne obrane. Prigodom prikupljanja dozvoliti pojedinoj osobi da sobom ponese: 2 para odjeŠe i obuŠe, (Žene imaju pravo na 3 do 4 haljine), 3 para veša, pokrivaŠ, kaput te liŠne dokumente i potrebŠine kao Što su Šetkice za zube, pasta i sl. Nadalje je dozvoljeno ponijeti sa sobom vjenŠani prsten (burma), nauŠnice, liŠni sat, nalivpero, a kod neoŽenjenih i neudatih i obiŠni prsten u koliko na njemu nema burme, nadalje obiteljsku uspomenu u koliko je ima i hrane za 8 dana.-

Prigodom prebacivanja iseljenika i njihovih porodica po moguŠnosti koristiti prevozna sredstva, a obavezno to Šiniti za nemoŠne, starce te sitnu djecu.-

Kod ovog posla ne sluŽiti se metodama koje bi mogle naruŠiti ugled i autoritet naših Narodnih vlasti i organa, veŠu provoŽenju ovih mjera rukovoditi se principima odvjeŠnosti i biti dovoljno elastiŠan, no unatoŠtoga biti neumoljiv i energiŠan i rukovoditi se principima iseljavanja. U dvojbenim sluŠajevima t.j. da li netko ostaje ili ide radje neka ide-nego li ostane.-

Najstrože je zabranjuje maltretiranje (pljaŠka, ubijanje i sl.) osoba, koje se iseljavaju. Za svaki ovakov Šin poŠinitelji Še biti pozvani na odgovornost.-

III. PITANJE IMOVINE

Iseljenici od svoje imovine imaju pravo ponesti samo ono Što je u predhodnoj taŠki naznaŽeno. Sva ostala imovina ima se konfiskovati u smislu Zakona o konfiskaciji koji je Zakon odŠtampan u SluŽbenom listu D.F.J. broj 40 od l2. VI. 1945.-

Komisije za rapatriaciju nemaju niŠta zajedniŠkoga sa imovinom prigodom rapatriacije jedino Što su duŠne kod svakog iseljevanja obavjestiti Upravne vlasti kako bi iste mogle za vrijeme osigurati imovinu.

IV. RAZNO

Oblasne, a gdje ovih nema Okru□ne komisije du□ne su u roku od 8 dana dostaviti ovoj Zemaljskoj komisiji u 2 primjerka popis Njemaca koji se iseljavaju sa odnosnim podacima, te u 1 primjerku popis onih Njemaca koji se ne iseljavaju t. j. ostaju u na□oj zemlji.-

Odmah po prijemu ovih direktiva najhitnije (bilo kurirom ili depe□om) dostaviti ovoj komisiji ukupan broj lica za iselenje te gdje su sada smje□teni u logore. Ovo nam je □urno potrebno kako bi imali pregled i poduzeli dalnje. potrebne mjere.-

Oblasnim odnosno Okru□nim komisijama prepu□ta se upotreba radne snage iseljenika dok se nalaze u logorima.-

Sve ove poslove savjesno i odmah izvr□iti, jer □e odmah iza toga uslijediti transportovanje iseljenika sa cijele teritorije Hrvatske u Njema□ku.-

U koliko ovim direktivama nisu obuhva□eni svi momenti oko repatriacije mogu Oblasne, Okru□ne ili ostale komisije rje□iti po svom vlastitom nahodjenju, a samo u kompliciranijim i te□im slu□ajevima najkra□im putem tra□iti uputstva od Zemaljske komisije. Isto tako najhitnijim putem zatra□iti tuma□enje ovih direktiva u koliko bilo □to nije jasno.-

SMRT FA□IZMU SLOBODA NARODU!

Za zemaljsku komisiju:
P.[123] Müller v. r.

Da je prepis vjeran originalu tvrdi:

_____

Kopija, strojopis
HDA, Zagreb, 816, kut. 1, fasc. 5
V. Geiger, Folksdoj□eri. Pod teretom kolektivne krivnje, Osijek, 2002., str. 61.-67.

[123] Petar.

Kotarski NO Đakovo

Upravni odjel

Broj: 93/45

Dne 30-IV. 1945.

Predmet: Švob Josip
- protjerivanje u Njemačku i podržavljenje imovine.

Pošto je utvrđeno da je Švob Josip

ime oca _____ sa stanom u Mrzović

ulica _____ broj _____

to se na osnovu odluke Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije od 21. studenog 1944. donosi slijedeće

Rješenje

1). Švob Josip, žena Magdalena, djeca Stjepan, Josip, Magdalena i Ana –

protjeruje se za Njemačku.

Dok ne budu postojale mogućnosti za njihov transport isti će se nalaziti u logoru na prisilnom radu.

2) Sva njihova imovina prelazi u državnu svojinu. Dok Uprava državnih dobara drugačije ne odredi, za privremenog staratelja imenuje se _____

_____ po zanimanju _____ iz _____

ul. i br. _____

Obrazloženje

Provedenim izvidima utvrđeno je da su gore navedena lica članovi
bivše ustaške vojske

te da nisu učestvovali u Narodno-oslobodilačkoj vojsci, niti su pomagali Narodno-oslobodilački pokret, nego se prema istom neprijateljski ponijeli, pa je stoga trebalo donijeti gornje rješenje.

O tome se obavještćuju:

1.) okružna uprava narod. dobara Sl. Brod

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pročelnik upravnog odjela:

DASB, Okružni NO Slavonski Brod 10/15

65.

1945., srpanj 8.
Gospi□

Depe□a Okru□nog komiteta KPH za Liku upu□ena Centralnom komitetu KPH o namjeri da bez presude strijeljaju 60 zatvorenika, za odmazdu za ubojstvo dvojice □lanova Okru□nog komiteta

---

Broj depe□e	Primljeno			Sadr□aj	Opaska
	Dan	Sat	Od koga		
847	8.VII		Od O. K. Lika	Danas usta□e su ubile Sokola[124] i □uru[125] □lanove O.K. Mi □e mo strijeljati na licu mjesta 60 zlikovaca bez osude. Odgovorite nam odmah da li se sla□ete sa ovom cifrom ili da jo□ streljamo. O.K. Lika	Br 5 Gr 49 8. VII DDD
848	9.VII		- □-	Drugovi su poginuli u Bru□anskom klancu prilikom povratka sa narodne skup□tine od zasjede unapred specijalno pripremljene za njih. Mi smo odmah pohapsili 35 lica za koje se od prije znade da odr□avaju vezu sa usta□ama a nekojim poznata priprema za ovo ubojstvo O.K. KPH Lika	Br 6 Gr 75 9. VII

Izvornik, rukopis
HDA, Zagreb, 1220, 42/10

[124] Ivan Do□en.
[125] □ali□

66.

1945., srpanj 9.
Zagreb

Presuda Vojnog suda Komande grada Zagreba vojnim duhovnicima Hrvatskih oružanih snaga NDH

VOJNI SUD KOMANDE GRADA ZAGREBA
Sudb. Br. 347/1945
9. VII.1945.

U IME NARODA JUGOSLAVIJE

Vojni sud Komande grada Zagreba sastavljen od poručnika Kovačevića kao predsjedatelja vijeća, kapetana Valjan Vladimira i redova Pierbon Viktora kao članova vijeća, sekretara Radan dr. Ota kao zapisničara, u prisustvu istražitelja Lončar Ivana kao zastupnika optužbe u krivičnom predmetu protiv okriv. BOCAK VALENTINA i druge radi služenja okupatoru, nakon održanog glavnog pretresa u prisustvu okrivljenih donio je dana 9. VII. 1045. slijedeću

PRESUDU

Okrivljeni :

1. BOCAK VALENTIN Stjepanov i Barbare rodj. Celovec rodj. 4. II. 1913 u Prikraju, kotar Križevci, zavičajan i stalno boravi u Križevcima, svećenik, rkt. Hrvat, neoženjen ne posjeduje imovine, navodno nekažnjavan.
2. ČABALJA IVAN, pok. Ivana i Jelene. Rodj. Miletić, rod. 22. V. 1915. u Podratu, kotar Krk, zavičajan i nastanjen u Zagrebu, svećenik, rkt. Hrvat, neoženjen, ne posjeduje imovine, navodno nekažnjavan
3. VRANČIĆ ANTUN, Pavlov i Anastazije rodj. Trslić rod. 13. X. 1913. u Tovarniku, kotar Šid, zavičajan u Tovarniku, stalno nastanjen u Sremskim Karlovcima, svećenik, rkt. Hrvat, neoženjen, ne posjeduje imovine, navodno nekažnjavan
4. ČIVKOVIĆ ILIJA pok. Lovre pok. Marije r. Dabić, rod. 4. IX. 1910. u Čitaru, kotar Čupanja, zavičajan u Čitaru, nastanjen u Đakovu, profesor bogoslovije, neoženjen, rkt. Hrvat, ne posjeduje imovine, navodno nekažnjavan
5. MEDIĆ HERBERT Egona i Marije rodj. Gerstner, rod. 10. XI. 1913. u Čepinu, kotar Osijek, zavičajan u Čepinu, zadnje stalno boravište u Podvinju, svećenik, rkt. Hrvat, neoženjen, ne posjeduje imovine, navodno nekažnjavan

k r i v i s u

što su kao vojnici svećenici i vjerouučitelji aktivno sudjelovali u neprijateljskoj vojsci te iskorištujući položaj i ugled svećeničkog staleža putem propovijedi širili propagandu za krvoloka Pavelića i NDH, te podstrekivali mržnju prema narodima Jugoslavije,

dakle po□inili krivi□no djelo pripadni□tva neprijateljskim oru□anim formacijama, □irenja neprijateljske propagande i pomaganja neprijatelju

pa su time po□inili djela narodnog neprijatelja opisanog u □l. 14 Uredbe o vojnim sudovima;

napose k r i v i s u:

Onaj ad 1./ Bocak Valentin

□to je vr□io du□nost pobo□nika logornika u Kri□evcima u ono vrijeme kada je logornikom bio Fi□trovi□, organizator i izvr□itelj masovnog hap□enja, pale□a i ubijanja u Kri□evcima i okolici,

dakle po□inio krivi□no djelo u□estvovanja hap□enja, pale□a i ubijanja mirnog stanovni□tva,

pa je time po□inio djela ratnog zlo□instva opisanog u □l. 13 Uredbe o v. s.

Ona ad 2./ □abalja Ivan

□to je [od] konca 1943. pa do sloma tzv. NDH bio usta□ki bojnik, dakle po□inio krivi□no djelo aktivnog usta□tva.

Stoga se okrivljeni Bocak Valentin, □abalja Ivan, □ivkovi□ dr. Ilija i Medi□ Herbert na osnovu □l. 16 i 17 Uredbe o vojnim sudovima

P R E S U D J U J U

na kaznu smrti strijeljanjem,[126] trajan gubitak gra□anskih □asti i konfiskaciju imovine u smislu □l. 6 zakona o konfiskaciji od 9. VI. 1945.

Ova presuda postaje izvr□na nakon odobrenja od strane Vojnog suda II. Armije J.A.

O b r a z l o □e nj e

Okrivljeni priznaju da su bili u neprijateljskoj vojsci na visokim □asni□kim polo□ajima, ali se brane da su izvr□avali samo svoju duhovni□ku du□nost.

Takovu obranu sud je odbacio kao neosnovanu, jer je njima kao sve□enicima bila du□nost da uka□u na sve strahote koji su usta□ki i □vapski zlo□inci po□inili po na□oj zemlji i da pozivaju narod da stupi u borbu protiv okupatora. Protivno od toga oni svojim govorima podi□u moral neprijateljskim vojnicima i poti□u ih na daljnju borbu protiv vlastitog naroda. Tim svojim propovijedima, koji su u stvari obi□na agitacija za usta□ki re□im oni su samo produbivali te□ki i krvavi rat i njegove stra□ne posljedice u na□oj zemlji. Oni su svojim ugledom i sve□eni□kim polo□ajem slu□ili usta□kim i naci□sti□kim banditima i tako zlo upotrebili svoj polo□aj. Neki od njih po□li su tako daleko da su obavljali razne usta□ke funkcije, tako je n. pr. okrivljeni Bocak bio pobo□nik logornika u ono doba kad su u Kri□evcima vr□ena masovna hap□enja i ubojstva.

Svojim radom okrivljeni su se te□ko ogre□ili o interese naroda, oni su to pre□utno priznali svojim bijegom pred narodnom vojskom. Oni koji tvrde da su radili po svojoj savjesti i du□nosti nalaze se skupa u dru□tvu sa kolja□ima i banditima u bijegu pred vlastitim narodom.

[126] Dr. I. □ivkovi□u i H. Medi□u smrtna kazna je zamijenjena zatvorskom kaznom.

Krivnja je njihova dokazana a posljedica djela teške, pa je sud donio presudu kao u dispozitivu, koja se temelji na propisima Uredbe o vojnim sudovima.

Smrt fašizmu Sloboda narodu !

Zapisničar : Dr. Radan [v.r.]

M.P.[127]

Predsjedavatelj vijeća : Kovačević Darko [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 306, Vojni sud Komande grada Zagreba, 347/1945.

67.

1945., srpanj 10.
Zagreb

Izvješće Ministarstva unutarnjih poslova FD Hrvatske upućeno Centralnom komitetu KPH o pogoršanju stanja u Slavoniji zbog brutalne primjene sile i pljačke od strane JA, milicije i OZN-e

---

FEDERALNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
Pov. Br. 67/1945, dana 10. srpnja 1945. g.

Predmet: Slavonija Nepravilnosti.

Drugarskom
CENTARLNOM KOMITETU K.P. HRVATSKE

Dostavljamo Vam u prilogu izvještaj, koje su nam podnijeli nakon obavljenog službenog putovanja po području Oblasnog NOO-a Slavonije drugovi podpukovnik Blaga Gjuro, pomoćnik šefa odsjeka Narodne milicije i major Vukomanović Pavle (Stipe), namještenik istog odsjeka Odjela narodne sigurnosti ovog Ministarstva.

Stanje se na spomenutom terenu politički pogoršalo, a to bašradom rukovodioca, bilo vojnih ili civilnih vlasti, te smo mišljenja, da bi trebalo poduzeti mjere preko partijskih foruma, kako da se pojavljene pogriješke isprave, a dalnje bezodvlažno spriječe.

Ovo je Ministarstvo sa svoje strane uputilo jošdana 1. VII. t.g. podnesak Javnom tužiocu Hrvatske i vojnom tužiocu pri štabu II. Armije o nepravilnostima, koje

[127] Okrugli pečat: Vojni sud komande grada Zagreba.

su po□injali na istom podru□ju pripadnici IX. kraji□ke brigade /koji Vam se prila□e/, dok smo danas istom dostavili i prilo□eni izvje□taj radi provadjanja postupka protiv po□initelja ozna□enih djela.[128]

Uz drugarski pozdrav

SMRT FA□IZMU - SLOBODA NARODU !

M.P.[129]

Po ovla□tenju Ministra:
Pomo□nik:
□ [130] [v.r.]

FEDERALNA DR□AVA HRVATSKA
MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
Odjel za javni red i sigurnost
Odsjek narodne milicije

Prepis!

Broj: Pov. 67/45, dne 10. VII. 1945.

I Z V J E □ T A J

Obilaskom Slavonije u pogledu sredjivanja Narodne milicije ustanovili smo slijede□e:

Narodna milicije formirana je po svim kotarevima, ali njezin kvalitet apsolutno ne mo□e zadovoljiti. Sami temelji na kojima je Narodna milicija gradjena su skroz nezdravi. Narodnu Miliciju su mobilisali nasilnim putem od razno raznih elemenata, koji su bili kriminalni tipovi, □verceri, dezerteri iz na□e Armije, ili biv□e usta□e, □etnici i domobrani, koji su kod raspada neprijateljske vojske prijavili se Narodnooslobodila□kim odborima. Dakle od takvog materijala je sastavljena Narodna milicija i to su u stvari □uvari Narodne vlasti. Ima medju tom smjesom i □estitih boraca Antifa□ista, no vrlo malo. Stvaralo se Narodnu miliciju samo da se stvorilo, a ne da ona u svojoj biti bude stvarno organ Narodne vlasti. Tako Milicija ne u□iva, a niti mo□e da u□iva povjerenje Narodne vlasti. Uz nepravilan odnos prema narodu, □to se naro□ito ispoljilo u kotaru Donji Miholjac i kotaru Vinkovci, gdje se brutalno upotrebljavala sila protiv naroda. Svakodnevna plja□ka, koju □ine takovi elementi iz redova Milicije, a uz to ako uzmemo da i vojska kao i OZN-a vr□e takodjer plja□ku i da se njihovi vojnici izdavaju kao milicija, onda nije nikakvo □udo, da narod strahuje pred milicijom kao pred plja□ka□kom ruljom. Narodna milicija koja je izvr□ni organ Narodne vlasti ne samo da je takvim radom kompromitovala sebe, nego je i kompromitovala i Narodnu vlast. Narodna vlast gubi

[128] Prilog uz dokument nije prona□en. O o□tovanju II. JA, usp. dok. br. 68.
[129] Okrugli pe□at: Ministarstvo unutarnjih poslova Federalna Dr□ava Hrvatska.
[130] Potpis ne□itak.

autoritet u narodnim masama uslijed milicije, koja nema nikakvih moralnih prava, da bude njezin izvr□ni organ. Sa samim tim stvara se ozbiljan politi□ki problem. Narodno oslobodila□ki odbori neiskusni u svome radu, ne mogu da rje□e sve te stvari, a pomo□ koju dobivaju vrlo je slaba.

Za ozdravljenje toga stanja izdali smo direktivu za generalno □i□□enje Milicije, time da se izbace iz Milicije svi oni koji nemaju moralnih prava da budu □uvari Narodne vlasti. Odnos izme□u vojske i Narodne Milicije vrlo zategnut, tako da nema nikakove saradnje, a isto takovi odnos vladaju izmedju civilnih i vojnih vlasti. Vojska □ini plja□ku na ra□un milicije, civilne vlasti ne □ine ni□ta da to pitanje rije□e. Konkretno ima slu□ajeva u Osijeku, da vojska hapsi miliciju, pa kasnije hapsi milicija vojsku, da bi kona□no mijenjali jedne za druge. Sve se to doga□a sa znanjem Komandanta grada kao i Komande Narodne Milicije i ostalih civilnih i vojnih vlasti. Vojska uhap□ene milicionere tjera da □isti nu□nike, otimaju im bicikle, oru□je, ne da im znakove, kako bi imali razloga da ih uhapsi na stra□arskim mjestima. Za sve to znade Oblasni Narodno Oslobodila□ki Odbor koji se nalazi u doti□nome gradu i umjesto da stvar sre□uje, oni □alju tajnika, koji stvar jo□vi□e zaoštrava, jer dolazi u Komandu Mjesta i vadi pi□tolj na komandanta da □e ga ubiti. Nikakove povezanosti izme□u ustanova, ve□jedno op□e otimanje za vlast sa strane vojske i civilnih vlasti. Ti nezdravi odnosi imadu odraza u narodu, koji je postao pasivan, jer sa njime nitko ne radi, ve□se stvari birokratski rje□avaju odozgo. Organi OZN-e vr□e plja□ku, ubijaju ljude bez suda, ne pokopavaju ih ili ne pokopaju □estito. Narod strahuje. Osje□a se nesigurnost ne samo u narodu, nego i me□u □lanovima Narodno-oslobodila□kih Odbora. Na okrugu Brod i Nova Gradi□ka imade vi□e slu□ajeva gore navedenih postupaka, gdje su se ubijali i seljaci bez suda i istrage. Slu□aj pro□elnika upravnog odjela u Pakracu s kojim smo razgovarali i koji je izjavio, da kada je u□inio prigovore za postupak vojske i OZN-e prema narodu da se boji da □e biti hap□en. Dakle, nije taj strah samo u narodu, koji svaki dan □eka da ne□e biti odveden negdje i ubijen (to javno govori), ve□je taj strah u□ao i same odbore. Konkretno ima slu□aj u Brodu gdje se organi OZN-e groze Kotarskom NO-u, koji je u□inio izvide radi plja□ke vina i drugih □ivežnih namirnica, kao i ubijanja nekih seljaka koji su na□eni nezakopani, odgovoreno mu je: □ako □e te se mje□ati u na□posao i vas mo□e sti□i da odete pod ledinu□ U Sibinju ubili su domobrane, njih oko 15 bez ikakovih razloga i to vojnici Narodne Odbrane. Sve to stvara krupne politi□ke probleme, naro□ito u tom kraju koji nam od prije nije bio sklon. Da je stanje op□enito takovo krivnja uglavnom le□i na samim odborima koji nijesu upu□eni u svoje kompetencije, a najvi□e na samom Oblasnom NOO-u, koji se nije udubio u rje□avanje tih problema. U Oblasnom NOO-u svi govore, kako □e se rasformirati i akonto toga nitko ni□ta ne radi a u koliko i daju direktive, to ih birokratski postave i ne kontroli□u rad. Milicija je gola i bosa, bez ikakovih sredstava, a po kotarevima i gladuje. Konkretno u kotaru Pakrac.

U Razgovoru sa kapetanom Laki□ Mirkom iz Komande, koja se je nalazila u Oblasnom NOO-u doznali smo za birokratske postupke pojedinih □lanova toga odbora. Ima slu□ajeva, da pojedini □lan tog odbora ima po 7 pari odjela, konkretno neki Katalenac, tajnik imade dva automobila, nekoliko motorkota□a, ko□iju i jaha□eg konja, a da ne govorimo o rasko□nim stanovima u koje se navuklo raznih □ivežnih namirnica.

Uz sve to Narodna Milicija nema nikakovog prevoznog sredstva, da bi mogla obići komade u okruzima i kotarevima. U Slavoniju došao je neki čovjek iz Ministarstva pošte i telegrafa, otpustio je iz poštanskih stanica sve stare borce i invalide, jer da nemaju stručnu spremu. Kakav revolt se rodio kod tih nama najvjernijih ljudi, možemo si zamisliti, radi toga počinili su samoubojstvo jedan drug i drugarica na okrugu Brod. Zato su znali u Oblasnom NOO-u, a ipak se nije zaprijetilo daljnje odpuštanje tih drugova. Nije rijetkost čuti starih boraca primjedbe: „Za ovo se nijesmo borili, mi se otpuštamo a banda se namješťava". Na okrugu Nova Gradiška i Brod, neki mobilni oficir, koji sigurno nije drugo nego dojučerašnji domobran, vršio je regrutaciju na tim okruzima. Narodno oslobodilački odbori ne znajući svoje dužnosti i svoja prava kao Narodna vlast izvršavali su svako njegovo naređenje. Ta budala i saboter mobilisale je sve, počam od milicije i onih starih boraca invalida koji nijesu imali otpusnicu od štaba II. Armije, pa do Kotarskih Narodno-oslobodilačkih odbora. Kad su ti ljudi stigli u Osijek u Komadu Vojne Oblasti za Slavoniju, prevalivši do njih skoro 100 km, Vojna oblast uvidjevši pogrešku koja je učinjena, vratila je te ljude popratnim aktom svojim kućama. Mobilni oficir saznavši zato da se isti ljudi vraćaju, dočekao ih je pred Brodom gladne i umorne, jer im nitko nije osigurao ishranu, strpao ih je u logor sa zarobljenicima i osuđenicima gdje su upućeni snjima zajedno na rad. Treba da se naglasi da je među tim ljudima bilo i članova Narodno-oslobodilačkih odbora, jer nakon toga što su nekoliko dana radili poslao ih je isti mobilni oficir u jedinice Jugoslavenske Armije. Za sve to, prema priznanju duga iz Okružnog NOO-a Osijek, znao je i Oblasni NOO.

Narod u brdskim krajevima koji je kroz cijelo vrijeme rata snosio najteži teret rata i koji je neprekidno bio u centru ratnih operacija danas je zapušten od svih. Danas ta ista sela primorana su da hrane razbjegle neprijateljske vojnike, koji ih pljačkaju, a ima i slučajeva ubijanja nama najodanijih seljaka. Nitko se nije pobrinuo da se njima pruži zaštita već se pustilo na milost i nemilost, jer nitko na čisti teren od tih elemenata od kojih prijeti opasnost da postanu organizovane razbojničke družine.

Razgovorali smo sa nekim seljacima, koji su nam se tužili na postupak kod rekviriranja, kao i kod naplata kampanje koja se vodila za postradale krajeve. Ima slučaj u Vinkovcima da se upotrebljavala vojska pri sabiranju dobrovoljnih priloga i da onaj seljak koji nije dao onoliko koliko su željeli da dade drugovi iz Kotarskog NOO-a, jednostavno su mu konfiskovali sve, a njega proglasili saboterom. Slobodna prodaja nesmije se vršiti, već jedino civilne vlasti su kompetentne izvršiti otkup živežnih namirnica. Ima slučajeva da dolaze u one krajeve ljudi iz Dalmacije, Primorja, Korduna i Like sa urednim propusnicama od Okružnog odbora, da si mogu kupiti žita i ostalih živežnih namirnica u tim krajevima ili da ih mogu zamjeniti za sol i duhan. Dabome, ljudi nastoje da im više dobiju za kilu soli ili duhana i da nakupe što što jeftinije, kako bi ga mogli donesti svojim kućama. Što se događa kad taj jadni narod nabavi tu hranu. Onda dođu sa milicijom iz Kotarskog odbora i kažu: „Ha, ti si za kilu soli dao 30 kg. žita, a kad smo mi vršili kampanju za postradale krajeve, dao si samo 200 kgr." Takvog proglase špekulantom i saboterom, izvrše mu pretres kuće, i uzmu mu sve što i živežne namirnice. To stvara političke neprijatelje u tim bogatim krajevima. No s time nije stvar završila. Onaj seljak Dalmatinac ili Ličanin, koji kupi ili zamjeni sol za žito,

bude hapšen i otme mu se što koje je nabavio, njega se proglasi švercerom i protjera. U Vinkovcima sreli smo ljude koji su plakali ostavši bez svega na ulici. Kakav politički utisak će donijeti svojim kućama, to si možemo zamisliti, tim više što su to ljudi, koji su dali sve za borbu i koji su većim dijelom Srbi. Za takav rad dobili su direktive od Oblasnog NOO-a i telefonski ih se pitalo koliko su upotrebili vojske za sabirnu akciju. Netreba naglasiti da takav rad stvorio je vrlo lošu političku situaciju. Naše vlasti na tom kotaru imale su na raspoloženju oko desetak pari konja, koje su odlučili dati narodu. U tom kraju imade porodica koje su do temelja oplja kane od neprijatelja, a koje su dale u borbi po tri do četri člana svoje porodice. Umjesto da se ti konji dodjele njima koji nemaju ništa, pa ni krova nad glavom, kotarski odbor odlučio je slijedeće: da mu ne bi prigovarali kulaci, idući linijom manjeg otpora, odlučio je da se vuku ceduljice i koji izvuče odrijebe, njemu će pripasti konji. Sreća je bila na strani kulaka. To nam je pričao seljak oko 60 godina star, koji je plakao nad takvim postupkom, a kojemu je neprijatelj uništio sve, dok dotični ima sina u armiji.

Neprijatelj pije parole: „Nećemo Tita, hoćemo kralja“. Konkretan slučaj je u Požegi, no što se dogodilo nakon pojave tih parola. Prosvjetni odjel kotarskog NOO-a počeo je tragati za tim tipovima i izvršio hapšenje nekog čovjeka na kojeg je misli prema podacima da je pisao parole. Sada se digao upravni odjel gradskog NOO-a Požega, da kako se on može mješati u njihovu kompetenciju i da kotarski otima vlast njima iz ruku i tome slično. Takovi su odnosi, i to u kraju gdje je reakcija uzela velikog maha, a naročito preko popova i višeg svećenstva u Đakovu. Popovi dnevno sazivaju narod i tvrde narodu da se pojavila Majka Božja u Požeškoj kotlini, te kod toga tumače: Oprostite neprijateljima svojim. Tko tebe kamenom ti njega kruhom. itd.itd. Rezultat toga jeste, da kad prolazi kolona zarobljenika dočekuju ih vinom, slaninom, pilićima i kolačima, a naši ranjenici u bolnicama nemaju ni ono najnužnije. Za bolnice nemože se ni za novac kupiti. Dabome, vojska vidjevši to, odlazi u drugu krajnost, te otimlje i pljačka što stigne na pijacu. Ovo vješto koriste neprijatelji, a pogotovo popovi. Kada želi odbor da sazove narod na sastanak, odmah u isto vrijeme i popovi sazovu molenje krunice i raznim ceremonijama odvuku narod na svoju stranu. Tim i sličnim sljeparijama narod nasjeda, tim više, što je to narod, koji je krvno vezan sa zarobljenicima koji se nalaze u tom kraju.

Političku smutnju čine i Srbi, koji su 1941 g. protjerani u Srbiju, a koji se sada vraćaju bez ikakovih karakteristika i dokumenata. Ti isti, koji su možda bili četnici ili Nedićevci, vrše sada propagandu za kralja, a da bude stvar ljepša, primili ih u Narodnu miliciju u Gradiškom okrugu. Takvi elementi razbijaju bratstvo i jedinstvo u narodu i to većim djelom oni koji se nalaze u miliciji. Pitanje bratstva i jedinstva ozbiljno je pitanje, kojemu se ne pridaje dovoljno pažnje. Konkretan slučaj kotara Borovo i kotara Vinkovci, da je milicija jednog kotara otvorila vatru na miliciju drugog kotara, da su jedni druge hapsili, a razlog je bio, da je komandir jednog kotara Srbin, a drugog Hrvat.

S jedne strane pljačka i nasilje prema narodu, a s druge strane samovolja OZN-e, koja je postala plašilo i za poštene ljude, nepravilni odnos između svih tih organizacija daju punu podršku reakciji, na čijem čelu stoje popovi, da politički djeluju. Popovi kontroliraju zarobljeničke logore, s tim što šalju posebne delegacije i iskorištavaju svaki

argument u politi□ke svrhe. Da bi se ozdravilo to stanje, potrebno je, po na□em mi□ljenu, sprovesti kontrolu u samim odborima, tj. pro□istiti ih od svih sabotera i birokrata. Pru□iti im punu pomo□ Odpustit sve ono iz Narodne Milicije koji nemaju moralno pravo da budu □uvari Narodne vlasti. Pokrenut sve antifa□isti□ke organizacije i Partiju, da se zalo□e za sre□ivanje odnosa izme□u vojske, OZN-e, Narodne Odbrane, Narodnih vlasti i Milicije. Da se pozovu na odgovornost oni, koji su odgovorni za stanje koje je nastalo. Da se u□ine energi□ne mjere □i□□enje terena sa strane vojske i da se pru□i za□tita brdskim selima. Da se poduzmu koraci protiv popova, koji svojim sljeparijama varaju i iskori□□avaju narod. Da se masovnim sastancima i zborovima narod pozove u zajedni□ku izgradnju zemlje i vlasti. Vojska koja ima dobrih kadrova, da politi□ki djeluje na terenu i da dobrovoljnim radovima poma□e seljacima u radu. Na taj na□in povezat □e se vojska sa masama.

Situacija nije takova da se neda popraviti, no prepusiti li to dalje, trebat □e dugog lije□enja za ozdravljenje politi□ke situacije u Slavoniji. Prije svega treba Narodnu miliciju postaviti na zdrave temelje, jer ovakovom Milicijom Narodna vlast izgubit □e svaki ugled.

Smrt fa□izmu □Sloboda narodu !

Politkomesar □p. pukovnik Major:

Izvornik i prijepis, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, Vojna komisija, kut. 134.

68.

1945., srpanj 11.
Zagreb

Izvje□□e javnog tu□itelja II. JA o nepravilnostima u postupku prema ratnim zarobljenicima

---

I Z V J E □ T A J
Po predmetu Ministarstva unutarnjih
poslova F.D.H. Pov. broj 44/45 od 1/VII
1945 g.:
O nepravilnim postupcima pripadnika J.A.
prema ratnim zarobljenicima i narodu.

1. Kad je postojao logor u Pakracu da su □uvari logora ubili dvojicu domobrana, zatim tukli narod koji je donosio hranu istima.

Stvar po toj toči nije do danas definitivno ispitana, niti tačnost tog navoda utvrđena.

2. Da je u Slavonskoj Požegi u zarobljeničkom logoru gdje je bilo smješteno 30.000 ratnih zarobljenika ubijena dvojica od strane čuvara logora, radi toga što su primali hranu od naroda.

Na licu mjesta utvrđeno je po izjavi druga poručnika Milana Uskokovića, Komandanta mjesta Slavonska Požega, slijedeće:

„Sredinom mjeseca juna o. g. došlo je pred logor 150 civila koji su donjeli hranu zarobljenicima. Uprava logora dobila je naređenje od Komande Mjesta Slavonska Požega da hranu prima i zajednički djeli među zarobljenicima. Uprava logora saopćila je to civilima. Donosioci hrane nisu se htjeli držati tog naređenja, nego su na svoju ruku prilazili ćoci i davali hranu kako su kome htjeli. Čuvari ovog logora nekoliko su puta opominjali narod da se drži naređenja. Narod je na to počeo negodovati i čaputati između sebe da će razoružati čuvare logora i osloboditi zarobljenike. Straćari su odstranili civile i zabranili svaki prilazak ćoci, i narodu i zarobljenicima. Zarobljenici se nisu htjeli pokoriti tome nego su ponovno prilazili ćoci i tražili hranu. Kada nije bilo moguće mirno sprovesti naređenje straćarima nije preostalo drugo nego da upotrebe oružje, predhodno opomenuvši i zarobljenike i narod. Ponovnim pokušajem zarobljenika, nakon toliko opomena, straćari su zapucali i na taj način ubili jednog domobrana-ustašu i jednog lakše ranili. Nakon toga događaja došao je potpukovnik Roc iz Štaba X. Divizije i zabranio je upravi logora da više nesmije primati hranu od civila za zarobljenike.

3. Da je 17. juna 1945 godine u selu Cernik ubijeno 4 domobrana iz transporta od 3000 zarobljenika koji su praćeni iz Slavonske Požege u Novu Gradišku, i da je istog dana ubijen još jedan domobran od nekog majora pištoljem i to sve radi primanja kruha od naroda.

Po toj točki utvrđeno je slijedeće:

Štab X. Divizije izdao je naređenje Štabu IX. Brigade da sa jednim bataljonom izvrši pratnju tog transporta. Pomoćnik komesara iste brigade, drug kapetan Milovan Samardžić, izjavljuje u vezi s tim:

„Ja sam organizirao ovaj transport, dao upute rukovodiocima. Postrojio cijelu kolonu, održao kratki govor i podvukao kakve će izazvati posljedice ako bi koji od zarobljenika pokušao bježati ili napasti pratioce. Kolona je krenula. Ja sam sa motorom otišao naprijed. Kolonu sam sačekao u selu Cernik kod Nove Gradiške. Tu mi je saopćeno sljedeće: Da su dvojica ustaša ubijena, radi toga što nisu mogli ići, a druga dvojica što su pokušala sakriti pod most, a jedan što je zloćinački i razbojnički napao na komesara čete u namjeri da ga razoruža.

Napominje se da je ta grupa zarobljenika išla na likvidaciju, jer su to sve bili ustaše, koljači, čandari i policajci.

4. U selima kod Nove Gradiške ubijena su razna lica i zakopana u neprijateljske rovove.

Istina je i utvrđeno je da du od strane OZN-e IX Krajiške Brigade i to nakon izvida i temeljno provedene istrage, ubijeni 21/VI/45 trojicu ustaša, a 22/VI/45 još dvojicu.

5. Da je 20 vojnika IX Krajiške brig. ubilo 50 domobrana u šumi.

Utvrđeno je po izjavi komandira straže i zatvora kod okružne OZN-e Odsjek III kod Nove Gradiške, slijedeće:

Dana 18. ili 19. juna o.g. dobio sam zadatak da likvidiram jednu grupu ustaša legionara i čandara, ukupno 52. Naređenje mi je izdao šef Okružne OZN-e. Kako put nisam poznavao, uzeo sam za vodiča predsjednika NO-a Umetljica. Zadatak sam izvršio. Sa mnom je još išao isljednik kod OZN-e drug Stevo, sa sedam boraca Narodne obrane.

6. Da je između sela Guletinca i Umetlice nađeno 6 ili 8 leševa, koje su seljaci naknadno zakopali.

Po ovoj točki još ništa definitivno utvrđeno.

Javni tužilac za Okrug Nova Gradiška vrši izvide i o rezultatima će izvjestiti.

7. Da je od Siska preko Jasenovca do Novske praćena od strane Komande Mjesta Sisak 900 zarobljenih domobrana i da je kod Jarka u Muratovini u blizini Jasenovca nađeno 5 ubijenih od kojh je jedan bio zaklan, a drugom razbijena lubanja.

Isto, po ovoj točki nije ništa pozitivno utvrđeno do sada. Izvid će se ponovno vršiti.

8. Da je komesar IX. Krajiške brigade htio sa dva vojnika da izbaci iz kuće u Novoj Gradiški jednu obitelj, zatim da je došao u zgradu Gradskog NOO-a i tajniku rekao: Da se civili izbace van, da su oni vojska, a da ih se civili ništa ne tiču, da su oni došli i postavili Narodnu vlast, pa ako ta vlast ne valja da će je oni ukloniti.

Po toj točki utvrđeno je slijedeće, i to izjavom Komesara IX. Krajiške brigade, druga majora Mariš Slavka i kapetana komesara Mehmeda Đonića koji izjavljuju:

„Istina je da smo se mi povodom stana kritički i nešto oštrije osvrnuli na nedovoljnu pažnju od strane narodne vlasti prema vojsci“ Drug major Slavko Mariš rekao je medju ostalim: „Da mi nismo očekivali ovakav postupak od strane Narodne vlasti prema vojsci, već smo mislili da će nam ona u svemu izaći u susret, a tvrdim da nisam rekao ono kako navodi tajnik Gradskog NOO-a.“

Napominje se da je taj isti tajnik Gradskog NOO-a smijenjen sa svoje dužnosti radi vjerovatno nepravilnog postupka prema vojsci i narodu.

S obzirom na gore utvrdjeno stanje nakon provedenih izvida na licu mjesta, mišljenja sam da ti slučajevi predstavljaju netačno izvršenje dobivenih vojničkih zadataka, a ujedno napominjem da nije postojala dovoljna kontrola predpostavljenih nad pravilnim izvršenjem dobivenih zadataka. Za sve te prekršaje krivce treba pozvati na disciplinsku odgovornost.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu !

Javni tužilac II armije
potporučnik
M.P.[131] P. [132] Drago [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 421, kut. 97/b.b.

[131] Okrugli pečat: Javni tužilac II armije.
[132] Polak.

69.

1945., srpanj 11.
Zagreb

Izvješće o radu javnih tužitelja karlovačkog i banijskog okruga

---

I Z V J E Š T A J

Sa mog obilaska Javnih tužioca karlovačkog i banijskog okruga
(od 4. do 9. t. mj.)

Rad Javnih tužioca oba okruga počeo je uglavnom da se odvija po svim odjeljenjima. Ipak, i ako su imenovani pomoćnici pojedinih odjeljenja, ne može se kazati, da su sva odjeljenja razvila podjednako svoj rad i u radu dala jednake rezultate. Ovo naročito važi za odjeljenje općeg nadzora. Okolnost da su na čelu ovih odjeljenja pomoćnici, koji su tek nedavno stupili na ovu dužnost, ne može objasniti činjenice, da ova odjeljenja općeg nadzora još nisu proradila, već uzrok treba tražiti i u tome da je još i samo radivo i djelokrug rada ovog odjeljenja nedovoljno jasan i određen, pa je stoga potrebno u pogledu rada ovog odjeljenja dati šira razjašnjenja i konkretnije upute. Isto tako okolnost da još nisu formirani društveni aktivi na prvom mjestu čini izabrani narodni tužioci, uticala je da ovo odjeljenje nije dobilo inicijative odozdo za svoje djelovanje. Peronalna odjeljenja, i ako su izvršene razne pripremne radnje nijesu bila još otpočela sa izborom narodnih tužilaca. U glavnom date su upute odborima JNOF-a da isti sprovedu odnosne izbore po okrugu, a da se pri tom nije zadužilo određene drugove iz fronte koji bi neposredno pomogli sprovođenja samih izbora. Dalje, održane su konferencije sa sindikatima, kao i predavanja. Zaključeno je da se propaganda još više pojača, da se održe nova predavanja i konferencije, te da se na terenu rukovodi s izborima i osigura njihovo brzo obavljanje. Još dok sam bio na terenu izbori po tvornicama i poduzećima u Karlovcu počeli su se obavljati. Oba javna tužioca izjasnila su se da im više nije potrebno stručnog kadra. Javni tužioc Banije traži da se riješi pisanje Ba[illegible] Marijana koje je upućeno Personalnom odjeljenju J.T. Hrvatske. Inače, on ima mogućnosti da sam riješi eventualne potrebe. On također smatra, da nije potrebno određivanje javnih tužioca po katarevima tog okruga, sem za grad Sisak, koji već djeluje. Pravnici Senti[illegible] i Bolanča zadovoljavaju sa svojim radom dok druga dva pravnika kod javnog tužioca karlovačkog okruga (iz bivšeg pravobranioštva) još ne pokazuju dovoljne snalažljivosti. Krivična odjeljenja razvila su rad; običnog kriminala je malo, sa izuzetkom dvostrukog ubistva koje se nedavno dogodilo u karlovačkom okrugu, a čemu je bio povod neki spor. Nekih naročitih problema nema, jer su sudovi sređeni. Rad sudova nacionalne časti bio je do mog dolaska slab. Razlog tome je što Javni tužioci nijesu proveli potrebnu saradnju sa ostalim vlastima radi prikupljanja potrebnih podataka i provođenja istrage nad licima koja se ogriješila o nacionalnu čast. Na zajedničkim konferencijama u Karlovcu i

Petrinji s pretstavnicima suda nacionalne časti, vojnog suda, Ozne i Okružnog NOO-a, radi ubrzanja postupka i rada suda nacionalne časti zaključeno je da se zajednički prikupi materijal i povede postupak na prvom mjestu protiv onih lica koje su privedeno sarađivali s okupatorom, kao i onih koji danas prikriveno rovare protiv narodne vlasti, te da im se čim prije sudi.

Posebno, u Baniji izvjestan broj okorelih Maček ovaca nastavlja sa svojom protunarodnom rabotom, pa je odlučeno da se oni predaju sudu. 7. o. mj. održano je pred sudom nacionalne časti u Petrinji suđenje poznatom tvorničaru Gavrilović u[133]. Istog dana suđeno je ustaškom agitatoru i inspiratoru bratoubilačke borbe popu Soldu.[134] Isti je ustaša od 1936. g., a od 1942. aktivno je sarađivao u lokalnim petrinjskim novinama i pozivao Hrvate na oružanu borbu protivu neprijatelja NDH. Na saslušanju je izjavio da on i dalje smatra NDH kao državu koja odgovara hrvatskom narodu, te da u hrvatskoj nema mjesta nikome sem Hrvatima. Smatram da je Javni tužilac pogrješio kada je optuženog Solda predao sudu nacionalne časti, pošto isti treba jedino da odgovara pred vojnim sudom, pošto se radi o teškom zločincu. O tome sam upozorio javnog tužioca prije nego što je isti predao optuženom Soldu optužnicu. Kako sam kasnije saznao narod je zaista na samom pretresu tražio da ovom zločincu sudi vojni sud.

Na zajedničkim konferencijama s predstavnicima sviju ustanova raspravljeno je pitanje borbe protiv šovinizma i uopće primjene novih narodnih zakona. Sa strane drugova Javnih tužilaca istaknuta je potreba bezuslovne primjene zakona nad svim onima, koji te zakone krše. Tu je također konstatovano da do sada nije bilo dovoljne koordinacije rada svih djelova narodne vlasti, te će se ubuduće morati održavati ovakve konferencije. U karlovačkom okrugu nema nekih posebnih pojava šovinizma i izrazite neprijateljske djelatnosti, dok se u banijskom okrugu manje grupice četnika aktiviziraju, pa su prošlih dana isti ubili iz zasjede dvojicu partizana. Osim toga vlast je u Baniji napravila krupan propust kod povratka, pred ustašama odbjeglih Srba, kojima se nije njihova imovina dala natrag, pa su se neki počeli vraćati u Srbiju, što je također moglo podržavati šovinističko raspoloženje.

U pogledu pučanstva sela Zrinja u Baniji koje je pred našom vojskom bilo odbjeglo a koje se sada vraća svojim kućama, vlasti su donijeli odluku da se istima privremeno ne dozvoli povratak u njihovo selo, već da ih se smjesti po drugim selima, radi toga što bi njihov povratak uznemirio okolni srpski živalj.

U karlovačkom logoru nalazi se oko 400 zatvorenika. Njihovo ispitivanje se odvija dosta sporo, uslijed toga što Ozna nema dovoljan broj islednika, dok u banijskom logoru ima svega 60-ak. Ukazao sam potrebu da se što prije ispitaju ovi zatvorenici i o njima donese odluka. Javni tužilac okruga Karlovac iznio je da je nedavno II. Armija uputila tamošnjoj diviziji 1700 zarobljenih ustaša i domobrana radi njihovog likvidiranja. Međutim Ozna Hrvatske javila je karlovačkoj Ozni, da se između upućenih proberu zločinci. Tako je bilo likvidirano oko 300. Divizija je međutim htjela da likvidira i

[132] Đuro ml., presudom Suda za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj , 7. lipnja 1945. osuđen je na doživotni prisilni rad i konfiskaciju imovine. Nakon nekoliko godina uvjetno puštен, te 1957. emigrirao iz Jugoslavije.

[133] Nikola, osuđen je na doživotni zatvor. Kaznu, koja je kasnije smanjena na 20. godina, izdržavao je u Staroj Gradiški od 1945. do 1960.

daljnjih 500, ali se Ozna tome usprotivila a Javni tu□lac intervenirao, tako da do toga nije do□lo. Ova intervencija Javnog tu□ioca bila je sasvim umjesna, po□to se me□u upu□enim nalazilo i oko 150 lica iz karlova□kog okruga.

Posebno pitanje je zakonito provo□enje konfiskacije, tako je zapa□eno da je konfiskovan i li□ni dio imovine osu□enika□seljaka i ako □itava imovina zajedno sa zemlji□tem nije dovoljna da se sa njom izdr□ava osu□enikova obitelj. Mi□ljenja sam da ovo treba otkloniti i povratiti pogo□enim obiteljima, pa sam to i predlo□io Javnom tu□iocu Banije. Javni tu□lac okruga Karlovac istakao je da se mnogi boje da pokrenu pitanje kod nepravilno provedenih konfiskacija. Ovo dokazuje da jo□ nije dovoljno shva□ena funkcija javnog tu□ioca kao □uvara zakona. Nadalje se postavilo pitanje kako sprovesti konfiskaciju imovine [lica] koja su ranije bila likvidirana bez formalne sudske presude?

U Petrinji su vlasti nepravilno postupile, kada su neke gra□ane iselile iz njihovih stanova na□to je Tu□lac intervenirao.

Javni tu□lac Banije je pokrenuo postupak protivu dva □lana Kotarskog NOO-a Sisak, radi razvla□enja narodne imovine i ukazivanja za□tite usta□ama. Javni tu□lac Banije tako□er je intervenirao prilikom otpu□tanja iz po□te nekih partizana, koji su u njoj radili a pruzimanja u slu□bu ranijih po□tara, od kojih su se neki ogrije□ili o nacionalnu □ast, pa □e biti predani sudu. Zbog ovog postupka bila je nastala o□tra situacija. Dru□tvo Schell u Sisku posjeduje znatne koli□ine gasa, od kojeg narod jako oskudjeva, a koje le□i u magazinima tog dru□tva □to koriste pojedinci i sa tim gasom □vercaju. Bilo bi neophodno potrebno da se intervenira, te da se narodu pru□i mogu□nost da do□e do gasa.

Gra□anska odjeljenja tako□er djeluju. Nije bilo ulaganja nadzornih □alba na odluke sudova. U okrugu Banije na odluke op□inskih sudova narod se je u vi□e slu□aja □alio. Smatram da treba sprovesti ukidanje ovih sudova, kao □to je to ve□ u□injeno u nekim krajevima, a □to je i predvi□eno u organizaciji narodnog sudstva. U Okrugu Karlovac najve□i broj predmeta ove vrste su brakorazvodne parnice i to na tu□bu mu□eva partizana. Kao glavni razlozi u tim tu□bama navodi se da se njihove □ene ne□e da se aktiviziraju da u□estvuju u javnom □ivotu, te da su zaostale itd. Ovakva stanovi□ta su iz osnova pogrije□na i nepravilna, te bi □tetila interesima kako pokreta tako i samom ugledu tih pojedinaca. Oni koji su se podigli iz borbe i izgradili kroz nju du□ni su da sa svoje strane u□inu sve da i svoje □ene podignu na taj nivo.

Sa svim pomo□nicima pojedinih tu□ioca dr□ao sam konferencije o radu njihovih odjeljenja i o novim narodnim zakonima, te im ukazao na potrebu da te zakone zajedni□ki izu□avaju.

Zagreb, 11. VII. 1945.

Danilo Plamenac [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 421, kut. 97/b.b.

70.

1945., srpanj 12.

Izvje□□e Dimitrija Georgijevi□a, opunomo□enika OZN-e za Jugoslaviju, upu□eno Aleksandru Rankovi□u, na□elniku OZN-e Ministarstva narodne obrane DF Jugoslavije o pregledu ratnih zarobljenika u Jugoslaviji po narodnostima, po mjestima logora (rada) i po □inovima, te o nekim nedostacima

---

GENERAL LAJTNANTU ALEKSANDRU RANKOVI□U

□aljem Vam po va□em nare□enju pregled ratnih zarobljenika na teritoriji Jugoslavije po narodnostima, po mestima logora (rada) i po □inovima a tako□e i o nekojim nedostatcima.

A). Nemaca

Mesto logora	Oficira	Podoficira	Redova	Svega
Maribor	139	-	7915	8054
Kranj	-	-	1595	1595
Borovice	-	-	1987	1987
□ent Vid	-	-	800	800
Rijeka	-	-	1000	1000
Vrbas	-	-	300	300
Apatin	-	-	12	12
Vr□ac	2620	-	-	2620
Senta	-	-	1	1
Zemun	-	-	2027	2027
Sremska Mitrovica	1	921	455	1377
Novi Sad	-	-	2243	2243
Ruma	23	372	2293	2688
Vukovar	-	1126	1506	2632
Pan□evo	-	-	3031	3031
Petrovgrad	-	-	4458	4458
Beograd	46	103	2951	3100
Veles	-	18	139	157
Smederevo	-	-	423	423
Bosanski Petrovac	6	-	11	17

Prijedor	-	-	10	10
Karlovac	-	-	4569	4569
Petrinja	-	-	4878	4878
Sisak	-	-	5000	5000
Osijek	-	-	3405	3405
Na□ice	-	-	779	779
Vinkovci	-	-	1483	1483
Podravska Slatina	-	-	1093	1093
Slavonski Brod	-	-	2923	2923
Nova Gradi□ka	-	-	354	354
Virovitica	-	-	2035	2035
Daruvar	-	-	1194	1194
Knin	-	-	564	564
Split	-	-	992	992
Metkovi□	-	-	823	823
Zagreb	-	-	3890	3890
Ludbreg	-	-	514	514
Oto□ac	-	-	2299	2299
Plo□e	-	-	114	114
□akovo	-	-	602	602
Grubi□no Polje	-	-	793	793
Pakrac	-	-	459	459
Slavonska Po□ega	-	-	473	473
Crikvenica	-	-	525	525
Su□ak	-	-	635	635
Bjelovar	-	-	1948	1948
U□ice	-	-	500	500
SVEGA	2835	2540	76001	81376

B). Austrijanaca

Mesto logora	Oficira	Podoficira	Redova	Svega
Maribor	22	-	-	22
Borovice	-	-	166	166
Zemun	-	-	96	96
Vukovar	-	60	584	644
Demir Kapija	-	-	4	4
Bosanski Petrovac	1	-	7	8
Prijedor	1	-	7	8
SVEGA	24	60	864	948

V). Italijana

Mesto logora	Oficira	Podoficira	Redova	Svega
Kranj	-	-	1700	1700
Borovice	-	-	25	25
□ent Vid	-	-	397	397
Rijeka	-	-	1000	1000
Vrbas	-	-	1823	1823
Apatin	-	-	4	4
Vr□ac	22	-	-	22
Senta	-	-	7	7
Zemun	-	-	306	306
Sremska Mitrovica	-	50	798	848
Novi Sad	-	-	75	75
Ruma	-	-	3	3
Vukovar	-	-	348	348
Pan□evo	-	-	2	2
Beograd	8	35	802	845
Demir Kapija	5	34	1918	1957
Smederevo	-	-	1000	1000
Ni□	-	-	1000	1000
Jagodina	-	-	750	750
Bosanski Petrovac	-	-	7	7
Prijedor	-	-	8	8
SVEGA	35	119	11969	12123

G). Usta□a

Mesto logora	Oficira	Podoficira	Redova	Svega
Apatin	-	-	5866	5866
Vr□ac	68	-	-	68
Senta	-	-	226	226
Zemun	-	-	2	2
Novi Sad	-	-	1960	1960
Ruma	6	1	61	68
Pan□evo	-	-	4793	4793
Petrovgrad	-	-	3047	3047
SVEGA	74	1	15955	16030

D). Domobrana

Mesto logora	Oficira	Podoficira	Redova	Svega
Maribor	7	-	-	7
Vr□ac	1734	-	-	1734
Ruma	-	-	83	83
Vukovar	-	1	117	118
Pan□evo	-	-	2	2
Ba□ka Palanka	-	-	420	420
Beograd	4	7	200	211
Bosanski Petrovac	19	-	410	429
Prijedor	19	-	467	486
SVEGA	1738	8	1699	3490

□). □etnika

Mesto logora	Oficira	Podoficira	Redova	Svega
Apatin	-	-	20	20
Ruma	-	-	26	26
Belje	-	-	493	493
Vukovar	-	-	5	5
SVEGA	-	-	544	544

E). Ma□ara

Mesto logora	Oficira	Podoficira	Redova	Svega
Apatin	-	-	92	92
Vr□ac	12	-	-	12
Senta	-	-	502	502
Sremska Mitrovica	-	3	48	51
Ruma	-	-	39	39
Vukovar	-	5	226	231
Pan□evo	-	-	1	1
Demir Kapija	-	-	1	1
SVEGA	12	8	909	929

UKUPNO BROJNO STANJE PO MESTIMA RADA

Mesto logora	Oficira	Podoficira	Redova	Svega
Maribor	168	-	7915	8083
Kranj	-	-	3295	3295
Borovice	-	-	2174	2174
□ent Vid	-	-	1197	1197
Rijeka	-	-	2000	2000
Vrbas	-	-	2123	2123
Apatin	-	-	5994	5994
Vr□ac	4456	-	-	4456
Senta	-	-	736	736
Zemun	-	-	2431	2431
Sremska Mitrovica	1	974	1301	2276
Novi Sad	-	-	4278	4278
Ruma	29	373	2505	2907
Belje	-	-	493	493
Vukovar	-	1192	2786	3978
Pan□evo	-	-	7829	7829
Petrovgrad	-	-	7505	7505
Ba□ka Palanka	-	-	420	420
Beograd	58	145	3953	4156
Veles	-	18	139	157
Demir Kapija	5	34	1923	1962
Smederevo	-	-	1423	1423
Ni□	-	-	1000	1000
Jagodina	-	-	750	750
Bosanski Petrovac	26	-	435	461
Prijedor	20	-	492	512
Karlovac	-	-	4569	4569
Petrinja	-	-	4878	4878
Sisak	-	-	5000	5000
Podravska Slatina	-	-	1093	1093
Osijek	-	-	3405	3405
Na□ice	-	-	779	779
Vinkovci	-	-	1483	1483
Slavonski Brod	-	-	2923	2923
Nova Gradi□ka	-	-	354	354
Virovitica	-	-	2035	2035
Daruvar	-	-	1194	1194

Knin	-	-	564	564
Split	-	-	992	992
Metkovi□	-	-	823	823
Zagreb	-	-	3890	3890
Ludbreg	-	-	514	514
Oto□ac	-	-	2299	2299
Plo□e	-	-	114	114
□akovo	-	-	602	602
Grubi□no Polje	-	-	793	793
Pakrac	-	-	459	459
Slavonska Po□ega	-	-	473	473
Crikvenica	-	-	525	525
Su□ak	-	-	635	635
Bjelovar	-	-	1984	1984
U□ice	-	-	500	500
UKUPNO	4763	2736	107941	115440

Na licu u logorima:..... 115440
Do sada repatrirano: 2580
Spremno za repatrijaciju: 7925
Izdato Saveznim Ministarstvima..... 43166
UKUPNO: 169111

Dostavljaju□i gornji pregled brojnog stanja ratnih zarobljenika po narodnostima, □inovima i mestima rada dajemo sledeću napomenu:

1. - Po□to kartoni nisu jo□ popunjeni i dostavljeni ovome odelenju nemamo ta□nih podataka o pripadnicima S.S. trupa, Gestapoa, Feld□andarmerije, □uc-policije i drugih.

Kada se izvrši formiranje po bataljonima, predaja istih na radove Saveznim Ministarstvima i izvrši popunjavanje kartona podataka biće organizovana obave□tajna slu□ba po svima bataljonima u cilju da se ustanove ta□ni podatci i pripadnosti po trupama kod ratnih zarobljenika kao i da bi s otkrili ratni zlo□inci me□u domobranima i nemcima, koji su slu□ili u diviziji „Princ Eugen", Gestapou, S.S. trupama i Usta□ama, ali svoje ime i prezime menjaju: pa se pod tim novim imenom kamufliraju.

2. - U Vr□cu je sme□ten oficirski logor, koji sada broji 4.456 oficira i to:

Nemaca	2.620
Italijana	22
Usta□a	68
Domobrana	1.734
Ma□ara	12

U tom logoru smeštaj je vrlo gust a vode nema: zbog toga su se pojavile razne zarazne bolesti.

Odelenje ratnih zarobljenika M.N.O. donelo je rešenje da se oficiri razdele na dva logora i to:

a) U Vršcu ostaju Nemci, Ustaše, Talijani i Mađari.

b) U Kovin odlaze svi domobrani.

U Vršcu su preduzete mere da se iskopaju bunari u logoru a također se vrši dezinfekcija i čisti razmeštaj.

Komanda područja Petrovgrad ima da dodeli slamu i slamnjače, a po mogućstvu kreveta ili da izradi dušeke.

U Kovinu će biti oficiri smešteni u biv. Svilari gde je obezbeđena voda, kupatilo, dezinfekciona komora, ambulanta, kujna i t.d.

Komanda područja Petrovgrad također ima da obezbedi slamu i slamnjače, a po mogućstvu kreveta odnosno izradi dušeke.

Prebacivanje domobrana oficira u logor Kovin biće izvršeno 18 jula 1945 godine.

3. - Oficiri domobrani nisu imunizovani protiv pegavog i trbušnog tifusa, pa se kod njih pojavila zaraza i do sada ima 2 slučaja pegavog tifusa i 8 na posmatranju, zato je potrebno hitno izvršiti imunizovanje protiv pegavog i trbušnog tifusa.

Kod Nemačkih oficira se razvila malarija i stomačne bolesti, ali su preduzete sve higijenske mere da se zaraza lokalizuje.

Pitanje dijetalne ishrane obolelih oficira od stomačnih bolesti nije još regulisano, pa je potrebno da se naredi preko Štaba III Armije (Sanitetsko odelenje), da se ovo pitanje što pre reguliše.

4. - Obuća i odeća kod zarobljenika je vrlo lošeg stanja, ima veliki broj bosih i pocepanih. Većina ratnih zarobljenika nema činjela.

Obuće nedostaje	35-50%
Odela nedostaje	20-30%
Šlebadi nedostaje	80%
Veša nedostaje	75%
Činjela nedostaje	80%

Po ovome pitanju Odelenje za ratne zarobljenike MNO je informisalo Komandu pozadine M.N.O.

Ovome pitanju treba Komanda pozadine da posveti punu pažnju i da preduzme energične mere radi nabavke obuće i odeće, do nastupanja zime.

5. - Pitanje vođenja privatnog dopisivanja ratnih zarobljenika sa porodicama u zemlji i u inostranstvu nije rešeno. Međutim zarobljenici izjavljuju želju da im se ovo omogući.

Isto tako nije rešeno pitanje slanja paketa i novčanih pošiljki porodica ratnim zarobljenicima.

Ako će ovo biti omogućeno, onda treba regulisati i narediti koliko može mesečno ratni zarobljenik pisati pisama /dopisnica/, odnosno koliko može primati paketa ili novčanih pošiljki.

Pošto je cenzura pismonosnih pošiljki u unutrašnjem saobraćaju u Jugoslaviji ukinuta, trebalo bi regulisati način cenzure - pregleda zarobljeničke pošte - paketa i novčanih pošiljki, gde će se i preko koga vršiti /u Armijama/ ili Odelenju za ratne zarobljenika M.N.O.

6. - Do sada je predato Saveznim Ministarstvima 43.166 rat. zarobljenika, a nalaze se još u logorima 110.984, koji rade na različitim poslovima, očekujući uzimanje na radove od strane Saveznih Ministarstava.

Savezno Ministarstvo saobraćaja otežava preuzimanje ratnih zarobljenika na radove, jer nije spremno da primi iste, zbog toga što nije regulisalo smeštaj i njihovu ishranu. Analogno postupaju i ostala Ministarstva.

Trebalo bi narediti Saveznim Ministarstvima da što pre preuzmu ostatak ratnih zarobljenika za radove iz logora.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Pukovnik[135]

12 /VII. 45. g. Georgievi[136] [v.r.]

Izvornik, strojopis
U posjedu priređivača

[135] Rukopis.
[136] Dimitrije.

71.

1945., srpanj 14.
Slavonski Brod

Okru□ni NOO, Upravni odjel Slavonski Brod nala□e Kotarskom NOO-u Upravni odjel □akovo, da je zabranjeno svako posje□ivanje logora□a i zadr□avanje ili kretanje u blizini logora Krndija, a da □e prekr□itelji biti najstro□e ka□njeni

---

OKRU□NI NOO. SLAV. BROD
UPRAVNI ODJEL
Broj : 5845-II-1945.
Brod, 14. VII. 1945.

Kotarskom NOO-u, Upravni odjel
D j a k o v o

Radni logor koji se nalazi na podru□ju naslova primio je ve□i broj ka□njenih osoba. Obzirom na to skrenuti pa□nju stanovnicima okolnih sela da je zabranjeno svako posje□ivanje logora bez razlike.

Naro□ito treba upozoriti da je zabranjeno svako zadr□avanje u blizini logora kao i prolaz kolima tako i pje□ke.

Sve □to spada pod upravu logora najstro□je se zabranjuje uzimati i dirati. Ovo isto vrijedi za vo□e i plodove.

Obavijestiti narod letcima koje treba dati na□tampati u dovoljnom broju i podijeliti okoljnim selima radi znanja.

Upozoriti sve da □e svaki onaj koji prekr□i ovu zabranu biti najstro□je ka□njen.

O u□injenom izvijestiti ovaj odjel.

Smrt fa□izmu-Sloboda narodu !

Pretsjednik: Pro□elnik upravnog odjela:
□ [137] [v.r.]

Izvornik, strojopis
DASB, Okru□ni NO Slavonski Brod 10/15, Op□i spisi po ur. Zapisniku 6/14666 iz 1945., Inv. br. 46

[137] Potpis ne□itak.

72.

1945., srpanj 17.

Pregled i stanje u vojnim zarobljeni□kim logorima za Nijemce i Austrijance u Slavoniji

---

Op□i pregled zarobljeni□kih logora za Nijemce i Austrijance na vojnom podru□ju VI. oblasti.

Logor Tenje L.I.a Mitnica
Brojno stanje : 592

Na radu:		
Gra□evinska sekcija		338
OZN-a II brigade		10
Diverzantski bataljon		15
Munjara, tramvaj i vodovod		39
Veleobrtno □BELI□□E□		75
Pustara Frajmund		20
Pustara □eper		15
	Svega	512
Na radu u logoru		20
U bolnici		60
	Svega	592

Logor Na□ice
Brojno stanje: 479

Na radu		
Ribnjak Na□ice		25
Djurdjenovac tvornica tanina		143
Ljeskovica pilana		40
Na radu u pustari		75
Nevin dvori □uvanje konja		16
Mehani□ Radiona K-de Na□ice		6
Vojna pekara		4
Na radu kod 17. brigade		8
Ekonomija □□povac□		56
□tab IV. Brodske brigade		5
Komanda mjesta Na□ice		15
	Svega:	393
Na radu u logoru		54
U bolnici		4
U ambulanti		28
	Svega:	479

Logor Slav. Brod
Brojno stanje: 2.607

Na radu:		
Gradjev. sek. Brod		750
Tvornica vagona Brod		400
VII. odeljak tranzitna stanica		200
Na saobra□ajnom radu popravak cesta		300
Ciglana Brod i Orovac		120
Ko□nja □ita po selima		50
Lo□ioni Slav. Brod.		100
U mlinu Vrpolje		30
Na radu kod Okru□nog i gradskog N.O.O.-a		82
U bolnici		35
U ambulanti		84
Pod po□tedom		154
	Svega:	2.305
Na □etvi u Baranji		302
	Svega:	2.607

Logor Tenje L.I. b. selo
Brojno stanje: 1320.

Na radu:		
Vojna oblast Slavonije		127
Glav. Artilj. Baza tranzit.stanica		212
Bolnica rat. zarobljenika		3
Uprava voj. Bolni□kog centra		1
Ljevaonica □eljeza Osijek		110
□Bata□Borovo tvornica obu□e		72
Kozara Osijek		80
Tvornica □igica Osijek		20
Lanena industrija Osijek		32

Oblasni N.O.O.		30
Pustara Orlovnjak vozar.		
Divizion		10
□ivodernica grada Osijeka		3
Gradjev. sek. grada Osijeka		20
Ciglana Placeriano		12
Batina skela		81
	Svega:	813
Na radu u logoru		148
U bolnici		132
U ambulanti		137
Pod po□tedom		90
	Svega:	1.320

Logor Vinkovci:
Brojno stanje: 1.092.

Na radu:	
Ministarstvo gradjevina	
Tehni□ka sekcija Vinkovci	505
Kod □umske direkcije Vinkovci	505
Svega	1010
U bolnici	82
Svega	1092

Logor Nova Gradi□ka
Brojno stanje : 359

Na radu:	
Uprava rudnika N. Gradi□ka	108
4. baza II. J. Armije	19
Tvornica poku□stva	36
Tvornica vagona Oku□ani	60
Ciglana Ma□□	13
Ciglana Filipovac	12
Ciglana Re□etari	15
U Jasenovcu	20
Pilana Oku□ani	12
Tvornica poljopriv. alata N.G.	30
Mehani□ka radiona	1
U ambulanti i po□teda	33
Svega:	359

P r e g l e d

brojnog stanja ratnih zarobljenika N.O. Slavonije, dana 17. VII 945. g. po nacionalnosti i □inovima

Red. broj	Naziv i mjesto zarobljeni□kog logora	□in	Nijemci	Austrijanci	Opaska
1	Logor Tenje □L I □a	oficir	2		lije□nici
		podof			
		vojnika	481	109	
2	Logor Tenje □L I □b	oficir	5		lije□nici
		podof			
		vojnika	869	446	
3	Logor Na□ice	oficir	2		lije□nici
		podof			
		vojnika	477		

4	Logor Sl. Brod	oficir	2		lije□nici
		podof	588		stru□njaci kod ind. Brod
		vojnika	2017		
5	Logor Vinkovci	oficir	3		lije□nici
		podof	190	72	
		vojnika	570	251	
6	Logor N. Gradi□ka	oficir	1		lije□nici
		podof	8	12	
		vojnika	160	178	
7	Svega	oficir	15		
		podof	786	84	
		vojnika	4574	990	

Osim napred navedenih ratnih zarobljenika jo□je dato na radova ratnih zarobljenika i to:

1./ Delegatu Setvene komisije za Vojvodinu uz revers 4.521.
2./ Delegatu Saobra□ajne sekcije Beograd uz revers 932.
3./ Oblasnom N.O.O.-u Slavonije uz revers za sje□u drva 1081.
4./ Minist. Gradjevina za rad u Bosni i Hercegovini 2000.
Svega: 8534.-

Svi gore navedeni ratni zarobljenici predani su uz revers sa rukovodstvom i potrebnim osiguranjem.

S T A N J E L O G O R A

U svakom logoru gdje se nalaze ratni zarobljenici prili□ni su smje□taji, ali uslijed manjkovosti drvnog materijala u svim logorima nijesu postavljene pre□e kako je to bilo predvidjeno po komisiji, nego zarobljenici le□e na □istoj slami koja se mijenja svaka tri do □etri dana.

Svaki logor ima organiziranu kuhinju sa dovoljnim brojem kazana i ljudi i higijenski op□e uredno. Logori imaju elektri□no osvetljenje.

Svaki logor ima dobru pitku vodu kao i □istoću oko samog bunara. Krug samoga logora svaki je izravnan a svakim danom vr□i se □i□□enje. Logori su opleteni □icom, a po kutovima logora iskopane su latrine tj. poljski nu□nici koji odgovaraju svim propisima. Svaki logor ima svoju priru□nu ambulantu sa jednim referentom saniteta 1. do 2. lije□nika Nijemca kao i 2. do 3. bolni□ara. Svi logori koje jo□imamo nema ni jedan jo□do danas kupatila uslijed neimanja potrebnog materijala, ali zarobljenicima je omogu□eno da se mogu svakog dana redovito umivati. Organizirane su i brija□nice u kojima se zarobljenici redovito briju i □i□aju.

Ishrana ratnih zarobljenika vr□i se po tabeli koja odgovara bolesnicima i radnoj snazi. U logorima nema za sada ni jedne organizirane radionice.

Svi ratni zarobljenici nalaze na raznim radovima kako je to napred navedeno kod raznih ustanova.

SMRT FA□IZMU □SLOBODA NARODU !

Na□elnik kapetan: Komandant potpukovnik:
J. Krpan [v.r.]

Izvornik, rukopis i strojopis
HDA, Zagreb, 1194, 13/1547

73.

1945., srpanj 18.
Gospi□

Iz izvje□□e Javnog tu□iteljstva za Liku o politi□kim prilikama, radu kaznenog i gra□anskog odjela, te radu Vojnog suda li□kog podru□ja

---

I Z V J E □ T A J Br. 5.

JAVNI TU□ILAC LIKE
Broj Pov. 31/1945
Gospi□ 18. VII. 1945. g.

JAVNOM TU□IOCU HRVATSKE[138]

Dostavljam Vam jednomjese□ni izvje□taj.

P O L I T I □ K I

Za sada prili□no o□tar problem na politi□kom polju postavljen je pred sve li□ke antifa□isti□ke organizacije dolazkom u Liku naime u li□ke □ume sve ve□i i ve□i broj usta□kih i □etni□kih razbojnika. Prema sigurnim i ta□nim podatcima za sada ih na teritoriju na□eg djelokruga naime na teritoriju Like imade oko 1.100 od toga oko 250 □etnika, a ostali usta□e. Njihov dolazak i prebacivanje ovamo kroz zadnji mjesec dana

[138] Jakov Bla□evi□

omogu□ilo je u prili□noj mjeri nepravilan raspored operativnih jedinica VI. Li□ke proleterske divizije i sam geografski polo□aj a najvi□e podcjenjivanje usta□kih i □etni□kih grupa od starne na□ih antifa□isti□kih organizacija. Bataljon N.O. gotovo svakim danom ubije po jednog dva ili vi□e bandita. Ja i na□elnik OZN-e za Liku dogovorili smo se i sazvali sastanak na kojem su osim nas dvojice bili prisutni komandant i komesar II. brigade, VI. proleterske divizije, komandant i pomo□nik komesara bataljona N.O. i jo□ dvojica □lanova OZN-e za Liku. Na ovom sastanku uo□ili smo nepravilan raspored operativnih jedinica, nekoordinacija rada izme□u jedinica i organizacija u pozadini, a naro□ito nepovezanost izmedju operativnih jedinica i organa OZN-e pa i ono □to je poduzimala vojska to je bilo samo lutanje po □umama. Na ovom sastanku donesen je zaklju□ak da bi trebalo sugerirati naime dogovoriti se sa □tabom VI. Prol. Div. o novom rasporedu jedinica. Odilazkom jednog □lana OZN-e za Liku i komesarom II. Brigade u □tab VI. Li□ke prol. div. te dolazkom komandanta VI. Div. po ovom pitanju u Okru□ni odbor JNOF-e i OZN-u za Liku stvoren je plan za raspored vojni□kih snaga te plan po kordinaciji i suradnji vojske i vojni□kih organizacija sa organizacijama u pozadini. O rezultatima i uspjesima ovih planova i dogovora, a po pitanju uni□tavanja usta□kih i □etni□kih bandita op□irnije □e mo Vas obavijestiti naknadno.

Prije nekoliko dana u bru□anskom klancu, t.j. 7 km. od Gospi□a usta□ka banda do□ekala je pri povratku sa skup□tine 2 □lana Okru□nog komiteta Partije za Liku iz zasjede ubilo obadvojicu. Uza sva nastojanja da se pronadju kanali i banda koja ih podr□ava nismo do danas polu□ili nekih ve□ih rezultata. No osje□a se da je u prili□noj mjeri ograni□eno hranjenje usta□kih i □etni□kih razbojnika od strane naroda, tako da je ova rulja prisiljena da i po cijenu □ivota ponegdje upada i pljja□ka robu i □ive□e namirnice. Njihov politi□ki utjecaj u mnogim selima je sve vi□e i vi□e u opadanju, a u ponekim ne samo da nije u opadanju nego i u porastu no napominjemo da su to vrlo rijetki slu□ajevi. Visina njihovog uticaja i djelovanja na mase ovisi o aktivnosti i postojanju i mogu□nosti djelovanja na□ih antifa□isti□kih organizacija.

Povra□eni zarobljenici iz Njema□ke gotovo u svim kotarevima, ali sa ovim nemislim re□i da svi □ire □ovinisti□ku mr□nju. Po ovom pitanju zauzet je stav kako je donesen zaklju□ak na konferenciji tu□oca za Hrvatsku.

/.../

KRIVI□NOG I GRADJANSKOG ODJELJENJA

U pro□lom izvje□taju obuhva□eno je bilo poslovanje do 15. VI. 1945, pa se sada podnosi izvje□taj za vremensko razdoblje od 16. VI. 1945 do 15. VII. 1945, a taj je slijede□:

U upisnik za krivi□ne predmete K□ Ko□primljeno je 165 predmeta.

Od tih predmeta (165) kao i onih koji su iz ranije ostali bili u te□aju (65): a.) optu□nica je podignuto 46 (upisnik K□tO), od kojih 9 na Okru□ni narodni sud i 37 na sud za za□titi nacionalne □asti; b.) prijava je odba□ena odnosno postupak obustavlje u 48 predmeta, u svim slu□ajevima iz razloga □to se nije na□lo da bi postojao dovoljan osnova za pokretanje postupka odnosno za podizanje optu□nice (kod Okru□nog narodnog suda odnosno suda za za□titu nacionalne □asti) ili pak za odredjivanje glavnog pretresa i presudjenje stvari

(kod kotarskih narodnih sudova), osim u dva slučaja gdje je počinilac ostao nepoznat te je postupak obustavljen do njegova pronalazka; c.) na postupak kotarskim narodnim sudovima te vojnom sudu ustupljena 32 predmeta; d.) u tečaju, naime u izvidima kod ovog tužioca te narodnih sudova i narodnih vlasti 104 predmeta.

Po dignutim optužnicama glavni pretres je održan i donesena presuda u 23 slučaja, dok po ostalim određen je glavni pretres.

Krivična djela, na koja se odnose primljenih 165 predmeta slijedeće su vrsti: djela (zločina i prestupa) protiv nacinalne časti 80, ubistva 2, tjelesne povrede 4, hranjenje i održavanje veze s ustašama 4, hranjenje i podržavanje veze sa četnicima 1, širenje neprijateljske propagande i alarmantnih lažnih vijesti 4, podstrekavanje na ubistvo 1, ugrožavanje sigurnosti ljudi neopreznom vožnjom 2, razbojstvo 1, pljačka 18, krađa 15, utaja 5, prevara 4, prikrivanje pljačkanih odnosno kradenih stvari 4, otverc 2, intervenisanje u korist ratnih zločinaca 2, hapšenje, odvodjenje i zlostavljanje 3, zloupotreba narodne vlasti 3, ometanje funkcionera narodne vlasti u vršenju službe 1, uvreda rukovodioca, narodne vlasti i NOP-a 3, uvreda i kleveta 2, obmaljivanje narodne vlasti 1, samoubistvo 1, nebrižljivo rukovanje narodnom imovinom 1 i prijetnja zločinstvom 1.

Kako se vidi, medju primljenim predmetima najveći broj se odnosi na djela protiv nacionalne časti. Veći dio prijava potekao je od strane Okružnog NO za Liku, dok jedan manji broj primljen je od Vojnog suda ličkog područja, naime ovaj sud je dostavio radi eventualnog provedjenja postupka pred sudom za zaštitu nacionalne časti one predmete, gdje nije našao da postoji djelo koje bi se imalo goniti po Uredbi o vojnim sudovima. Sve prijave podnesene su protiv prisutnih lica. S obzirom na primljena uputstva preduzet je najhitniji postupak i kod ovog tužioca i kod samog suda za zaštitu nacionalne časti. Mora se istaknuti da je saradnja ostalih narodnih vlasti kod postupanja po ovim predmetima bila potpuno zadovoljavajuća. Računa se da će svi ovi do sada stigli predmeti, ukoliko već sama prijava nije odbačena odnosno postupak nakon provedenih izvida obustavljen, biti dokončani do kraja ove sedmice. U većem dijelu tih predmeta već je održan javni pretres i donesena presuda kojom je pored gubitaka nacionalne časti u većini slučajeva izrečena i kazna prisilnog rada, a tamo gdje je bilo imovine i potpuna ili djelimična konfiskacija iste. U jednom slučaju osumljičeni nije pristupio na pretres i vjeruje se, pošto se ne nalazi kod kuće, da je odbjegao (Miletić Ivan, trgovac iz Gospića).

Primjećuje se da su, bar za razdoblje za koje se podnosi izvještaj, u opadanju djela hranjenja i podržavanja veze sa ustašama i četnicima, naročito sa ovim posljednjim. I ostala djela uzrokovana specijalnim ratnim i neposredno poljeratnim prilikama kao da su u opadanju. Još su uvijek česte prijave za kradju i pljačku, a radi se većinom o takvim djelima koja su izvršena za vrijeme posljednjih ofanziva.

Skoro sve pretrese u ovom razdoblju Okružni narodni sud u sporazumu sa ovim tužiocem održao je na licu mjesta u odnosnim selima radi jačeg političkog efekta i efikasnijeg djelovanja kazne u pravcu sprečavanja budućeg vršenja krivičnih djela.

Po donesenim krivičnim presudama Okružnog narodnog suda i kotarskih narodnih sudova nije bilo slučaja ulaganja redovne ili nadzorne žalbe od strane ovog tužioca. Tu i tamo naišlo se je na izvjesne formalne nedostatke, ali se nije našlo da bi isti bili od bitnog uticaja na pravilnu ocjenu i presudjenje stvari, pa se nije smatralo potrebnim

uloiti albu. Povodom primjedbe Javnog tuioca Hrvatske pod brojem Kr. 1/45 od 4. VI. 1945 na presudu Okruinog narodnog suda za Liku br. K. 39/45 odnosno optuinicu ovog tuioca Ko. 52/45 oe edomorstvo saopava se da je protiv te presude albu uloio osueni Duan Lavrini, pa sobzirom nato da e stvar vepovodom te albe doi na rjeavanje Vrhovnom sudu Hrvatske ovaj tuilac se nije odluio, dali da i sam u istoj stvari ulae albu.

Napominje se da je dana 20. VII. o. g. ureen pretres Poliu Frani, trgovcu iz Gospia pred sudom za zatitu nacionalne asti za zloine iz l. 1. i 2. T. 2 i 9 Odluke o zatiti nacionalne asti Hrvata i Srba u Hrvatskoj te Tesliu Nikoli iz Gospia pred Okruinim narodnim sudom za zloine podstrekovanja na ubistva, izvrena u prvim danima nakon osloboenja Gospia.[139] Odluено je da se oba procesa odre isti dana, i to u velikoj sali Radniког doma, kako bi se dalo mogunosti i najiroj javnosti da prisustvuje sudjenju. Raуna se na politiki efekt, koji e kod narodnih masa imati izvoenje istog dana pred narodni sud jednog Hrvata i jednog Srbina, ija su djela do due po vanjskom izgledu razliita, ali u svojoj biti i osnovi potpuno jednake prirode, oba naime zloini protiv osnovnih interesa naroda i tekovina Narodnooslobodilake borbe, pa se njihovo povezivanje ukazuje kao prirodno i politiki oportuno.

U smislu primljenih uputstava, a u vezi sa razgovorima koji su i o tome ovdje vodjeni sa zamjenikom Javnog tuioca Hrvatske drugom Macurom[140], vodjenje izvida i istrage preuzeo je od Okruinog narodnog suda ovaj Tuilac. Ostavljeno je Okuinom narodnom sudu da dovri izvide i istragu u predmetima koji su se kod njega zatekli, dok u svim ostalim predmetima izvide i istragu vodi istraitelj kod ovog tuioca. Na sugestiju druga Macure da se za istraitelja uzme jedan pravnik sa Okruinog narodnog suda za Liku. Uzet je drug Volarii Ivo, koji je do sada i kod Okruinog narodnog suda vodio uglavnom istrau sekciju. U koliko je Javni tuilac Hrvatske s ovim saglasan, potrebno bi bilo da se isposluje prebacivanje druga Volaria iz resora Ministarstva pravosudja u Javno tuilatvo. Veu samom poetku primjeuje se vea ekpeditivnost i brzina u vodjenju izvida i istrage kao posljedica stalnog i neposrednog kontakta istraitelja sa Javnim tuiocem te krivinim odjeljenjem, poto se sve rjeava kratkim putem bez neposrednog slanja na predlog, vraanja na nadopunu i td.

Napominje se da je s obzirom na forsirani rad kroz posljednjih 15 dana na to bre okonanju pedmeta koji dolaze pred sud zatitu nacionalne asti rad na ostalim predmetima u nekoliko zaostao.

U uspisnik za razno Kn. primljeno je 52 predmeta. Radi se veinom o presudama poslanim na uvid ovom tuiocu od strane Kotarskih narodnih sudova, a manjim dijelom o zamolnicama za izvide.

U upisnik za gradjanskopravne predmete Gon primljeno je 66 predmeta Radi se o presudama i rjeenjima Okruinog te kotarskih narodnih sudova. Nije bilo sluaja ulaganja redovne te nadzorne albe, jer se nije nailo na sluaj gdje bi po nahoenju ovog tuioca bili povredjeni javni interesi ili zakon, osim to se je tu i tamo nailo na povrede formalnih popisa, ali nebitne za pravilnu ocjenu i presudjenje stvari.

[139] O tome usp. dok. br. 92.
[140] Branko.

Prilaæu se 3 presude Okruænog naodnog suda, i to K. 11, 14 i 57/45; u kojim predmetima je veæranije dostavljena bila radi uvida optuænica.

Prilaæu se nadalje optuænice te odgovarajuæe presude i to slijedeæi brojevi: Ko. 135/45-K. 70/45, Ko.163/45-K. 3/45, Ko. 169/45-K 1/45, Ko. 201/45-K. 6/45, Ko. 202/45-K. 5/45, Ko. 203/45-7/45, Ko. 205/45-K. 8/45, Ko. 206/45-K. 9/45, Ko. 207/45 æK. 10/45, Ko. 251/45-K. 29/45, Ko. 255/45-K. 30/45, Ko. 254/45-K. 31/45, Ko. 255/45-K. 32/45, Ko. 264/45-K. 28/45.

Prilaæu se napokon optuænice, po kojima ovaj tuæilac joænije primio izvræenu presudu, ma da je ta u nekim predmetima veæizvræena, a to su slijedeæe:

Ko. 125, 155, 192, 197, 204, 225, 229, 247, 252, 253, 259, 260, 275, 279, 280, 283, 284, 286, 288, 289, 299, 309/45.

Vojni sud Liækog podruæja

Stanje zatvora: na dan 1.VII.1945 u zatvoru je bilo svega 323 zatvorenika, od kojih je 221 istraænih i 102 osuæena (od ovih 91 na smrt i 11 na robiju).

Kroz vrijeme od 1. VII. 1945. do 15. VII. 1945. pridoælo je joæ319 zatvorenika.

U vremenu od 1. VII. 1945. do 15. VII. 1945. zatvorenika je osuæeno 181 (od ovih na smrt 120, na robiju 20 i na prisilni rad 41), puætenih da se sa slobode brane 23, puætenih na slobodu 2, umrlo 2, predano sudu za zaætitu nacionalne æasti 5, ubijeno pri bjegu 9, pobjeglo 3-ukupno 225. U istom vremenu strijeljanih 135.

Na dan 15. VII. 1945. stanje je slijedeæe: ukupan broj zatvorenika 463, od kojih je 315 istraænih i 148 osuæenih. Od ovih posljednjih 76 na smrt, 31 na robiju i 41 na prisilan rad.

Rad vojnog suda : æto se tiæe rada Vojnog suda on u priliænoj mjeri zadovoljava gledajuæi na prenatrpanost posla. Vojni zatvor neæe biti tako lako oæistiti bez obzira na pojaæan rad u vojnom sudu, jer OZN-a za Liku ima naredjenje od OZN-e za Hrvatsku za statalno hapæenje. Ovih dana pohapsila je OZN-a za Liku veæi broj ljudi, naime bande uvuæene u ustaæku æpijunsku sluæbu. Ishrana vojnog suda gledajuæi na njihov vrlo naporan rad je sasvim slaba i ako je komesar II. Armije drug Rade Æigiæopomenuo vojnu oblast XI. Korpusa depeæom pod broj 542 da se sudovima izadje u susret u svakom pogledu. O njihovoj slaboj ishrani Javni tuæilac je obavjeætен tek pred 2 dana i po tom pitanju danas je veæjednim dopisom na Vojnu oblast XI. Korpusa intervenisao.

Smrt faæizmu æSloboda narodu !

M.P. [141] Javni tuæilac Like:
V.[142] Marko [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 421, kut. 5/85

---

[141] Okrugli peæat: Javni tuæilac Like æGospiæ

[142] Vujinoviæ

74.

1945., srpanj 18.
Karlovac

Iz izvje□□a Javnog tu□itelja za okrug Karlovac o radu kaznenog, vojnog i odjela OZN-e

_____

JAVNI TU□ILAC ZA OKRUG KARLOVAC
Broj: Ks 50/1-1945.
Karlovac, 18. srpnja 1945.

JAVNOM TU□ILA□TVU HRVATSKE

□Z A G R E B □

O radu ovog javnog tu□oca od 1. juna do 18. jula 1945. podnosi slijede□i:

I Z V J E □T A J :

/□ /

III. RAD PO ODJELIMA:

A. Krivi□no odjeljenje:

Od 1. VI. do 18. VII. 1945. Zaprimljeno je 81 komad raznih krivi□nih prijava, koje su zavedene u upisnik □Ko□

1) Izdanjem optu□nica.....13
2) Ustupom Narodnih kotarskih sudova za nadle□nost.....11
3) Ustupanjem Vojnim sudovima.....5
4) Ustupom drugim vlastima 5
5) Odustajom od progona.....13
Ukupno: 47
u te□aju (istraga i t.d.) ostalo.....34

Od podignutih 13 optun□ca predato je Narodnom Okru□nom sudu 8, a sudu za za□titu Nacionalne □asti 5 optu□nica.

Po optu□nicama, koje su podignute pred narodnim okru□nim sudom odr□ana je samo jedana glavna rasprava i to u Vrginmostu, i ta je odgodjena, do□im su po ostalim optu□nicama odredjene glavne rasprave, koje □e se uskoro i odr□ati.

Po svim optu□nicama podignutim pred sudom za za□titu Nacionalne □asti odr□ane su glavne rasprave i izre□ene osudjuju□e presude za sve optu□ene, a kojih je bilo 14 lica.

Od 34 predmeta, koji se nalaze u te□aju, po 10 predmeta vode se izvidi zbog krivi□nog djela iz Odluke o za□titi Nacionalne □asti, a po 24 predmeta za razne delikte ka□njive po redovnim sudovima.

Najve□i dio predmeta, osim onih, koji spadaju u nadle□nost suda za za□titu Nacionalne □asti, odnosi se za krivi□na djela protiv imovine kradjom, □to je lahko i shvatljivo obzirom na dana□nju ekonomsku bijedu ogromnog dijela stanovni□tva ovog okruga. Samo jedan predmet odnosi se na krvni delikt, i to zlo□in ubojstva.

U upisnik □Ks□(starje□inski) zaveden je 21 predmet.

U upisnik □Kns□(razni) zaprimljeno je 36 predmeta, koji su svi rje□eni.

Za svaki narodni sud osnovan je po jedan broj □Kns□u koji se unose sve presude i kona□na rje□enja doti□nog suda, a koje presude i kona□na rje□enja moraju narodni sudovi u smislu okru□nice Ministarstva Pravosudja od 17. VI. 1945. br 1765. po□am od 1. jula 1945. dostavljati javnim tu□iocima, □to to sudovi redovno i □ine.

Po□to narodni sudovi svojim presudama nisu u nijednom slu□aju povrijedili bilo koji zakonski propis, to protiv ni jedne dostavljene presude nije ulo□ena niti redovna, niti nadzorna □alba osim u jednom slu□aju i to protiv presude Narodnog kotarskog suda u Vrginmostu br. Kz 18/1945. redovna □alba, i to ne radi povrede zakona, nego radi preblago odmjerene kazne.

Po optu□nicama, koje su podignute jo□prije oslobodjenja Karlovca, tj. dok se je javni tu□ioc nalazio na Kordunu, odr□ano je po narodnom okru□nom sudu sedam glavnih rasprava i to dvije u Vojni□u, a pet u Vrginmostu, od kojih je pet predmeta glavna rasprava odgodjena, a po dvjema opu□nicama done□ene su i presude i to jedna oslobadjaju□a, a jedna osudjuju□a, protiv koje javni tu□ioc nije ulo□io □albe, a osudjenima jo□te□e rok za ulaganje □albe.

Zanimanje publike za krivi□ne pretrese je vrlo veliko, osobito pred sudom za za□titu Nacionalne □asti, pa kako je dvorana, u kojoj se sudjenje odr□ava, premalena i ne mo□e primiti svu publiku, to se u va□nijim predmetima tok glavne rasprave prenosi zvu□nicima, koji se instaliraju po raznim djelovima grada, da cjelo gradjanstvo mo□e pratiti tok glavne rasprave.

Na izvr□enje kazne prisilnog rada po presudama suda o za□titi Nacionalne □asti brine se narodni okru□ni sud, te se ove kazne izvr□avaju za sada u logoru u Buzetu kraj Gline, skupa sa licima osudjenim na prisilni rad po vojnim sudovima.

Istra□ni zatvor vr□i se u zatvoru OZN-e, a koji se nalazi u zgradi Narodnog okru□nog suda te se i za hranu i za □uvanje pritvorenika brinu organi OZN-e. Brojno stanje pritvorenika dana 18. jula 1945. bilo je 2 (dvojica).

/□ /

C. Vojno odjelenje:

Po□to po najnovijim uputstvima po svim predmetima koji su u toku kod vojnog suda, a ti□u se civilnih lica, vodjene istrage podizanje optu□nice i zastupanje na glavnim rasprava preuzima javni tu□ilac, to je tako i postupljeno kod vojnog suda IV. Vojne oblasti u Karlovcu. Samu pak istragu i protiv civilnih lica vodi vojni islednik, a po danim uputstvima javnog tu□ioca, koji protiv ovakovih lica podi□e optu□nicu i istu zastupa na glavnoj raspravi.

Kod Vojnog suda IV. vojne oblasti u Karlovcu podignuto je do sada protiv civilnih lica 134 optu□nice, a danom 18. jula nalazilo se je u pitvoru kod istog 58 lica protiv kojih se jo□vode istrage, a koje □e se u najkra□e vrijem dokon□ati, te protiv ovih lica bilo podignuti optu□nica, bilo postupak obustaviti i pustiti ih na slobodu. Po□to vojni sud radi na potpuno zadovoljstvo i donosi svoje presude sa obrazno zakonskim propisima to nisam imao razloga da protiv i jedne presude ulo□im □albu.

D. Odjelenje OZN-e:

Po□to do danas nisu izdana publi□a i posebna uputstva o vr□enju nadzora javnih tu□ioca nad radom OZN-e, to se taj do sadanji nadzor ograni□io na svakodnevni kontakt sa odjelenjem OZN-e za okrug Karlovac i nastojao sam da se odustane od masovnih hap□enje, da se po□ure provodenja izvida protiv uhap□enim licima, da se oni, protiv kojih ne predla□e nikakovi dokazi ni sumnje, da su po□inili kakovo ka□njivo djelo puste na slobodu, a ostali predadu nadle□nim sudovima na dalnji postupak. Ovo moje nastojanje urodilo je dobrim plodom, te su mnogi uhap□enici predani sudovima, a mnogi pu□teni na slobodu, tako da se danas u pritvoru kod OZN-e nalazi u svemu 205 lica protiv kojih se vode izvidi, a u vojnom logoru pod nadzorom OZN-e nalazi 1800 lica, i to biv□ih domobrana i usta□a, od koga □e se broja za dan dva uputiti 300 osoba na prisilan rad, 300 pak osoba u pojedine dopunske jedinice J.A. a 200 pustiti na slobodu, dok □e preostali dio u kratko vrijeme biti saslu□an i nakon toga □e se odlu□iti □ta □e s njima biti t.j. da li □e se postupiti kao sa gore navedenima koji su ve□ presslu□ani.[143]

/□ /

SMRT FA□IZMU □SLOBODA NARODU !

M.P.[144]

Javni tu□ilac:
M.[145] Ko□ari□[v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 421, 5/62

[143] Logora□e je u Karlovac poslala II. JA s nare□enjem OZN-i za Karlovac da ih likvidira. Usp. dok. br. 69.

[144] Okrugli pe□at: Javni tu□ioc okruga Karlovac.

[145] Milutin.

75.

1945., srpanj 19.
Karlovac

Iz izvješ□a Odjela za op□i nadzor Javnog tu□itelja za okrug Karlovac upu□enog Odjelu za op□i nadzor Javnog tu□itelja Hrvatske o nepravilnostima u raspodjeli doznaka za hranu, te o gre□kama OZN-e zbog uhi□enja bez dokaza

---

JAVNI TU□IOC ZA OKRUG KARLOVAC
Odjeljenje za op□i nadzor
Broj: Pov. 51-1/1945.

Dana, 19. VII. 1945.

JAVNOM TU□IOCU FEDERALNE HRVATSKE[146]
/Odjeljenje op□eg nadzora/

Dostavljam izvje□taj o radu odjeljenja za op□i nadzor za mjesec srpanj.

Dosadanjem radu odjeljenja za op□i nadzor nisu postignuti rezultati koji se tra□e. Razlog tome jest što □iroke narodne mase nisu u dovoljnoj mjeri upoznate s ustanovom javnog tu□ioca, te njegovim zna□enjem i ulogom u op□em narodnom □ivotu, tako da nije postignuta suradnja □irokih narodnih slojeva. Prije svega treba konstatovati da je takova stvar i kod svih na□ih kako upravnih, tako i ostalih ustanova na koje se gornje može primjeniti. Na□ dosadanji rad sastojao se uglavnom što smo sami išli od ustanove do ustanove prikupljali pojedine podatke, uo□avali razne kod njih po□injene gre□ke i na njih skretali pa□nju i ujedno davali uputstva za me□usobnu suradnju.

Zatra□ili smo od svih na□ih ustanova da nam redovno dostavljaju sve odluke i njima sli□ne radnje, kako bi mogli voditi kontrolu da li su one u skladu sa zakonskim propisima i interesima □irokih narodnih slojeva. Do danas nismo nai□li na razumjevanje po tom pitanju skoro nikakavo. U tome pomalo le□i i na□a krivica, jer smo prije svega trebali da odr□imo konferenciju sa svim na□im ustanovama i organizacijama i sa njima zajedno uo□iti razne gre□ke i nedostatke, a u prvom redu upoznati ih sa zna□ajem ustanove Javnog Tu□ioca.

U samom radu na□e upravne vlasti ne može se re□i da imade krupnijih gre□aka koje bi se kosile, odnosno nebi bile u skladu sa postoje□im zakonskim propisima, a istodobno da bi one i□le na □tetu □irokih narodnih slojeva ili pojedinaca. Imade gre□aka i te se ve□im djelom sastoje u nepravilnoj podjeli odnosno dodjeljivanju doznaka za kupnju razne robe u trgova□kim radnjama. Te gre□ke uglavnom na protekciona□tvo se svode u manjoj mjeri.

[145] Jakov Bla□evi□

Aparat sastavljen od naših ljudi velikim djelom pao je pod upliv starog aparata kojeg smo ovdje naši, umjesto da se dogodilo obratno. Razlog tome je čestom nesnalaženju naših drugova koje stari aparat redovno iskorištava u svoje interese. Pojave birokratizma česte su usprkos stalnog lupanja po njima. Često puta dogadja se da te pojave nastaju radi nedovoljnog snalaženja naših drugova, a općenito su redovna pojava starog aparata kojem interesi širokih narodnih masa nisu prirasli srcu. Dosadanji aparat kojeg smo ovdje pronašli, a koji je u prvo vrijeme bio potreban imade dobar broj prema nama neprijateljskih nastrojenih elemenata. Do sada su uklonjeni samo oni elementi za koje se znalo da su javno saradjivali sa neprijateljem, štetili interesima naroda i NOB, te od strane OZN-e poveden postupak protiv njih. Sve naše upravne ustanove dobile su direktivu da smanje aparat i da ga pročiste, pa će se tom radu pristupiti ovih dana, a neke od njih su već k tome pristupile.

Što se tiče rada OZN-e učinjeno je takodjer grešaka koje momentalno štetno djeluju na političke prilike koje i onako same po sebi nisu naročite. Te greške sastoje se uglavnom u hapšenju pojedinaca za koje nije bilo prikupljeno dovoljno podataka, već su se ti podaci detaljnije prikupljali nakon što su isti bili prikupljeni, tako da su većina njih bila po mjesec ili više dana zatočeni a da se nad njima uopće nije vodio postupak niti su bili saslušavani. No kada je već nastalo takvo stanje nije se smjelo dozvoliti da se isti puste na slobodu dok se ne prikupe podaci, jer je mnogo njih bilo povezano sa drugima nad kojima je istraga bila u toku. Neki od uhapšenih su na koncu puštteni. U prvi čas tu se uočava greška OZN-e, no kada smo izvidili pravo stanje stvari vidjelo se da je njihov aparat premalen da bi mogao savladati ogroman posao koji je bio pred njima. Isto tako stanje je i u zarobljeničkom logoru gdje imade oko 2.000 zarobljenih /domobrana, ustaša/ a aparat koji vodi saslušanje tih zarobljenika sastoji se svega od tri do četri čovjeka, koji nisu u stanju da brže likvidiraju taj posao. Stanje u zarobljeničkom logoru je vrlo slabo, radi nevodjenja računa o higijenskim prilikama, koje su na vrlo niskom stupnju. Poduzeli smo mjere kod nadležnih vojnih vlasti u čiji djelokrug spada pitanje zdravstvenog stanja u logorima. No tom prilikom nastala je potreba za nadležnim, jer su se svi izgovorali da to ne spada na njih. Da bi se taj logor što prije likvidirao zatražili smo kod OZN-e za okrug da poveća aparat koji bi vršio saslušanje, no oni u tom pogledu nisu mogli udovoljiti pošto ni sami nemaju dovoljan broj kadra. Ovakovo stanje u logoru stvara nepovoljnu političku situaciju u narodu. Ne samo obzirom na političke prilike, već i obzirom na higijenske prilike koje su kao što smo iznijeli na vrlo niskom stupnju, osjeća se potreba istog logora kao prije.

U radu sindikalnih organizacija nije zapaženo grešaka koje bi išle na štetu, kako općeradničkom pokretu, tako i pojedinaca. No zapaža se da sindikalne organizacije u radu nemaju dovoljno iskustva, da bi mogle rješiti sve probleme koji stoje pred njima.

Što se tiče samog rada kako u tvornicama tako i na opće privrednom polju zapaženo je manje pojava sabotaža koje radnici većinom sami otklanjaju. Političko stanje među radništvom nije na naročitoj visini i to iz razloga što su njihove materijalne prilike vrlo slabe, jer u stvari do sada nisu dobili mnogo pomoći, a neprijateljski agenti koji vide naše slabost na ekonomskom polju iskorištavaju to u svoje propagandne svrhe medju radništvom.

Vrlo dobar utisak dalo je sudjenje ratnim špekulantima. Prije samog sudjenja nekolicini ratnih špekulanata sakupilo se veliki broj radnika i tom prilikom demonstrirali protiv istih.

Našim dolaskom u novooslobodjene krajeve narod tih krajeva u ogromnoj većini dočekao nas odušević vljeno. Uzimajući u obzir to stanje vjerovalo se da će danas biti mnogo bolje stanje nego što smo ga zatekli u samom početku. Danas se medju narodom na našem teritoriju, a osobito u gradu osjeća u nekoj mjeri pla ljivost. Razlog tome bila su čes ta hap enja od strane OZN-e u samom po etku, koja su se dogodila u vezi sa ranijom neprijateljskom propagandom da će ih partizani sve pobiti. Ta pla ljivost pomalo se otklanja time, što narod fakti no vidi da se kažnjavaju samo krivci, dok oni koji nisu krivi puštaju se.

Dolaskom Kordunaša na karlova ku pijacu dolazila je veća količina živežnih namirnica na istu. To je bilo u vrijeme kada su se izmjenjivale okupatorske novčanice, a narod još nije bio dovoljno upućen u vrijednost zamjenjenog novca, tako da su cijene porasle. Neprijateljski agenti ovakovo stanje iskoristili su u raspirivanje šovinisti ke mržnje. Sve do sada ubačene neprijateljske parole zadiru uglavnom na ekonomsko polje gdje znadu da je naša vlast najslabija. Općenito se može reći da je ovakovo stanje prouzrokovao nerad, ne samo antifašisti kih organizacija, nego sviju nas na tom polju.

Izmjenu okupatorskih novčanica kao što smo već ranije rekli iskoristile neprijateljski agenti već nom na tržištu, gdje je za poljoprivredne proizvode /koji nisu maksimirani/ bila dozvoljena slobodna prodaja, tako da je nekim artiklima bila cijena mnogo viša nego što je to bilo ranije u kunama. Ovo je uglavnom pogodilo radnika i namještenika koji nisu bili u stanju da si zbog svog slabog materijalnog stanja kupe najnužnije, pa se često čulo negodovanje istih. Danas se to stanje već pomalo sredjuje i cijene tim artiklima postaju svakog dana normalnije.

Što se tiče trgovačkih radnja one se strogo pridržavaju cijena koje su odredjene, a isto tako stoji stvar sa cijenama obrtni kih radnja. Na polju izgradnje i obnove naše domovine imade se puno razumjevanja, kako od strane radnika tako od seljaka i gradjana. Svi oni kada je potrebno, odnosno kada se od njih traži, daju po tom pitanju mnogo od sebe.

Ovih dana provodili su se izbori na teritoriju kotara Karlova kog za mjesne odbore i kotarske skupštine. Interes kod naroda za te izbore bio je dosta velik, time što je na izborima sudjelovalo oko 90 % glasača na čitavom teritoriju kotara.

U toku ovog mjeseca na našem teritoriju vršili su se izbori Narodni Tužitelja. Do sada je po tvornicama izabrano oko 32 narodna tužitelja. Na terenu kotara Vojnić i Veljun takodjer su izabrani narodni tužitelji, dok su u ostalim kotarevima izbori u toku kao i u samom gradu za rajonske narodne tužioce.

Smrt fašizmu sloboda narodu !

M.P.[147]

Šef odjelenja za opći nadzor:
Janko Nejak [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 421, 5/62

[147] Okrugli pečat: Javni tužioc za okrug Karlovac.

76.

1945., srpanj 20.
Suhopolje

Zapisnik sa sastanka boraca Suhopolja upu□en Andriju Hebrangu u kojem prosvjeduju protiv kolonizacije Srba u Viroviticu, masovnog protjerivanja katolika iz kotara Virovitica, te ubijanja zarobljenih Hrvata

---

Suhopolje, dne 20. jula 1945.
Drugu Ministru
Andriji Hebrangu
Beograd

Dragi dru□e Andrija !

Potpisani borci iz Suhopolja slobodni smo Ti se obratiti sa par rije□i, koje □e Te zanimati zbog dogadjaja koji se odigravaju ovdje oko nas. Ja sam Ivan Lucovi□ba□ ovdje u Suhopolju sa jo□nekoliko drugova Suhopolj□ana, koji smo radi tih nepravednih □injenica do□li ovamo i ustanovili sve kako smo opisali u zapisniku koji Ti prila□emo.

Ja sam Ti ve□vi□e puta pisao, ali nisam primio odgovora.

Ovdje se toga mnogo sva□ta □ini, □to ide na □tetu pokreta, pa bi to trebalo na neki na□in odstraniti, jer je po Srbima veliki teror, a izgleda koji to □ine, da □ire propagandu i sigurno ho□e da se vrati Kralj Petar.

Pred nekoliko dana bio sam sa Tvojom sestrom Ilonkom i rekao da □u do□i u Suhopolje do Pauline, kamo i ona ima do□i i odovud do Tebe u Beograd, da Ti sve podnese o tome izvje□taj, a □irje obrazlo□enje imade□u ovom na□em zapisniku, kojega Ti dostavljamo.

Treba □to prije ne□to poduzeti, ne momentalno velikom strogo□om ve□postepeno i na dobar na□in, time da i Vi od Va□e strane ispitate te pojedinosti koje se dogadjaju ovdje.

Ja sam onaj Bosanac koji sam bio odhranjen kod Magenhajma, a zadnji puta bio sa tobom u Zailama kada smo Te zamjenili sa onim dvojicom usta□kih glave□ina, Futucom[148] i Vagnerom[149].

Uz drugarski pozdrav.
Smrt fa□izmu □Sloboda narodu !

Lucovi□Ivan intendant
Gl. inten. Slagali□te Zagreb
Reder Stjepan prop. odsjek
34. Udar divizije
Vinter Mirko borac Viroviti□ke udarne brigade

Lucovi□Ivan [v.r.]
Reder Stjepan [v.r.]
Mirko Vinter [v.r.]
Gjuro Stipi□[v.r.]
□kvoc Josip [v.r.]

Ferdinand Lisinski [v.r]

[148] Ispravno bi bilo Vutuc, Mirko.
[149] Ispravno bi bilo Wagner, Karlo.

Z a p i s n i k

Sastavljen dana 20. jula 1945. u Suhopolju po potpisanim drugovima borcima, koji su iz jednica došli svojim kućama radi toga što im su ugrožene obitelji i roditelji zbog internacije.

Mi potpisani došli smo svojim kućama u Suhopolje i došli u dodir sa ljudima ovog mjesta kao i iz drugih sela naročito sa drugovima: predsjednikom NOO Suhopolje Stipić Gjurom, bivšim tajnim predsjednikom Suhopolja Škvorc Josipom, Lisinski Ferdom, te mnogim drugima, pa smo ustanovili slijedeće:

1./ Popis obitelji koje imaju Njemačka prezimena.

U Suhopolju je došlo do nervoze izmedju naroda zbog toga, jer su već u kratko vrijeme bili popisani svi oni koji imadu Njemačko prezime, bez obzira na to, što nisu nikada bili upisani u Njemačke organizacije. To je naišlo na nezadovoljstvo medju narodom, Hrvatima koji ovdje čine jer se uvidja da pravoslavci Srbi svoje provadjaju i ubacuju svoje srpstvo na svakom koraku.

2./ PRESELJAVANJE I KOLONIZIRANJE NARODA

Iz kotara Daruvar kolonizira se narod u kotar Viroviticu i to samo Srbi pravoslavci a najviše u okolicu Suhopolja. Oni svakako nastoje da ovdje dobiju apsolutnu prevlast pa zato ovo i čine. Hrvati koji se i nalaze na nekim malim dužnostima, moraju samo klimati glavama, nesmiju nigdje ništa govoriti, nalaze se samo na manjim sporednim mjestima gdje moraju šutjeti i gledati nepravdu koja se čini katoličkom narodu bez obzira na naciju. Zbog toga dolazi do velike reakcije medju narodom i veliko nezadovoljstvo se kuje, a to sve ide na štetu današnjeg poredka koji je krvavo stečen. Narod ništa ne radi zbog toga, svaki se pita što će dalje biti, dakle čivi u neizvjesnosti.

Prema ustanovljenju može se konstatirati da pravoslavci traže nešto treće jer provadjaju svoju srpsku nacionalnost i izgleda da hoće uništiti današnji poredak.

Dobrovoljci koji su se iz Srbije povratili govore, da oni ovdje nisu došli raditi, već da će za njih drugi raditi /misle na Hrvate/ a oni će gotove crpiti plodove tuđih znojeva.

Isti Solunski dobrovoljci ispoljavaju se kao Veliko Srbi i neće da odgajaju jedinstvo medju narodom, već svakako nastoje svojim srpstvom razjediniti što sve koji radu današnjih probitaka.

Pravoslavci govore, da će oni likvidirai i sa Hrvatima komunistima za probitak svojih ciljeva.

3./ MASOVNO UBIJANJE HRVATA ZAROBLJENIKA

Pred oko mjesec dana bilo je dotjerano u Suhopolje nekoliko stotina zarobljenika, koje su otpremili u obližnju šumu i tamo sve potukli. Iste su najprije izprebijali, pa su onda klali. To su izvršili drugovi iz 4. bataljona V. proleterske Crnogorske brigade koji

su bili onda u Suhopolju, a kada su se vra□ali u Suhopolje govorili su narodu kako su ih klali.

Ovi isti drugovi koji su bili u V. prolet. Crnogorskoj brigadi govorili su narodu da su ranije bili □etnici, a sada su pre□li u partizane.

Iz toga se mo□e zaklju□iti, da ovi Srbi sada kao □etnici pod drugom firmom /maskom/ ubijaju nemile Hrvate.

Na ovo narod ne gleda dobro, time je takodjer krnjen dana□nji probitak.

Prije nego □to su pre□li na klanje zarobljenika brusili su no□eve po ku□ama i kupili □ibrikove.

Zbog toga je do□lo do kritike na sastanku AF□. u Suhopolju dana 1. VII. 1945.

Do□la je jedna drugarica iz Kotarskog AF□. i kritizirala radi toga □to drugarice ne dolaze na sastanak, a predsjenica AF□. drugarica Micika Huber odgovorila joj, da je narod nezadovoljan zbog ubistava masovnog koji se vr□i oko Suhopolja, jer su vidjeni mrtvi kojima je vadjeno srce i razni djelovi tjela, pa su govorili da nije to mo□da moj brat, sin i t.d. a za□to da onda idemo na sastanke i t.d.

Drugarica iz Kotara pitala i dala pozvati Komandanta 4. Bataljona V. prol. Crn. Brigade i istoga pitala □kakvo se ovo klanje vr□i□a on je govorio, da to nije istina, medjutim u suo□enju sa drugaricom Huber Micikom predsjednicom AF□. isti nije to mogao pore□i, ve□ pocrvenivši odgovorio, nasotjati □emo, da se ovo vi□e ne dogodi.

Kada su prolazili domobrani /zarobljenici/ kao i usta□e nisu dozvolili da im narod nosi bilo kakvu hranu i ako je kotar odredio da se hrana pripravi za zarobljenike koji imadu do□i, ve□ su bili tu□eni i dalje tjerani, a kada su naišli □etnici dobili su oni jesti, dapa□e su neki Srbi iz op□ine i□li i ljubili zarobljenike □etnike.

Ovo je kritizirala drugarica Micika Huber na masovnom sasanku 1. VII. 1945.

Sve ovo bilo je na □eljezni□kom transportu zarobljenika koji je prolazio kroz Suhopolje.

Zbog toga je ova drugarica Micika Huber skinuta sa du□nosti predsjednice AF□. kao i izba□ena iz Mjesnog NOO Suhopolje, a ne obaziraju□i se na to da je njezin drug Zdenko jo□ i danas kao stari borac u NOV.

Ustanovljeno je, da je ukupno ubijanje zarobljenika izmedju Pitoma□e i Sladojevaca 1416 ljudi.

4./ INTERNIRANJE HRVATA U MADJARSKU.

Jo□u jeseni 1944. mjeseca studena bilo je internirano u Madjarsku oko 15 obitelji koji nisu bili presudjeni niti po narodnom niti po vojnom sudu.

Medju istima bio je interniran i Mijo Fett nekada na□elnik op□ine Suhopolje. On je sa obitelji bio dignut iz ku□e i pred ve□er pu□ten ku□i, istoga dana na ve□er bio je masovni sastanak u Suhopolju na kojemu je govorio predsjednik Okru□nog NOO Virovitica Latinovi□/Mili/ i rekao je na tome sastanku da je Fett Miju oslobodio jer su mu okoli□ni ljudi iz drugih sela kao i pravoslavci rekli, da je Fett ispravan □ovjek i da mu se ne□e ni□a dogoditi. Do□lo je drugi dan u jutro pa je Fett ponovno bio dignut i otjeran u Madjarsku.

Dakle oni su govorili narodu ovako, a provelo se opet drugačije.

Znade se točno, da su ove familije još 1942. pomagale narodni pokret, i ako je bilo u pitanju život njihov i njihovih familija, a ako su već bili internirani onda je to trebao presudi[ti] narodni sud, dok je narod javno vikao na masovnom sastanku, da nije zato, da se isti interniraju jer nisu krivi pa su svejedno bili prebačeni u Madjarsku protiv narodne volje. Sva njihova imovina pokradena odmah iste noći bila je razvučena po selima tako da vlast uopće nije imala nikakav pregled a niti izvršen popis. Nakon 14 dana došao je izaslanik iz kotara da vrši popis, ali u kućama nije ništa nadjeno. Protiv krivaca ovog razvlačenja nije ništa poduzeto.

Fetta Miju dao je internirati neki Crnja iz Okružnog NOO. Virovitica radi rakije koja je 1941. god. bila zaplenjena po financima u Suhopolju i pohranjena u općinu na čuvanje, a kada je naišla Njemačka vojska istu rakiju je razvukla, pa je radi toga Fett bio kriv sada zbog nestanka rakije i radi toga bio po istome Crnji interniran u Madjarsku.

Ista rakija bila je vlasništvo nekog Kuprešana iz okolice Požege koji je ovdje bio u Suhopolju i govorio, da je on sve uredio kod njegovoga rodjaka Crnje u Okružnom NOO. i da će Fetta radi toga udesiti. To su stvarno i proveli.

Na masovnom sastanku rekao je predsjednik /Mili/ Latinović, da je dozvoljeno svakome braniti, a neka se svaki pazi koji brani bandita. Time je odmah utukao svakoga poštenog čovjeka koji pošteno misli i radi.

Vukelić Nikola koji je još 1942. bio predsjednik općinskog NOO Suhopolje /u čemu/ branio je Fetta jer je snjime suradjivao za pokret, pa ga je poznavao kao dobrog i poštenog čovjeka, pa je isti Vukelić radi toga nedavno kažnjen na gubitak časnih prava kroz 2 godine.

U to vreme bačkada je bilo dizanje tih ljudi bio je takodjer zatvoren i bivši predsjednik Mjesnog NOO. Škvorc Josip samo radi toga da nemože braniti ljude koji su pravedni.

5./ OMALOVAŽAVANJE MJESNOG NOO SUHOPOLJE.

U mjesni NOO. Suhopolje birani su ljudi koji su bili predloženi po predstavnicima Srba iz općine Suhopolje.

Isti drugovi u mjesnog NOO. Nemaju nikakva prava već samo dužnosti.

Na primjer: Mjesni odbor u Suhopolju izdao je potvrdu drugarici Rak Heleni, kojoj se drug nalazi u NOV da nije bila u Njemačkoj skupini, i tu potvrdu trebao je potpisati tajnik opć. NOO. Ogrizović, ali ju nije htjeo podpisati već ju poderao govoreći čuvi bi svakome krvniku izdali potvrdu. Takvih slučajeva je bilo mnogo, jer svaku potvrdu koju je izdao mjesni NOO Suhopolje nije općina htjela potpisati.

Niti jednu napuštenu kuću u Suhopolje nemože mjesni NOO. Suhopolje nikome podjeliti pa makar to bio i borac NOV. Hrvat, već Srbi iz općinskog NOO. Suhopolje naguravaju svoje Srbe.

Svaki drug brani se biti biran u mjesni NOO. jer kaže čzato da budem figura i da izvršavam naredjenja kao kakav bandit, a prava nemam nikakva.

Dana 16. VII. biran je na masovnom sastanku odbor Mjesnog NOO. Suhopolje. Birano je 5 odbornika od toga 3 Hrvata i 2 pravoslavca. Pravoslavac Obrad Stojanović rekao je, da nemože biti Hrvat predsjednik, pa se postavlja pitanje, dali mogu biti

birani oni koji su davali i radili na NOP. ili oni koji su kao što i sam Stojanovići drugi pravoslavci koji su došli sada iz Srbije, a nisu niti poznati kakvi su. Sami Srbi koji ovdje žive kao starosjedioci i pomagali pokret kroz 4 godine govore da kako dolaze do toga oni koji se vraćaju iz Srbije i hoće imati ovdje veliko pravo, a uopće se nezna što su tamo radili i kakovi su bili.

Oni Srbi koji se vraćaju kući i ovdašnjim Hrvatima i Srbima, kako mogu doći u odbor kada su svi ustaše, dok se iz toga može vidjeti da se svi iz Srbije vraćaju do jednoga, jer su si tamo sačuvali glave, a da su se tukli i borili kao ovaj narod ovdje nebi se svi mogli vratiti.

U Suhopolju imade 36 kuća pravoslavaca a preko 150 kuća katolika, pa nije moglo biti birano u odbor 2 pravoslavca koji su jedan podpredsjednik a drugi tajnik /naprama 3 trojice katolika/. To nisu starosjedioci već dobrovoljci.

Znade se da dobrovoljci iz Soluna nisu nikakvi gospodari seljaci, jer su većinom svoju zemlju davali obrađivati na pola domaćim ljudima koji imadu malo zemlje.

6./ ISTJERIVANJE ZAGORACA.

Godine 1941. naseljeni su po NDH. Zagorci koji su ovdje dobili agrarnu zemlju /podkućnice/ i na tim zemljama načinili kuće i gospod. zgrade. Ti Zagorci su sve svoje prodali što su imali u Zagorju i krvlju i znojem došli do krova nad glavom, pa sada hoće ovi Srbi koji se vraćaju /samo radi zemlje/ da ih iz kuća iztjeraju i da se oni usele u ove kuće. Narod govori, da imadu apsoluno veće pravo na ove kuće oni koji su ih znojem i suljevima sagradili, negoli lijeni dobrovoljci koji bi htjeli sve dobiti gotovo i uvijek samo državne pomoći. Neke Zagorce su potpuno očistili oteli marvu i hranu i sve što su imali i na čisto ih preselili i poslali u Hrastovac kotar Daruvar na praznu i golu zamlju, ne čekajući niti dok si pokose i skinu usjeve koje su zasijali na zemljištu.

Ako je već to moralo ovako biti, onda je to trebalo da odredi narod i da se pravedno izvrši, a ne da ovakove činjenice provadjaju samo pojedinci na štetu jednoga naroda, a ne misleći nato, da se time dolazi do nacionalnog neprijateljstva.

U komisiji za preseljavanje nalaze sami pravoslavci, koji bez ikakvih naredjenja dolaze i naredjuju zaplašenom narodu, da mora seliti, a nitko se neće potpisati po čijem se naredjenju ovo radi, već samo dolaze sa oružjem i govore seli tamo i tamo.

Takvim načinom preseljeno je do sada iz kotara Virovitica oko 1.700 obitelji. Jedni se vraćaju i nazad u stari kraj Zagorje, pa makar da i nemaju tamo više ništa, ali ih tamošnji NOO. vraćaju nazad ovamo, jer tamo nemaju ništa pošto su prodali, a kada se ovamo ponovno vrate, dolaze u logore.

Narod priznaje i znade, da su pravoslavci stradali, pa bi im prisko čilo u pomoću izgradnji domova na lijepi pravedni i poželjeni način, ali se ta metoda nije upotrebila, već terorom i nasiljem hoće doći do svojih ciljeva i do onoga što su izgubili za vrijeme rata.

Srbi koji se vraćaju traže i zadnji čavao kojega su ostavili u kućama, pa kada im se kaže neka budu zadovoljni što su našli čitave kuće oni kažu čbolje da u njoj nije nitko stanovao i da je izgorila

---

Mi domaći borci vidjevši nepravde i patnje kojega proživljava narod u ovome kraju boreći se za probitke Srbskog i Hrvatskog naroda i kovali to naše jedinstvo, pa zato ovo opisujemo i pitamo se, gdje su one naše žrtve koje su pale za ovu borbu kao i oni drugovi koji su bili po tamnicama, sigurno su vodili računa i mislili na izgradnju takve države i domovine, koja će biti svakome gradjaninu osigurana, dobar i česti život, a tako isto i za njegova pokoljenja. A ne sada nakon toliko godina borbe krvlju stečeno traži neko treće i otito se vidi po raznim pjevanjima poznate već pjesme „Nećemo Tita hrvatskog bandita- Hoćemo Kralja ako ne valja".

Stečeno je uvjerenje, da pravoslavci pojedine njihove reakcije koje su ubačene medju narod i čine razdor traže neko treće što se vidi po tome, što je pred kratko vreme došao kod predsjednika Mjesnog NOO. Stipić Gjuru jedan drug Srbijanac i rekao „bio sam zarobljen u Sloveniji kao četnik a sada sam dobio pušku i partizan sam. Kada sam bio kao četnik sa Njemcima imao sam sve bolje nego sada i radio što sam htjeo."

Da se to u budušće ne dogadja bilo bi poželjno da se poduzmu koraci da se to ovo suzbije, jer se traži, da se zaštiti sav poštteni čovalj bez obzira na vjeru i naciju i jedino time će se očuvati tekovine naše borbe, koje su tako krvavo stečene.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu !

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1561/1, spis br. 309

77.

1945., srpanj 20.
Bjelovar

Izvješće Javnog tužitelja okruga Bjelovar upućeno Javnom tužitelju Hrvatske o djelotvornosti OZN-e koja je uhitila sve „reakcionare", o stanju u logorima i zatvorima, te o radu vojnih sudova

---

JAVNI TUŽILAC OKRUGA, BJELOVAR
Broj: Pov. 36/45.

Bjelovar, dne 20. VII. 1945.

JAVNOM TUŽIOCU ZA HRVATSKU[150]
u
Zagrebu

Izvještaj
Od 15. VI. do 20. VII. 1945. godine

1. Politička situacija na našem okrugu u zadnje vrijeme s jedne strane se znatno popravlja tj. nakon amnestije domobranima i upućivanja ih u Jugoslavensku Armiju, narod je uvidio čvrstinu našeg pokreta što nismo zadržali domobrane u zarobljeničkim logorima jednako sa ustašama, tu smo priliku iskoristili i tumačili narodu da ne smo zadržati u zarobljeničkom logoru samo domobranske oficire, koji su bili osnovni krivi za sve one koji su došli u logor, a nisu niti svjesno pošli u domobranstvo, već su na propagandu i nagovore pojedinih reakcionera Maček-kovaca otišli u domobranstvo, a time smo raskrinkali pred narodom i sve takove reakcionere koji su nagovarali ljude da idu u domobranstvo, a ne u NOV-u, tim se je narod i sam uvjerio u reakcionarni rad raznih protunarodnih elemenata tako, da sada kada su bačeni osnovni krivci sa terena bili hapšeni, da je narod to shvatio da se oni trebaju i kazniti kao pomagači svih zlodjela koje je neprijatelj počinio u našoj zemlji.

No s druge strane se je u pojedinim selima i pogoršalo političko stanje povodom vraćanja interniranih Srba iz Srbije svojim kućama, koji su prilično izspoljili svoj šovinizam i samovolju prilikom traženja svojih stvari, tako da je tim njihovim nastupom prema Hrvatima kao i prema samoj vlasti došlo do nepovjerenja i zaoštrenih odnosa izmedju jednih i drugih. Uzrok tomu je najviše labavost pojedinih organa narodne vlasti, koji nisu bili toliko čvrsti i energični da to odmah u početku odstranjuju, pa i time narod je shvatio u takovim pojednim selima da i sama vlast ide njima na ruku. Sasvim

[150] Jakov Blažević

je razumljivo da je reakcija to iskoristila i da su povodom toga nastojali razbiti jedinstvo i bratstvo Srba i Hrvata i unijeti novu smutnju i nepovjerenje naroda prema narodnoj vlasti.

No upornim politi□kim radom svih na□ih organizacija i u□vr□ivanja same na□e vlasti, pomalo se takovi slu□ajevi ubla□uju, a tamo gdje ne poma□e politi□ki rad uz pomo□ svih na□ih organizacija i narodnih tu□oca osnovne krivce predvest □emo pred sud.

Ina□e sama reakcija je na na□em okrugu prili□no o□amu□ena i razbijena, jer uglavnom su svi osnovni reakcioneri po OZN-i pohap□eni, gdje se jo□i sada nalaze i protiv njih vodi postupak.

2. Organizacija ovog tu□ilo□tva nije jo□u potpunosti provedena, po□to nam manjkaju kadrovi sa kojima bi pomgli upotpuniti odjeljenja op□eg nadzora, na najkra□e vrijeme bit □e i to odjeljenje potpunjeno sa drugovima iz borbe koje smo ve□predvidjeli, samo momenalno se isti nalaze na drugoj du□nosti, a o kojem □emo Vas izvjestiti.

Sam rad ovog tu□ilo□tva ne mo□e se re□i da je u potpunosti zadovoljio, obzirom ba□ na to □to prvo nije u potpunosti provedena organizacija ovog tu□ilo□tva, a drugo □to svi mi koji smo do□li iz borbe nismo jo□tako upu□eni u stvari koje stoje pred nama i tako nismo se u potpunosti momentalno sna□li, jer je to za nas bio novi zadatak, nova du□nost u koju smo bili potpuno neupu□eni, a tre□e □to sve ostao osoblje koje nije bilo u NOB-u nije se isto tako momentalno sna□lo, jer je to za njih bilo ne□to sasvim novo i na□in uop□e na□eg rada i po politi□kom shva□anju, jer su bili potpuno neupu□eni o razvitku NOP-a.

No sada kada smo se uputili u sam posao i kada smo se upoznali vi□e sa problemima koji pred nama le□e i koje ba□mi trebamo rje□avati i sam rad se po□eo bolje razvijati, ali se prili□no osje□a manjkavost odjeljenja op□eg nadzora, po□to mi nismo mogli obuhvatiti sav rad istog odjeljenja.

Sada kada sve vi□e dolazi do saradnje izmedju svih na□ih organizacija i ustanova, koje isto tako do sada nisu shva□ale ba□va□nost ove institucije, ali sada nakon odr□anih vi□e sastanaka i konferencije koje smo odr□ali svih okru□nih ustanova i organizacija shvatili su vi□e ulogu javnog tu□ilo□tva kao i narodnih tu□oca, te dolazi do vi□e razumjevanja, pru□anja pomo□i po svim pitanjima Javnom tu□ocu.

Isto tako pristupili smo odr□avanju konferencija po kotarevima svih kotarskih ustanova i organizacija, samo kako bi se □to bolje na□e organizacije upoznale sa ulogom javnog tu□oca kao i narodnih tu□oca a da bi se preko oraganizacije sa istim upoznao □itavi narod kako bi do□lo do □to bolje saradnje i na□ih organizacija i samog naroda sa Javnim tu□ocem.

3. Logori i zatvori su pregledani, te u logoru Vel. Pisanica bilo je prili□no neispravnosti sa strane Komande podru□ja i OZN-e, po□to su oni upu□ivali u taj logor i one koji nisu bili pred sudom i sud nije za njih donesao nikakovu presudu, a □to je najvi□e činila OZN-a, gdje su uputili oko 200 ljudi bez presude, no mi smo u tom slu□aju intervenirali kod OZN-e i oni □e ponovno povu□i te ljude iz logora i ukoliko se netko mo□e staviti pred sud uz konkretan optu□ni materijal stavit □e se pred sud, a svi ostali koji se ne□e mo□i stavljati pred sud pustit □e se svojim ku□ama. Isto tako prema izvje□taju i pomo□nika za

gradjansko krivi□no odjeljenje, pu□taju se ku□i tj. upu□uju u svoj nadle□an okrug svi oni koji su prilikom oslobodjenja na□e zemlje dospjeli kao zarobljenici u logor, a nisu bili u op□e u neprijateljskim vojnim formacijama.

□to se ti□a zatvora su u glavnom pro□i□ljeni od svih onih za koje se ne mo□e sakupiti takav optu□ni materijal, da bi se ga moglo staviti pred sud. No □to se ti□e zatvora kod OZN-e po svim kotarevima, nije ba□to pro□i□ljeno, po□to drugovi iz OZN-e jo□ se uvijek bave pored va□nih zadataka sitnicama i tako se u pojedinim kotarevima nalaze u zatvoru i ljudi koje se ne mo□e optu□iti kao osnovne krivce, ve□ su svojim nesavjesnim radom pomagali one osnovne svjesne krivce. No putem ovih konferencija koje su pomagali odr□avanje po kotarevima kao i samim obilaskom zatvora nadamo se pro□isti te zatvore odnosno otkloniti uskost odgovornih drugova na pojednim kotarevima.

U glavnom ipak smo uspjeli da kaznimo odnosno da privedemo kazni one najglavnije, koji su se stavili u slu□bu okupatora i njegovih pomaga□a, bilo to po vojnom sudu bilo to po sudu za za□titu nacionalne □asti, tako da sada ovih dana imamo 8 takovih glavnih krivaca protiv kojih se vodi postupak, po□to su se stavili u slu□bu okupatora kako oni li□no tako i sa svojim poduze□ima, a □to □e se i dovr□iti.

Prema datim uputama Javnog tu□ioca Hrvatske o vojnim sudovima tj. da su isljednici vojnih sudova podredjeni Javnom tu□iocu Okruga po tom pitanju sam se sporazumio sa drugovima iz vojnog suda, da zbog posla i optere□enja toga suda nisam mogao da prisustvujem na svim raspravama i da zastupam optu□nicu, ve□da sami isljednici zastupaju optu□nice, a ja da □u zastupati optu□nicu samo na javnom procesu koji □e se odr□ati za kratko vrijeme.

5. Prila□em izvje□taj pomo□nika krivi□nog gradjanskog odjeljenja i odjeljenja personalnog, te ukoliko imade nekakvih nedostataka u ovim izvje□tajima javite nam, kako bi drugi izvje□taj mogli napraviti bolji a mo□da i pregledniji.

Smrt fa□izmu □Sloboda narodu !

Javni tu□ioc:
/M.P./ I. □ivoder s.r.

Ve□ina krivi□nih predmeta iz upisnika Ko sadr□i u sebi djela iz odluke o za□titi nacionalne □asti Hrvata i Srba u Hrvatskoj.

Pred sudom za za□titu nacionalne □asti zastupao sam optu□nicu u 12 predmeta te su po istim predmetima donesene osude na prisilan rad u trajanju najvi□e do godinu dana. Razlog □to nismo do sada mogli izvesti pred sud za za□titu nacionalne □asti ve□e krivce jest u tome □to su u mnogim slu□ajevima, na koje bi se mogla primjeniti odluka o za□titi nacionalne □asti, ve□ vojni sudovi izrekli osudu, budu□i se radilo o osobama koje su progla□ene narodnim neprijateljima i ratnim zlo□incima. Jo□jedan je razlog □to u prvo vrijeme nismo mogli izvr□iti postavljenu nam zada□u, a to je, □to organizacija narodnih tu□ilaca te□ke polako uslijed nerazumjevanja sa strane antifa□isti□kih organizacija s jedne strane, a s druge strane uslijed tehni□kih nemogu□nosti brzog rada, budu□i je okrug velik, a prometne veze te□ke. Tu□ilac okruga Bjelovar ne raspola□e nadalje sa prevoznim

sredstvom. Medjutim sada se u tečaju nalaze predmeti od veće važnosti, te je u tome postignut jedan korak napred.

Dne 7/VII. ove godine obišao sam zajedno sa drugom Vukadinović-Perom. poli. komesarom, kapetanom komande područja Tić-ljarec Andrijom od upravnog odjela okružnog N.O.-a, te drugom Kudumijom[151], istražiteljem vojnog suda, logor u Velikoj Pisanici. Stanje kako u zdravstvenom tako i u prehrambenom pogledu zadovoljava. Jedino što ne zadovoljava jest okolnost, da se u logoru nalazi veliki broj ljudi bez osude. Međutim uslijed preopterećenosti poslom OZN-i moralo se je postupiti sa njihove strane odazivljanju ljudi u logor bez osuda tako dugo dok se prilike ne srede i dok se ne uzmogne pristupiti rješavanju tog problema.

Prema izvještaju komande logora Vel. Pisanica dana 6/VII. 1945. nalazilo se je u tome logoru 831. osoba, od toga:

osuđenih po vojnim sudovima.....	142
odposlanih po odjeljenju zaštite naroda II.....	174
osuđenih po □ □ □ III.....	40
upućenih po okružnom N.O-u.....	2
Ukupno	358
zarobljenih prilikom povlačenja u Sloveniju...	288
Nijemaca i Madžara.....	185
Ukupno	475
Dakle ukupno	831

Da bi se taj problem što prije i ispravnije riješio izvadio sam iz popisa sve one koji su zarobljeni u Sloveniji i zatočeni u logor te taj spisak otposlao na komandu područja s tim, da ona naloži komandi logora u Vel. Pisanici, iste uputi nadležnim Oznama, kako bi ove mogli za koje postoji optužni materijal, ove predati sudu, a ostale pustiti na slobodu.

Učinio sam nadalje nekoliko pregleda zatvora okružnog narodnog suda u Bjelovaru i utvrdio, da stanje zadovoljava kako u higijenskom tako i prehrambenom pogledu. U pritvoru se nalazi 36 ljudi, dok se ostali brane iz slobode. Da se i ovi ne brane iz slobode uzrok je, što se radi o teškim djelima, a i iz razloga, što im se mjesto stanovanja nalazi vrlo daleko, a istražni postupak je pri kraju, pa ih se do glavne rasprave, koja će se održati kroz kratko vrijeme, nije našlo za potrebno pustitit na slobodu.

Primjetili smo da osim nekoliko iznimaka kotarski sudovi ne šalju svoje kaznene presude, pa će trebati u tom pogledu intervenisati.

Osim poslova koji spadaju u krivično-gradjansko odjeljenje pomagao sam drugarici koja je zadužena personalnim odjeljenjem prilikom organizacije i izbora narodnih tužitelja. Tako sam u desetak slučajeva održao referate o značaju i ulozi narodnih tužitelja u našoj organizaciji narodne vlasti. Do sada sam održao jednu konferenciju sa narodnim tužiteljima grada Bjelovara, na koju sam medju ostalim izabrane uputio narodne tužitelje

[150] Ispravno bi bilo Kudumija, Mato.

u temeljna na□ela na□eg zakonodavstva kao i u zakon o za□titi nacionalne □asti Hrvata i Srba u Hrvatskoj, zakon o sabota□i i □pekulaciji, kao i u zakon o zabrani izazivanja vjerske, rasne i nacionalne mr□nje. Za 22. ov. mj. sazvana je konferenciju izabranih narodnih tu□itelja i ostalim problemima.

SMRT FA□IMU □SLOBODA NARODU !

Javni tu□itelj okuga
Bjelovar:
Pomo□nik kriv.gradj. odjeljenja:
Lupert Ivan, s.r.

Kopija, strojopis
HDA, Zagreb, 421, 5/128

78.

1945. srpanj 26.
Beograd

Ministar kolonizacije DFJ Sreten Vukosavljevi□ izvje□□uje Predsjedni□tvo Ministarskog savjeta DFJ o tome, da ameri□ke, engleske i sovjetske vlasti izbjegle jugoslavenske Nijemce/folksdojčere smatraju dr□avljanima DFJ, te da ih upu□uju na povratak u Jugoslaviju

---

Ministar kolonizacije
D.F.J.

Beograd, 26 - VII - 1945

PRETSEDNI□TVU MINISTARSKOG SAVETA

Obave□ten sam da Ameri□ke i Engleske vojne vlasti, a i Sovjetske, smatraju Nemce, na□e bive dr□avljane, na□im dr□avljanima i sada. Kad im se koji od ovih Nemaca javi za repatrijaciju u Jugoslaviju oni ga primaju i preko Ma□arske upu□uju nama. Da nam se ne bi infiltrirao jedan pove□i broj Nemaca u Vojvodinu, ili, da nam se ne bi na na□im granicama u Ma□arskoj nagomilao ve□i broj Nemaca mislim da bi bilo potrebno obavestiti Sovjetske vojne vlasti i vlasti Zapadnih saveznika i umoliti ih da nam ove

Nemce vi□e na upu□enju. Na□im pak vlastima trebalo bi obratiti pa□nju, da o□tro paze da ko od ovih Nemaca ne u□e u na□u zemlju.

Ministar kolonizacije,
Sreten Vukosavljevi□[v.r.]

Izvornik, strojopis, □irilica
AJ, Beograd, 50-35-73

79.

1945., srpanj 31.
Slavonski Brod

Javni tu□itelj okruga Slavonski Brod izvje□tuje Javnog tu□itelja Hrvatske o stanju u logorima i zatvorima na podru□ju okruga Slavonski Brod

---

JAVNI TU□ILAC OKRUGA
SLAVONSKI BROD
Broj 5/45
31. VII 1945

Javnom tu□iocu Hrvatske[152]

Z a g r e b

Na nalog broj 25/1945. od 16. VII. 1945. podna□im slijede□e izvje□e:

Na podru□ju Javnog tu□ioca za Okrug Sl. Brod, obi□ao sam logore i zatvore i ustanovio:

LOGOR KRNDIJA imade 198 osudjenika, koji rade na pravljenju prostorija za stanovanje i uredjivanju logora. Postupak je dobar, ishrana dobra. Dobivaju triput dnevno jelo.

LOGOR VINKOVCI /Bonova ciglana/ imade 242 osudjenika, koji su osudjeni po sudu Nacionalne □asti. Zaposleni su na uredjivanju logora, a jedan dio radi na pravljenu cigle i crijepa. Hranu dobivaju tri put dnevno, i dobra je. Postupak o□tar, ali korektan i nema batinanja.

---

[152] Jakov Bla□evi□

LOGOR VINKOVCI za Njemce /□vabe/. U njemu se nalazi 2.500 osoba od □ega 450 Hrvata i Srba. Hrana je dobra, postupak na visini, a isti se upotrebljavaju za razne radove u okolici. Logora□i Srbi i Hrvati su u glavnom aktivni usta□e a manji broj iz Pu□kousta□ke pukovnije. Oni su iz raznih krajeva Hrvatske i ovih dana bi□e upu□eni u svoje nadle□ne Okruge na zak. postupak.
U logorima zdravstveno stanje je dosta dobro.
U zatvorima OZN-e nalazi se jo□mali broj hap□enika.

□to se ti□e zlostavljanja ustanovljeno je prilikom obilaska zatvora OZN-e u Djakovu da su neke osobe bile batinane. Tako je u zatvoru OZN-e u Djakovu izjavila Kotarac Ljubica, da je prilikom hap□enja u Vinkovcima bila batinana; u zatvoru u Vinkovcima neka lica koja se nalaze pod istragom izjavila su, da su takodjer batinata. Odmah sam skrenuo pa□nju □efu povjerenstva na ove slu□ajeve i upozorio ga na protuzakoniti postupak ovakvog rada.

U povjerenstvu OZN-e □upanja bilo je takodjer protuzak. postupaka, pa sam i tu intervenirao. O slu□ajevima batinanja obavjestio sam Okr. odelenje OZN-e za Okrug Sl. Brod.

Zatvorske prostorije su dobre dok u logorima logora□i spavaju na slami jer za sada nisu napravljene pre□e za spavanje.

Smrt fa□izmu - sloboda narodu!

Javni tu□ilac:
□ [153] [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 421, Kr. 84/45.

[153] Potpis ne□itak.

80.

1945., srpanj

Zapisnik s prvog savjetovanja na□elnika i rukovoditelja OZN-e za Hrvatsku, o upu□ivanju Nijemaca/folksdoj□era koji se vra□aju u logore, o likvidacijama, o slabom radu sudova, o OZN-i kao pomo□nom organu komunisti□ke partije[154]

Drug potpukovnik Veljko Drakuli□
Drugovi ! Otvaram ovu konferenciju i pozdravljam druga generala Stevu[155] i druga Du□ka, izaslanika i □lana Centralnog Komiteta KPH. Prije izvje□taja sa terena drug Du□ko iznijet □e politi□ku situaciju.

Drug Du□ko Brki□[156]
/□ /
Razvio se □ovinizam, organizirani □ovinizam, a koji je po□eo da dolazi iz Srbije, preko Vojvodine i Srijema, a koji je zahvatio duboki korijen i u samoj Hrvatskoj. Nije to spontana pojava, ve□je to rad neprijatelja, koji je na taj na□in na□ao vrlo zgodne forme za ugro□avanje jedinstva i bratstva na□ih naroda.
/□ /
Moramo ista□i i to, da nije razvoju □ovinizma doprinjeo samo neprijatelj, nego i mi sa svojim grje□kama, sa nerje□avanjem raznih ekonomskih problema u krajevima koji su popaljeni, sa blagim kaznama na□ih sudova, s nepravilnim postupkom u zatvorima i logorima, tako da neprijatelj ima plodno tlo za razvijanje □ovinizma.
/□ /
Mi kolonizacijom rje□avamo socijalni problem, dajemo seljacima koji su uni□teni, ku□e, dobru zemlju, inventar i druge stvari, mi nacionalni □valj poja□avamo u sjevernim krajevima, gdje je prorjedjen ubijanjem sa strane okupatorskih vlasti i kvisliničkih jedinica i na taj na□in rje□avamo ta dva problema. Zato nas neprijatelj, koji to uvidja, sprje□ava u izvr□enju na□ih zadataka. Preuzimane su od strane OZN-e preblage mjere s Nijemcima koji su se vra□ali. Trebalo je energi□nije postupiti. Prije svega strpati ih u logor, ne dati im da se vra□aju u svoja sela i kasnije ih prebaciti preko Drave. Time □emo dati sigurnost seljacima koji se tamo koloniziraju.
/□ /

[154] Dokument izvorno bez naslova. Naslov □Prvo savjetovanje na□elnika i rukovodstva OZNE za Hrvatsku 1945.□rukom je napisano naknadno, vjerojatno prilikom prikupljanja i sre□avanja dokumentacije OZN-e.

[155] Ivan Kraja□□Stevo, radnik, □lan Politbiroa CK KPH, □lan Predsjedni□tva ZAVNOH-a, vije□nik AVNOJ-a.

[156] Du□an Brki□, pravnik iz Obrovca, organizacijski sekretar CK KPH, □lan Predsjedni□tva ZAVNOH-a, vije□nik AVNOJ-a, povjerenik Odjela pravosu□a ZAVNOH-a, □lan suda ZAVNOH-a, ministar pravosu□a Narodne vlade Hrvatske.

Moram napomenuti i to vama kao komunistima, da Sudovi za zaštitu nacionalne časti nisu odgovorili svojim zadacima, zato što nisu shvatili naši okružni komiteti i sudovi njihov značaj kao revolucionarnih sudova, nisu shvatili da su to forme za brzo i energično čišćenje neprijatelja iz naših redova. Nama se dao jedan kratki period vremena za trajanje tih revolucionarnih sudova, kao što je Sud nacionalne časti i Vojni sudovi, da bi u najkraće vrijeme očistili zemlju od neprijateljskih elemenata, bilo kaznom smrti ili robijom, kako bi neprijatelja onemogućili i zahvatili stvar u svoje ruke. Desava se recimo u Dalmaciji, u Dubrovniku, gdje je plemstvo radilo protiv nas i kad je vidjelo propast NDH i Njemačke, onda se ćitav ćljam okrenuo i preorjentirao u pravcu saradnje s reakcionerima u Italiji, Engleskoj i Americi. Mi nismo dosta brzo djelovali. Gradjanstvo nije nikada bilo za NOB i mi nismo uspjeli da stvar uhvatimo u svoje ruke. A sud nacionalne časti formiran je unazad nekoliko dana. Trebalo je da se ukaže na hitnost rada revolucionarnih sudova.
/□ /

Načelnik OZN-e za okrug GORSKI KOTAR
Treba podijeliti okrug na dva dijela i to na staro oslobodjeni i teritorij oslobodjen kapitulacijom Njemačke. Na staro oslobodjenom terenu uspjelo se do oslobodjenja ćitavog okruga odstraniti aktivnost reakcije, naročito HSS-a, koji je bio najjači neprijatelj, i to hapšenjima i likvidacijom ili političkim radom i čisto političkom borbom, u kojoj su izgubili pojedinci svaki ugled u narodu, tako da ne predstavljaju nikakovu opasnost danas u narodu. Na novo oslobodjenom teritoriju, oslobodjenjem Ogulina, koji je bio centar ustaštva i masovno učestvovao u ustaškom pokretu, u prvim danima reakcija se nije snašla, a u posljednje vrijeme osjeća se jače djelovanje i čvršća povezanost. Na staro oslobodjenom teritoriju reakcija je potpuno jedinstvena i djeluje zajednički, dok na novo oslobodjenom teritoriju, gdje su pozicije jače, vidi se specifična podjela reakcionarnih grupa.
U Ogulinu i uopće u ćitavom kotaru HSS predstavlja jedan od najvećih problema. Pojedinci, kao na pr. Grga Hećimović i još neki drugi, bili su proganjani od ustaških vlasti, te u očima masa ispadaju kao mučenici, koji su kod ustaša bili batinjani i to je jedan od uzroka što uživaju prilićan ugled. Djeluju u tom pravcu, da prikažu Maćeka kao mučenika, koji bi mogla i prišao našem pokretu, ali nije mogao jer je bio interniran, itd. Raspiruju šovinizam, koji je u samom Ogulinu bio jak, a i sada je na izvjesnoj visini. Oni prikazuju naš pokret kao velikosrpski opasan.
/□ /

Načelnik OZN-e za okrug GRADIŠKA:
/□ /
Čvabe koji su se odselili ponovno se vraćaju, ali smo tražili da se stave u logor i da se šalju natrag u Njemačku.
/□ /

Na□elnik OZN-e za okrug Banija:
/□ /
Moglo se zapaziti da je □ovinisti□ka mr□nja ve□na vrhuncu. Izmedju srpskih i hrvatskih sela je toliko rasplamsala, da se skoro tuku. U Kostajni□kom i Dvorskom kotaru narod ne vjeruje u dana□nju vlast, i u Dvorskom kotaru neki ka□u da to nije na□a dr□ava i na□a vlast, jer su Srbi u komandama, Srbi su svugdje, a Hrvati nigdje. U kotaru Kostajnica dogodilo se da su na□e vlasti pohapsile neke ljude, izrezali im □U□na □elu i provodili ih kroz selo i odvodili u □umu gdje su ih likvidirali. Oduzimaju imovinu, blago, dovode□i la□ne svjedoke. Na taj na□in unose nezadovoljstvo u krajeve koji su do sada bili uz na□ pokret, i takore□i sve od sebe dali.
□ovinisti□ka mr□nja se razvija u velikoj mjeri dolaskom povratnika iz Srbije. Oni govore: □Što ne ubije□sve Hrvate? Za□to □ekate? U Srbiji kralj imade ve□inu uza se.□
/□ /

Zavr□na rije□druga generala Steve, na□elnika OZN-e za Hrvatsku:
/□ /
Drugovi, prestanite kona□no sa likvidacijom! Ne zato □to ja mo□da □alim neprijatelja, ja ne □alim ni moga oca, nego zato □to se u narodu kuje, ruje. Mi moramo nastojati da nadjemo nov na□in sa kojim □emo iste neprijatelje odstraniti. Mi imamo vojne sudove, sud nacionalne □asti. Ima na□ina kako prona□i neprijatelja, u□i u njihove redove i odstraniti ga na legalan na□in da izadjemo kao pobjednici. Mi treba zajedno sa partijskim organizacijama na terenu da poka□emo da nismo oni kako su nas opisali. Svaki momenat □lana OZN-e koji propusti, neka zna da je propustio jedan momenat koji □e protivnik iskoristiti. Nikada u historiji nije bio slu□aj da je partijska organizacija stvorila organizaciju OZN-e, i da ve□za par mjeseci nije vi□e vodila ra□una o njoj. Svi □lanovi OZN-e su ujedno i □lanovi Partije. Oni moraju da misle politi□ki, ne da naprave aparat agenata i □andara, nego da budemo zbilja pomo□ni aparat partije, koja ima ugleda u svijetu.
/□ /

Kopija, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 2.24.

81.

1945., kolovoz 3.
Beograd

Ukaz Predsjedništva AVNOJ-a o općoj amnestiji i pomilovanju

Na temelju članka 4 Odluke o Vrhovnom zakonodavnom i izvršnom pretstavničkom tijelu Jugoslavije kao privremenom organu vrhovne vlasti u Jugoslaviji i na temelju članaka 1 i 5 Zakona o davanju amnestije i pomilovanja[157] a na prijedlog Predsjednika savezne vlade i Ministra narodne obrane[158] Predsjedništvo Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije izdaje

U K A Z
O OPĆOJ AMNESTIJI I POMILOVANJU

Članak 1

Daje se opća amnestija:

1) svim osobama koje su učestvovale u četničkim i nedićevskim jedinicama, jedinicama hrvatskog i slovenačkog domobranstva, muslimanskoj miliciji, ljotićevskim oružanim formacijama i u svim ostalim oružanim formacijama u službi okupatora ili ih pomagale kao i svim osobama koje su pripadale odgovarajućim političkim organizacijama ili odgovarajućem administrativnom odnosno sudskom aparatu;

2) svim osobama koje su dezertirale iz Jugoslovenske armije ili se nisu odazvale mobilizaciji, a do dana objavljivanja ovog Ukaza nisu prešle na stranu neprijatelja;

3) svim osobama koje su sarađivale sa okupatorom na kulturnom i umjetničkom polju, ukoliko ta saradnja nije prelazila opseg njihove redovne pozivne djelatnosti;

4) svim osobama koje su nanijele klevete ili uvrede Jugoslovenskoj armiji, njenim predstavnicima, narodnim vlastima i njihovim organima.

Članak 2

Od amnestije iz članka 1, točka 1 izuzimaju se:

1) ustaše, ljotićevci i pripadnici ruskog dobrovoljačkog korpusa, izuzev onih koji su bili nasilno mobilizirani poslije 1 siječnja 1942 godine;

---

[157] Predsjedništvo Narodnog sabora Hrvatske na osnovi članka 4. Odluke od 9. svibnja 1944. o Zemaljskom antifašističkom vijeću narodnog oslobođenja Hrvatske kao vrhovnom zakonodavnom i izvršnom narodnom predstavničkom tijelu i najvišem organu državne vlasti Demokratske Hrvatske, u suglasnosti s odredbama članka 1. Zakona o davanju amnestije i pomilovanja od 5. srpnja 1945. (Službeni list Demokratske federativne Jugoslavije, god. I, br. 47., Beograd, 6. srpnja 1945.), donijelo je 8. rujna 1945. Zakon o davanju amnestije i pomilovanja za kriviča djela kažnjiva po zakonima Federalne Hrvatske i Ukaz o pomilovanju osoba osuđenih po Odluci o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj (Narodne novine. Službeni list Federalne Hrvatske, god. I, br. 14, Zagreb, 10. rujna 1945.).

[158] Josip Broz Tito.

2) osobe koje su u navedenim formacijama i organizacijama po□inile zlo□ine kao □to su ubijstvo, paljevina, pljač□ka, silovanje i tome sli□no;

3) osobe koje su bile □lanovi Kulturbunda, dostavljač□i, agenti, □inovnici i drugi funkcioneri Gestapo-a, Ovre i uop□e tajne politi□ke policije u slu□bi okupatora i prijekih sudova;

4) ideolo□ki pokreta□i, organizatori, i rukovaoci, oni koji su u ve□em opsegu financirali ili materijalno pomagali gore navedene organizacije, kao i vi□i operativni i pozadinski komandni kadar po□ev od komandanata i na□elnika bataljona na vi□e (komandanti i na□elnici pukova, brigada, divizija i korpusa), □efovi, na□elnici i vi□i rukovodioci □inovni□kog aparata;

5) osobe koje su pobjegle u inostranstvo od odgovornosti pred narodnim vlastima.

□lan 3

Amnestija iz □lana 1 odnosi se samo na one osobe protiv kojih do dana objavljivanja ovog Ukaza nije izre□ena pravomo□na presuda za djela koja su po□inili.

Na osobe iz □lana 1, to□ka 1 i 2 koje se nalaze u odmetni□tvu od narodne vlasti primenit □e se amnestija, ukoliko se u roku od jednog mjeseca od objavljivanja ovog Ukaza stave na raspolaganje narodnim vlastima.

□lan 4

Daje se opš□a amnestija:

1) svim vojnim osobama koje su osu□ene do dana objavljivanja ovog Ukaza pravomo□nim presudama vojnih sudova, pa im je kazna izre□ena uvjetno ili je njeno izdr□avanje □izvr□enje odlo□eno do zavr□etka rata;

2) svim gra□anskim osobama koje su do dana objavljivanja ovog Ukaza osu□ene pravomo□nim presudama vojnih sudova, pa im je izdr□avanje □izvr□enje kazne odlo□eno do zavr□etka rata, ukoliko su bile mobilizirane i u□estvovale u oslobodila□kom ratu u sastavu vojnih jedinica Jugoslovenske armije.

□lan 5

Daje se pomilovanje svim osobama koje su do dana objavljivanja ovog Ukaza pravomo□no osu□ene za djela predvi□ena u □lanu 1, to□ka 1 do 4 i opra□ta im se neizdr□ani dio kazne prinudnog rada bez li□enja slobode, kazne li□enja slobode i kazne li□enja slobode s prinudnim radom, pri □emu se ranije izre□ene kazne uskla□uju □lanovima 1 i 10 Zakona o vrstama kazni.

Ovo pomilovanje se ne odnosi na osobe navedene u □lanu 2 ovog Ukaza.

□lan 6

Daje se pomilovanje svim ostalim osobama koje su do dana objavljivanja ovog Ukaza pravomo□no osu□ene na kaznu prinudnog rada bez li□enja slobode, na kaznu li□enja slobode i na kaznu li□enja slobode s prinudnim radom, pri □emu se ranije izre□ene kazne uskla□uju □lanovima 1 do 10 Zakona o vrstama kazni, i to:

1) osobama koje su osu□ene na navedene kazne u trajanju do jedne godine opra□ta se daljnje izdr□avanje kazne;

2) osobama koje su osu□ene na navedene kazne u trajanju od jedne do dvije godine opra□a se polovica izre□ene kazne;

3) osobama koje su osu□ene na navedene kazne u trajanju od dvije do pet godina opra□a se tre□ina izre□ene kazne;

4) osobama koje su osu□ene na navedene kazne u trajanju od pet godine na vi□e opra□a se petina izre□ene kazne;

Oprošteni dio kazne ra□una se od ukupne presudom izre□ene kazne.

□lan 7

Od pomilovanja iz □lana 6 izuzimaju se:

1) osobe kojima je kazna vje□ite robije sni□ena na vremensku kaznu na temelju Zakona o vrstama kazni;

2) osobe navedene u to□ki 1, 3, 4 i 5 □lana 2 ovog Ukaza.

□lan 8

Odluke po ovom Ukazu donose oni sudovi kod kojih se vodi ili je vo□en postupak u prvom stepenu.

Osobe koje smatraju da su obuhva□ene amnestijom odnosno pomilovanjem iz ovog Ukaza, a amnestija ne bude primijenjena prema njima, odnosno kazna im ne bude smanjena, mogu da se obrate na sud naveden u prvom stavu ovog □lana.

Protiv odluke navedenog suda interesirani ima pravo □albe u roku od 8 dana kada mu je odluka suda uru□ena, na nadle□ni vi□i sud.

Nadle□ni vi□i sud odlu□uje po □albi konačno i protiv njegove odluke nema mjesta redovnoj □albi.

□lan 9

Ovla□uje se Ministarstvo pravosu□a Demokratske federativne Jugoslavije da se stara o izvr□enju ovog Ukaza i da rje□ava sva sporna pitanja koja bi nastala prilikom njegove primjene.

□lan 10

Ova ukaz stupa na snagu danom objavljivanja u □Slu□benom listu Demokratske federativne Jugoslavije□

3 kolovoz 1945
Beograd

Predsjedni□tvo
Antifa□isti□kog vije□a narodnog oslobo□enja
Jugoslavije

Sekretar,
M. Peruni□i□, s.r.

Predsjednik,
dr. I. Ribar, s.r.

Slu□beni list Demokratske federativne Jugoslavije, god. I, br. 56, Beograd, 5. kolovoza 1945., str. 1.-2.

82.

1945., kolovoz 4.
Osijek

Komisija za repatrijaciju Oblasnog NO za Slavoniju u Osijeku dostavlja upravnim odjelima okru□nih i gradskih NO-a, uputu o na□inu protjerivanja, odnosno upu□ivanja u logore Nijemaca/folksdoj□era

---

Prepis:

Oblasni NO - za Slavoniju - Upravni odjel
Komisija za repatriaciju Nijemaca.
Pov. Br. 94/45.
Osijek, dana 4. VIII. 1945.
Predmet: Njemaca protjerivanje.

Okru□nom NO-u, Upravni odjel 1-4
Gradskom NO-u, upravni odjel Osijek

Savezno sa na□im dopisom Pov. br. 94 od 11/VII. 1945. koji se odnosi na protjerivanje Njemaca primili ste od strane ove komisije pru□ena je puna pomo□svim komisijama pri Okru□nim NO-ima.

Komisije su upu□ene da □to prije izvr□e pripreme oko toga posla, a nikako da protjeruju Njemce u sabirne logore bez znanja ove komisije. No i pokraj toga neki okru□ni NO-i Upravni odjeli /komisije/ ipak su preko toga pre□le i izvr□ile protjerivanje, pa i ovo neplanski izvr□eno i uop□e se nije pazilo kako i na koji na□in bi to najzgodnije trebali u□initi.

Do sada koji su to u□inili neka smjesta iste otpreme u logor Valpovo, a oni koji nisu dirani neka do daljnjega ostanu kod ku□e.

Kako je ve□pomenuto trebate izvr□iti sve tehni□ke pripreme koje se na to odnose tako, kada dodje dan za protjerivanje biti □e te o tome obavje□teni sa na□e strane a to da se mo□e izvr□iti u roku od 24 sata, a mo□i □e se samo na taj na□in, ako u□inite kako je ovdje navedeno.

Za one Nijemca za koje se zna za 100% da □e biti protjerani i da se ne□e vratiti natrag trebate odmah obaviti popis inventara njihove imovine. Ovo je potrebno zbog toga, da se imovina nebi otudjila.

Ujedno vam napominjemo, da o ovome vodite strogo ra□una, i na□e direktive pridr□avate.

Ovo dr□ati u strogoj tajnosti.

Smrt fa□izmu - Sloboda narodu!

N a □e l n i k:
M.P. Sudarevi□[159] v. r.

OKRU□NI NO. SL. BROD
Upravni odjel
Broj: Pov. 117-II-1945.
Brod, 8. VII. 1945.

Gradskom NO-u, upravni odjel
V i n k o v c i

Na znanje i pridr□avanje. Predmet smatrati strogo tajnim.

Smrt fa□izmu - Sloboda narodu!

Predsjednik:
□ [160] [v.r.]

M.P.[161]

Pro□elnik upravnog odjela:
□ [162] [v.r.]

GRADSKI N.O.O. VINKOVCI.
Pov. broj 85/II
dana 11. VIII 1945

Primljeno na znanje po istom postupamo[163]
□ [164]

Izvornik, strojopis
DAO SC Vinkovci, Gradski NO Vinkovci, povjerljivi spisi, 85/II/1945.

[159] Slavko.
[160] Potpis ne□itak.
[161] Okrugli pe□at: Brodski okru□ni Narodno oslobodila□ki odbor (u sredini zvijezda petokraka).
[162] Potpis ne□itak.
[163] Dopisano rukom.
[164] Potpis ne□itak.

Izvornik u posjedu priređivača

ОДЕЉЕЊЕ ЗА РАТНЕ ЗАРОБЉЕНИКЕ

Министарства Нар. одбране

Логор XX- В.

Бр. 150 - 412

Ковин, 9-августа 1945 год.

О б ј а в а

За Баригевић Шиме Мирко

рођеног год. 1899 у Јасеници општина котар (срез) Бенковац

који је од стране Југословенске армије био заробљен 9/ IX 1945

године у Загребу у својству Команд. жбана. - школ.

па се на основу Указа АВНОЈ-а о општој амнестији и помиловању од 3 августа 1945 године под 9-августа 1945 г. отпушта из заробљеништва у место опредељења: село

општина Бјеловар котар

Дозвољава му се 3 (три) дана боравка у Осијек ради виђења са фамилијом.

Има право на бесплатну вожњу железницом и бродом од Ковина преко

до Бјеловара без права на повратак.

По доласку у место опредељења у року од 24 часа има се јавити надлежној народној власти.

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политички комесар,

Командант логора,

83.

[1945. kolovoz 5.]

Iz zapisnika partijske konferencije 34. udarne divizije JA o masovnom ubijanju zarobljenika i civila od strane Karlova□ke brigade i brigade Franjo Ogulinac-Seljo

_____

Z A P I S N I K I R E F E R A T I

34. UDARNE DIVIZIJE II. JUGOSLAVENSKE ARMIJE

CENTRALNOM KOMITETU KOMUNISTI□KE PARTIJE
H R V A T S K E

/.../ Kao slu□aj nacionalšovinizma ističe se slu□aj ubistva jednog Hrvata po Srbinu na stra□arskom mjestu.
Delegat napominje da isti slu□aj nebi se desio u tom slu□aju da je bio na stra□i Srbin, dakle to je o□iti znak nacionalšovinizma.
Isti delegat ističe pojavu Solunš□ine kod starih boraca-komunista. Tako□er napominje da se □to prije pristupi uni□tenju banditskih grupica na ovda□njem terenu.
Odnos rukovodioca prema borcima je nepravilan i osu□uju□i u nekim jedinicama. Navodi se slu□aj da je jedan oficir udario borca na vje□bi. Tako□er isti napominje potrebu rje□avanja nacionalnog pitanja.
Odnos na□ih oficira prema vojsci i civilima mnogo puta je nedostojan. Kao primjer navodi se slu□aj koji se je desio u radnoj brigadi u Bjelovaru, gdje su bili upu□eni na□i oficiri da izobra□avaju domobranske vojnike. Prije svega kao komunisti nisu posvetili pa□nju prema istima, nisu se sna□li u radu i izbijalo je iz njih neko nezadovoljstvo. U saobra□aju s narodom tako□er odnos nije bio najbolji pa se navodi kao primjer nepravilnog i osu□uju□eg postupka prema nekoj djevojci koja je bez stvarnih razloga ubijena, bez predhodnih sudskih postupaka.
/.../

POLITI□KI REFERAT

/.../ Na□ulazak u gradove i odnos prema pozadini, uglavnom je bio pravilan, jedino, a to je bila grije□ka na□ih rukovodioca neimaju□i upotpunosti komandu u svojim rukama ra□irkanosti jedinica i popustljivosti na□e part. organizacije dozvolili su da uslijed samovoljnosti pojedinih rukovodilaca i boraca prilikom pratnje zarobljenika naprave krupnih politi□kih pogrije□aka prema zarobljenicima. Masovno ubijanje zarobljenika koje je napravila Karlova□ka brigada, ubijanje □ak i civila, koji su izgladnjelima zarobljenicima donosili hranu □to je napravila Ud. Seljina brigada, plja□ka sitnih stvari i

nepravilnosti drugih jedinica, neprijatelj naš naroda znao je u borbi protiv naše države vješto da iskoristi i krupni propusti koje su učinili pojedinci samovoljno ili su u korist našim neprijateljima.

Kopija, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, inv. br. 135.

84.

1945., kolovoz 14.
Zagreb

Izvješće o brojnom stanju zarobljenika u logorima Bjelovar, Šemernica, Prečko, Dubovac i Maksimir, prije i nakon Ukaza o općoj amnestiji i pomilovanju od 3. kolovoza 1945.

ODJELJENJE ZAŠTITE NARODA OZN-a
ZA HRVATSKU
MINISTARSTVA NARODNE ODBRANE
FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE
Broj 1631
Zagreb, dne 14. VIII. 1945.

ODJELJENJU ZAŠTITE NARODA ZA HRVATSKU

U vezi sa amnestijom Predsjedništva AVNOJ-a organi ovog odsjeka izvršili su pregled i sortiranje zarobljenika u slijedećim logorima:

1. Bjelovar, 2. Šemernica, 3. Prečko, 4. Dubovac /Karlovac/ i 5. Maksimir.

U navedenim logorima prigodom primljene amnestije zatečeno je 6.227 zarobljenika, od kojih je 5.846 otpušteno, a 381 nije obuhvaćeno u amnestiji. Neamnestirani iz logora Prečko i Šemernica, upućeni su Okružnim odjeljenjima na daljnji postupak.

Stanje u pojedinim logorima vidljivo je iz slijedećeg pregleda:

1. Bjelovar /sa Vojnovićem/ - otpušteno	.	3.398	. ostalo u logoru	203
2. Šemernica	.	944	.	36
3. Prečko	.	772	.	77
4. Dubovac /Karlovac/	.	631	.	64
5. Maksimir	.	101	.	1
Ukupno		5.886		381

Prila□emo spiskove otpu□tenih i to: za logor Bjelovar, pod A. i B. za □emernicu pod C. za Pre□ko pod D. i F. Dubovac pod G. i Maksimir pod H. /□ /[165]

Spiskove neobuhva□enih amnestijom ne prila□emo zbog toga, jer nam sve komande logora jo□nisu dostavile.

Smrt fa□izmu □Sloboda narodu !
M.P.[166]

Za odsjek, □ef p.pukovnik

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 2.19.

85.

1945., kolovoz 18.
Vara□din

Izvje□e Javnog tu□itelja za okrug Vara□din o stanju u logoru Maru□evac i zatvoru OZN-e u Zlataru

---

JAVNI TU□ILAC ZA OKRUG VARA□DIN
Broj: pov.15/45
Vara□din, dne 18. VIII. 1945.

Predmet: Pregled logora i zatvora

JAVNOM TU□IOCU HRVATSKE[167]
Z A G R E B

Kod pregleda logora i zatvora na na□em okrugu primjetio sam nekoliko nepravilnih stvari o kojima vas ovim obavje□tavam.

U logoru Maru□evac bilo je prije amnestije 500-600 zatvorenika, □to □ena, □to mu□karaca. U istim prostorijama, gdje stanuju mu□ki zatvorenici, stanuju zajedno s

[165] Popisi otpu□tenih nedostaju.
[166] Okrugli pe□at: ODJEL ZA□TITE NARODA ZA HRVATSKU POVJERENI□TVA ZA NARODNU OBRANU NKOJ (petokraka zvijezda) III. ODSJEK.
[167] Jakov Bla□evi□

njima i □ene, □to ima za posljedicu slu□ajeve nemorala. Takodjer je nepravilno, □to se zajedno nalaze, kako te□ki zlo□inci, tako i oni manji, koji su sudjeni na eventualno godinu dana prisilnog rada. Tim logorom rukovodi upravni odjel okru□nog narodnog odbora Vara□din. Nakon vidjenih nepravilnosti usmeno i pismeno javili smo okru□nom narodnom odboru, da ispravi te gre□ke.

Kod pregleda zatvora OZN-e u Zlataru takodjer se primjetilo nepravilnosti. Sam zatvor vrlo je lo□e uredjen, zatvorenici spavaju na raznim sanducima, koji su nabacani u te prostorije, te izgledaju kao slagali□te praznih i nepotrebnih sanduka. Upozorio sam □efa kotarskog opunomo□stva, da odmah isprazni sanduke iz tih prostorija, te da naprave pri□e, na kojima □e zatvorenici spavati.

Sam postupak u zatvorima, a i logorima je pravilan i ne dogadja se slu□ajeva maltretiranja.

Smrt fa□izmu □Sloboda narodu !

M. P.[168]

JAVNI TU□ILAC:
Jo□a Kolar [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 421, 5/117.

[168] Okrugli pe□at: Javni tu□ilac Vara□dinskog okruga □Vara□din.

86.

1945., kolovoz 23.
Slavonski Brod

Upravni odjel Okru□nog NO Slavonski Brod izvje□□uje Upravni odjel Gradskog NO Vinkovci o obustavi protjerivanja Nijemaca/folksdoj□era do daljnjeg nare□enja i nala□e njihovo upu□ivanje u logore Valpovo i Krndija

---

OKRU□NI NO. SL. BROD
Upravni odjel
Broj: Pov. 131-II-1945.
Brod, 23. VIII. 1945.
Predmet: Obustava protjerivanja
njemaca.

Gradskom NO-u, upravni odjel

Vinkovci

Oblasni NO. za Slavoniju svojim dopisom od 18. VIII. 1945. br. 163-Pov. 1945. dostavio je slijede□e:

□Odmah po prijemu ovoga naredjenja obustavite svako daljnje protjerivanje njemaca, do daljnjega naredjenja.

One koji su do sada protjerani uputiti u logor Valpovo-Krndiju. Stanove onih koji su protjerani zape□atiti i od sada nedozvoljavati nikome useljenje u te stanove, niti razno□enje njihove imovine.□

Dostavlja se prednje radi znanja.

Smrt fa□izmu - Sloboda narodu!

Pretsjednik:
□ [169] [v.r.]

M.P.[170]

Pro□elnik upravnog odjela:
□ [171] [v.r.]

Izvornik, strojopis
DAO SC Vinkovci, Gradski NO Vinkovci, povjerljivi spisi, 3917/1945.

[169] Potpis ne□itak.
[170] Okrugli pe□at: Brodski okru□ni Narodno oslobodila□ki odbor (u sredini zvijezda petokraka).
[171] Potpis ne□itak.

POVJERENIŠTVO OZN-a
II.HRV.DIVIZIJE KNOJ-e
Broj: [illegible]
31.VIII.1945.g.

ODELENJU ZA[illegible]ŠTITA NARODA ZA HRVATSKU

Od opunomoćeništva naše I.brigade dobili smo izvještaj sledećeg sadržaja:

"Prilikom naše posljednje akcije na neprijateljske snage,koje su se nalazile na sektoru Slunja,uhvatili su naši borci jednog ustašu Obajdin Nikolu iz Slunja.Pomenuti ustaša,prilikom oslobodjenja naše zemlje,zarobljen je negdje u Podravini i tako doprećen u poverenstvo OZN-e za kotar Slunj.Nakon sprovedene istrage,poverenstvo OZN-e za kotar Slunj donijeo je odluku,da toga bandita likvidiraju.

Prema izjavi toga ustaše,o je tada bio sa još deset bandita otpremljen u Zečevu Varoš,a tamosu ih sve desetoricu pobacali u neku duboki bezdan. Nakon što je baen u bezdan,on nije ostao mrtav,nego si je malo stukao obraz i čel i tako nakon što se je osvjestio, uspje se je izvući iz toga bezdaa.U jutro rano,kada je svanjivalo, pobjegao je u šumu i u šumi se j izliječio od onog izudaranja. Iz šume je pisao svojoj curi u Slun,kako se je sve odigralo s njime i kako je živ ostao.Takodjer je cua njemu pisala,i ta pisma su pronadjena,a nalaze se kod poverenstv OZ -e za kotar Slunj.Dalje je ispitivan,dali je još tko s njim upio pobjeći iz te jame,on je odgovorio da nezna,samo da je čuo,kakosu oni ostali u jami jaukali i stenjali,a da je još koji pobjegao z jame,da mu nije poznato."

Ovo Vam se dostavlja radi znanja.

Smrt Fašizmu - Sloboda narodu!

Opunomoćenik-kapetan

[signature]

ODELJENJE ZAŠTITE NARODA (OZNA)
ZA HRVATSKU
[illegible] JUGOSLAVIJE
Br. 1836
2.XI 1945 god.
ZAGREB

[illegible]

vrdi ostalo.

15 IX 45

87.

1945., kolovoz 31.

Izvje□e Opunomo□eni□tva OZN-e Hrvatske divizije KNOJ-a upu□eno OZN-i za Hrvatsku o bacanju □bandita□u jamu kod Slunja

---

OPUNOMO□ENI□TVO OZN-a
I. HRV. DIVIZIJE KNOJ-e
Broj 16
31. VIII. 1945. g.

ODELENJU ZA□TITE NARODA ZA HRVATSKU

Od opunomo□eni□tva na□e I. brigade dobili smo izvje□taj sledе□eg sadr□aja;

□Prilikom na□e poslednje akcije na neprijateljske grupe, koje su se nalazile na sektoru Slunja, uhvatili su na□i borci jednog usta□u Obajdin Nikolu iz Slunja. Pomenuti usta□a, prilikom oslobo□enja na□e zemlje, zarobljen je negdje u Podravini i tako dopra□en u poverenstvo OZN-e za kotar Slunj. Nakon sprovedene istrage, poverenstvo OZN-e za kotar Slunj donijelo je odluku, da toga bandita likvidiraju.

Prema izjavi toga usta□e, on je tada bio sa jo□deset bandita otpremljen u Ze□evu Varo□, a tamo su ih svu desetoricu pobacali u neki duboki bezdan. Nakon □to je ba□en u bezdan, on nije ostao mrtav, nego si je malo stukao obraz i □elo i tako nakon □to se je osvjestio, uspjeo se je izvu□i iz toga bezdana. U jutro rano, kada je svanjivalo, pobjegao je u □umu i u □umi se je izlije□io od onog izudaranja. Iz □ume je pisao svojoj curi u Slunj, kako se je sve odigralo s njime i kako je □v ostao. Takodjer je cura njemu pisala, i ta pisma su pronadjena, a nalaze se kod poverenstva OZN-e za kotar Slunj. Dalje je ispitivan, dali je jo□tko s njim uspio pobje□i iz te jame, on je odgovorio da nezna, samo da je □uo, kako su oni ostali u jami jaukali i stenjali, a da je jo□koji pobjegao iz jame, da mu nije poznato.□

Ovo Vam se dostavlja radi znanja.

Smrt fa□izmu □Sloboda narodu !

Opunomo□enik □kapetan
Franc □ [172] [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 13.1.1.

[172] Ne□itko.

88.

1945., rujan 18.
Zagreb

Izvješ□e Ministarstva pravosu□a FD Hrvatske upu□eno Javnom tu□itelju Hrvatske o radu sudova za za□titu nacionalne □asti Hrvata i Srba

---

Federalna Dr□ava Hrvatska
MINISTARSTVO PRAVOSU□A
Broj: Pov. 485/43
Zagreb, dne 18. rujna 1945.

PREDMET: Pregled rada sudova
za za□titu nacionalne □asti
u Hrvatskoj

JAVNOM TU□IOCU HRVATSKE[173]
□Z A G R E B □

Ovo Ministarstvo izvr□ilo je sre□ivanje podataka o osu□enim licima, kojima su sudili sudovi za za□titu nacionalne □asti Hrvata i Srba u Hrvatskoj. Sre□eni su i podaci o svim vrstama izre□enih kazni, tako da se iz tabelarnog pregleda koji je sa□injen za svaki sud posebno, a onda i za sve sudove zajedno, dobiva op□a slika o rezultatu rada sudova za za□titu nacionalne □asti u Hrvatskoj.

Taj pregled predstavlja pribli□no ta□ne rezultate jer obuhvata gotovo sav rad spomenutih sudova. Podaci se ne mogu smarati kona□nim, jer postoji odre□eni broj slu□ajeva da sudovi nisu dostavili ovom Ministarstvu presude, koje su izrekli, pa se ti slu□ajevi odnosno podaci nisu mogli ni koristiti pri ovom radu, pogotovo □to svi postupci po Odluci o za□titi nacionalne □asti Hrvata i Srba u Hrvaskoj nisu jo□ dovr□eni. Me□utim to mo□e biti najvi□e do 20 % od svih izre□enih presuda, tako da ovaj pregled pretstavlja stvarnu sliku rada sudova za za□titu nacionalne □asti u Hrvatskoj, barem za 80 %.

Rezulat rada sudova za za□titu nacionalne □asi Hrvata i Srba u Hrvatskoj pojedina□no po sudovima izgleda ovako:

I.
SUD ZA ZA□ITU NACIONALNE □ASTI U BJELOVARU.

1.	Ukupni broj izre□enih presuda:	69
	Od toga: a/ osu□uju□ih presuda	57
	b/ oslobaja□ih presuda	12

[173] Jakov Bla□evi□

2. Vrste izre□enih kazni:
   - a/ gubitak nacionalne □asti 54
   - b/ prisilan rad 47
   - c/ potpuna konfiskacija imovine 6
   - d/ djelomi□na konfiskacija imovine 9
   - e/ nov□ana kazna 2
3. Konfiscirana imovina:
   - a/ industrijska poduze□a 5
   - b/ posjedi i druge nekretnine 10
4. Osu□ena lica po njihovom socijalnom polo□aju:
   - a/ industrijalci 2
   - b/ zemljoradnici 8
   - c/ zanatlije 19
   - d/ trgovci 13
   - e/ slobodne profesije 7
   - f/ dr□avni namje□tenici 12
   - g/ ostala zanimanja 8
5. Osu□ena lica po njihovoj narodnosti:
   - a/ Hrvati 68
   - b/ Srbi 1

II.

SUD ZA ZA□TITU NACIONALNE □ASTI U DELNICAMA

1. Ukupni broj izre□enih presuda: 61
   Od toga: a/ osu□uju□ih presuda 46
   - b/ oslobađaju□ih presuda 15
2. Vrste izre□enih kazni:
   - a/ gubitak nacionalne □asti 40
   - b/ prisilan rad 31
   - c/ potpuna konfiskacija imovine 2
   - d/ djelomi□na konfiskacija imovine 9
   - e/ nov□ana kazna
3. Konfiscirana imovina:
   - a/ industrijska poduze□a 9
   - b/ posjedi i druge nekretnine 3
4. Osu□ena lica po njihovom socijalnom polo□aju:
   - a/ industrijalci 6
   - b/ veleposjednici
   - c/ zemljoradnici 6
   - d/ zanatlije 13
   - e/ trgovci 14
   - f/ slobodne profesije 2

	g/ državni namještenici	15
	h/ radnici	1
	i/ ostala zanimanja	4
5.	Osuđena lica po njihovoj narodnosti:	
	a/ Hrvati	50
	b/ Srbi	2

III.

SUD ZA ZAŠTITU NACIONALNE ČASTI U DUBROVNIKU

1.	Ukupni broj izrečenih presuda:	3
	Od toga: a/ osuđujućih presuda	2
	b/ oslobađajućih presuda	1
2.	Vrste izrečenih kazni:	
	a/ gubitak nacionalne časti	2
	b/ prisilan rad	2
	c/ potpuna konfiskacija imovine	2
3.	Konfiscirana imovina:	
	a/ industrijska poduzeća	1
	b/ posjedi i druge nekretnine	1
4.	Osuđena lica po njihovom socijalnom položaju:	
	a/ industrijalci	1
	b/ trgovci	1
	c/ slobodne profesije	1
5.	Osuđena lica po njihovoj narodnosti:	
	a/ Hrvati	3

IV.

SUD ZA ZAŠTITU NACIONALNE ČASTI U GOSPIĆU

1.	Ukupni broj izrečenih presuda:	45
	Od toga: a/ osuđujućih	40
	b/ oslobađajućih	5
2.	Vrste izrečenih kazni:	
	a/ gubitak nacionalne časti	40
	b/ prisilan rad	33
	c/ potpuna konfiskacija imovine	1
	d/ djelomična konfiskacija imovine	3
3.	Konfiscirana imovina:	
	a/ posjedi i druge nekretnine	4
4.	Osuđena lica po njihovom socijalnom položaju:	
	a/ zemljoradnici	13
	b/ zanatlije	3

	c/ trgovci	5
	d/ državni namještenici	8
	e/ ostala zanimanja	16
5.	Osuđena lica po njihovoj narodnosti:	
	a/ Hrvati	35
	b/ Srbi	10

V.

SUD ZA ZAŠTITU NACIONALNE ČASTI U KARLOVCU

1.	Ukupni broj izrečenih presuda:	30
	Od toga: a/ osuđujućih	29
	b/ oslobađajućih	1
2.	Vrste izrečenih kazni:	
	a/ gubitak nacionalne časti	29
	b/ prisilan rad	17
	c/ potpuna konfiskacija imovine	9
	d/ djelomična konfiskacija imovine	3
3.	Konfiscirana imovina:	
	a/ industrijska poduzeća	7
	b/ posjedi i druge nekretnine	3
4.	Osuđena lica po njihovom socijalnom položaju:	
	a/ industrijalci	11
	b/ zemljoradnici	4
	c/ zanatlije	2
	d/ trgovci	2
	e/ slobodne profesije	7
	f/ radnici	2
	g/ ostala zanimanja	2
5.	Osuđena lica po njihovoj narodnosti:	
	a/ Hrvati	27
	b/ Srbi	3

VI.

SUD ZA ZAŠTITU NACIONALNE ČASTI U MAKARSKOJ

1.	Ukupni broj izrečenih presuda:	26
	Od toga: a/ osuđujućih	25
	b/ oslobađajućih	1
2.	Vrste izrečenih kazni:	
	a/ gubitak nacionalne časti	25
	b/ prisilan rad	20
	c/ potpuna konfiskacija imovine	2

	d/ djelomi□na konfiskacija imovine	2
	e/ nov□ana kazna	2
	f/ izgon	2
3.	Konfiscirana imovina:	
	a/ industrijska poduze□a	3
	b/ posjedi i druge nekretnine	5
4.	Osu□ena lica po njihovom socijalnom polo□aju:	
	a/ industrijalci	3
	b/ zemljoradnici	3
	c/ zanatlije	9
	d/ trgovci	6
	e/ slobodne profesije	1
	f/ dr□avni namje□tenici	1
	g/ ostala zanimanja	3
5.	Osu□ena lica po njihovoj narodnosti:	
	a/ Hrvati	26

VII.
SUD ZA ZA□TITU NACIONALNE □ASTI U NOVOJ GRADI□CI

1.	Ukupni broj izre□enih presuda:	46
	Od toga: a/ osu□uju□ih	44
	b/ oslobo□aju□ih	2
2.	Vrste izre□enih kazni:	
	a/ gubitak nacionalne □asti	44
	b/ prisilan rad	33
	c/ potpuna konfiskacija imovine	28
	d/ djelomi□na konfiskacija imovine	7
3.	Konfiscirana imovina:	
	a/ industrijska poduze□a	15
	b/ posjedi i druge nekretnine	11
4.	Osu□ena lica po njihovom socijalnom polo□aju:	
	a/ industrijalci	27
	b/ veleposjednici	1
	c/ zemljoradnici	5
	d/ zanatlije	2
	e/ trgovci	2
	f/ slobodne profesije	5
	g/ dr□avni namje□tenici	3
	h/ ostala zanimanja	1
5.	Osu□ena lica po njihovoj narodnosti:	
	a/ Hrvati	42
	b/ Srbi	3
	c/ Slovenci	1

VIII.

SUD ZA ZA□TITU NACIONALNE □ASTI U OSIJEKU

1.	Ukupni broj izre□enih presuda:	196
	Od toga: a/ osu□uju□ih	194
	b/ oslobađaju□ih	2
2.	Vrste izre□enih kazni:	
	a/ gubitak nacionalne □asti	194
	b/ prisilan rad	172
	c/ potpuna konfiskacija imovine	79
	d/ djelomi□na konfiskacija imovine	9
3.	Konfiscirana imovina:	
	a/ industrijska poduze□a	12
	b/ posjedi i druge nekretnine	38
4.	Osu□ena lica po njihovom socijalnom polo□aju:	
	a/ industrijalci	11
	b/ veleposjednici	12
	c/ zemljoradnici	19
	d/ zanatlije	23
	e/ trgovci	23
	f/ slobodne profesije	47
	g/ dr□avni namje□tenici	42
	h/ radnici	8
	i/ ostala zanimanja	11
5.	Osu□ena lica po njihovoj narodnosti:	
	a/ Hrvati	186
	b/ Srbi	10

IX.

SUD ZA ZA□TITU NACIONALNE □ASTI U PETRINJI

1.	Ukupni broj izre□enih presuda:	10
	Od toga: a/ osu□uju□ih	10
2.	Vrste izre□enih kazni:	
	a/ gubitak nacionalne □asti	10
	b/ prisilan rad	8
	c/ potpuna konfiskacija imovine	6
	d/ izgon	1
3.	Konfiscirana imovina:	
	a/ industrijska poduze□a	3
	b/ posjedi i druge nekretnine	3
4.	Osu□ena lica po njihovom socijalnom polo□aju:	
	a/ industrijalci	3

	b/ zemljoradnici	1
	c/ trgovci	2
	d/ slobodne profesije	1
	e/ državni namještenici	2
	f/ ostala zanimanja	1
5.	Osuđena lica po njihovoj narodnosti:	
	a/ Hrvati	10

X.

SUD ZA ZAŠTITU NACIONALNE ČASTI U SLAVONSKOM BRODU

1.	Ukupni broj izrečenih presuda:	195
	Od toga: a/ osuđujućih	163
	b/ oslobađajućih	32
2.	Vrste izrečenih kazni:	
	a/ gubitak nacionalne časti	151
	b/ prisilan rad	130
	c/ potpuna konfiskacija imovine	32
	d/ djelomična konfiskacija imovine	26
	e/ novčana kazna	10
	f/ izgon	2
3.	Konfiscirana imovina:	
	a/ industrijska poduzeća	14
	b/ posjedi i druge nekretnine	45
4.	Osuđena lica po njihovom socijalnom položaju:	
	a/ industrijalci	7
	b/ veleposjednici	6
	c/ zemljoradnici	53
	d/ zanatlije	36
	e/ trgovci	30
	f/ slobodne profesije	9
	g/ državni namještenici	19
	h/ radnici	12
	i/ ostala zanimanja	23
5.	Osuđena lica po njihovoj narodnosti:	
	a/ Hrvati	193
	b/ Srbi	2

XI.

SUD ZA ZAŠTITU NACIONALNE ČASTI U SPLITU

1.	Ukupni broj izrečenih presuda:	24
	Od toga: a/ osuđujućih	24

2. Vrste izre□enih kazni:
   a/ gubitak nacionalne □asti 24
   b/ prisilan rad 20
   c/ potpuna konfiskacija 18
3. Konfiscirana imovina:
   a/ industrijska poduze□a 4
   b/ posjedi i druge nekretnine 5
4. Osu□ena lica po njihovom socijalnom polo□aju:
   a/ industrijalci 4
   b/ zemljoradnici 1
   c/ zanatlije 8
   d/ trgovci 8
   e/ dr□avni namje□tenici 2
   f/ ostala zanimanja 1
5. Osu□ena lica po njihovoj narodnosti:
   a/ Hrvati 24

XII.
SUD ZA ZA□TITU NACIONALNE □ASTI U SU□AKU

1. Ukupni broj izre□enih presuda: 50
   Od toga: a/ osu□uju□ih 48
   b/ oslobađaju□ih 2
2. Vrste izre□enih kazni:
   a/ gubitak nacionalne □asti 18
   b/ prisilan rad 41
   c/ potpuna konfiskacija 24
   d/ djelomi□na konfiskacija 1
   e/ izgon 2
3. Konfiscirana imovina:
   a/ industrijska poduze□a 8
   b/ posjedi i druge nekretnine 9
4. Osu□ena lica po njihovom socijalnom polo□aju:
   a/ industrijalci 7
   b/ zemljoradnici 2
   c/ zanatlije 7
   d/ trgovci 8
   e/ slobodne profesije 2
   f/ dr□avni namje□tenici 9
   g/ radnici 2
   h/ ostala zanimanja 13
5. Osu□ena lica po njihovoj narodnosti:
   a/ Hrvati 48
   b/ Srbi 2

XIII.

SUD ZA ZA□ITU NACIONALNE □ASTI □IBENIK-ZADAR

1.	Ukupni broj izre□enih presuda:	31
	Od toga: a/ osu□uju□ih	31
2.	Vrste izre□enih kazni:	
	a/ gubitak nacionalne □asti	31
	b/ prisilan rad	29
	c/ potpuna konfiskacija imovine	12
	d/ djelomi□na konfiskacija imovine	5
	e/ nov□ana kazna	2
	f/ izgon	2
3.	Konfiscirana imovina:	
	a/ industrijska poduze□a	1
	b/ posjedi i druge nekretnine	13
4.	Osu□ena lica po njihovom socijalnom polo□aju:	
	a/ industrijalci	2
	b/ zemljoradnici	6
	c/ zanatlije	3
	d/ trgovci	8
	c/ slobodne profesije	5
	f/ dr□avni namje□tenici	1
	g/ radnici	2
	h/ ostala zanimanja	4
5.	Osu□ena lica po njihovoj narodnosti:	
	a/ Hrvati	25
	b/ Srbi	5
	c/ Slovenci	1

XIV.

SUD ZA ZA□ITU NACIONALNE □ASTI U VARA□DINU

1.	Ukupni broj izre□enih presuda:	60
	Od toga: a/ osu□uju□ih	44
	b/ oslobo□aju□ih	16
2.	Vrste izre□enih kazni:	
	a/ gubitak nacionalne □asti	44
	b/ prisilan rad	32
	c/ potpuna konfiskacija imovine	4
	d/ djelomi□na konfiskacija imovine	6
	e/ nov□ana kazna	5
3.	Konfiscirana imovina:	
	a/ industrijska poduze□a	8
	b/ posjedi i druge nekretnine	4

4. Osu□ena lica po njihovom socijalnom polo□aju:
   - a/ industrijalci 7
   - b/ veleposjednici 2
   - c/ zemljoradnici 2
   - d/ zanatlije 10
   - e/ trgovci 4
   - f/ slobodne profesije 12
   - g/ dr□avni namje□tenici 9
   - h/ radnici 1
   - i/ ostala zanimanja 13
5. Osu□ena lica po njihovoj narodnosti:
   - a/ Hrvati 59
   - b/ Srbi 1

XV.
SUD ZA ZA□TITU NACIONALNE □ASTI U VIROVITICI

1. Ukupni broj izre□enih presuda: 68
   Od toga: a/ osu□uju□ih 58
   b/ oslobađaju□ih 10
2. Vrste izre□enih kazni:
   - a/ gubitak nacionalne □asti 56
   - b/ prisilan rad 16
   - c/ potpuna konfiskacija imovine 6
   - d/ djelomi□na konfiskacija imovine 14
   - e/ nov□ana kazna 6
3. Konfiscirana imovina:
   - a/ industrijska poduze□a 5
   - b/ posjedi i druge nekretnine 17
4. Osu□ena lica po njihovom socijalnom polo□aju:
   - a/ industrijalci 2
   - b/ zemljoradnici 29
   - c/ zanatlije 8
   - d/ trgovci 3
   - e/ slobodne profesije 5
   - f/ dr□avni namje□tenici 12
   - g/ radnici 2
   - h/ ostala zanimanja 7
5. Osu□ena lica po njihovoj narodnosti:
   - a/ Hrvati 65
   - b/ Srbi 3

XVI.

SUD ZA ZA□ITU NACIONALNE □ASTI U ZAGREBU

1.	Ukupni broj izre□enih presuda:	169
	Od toga: a/ osu□uju□ih	111
	b/ oslobaaju□ih	58
2.	Vrste izre□enih kazni:	
	a/ gubitak nacionalne □asti	111
	b/ prisilan rad	68
	c/ potpuna konfiskacija imovine	45
	d/ djelomi□na konfiskacija imovine	10
	e/ izgon	5
3.	Konfiscirana imovina:	
	a/ industrijska poduze□a	22
	b/ posjedi i druge nekretnine	18
4.	Osu□ena lica po njihovom socijalnom polo□aju:	
	a/ industrijalci	18
	b/ veleposjednici	1
	c/ zemljoradnici	4
	d/ zanatlije	2
	e/ trgovci	36
	f/ slobodne profesije	38
	g/ dr□avni namje□tenici	36
	h/ radnici	1
	i/ ostala zanimanja	13
5.	Osu□ena lica po njihovoj narodnosti:	
	a/ Hrvati	169

Prema tome svi sudovi za za□titu nacionalne □asti na podru□ju Federalne Hrvatske:

1.	Izrekli su ukupno presuda:	1083
	Od toga:	
	a/osu□uju□ih presuda	926
	b/ oslobaaju□ih presuda	157
2.	Vrste izre□enih kazni:	
	a/ gubitak nacionalne □asti	905
	b/ prisilan rad	699
	c/ potpuna konfiskacija	282
	d/ djelomi□na konfiskacija	112
	e/ nov□ana kazna	25
	f/ izgon 14	
3.	Konfiscirana imovina:	
	a/ industrijska poduze□a	117
	b/ posjedi i druge nekretnine	189

4. Osu□ena lica po njihovom socijalnom polo□aju:

a/ industrijalci	111
b/ veleposjednici	22
c/ zemljoradnici	156
d/ zanatlije	165
e/ trgovci	165
f/ slobodne profesije	142
g/ dr□avni namje□tenici	171
h/ radnici	31
i/ ostala zanimanja	120

5. Osu□ena lica po njihovoj narodnosti:

a/ Hrvati	1039
b/ Srbi	42
c/ Slovenci	2

SMRT FA□IZMU □SLOBODA NARODU !

NA□ELNIK:

M.P.[174] □ [175] [v.r.]

-.-

[Prilog:][176]

Kako je u izvjesnom broju slu□ajeva kod nekih sudova krivi□ni postupak protiv vi□e optu□enih lica dovr□en jednom presudom, o broj izre□enih presuda nije jednak broju opu□enih lica. Za ovaj pregled, a u statisti□ke svrhe bitan je broj opu□enih odnosno osu□enih lica, a ne broj presuda. Stoga je u ovom pregledu naveden ukupan broj izre□enih presuda, ali on u stvari predstavlja ukupan broj optu□enih lica, protiv kojih je krivi□ni postupak dovr□en presudom /bilo osu□uju□om ili oslobađaju□om/, pa je broj izre□enih presuda stvarno manji od broja optu□enih lica u onim slu□ajevima, u kojima je jednom presudom dovr□en krivi□ni posupak protiv vi□e lica.

Najvi□i broj lica odgovarao je za krivi□no djelo po Odluci o za□titi nacionalne □asti Hrvata i Srba u Hrvatskoj pred Sudom za za□titu nacionalne □asti u Osijeku □196, u Sl. Brodu □195, u Zagrebu □169, u Bjelovaru □69, u Virovitici □68, u Delnicama □61, u Vara□dinu □60, u Su□aku □50, u Novoj Gradi□ki □46, u Gospi□u □45, u □ibeniku-Zadru □31, u Karlovcu □30, u Makarskoj □26, u Splitu □24, u Petrinji - 10 i u Dubrovniku □2. Me□utim za okug Dubrovnik ovaj broj □po ovom pregledu □je manji od stvarnog broja lica koja su s podru□ja okruga Dubrovnik odgovarala pred sudom za

[174] Okrugli pe□at: Federalna dr□ava Hrvatska Ministarstvo pravosu□a (u sredini zvijezda petokraka).

[175] Potpis ne□itak.

[176] Prilog, koji je najvjerojatnije izra□en u Javnom tu□iteljstvu Hrvatske, ne nalazi se uz izvornik, ali je sastavni dio kopije dokumenta.

zaštitu nacionalne časti, a to iz razloga što je sud za zaštitu nacionalne časti pripojen sudu za zaštitu nacionalne časti za okrug Biokovo ŠNeretva u Makarskoj pa su stoga lica u području okruga Dubrovnik unijeta, nakon toga, u pregled rada Suda za zaštitu nacionalne časti u Makarskoj.

Kada se ukupni broj lica, koja su na području cijele Federalne Hrvatske odgovarali pred sudovima za zaštitu nacionalne časti, a to je 1083, uporedi pojedinačno s brojem takvih lica, koja su odgovarala pred pojedinim sudom za zaštitu nacionalne časti svakog okruga ponaosob, pa se taj odnos izrazi u postocima, onda se vidi, da je od ukupnog broja lica optuženih na području cijele Federalne Hrvastke, pred sudom za zaštitu nacionalne časti u Osijeku odgovaralo 18,9 %, u Slav. Brodu 18 %, u Zagrebu 15, 60 %, u Bjelovaru 6,37 %, u Virovitici 6,27 %, u Delnicama 5,63 %, u Varaždinu ,54 %, u Sušaku 4,61 %, u Novoj Gradišci 4,24 %, u Gospiću 4,15 %, u Šibeniku ŠZadru 2, 85 %, u Karlovcu 2,77 %, u Makarskoj 2,40 %, u Splitu 2,21 %, u Petrinji 0,92 % i u Dubrovniku 0,27 %.

Odnos između optuženih i oslobođenih lica je slijedeći:

Na području cijele Federalne Hrvatske po Odluci o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj bilo je optuženo ukupno 1083 lica. Od toga je osuđeno 926 lica ili 85,46 %; oslobođeno 157 lica ili 14,48 % /oslobođeno od optužbe 137 ili 12,64 %, a oslobođeno od kazne 20 lica ili 1,84 %.

Najveći broj osuđenih lica imao je Sud za zaštitu nacionalne časti u Osijeku 194 i u Sl. Brodu 163, u Zagrebu 111, u Virovitici 58, u Bjelovaru 57, u Sušaku 56, u Delnicama 46, u Novoj Gradišci 44, u Varaždinu 44, u Gospiću 40, u Šibeniku ŠZadru 31, u Karlovcu 29, u Makarskoj 25, u Splitu 24, u Petrinji 10 i u Dubrovniku 2.

Kada se broj lica koje su osudili pojedini sudovi za zaštiu nacionalne časti uporedi s ukupnim brojem lica, koja su suđena na području cijele Federalne Hrvatske od strane svih sudova za zaštitu nacionalne časti, t.j. s brojem 926, i taj odnos izrazi u postocima, onda proizlazi, da je od ukupnog broja lica, koja su suđena po Odluci o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj, Sud za zaštitu nacionalne časti u Osijeku osudio je 20,95 %; u Sl Brodu 17,69 %; u Zagrebu 11,98 %; u Virovitici 6,26 %; u Bjelovaru 6,15 %; u Sušaku 5,18 %; u Delnicama 4,96 %, u Novoj Gradišci 4,79 %; u Varaždinu 4,75 %; u Gospiću 4,31 %; u Šibeniku ŠZadru 3,34 %; u Karlovcu 3,13 %, u Makarskoj 2,69 %; u Splitu 2,59 %; u Petrinji 1,08 % i u Dubrovniku 0,21 %.

Od ukupnog broja lica oslobođenih od optužbi od strane svih sudova za zaštitu nacionalne časti na području cijele Federalne Hrvatske, t.j. od ukupno 137 lica, pojedini sudovi za zaštitu nacionalne časti imali su slijedeći broj lica oslobođenih od optužbe: Sud za zaštitu nacionalne časti u Zagrebu 44 lica, Sl. Brodu 32, Varaždinu 16, Bjelovaru 12, Virovitici 10, Delnicama 9, Gospiću 5, Novoj Gradišci 2, Osijeku 2, Sušaku 2, Dubrovniku 1, Karlovcu 1, Makarskoj 1 lice, dok Sud u Petrinji, Splitu i Šibeniku nisu imali ni jedno lice oslobođeno od optužbe.

Kada se odnos između ukupnog broja lica oslobođenih od optužbe na području cijele Federalne Hrvatske od strane svih sudova za zaštitu nacionalne časti uporede s brojem lica, koje su pojedini sudovi za zaštitu nacionalne časti oslobodili od optužbe, pa se taj odnos izrazi u postocima, onda se vidi, da je od ukupnog broja lica oslobođenih

od optužbe, Sud za zaštitu nacionalne časti u Zagrebu oslobodio od optužbe 32,11 %; Sl. Brodu 23,35 %; Varaždinu 11,67 %; Bjelovaru 8,77 %; Virovitici 7,29 %; Delnicama 6,56 %; Gospiću 3,64 %; Novoj Gradišci 1,45 %; Osijeku 1,45 %; Sučaku 1,15 %; Karlovcu 0,70 %; Makarskoj 0,70 % i u Dubrovniku 0,70 %.

Broj lica oslobođenih od kazne na području cijele Federalne Hrvatske, t.j. od strane svih sudova za zaštitu nacionalne časti, iznosi ukupno 20 lica. Od toga opada na Sud za zaštitu nacionalne časti u Zagrebu 14 lica, a na Sud u Delnicama 6 lica, dok drugi sudovi takvih slučajeva nisu imali. Kada se odnos između ukupnog broja lica oslobođenih od kazne na području cijele Federalne Hrvatske t.j. 20, uporedi s brojem lica koja su gore navedeni sudovi oslobodili od kazne svaki posebno, pa se to izrazi u postocima, onda se vidi, da se od toga ukupnog broja lica oslobođenih od kazne Sud za zaštitu nacionalne časti u Zagrebu to učinio za 70 %, a Sud u Delnicama za 30 % ukupnog broja lica oslobođenih od kazne.

Kada se za svaki pojedini sud za zaštitu nacionalne časti uporedi broj lica, koji su kod toga suda bili optuženi, s brojem lica, koje je taj sud osudio odnosno oslobodio optužbe ili kazne, pa se taj odnos izrazi u postocima, onda se vidi, da je Sud za zaštitu nacionalne časti u Bjelovaru od 69 lica, koliko je kod toga suda bilo optuženo, osudio 57 lica ili 82,60 %, a oslobodio optužbe 12 lica ili 17,40 %; Sud u Delnicama od 61 optuženo lice osudio je 46 lica ili 75,40 %, oslobodio od optužbe 9 lica ili 14,75 %, a oslobodio od kazne 6 lica ili 9,83 %; u Dubrovniku od 3 optužena lica Sud je optužio 2 lica ili 66,66 %; a oslobodio od optužbe 1 lice ili 33,3 %; Sud u Gospiću od 45 optuženih lica osudio je 40 lica ili 88,88 %, a oslobodio je optužbe 5 lica, ili 11,11 %; Sud u Karlovcu od 30 optuženih lica osudio je 29 lica ili 96,66 %, a oslobodio od optužbe 1 lice ili 3,33 %; Sud u Makarskoj od 26 optuženih lica osudio je 25 lica ili 96,15 %, a oslobodio od optužbe 1 lice ili 3,84 %; Sud u Novoj Gradišci je od 46 optuženih lica osudio 4 lica ili 95,65 %, a oslobodio je optužbe 2 lica ili 4,35 %; Sud u Osijeku od 196 optuženih lica osudio je 194 lica ili 98,97 %, a oslobodio od optužbe 2 lica ili 1,02 %; Sud u Petrinji od 10 optuženih lica osudio je 10 ili 100 %; Sud u Sl. Brodu od 195 optuženih lica osudio je 163 lica ili 83,59 %, a oslobodio od optužbe 32 lica ili 16,41 %; Sud u Splitu od 24 optužena lica osudio je sva 24 lica, što znači 100 %; Sud u Sučaku od 50 optuženih lica osudio je 48 lica ili 96 %, a oslobodio od optužbe 2 lica ili 4 %; Sud u Šibeniku-Zadru od 31 optuženo lice osudio je 31 lice, t.j. 100 %; Sud u Varaždinu od 60 optuženih lica osudio je 44 lica ili 73,33 %, a oslobodio od optužbe 16 lica ili 26,67 %; Sud u Virovitici od 68 optuženih lica osudio je 58 lica ili 85,29 %, a oslobodio je optužbe 10 lica ili 14,70 %; Sud u Zagrebu od 169 optuženih lica osudio je 111 lica ili 65 %, a oslobodio od optužbe 44 lica ili 26 %, a oslobodio od kazne 14 lica ili 8,28 %.

Na konfiskaciju imovine osuđeno je 926 lica, t.j. od ukupnog broja lica osuđenih po Odluci o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj na području cijele Federalne Hrvatske, svega 394 lica, i to 282 lica na potpunu konfiskaciju, a 112 lica na djelomičnu konfiskaciju. Dakle izraženo u postocima od ukupnog broja osuđenih lica kažnjeno je svega konfiskacijom imovine 42,54 %, i to potpunom konfiskacijom 30,45 %, a djelomičnom 12,09 %.

Na području cijele Federalne Hrvatske svi sudovi za zaštitu nacionalne časti ukupno su konfiscirali 117 industrijskih poduzeća i 189 posjeda odnosno drugih nekretnina i

imanja, ili izraženo u postocima industrijska poduzeća tvore 38,23 %, a posjedi i ostala imanja 61,76 % od ukupne konfiscirane imovine.

Svi sudovi za zaštitu nacionalne časti na području Federalne Hrvatske ukupno su izrekli kaznu gubitka nacionalne časti protiv 905 lica, konfiskaciju potpunu protiv 282 lica, a djelomičnu protiv 112 lica; novčana kazna izrečena je protiv 25 lica, a izgon protiv 14 lica. Kada se odnos između ovih izrečenih kazna međusobno uporedi i izrazi u postocima, onda se vidi, da gubitak nacionalne časti pretstavlja 44,41 %, a prisilni rad 34,31 %; potpuna konfiskacija 13,84 %; djelomična konfiskacija 5,49 %; novčana kazna 1,22 %; izgon 0,68 % od ukupno izrečenih vrsti kazne.

Svi sudovi za zaštitu nacionalne časti na području cijele Federalne Hrvatske, kako je već istaknuto, vodili su posupak i taj postupak presudom dovršili protiv svega 1.083 lica. Kada se ta lica svrstaju po njihovom socijalnom položaju, onda se vidi, da je bilo industrijalaca 111 ili 10,24 %; veleposjednika 22 ili 2 %; zemljoradnika 156 ili 14,40 %; zanatlija 165 ili 15,23 %; trgovaca 165 ili 15,23 %; pripadnika slobodnih profesija 142 ili 13,11 %; državnih namještenika 171 ili 15,78 %; radnika 31 ili 2,86 %; ostalih zanimanja 120 ili 11,08 %. Među pripadnicima ostalih zanimanja najveći broj tvore kućanice.

Kada se sva lica, protiv kojih su sudovi za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj vodili postupak i taj postupak dovršili presudom, svrstaju po njihovoj narodnosti, onda se vidi, da je od tih lica bilo Hrvata 1.039 ili 95,93 %; Srba 42 ili 3,86 % te 2 Slovenca ili 0,18 %.

Izvornik i kopija, strojopis
HDA, Zagreb, 421, 5/186

89.

1945., rujan 18.
Slavonski Brod

Okru□ni NO Slavonski Brod, Upravni odjel, Odsjek narodne sigurnosti, izvje□□uje Ministarstvo unutra□njih poslova FD Hrvatske, Odjel kaznenih zavoda Zagreb, o stanju u logorima na podru□ju okruga Slavonski Brod (Radni logor Vinkovci i Sabirni logor Krndija)

OKRU□NI NARODNI ODBOR SLAV. BROD □UPRAVNI ODJEL
Otsjek narodne sigurnosti
Broj: 14666/45-II/5-1945 □686

Slav. Brod dne 18. IX. 1945

Predmet: Izvje□taj o stanju logora
za rujan 1945

MINISTARSTVU UNUTRA□NJIH POSLOVA
F. D. H.
Odjel kaznenih zavoda
Z A G R E B

Na podru□ju Okruga Brod postoje 2 logora, jedan sabirni za Njemce u Krndiji i jedan u Vinkovcima za ka□njenike

Brojno stanje ovih logora:

1. Radni logor Vinkovci
a/ ka□njenika □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ .. 265 osoba
b/ Njemaca repatriraca na radu □ □ □ □ □ .. 124 □

UKUPNO 389 osoba

Do danas otpu□teni po
amnestiji □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ ..... 149 □

OSTAJE BROJNO STANJE
240 osoba

2. Sabirni logor Krndija □ □ □ □ □ □ □ □ .□ □ □ □ . 2552 □

SVEGA BROJNO STANJE OBA LOGORA □ □ □ 2792 osoba

Iskori□tavanje radne snage logora□a:

Radni logor Vinkovci do danas od 6. VII. 1945 iskoristio radnu snagu logora□a na ciglani Bohn.

Ciglana Bohn Vinkovci □□□□□□□□□□□□. 4371 radni dan
Spom Vinkovci □□□□□□□□□□□□□□.... 120 □ □
Elektri□na centrala Vinkovci □□□□□□□□□□.... 60 □ □
Rajkovi□Bo□idar Vinkovci □□□□□□□□□□□... 37 □ □
Bla□etski Vinkovci □□□□□□□□□□□□□.□ 26 □ □
Gradski NO Vinkovci □□□□□□□□□□□□□□ 76 □ □

UKUPNO □□□.. 4690 radnih dana

Nadnice se ra□unaju po 35.- Din sa ko□tom logora □to
Iznosi za 4690 radnih dana po 35.- Din □□□□□□.... 164150.- Din

Na ra□un toga Uprava je logora primila od
Ciglane Bohn sumu od □□□□□□□□□□□□□□□... 20000.- □

OSTAJE POTRA□IVANJE JO□□ □ □ 144150.- Din

SABIRNI LOGOR KRNDIJA

1. Kod 82 seljaka dao je radnu snagu □□□□□□□□□.. 1381 rad. dan
od toga po 10 Din dnevno do 27. VIII. 1945 70 □ □
po 15 □ □ od -□ 38 □ □
po 25 □ □ □ -□ 1240 □ □
po 35 □ □ □ -□ 33 □ □

2. Kod reonskih uprava narodnih dobara 5559 □ □
od toga po 10 Din dnevno do 27. VIII. 1945 1038 rad. dan
po 25 □ □ od -□ 3869 □ □
po 30 □ □ □ -□ 652 □ □

Dano je ukupno radnih dana 6940 rad. dan

□TO IZNOSI UKUPNO SVOTU OD 160090.- Din

na ra□un te svote platili su privatnici svotu od 10535.- □

OSTAJE POTRA□IVANJE LOGORA KRNDIJA 149555.- Din
POTRA□IVANJE LOGORA VINKOVCI 144150.- □

SVE UKUPNO POTRA□IVANJE 293705.- Din

Do dana 27. VIII. 1945 bila je radna nadnica logoraša odredjena sa 10 Din, a od 28. VIII. 1945 dalje, odredjena je radna nadnica ako rade o hrani vlasnika 25 din, a ako rade o hrani logora 35 Din, to iz razloga što nam je cijena hrane za 100% povišena kod DOPHA.

Iz ovoga novca koji logoraši zaradjuju nabavljamo hranu, a moramo i druge stvari, da im nabavimo.

PREHRANA LOGORA

1. Logora Vinkovci

Prehrana logoraša u Vinkovcima je dobra. Dnevno se dijeli prosječno 200 obroka. Za vrijeme od 6. VII. 1945 do danas postignuta je ušteda hrane, a to je nastalo uslijed uvedenog kolektiva, hrane koje su logoraši dobivali od svojih porodica.

2. Logora Krndija

Ishrana logoraša je dobra. Ušteda na hrani nastaje i u ovom logoru uslijed rada logoraša van logora, gdje ih se uvijek nalazi na radu oko 100 osoba. I ovi logoraši dobivaju hranu od svoje rodbine, koja se njima predaje.

Ovaj logor nije sa prehranom osiguran, pa ćemo sa novcem koji logoraši zarade nabaviti potrebnu hranu preko zime i logor sa prehranom osigurati. Kako uprava logora nije mogla do sada sve svoje potraživanje naplatiti, jer rajonske uprave narodnih dobara ne raspolažu sa gotovinom, to nam je otežana nabava hrane, pa ćemo nastojati ubrati sve potraživanje logora i pristupiti osiguranju logora.

Potrebna nam je veća količina hrane 40.000 kg brašna, 16.000 kg graha, krumpira ili kupusa, 2.500 kg masti ili ulja, 2500 kg soli i 30 l sirćeta, dakle najpotrebnije artikle za period od 3 mjeseca.

Potrebno je pristupiti nabavci ogrevnog drva za oba logora.

Logor Krndija brojno je velik, a stambeno pitanje nije riješeno. Kuća imade dosta, ali su sve većinom bez stakla, pa je potrebno za ovaj logor najmanje 300 m^2 stakla, a za logor Vinkovce oko 50 m^2 i za oba logora oko 200 kg kita. Potrebno je nabaviti dasaka oko 25 m^3 i ostalog raznog materijala, što ćemo nabaviti u Djakovu i u Vinkovcima. Peći ćemo sazidati iz cigle.

Za rasvjetu logora Krndija potrebno je odobrenje nabave potrebne žice za električni vod, a sav ostali materijal u logoru imamo, kao motor i dinamo.

ZDRAVSTVENO STANJE.

Zdravstveno stanje je u logorima zadovoljavajuće. Oboljenje je bilo i slučaja zaraznih bolesti i 40 slučaja raznih lakših oboljenja. Vrši se cijepljenje protiv tifusa.

U logoru Vinkovci raspolažemo sa jednim liječnikom a u Krndiji sa 2 liječnika. U logoru Krndiji otvorili smo jednu zdravstvenu stanicu, u koju dolaze stanovnici okolnih sela, te naplaćujemo za pregled takse.

Ovaj logor raspolaže sa raznim obrtnim radionicama, koje takodjer rade za okolna sela, tako da i od istih koristimo prihode.

RAZNO

U Krndiji izgradjujemo tvornicu kudelje, te je ovih dana otpo□ela sa radom, mo□enje kudelje i postavljenje pogonskih zgrada, tako da □emo iz preradjene kudelje preradjivati u u□arskoj logorskoj radionici potreban materijal i iz toga crpsti koristi za potrebe logora.

U samom logoru □e se logora□ima izraditi drvena obu□a, dok je jedini problem odje□a, jer su svoja odijela poderali a drugog nemaju.

DISCIPLINA U LOGORIMA

Disciplina je u logoru Vinkovci zadovoljavaju□a osim par slu□aja neposlu□nosti. U logoru Krndija disciplina je slaba, jer logor nema dovoljnog osiguranja. U ovom logoru bilo je 28 narodnih milicionera koji su bili ve□inom upu□ivani po kazni, tako da su ti milicioneri prosto nasjeli logora□ima naro□ito □enskima, □inili razne prekr□aje vojne discipline, □ivili raskala□eno, ulazili u odnos sa □enama itd. Iz ovih razloga mi smo ovih dana miliciju smenili, iz svakog kotara uputili po 3 najbolja milicionera, tako da je tamo sada milicija u ja□ini od 28 milicionera, na □elu sa jednim vojnikom i pol. delegatom. Ovo smo izvr□ili i iz razloga □to se Krndija nalazi blizu □ume, na udaru bande, pa smo za to uzeli najbolje drugove. Na taj smo na□in rije□ili pitanje osiguranja logora.

U logorima se □ita na□a □tampa.

PROBLEMI

Osiguranje prehrane, odje□e i obu□e logora□a, popravaka stambenih zgrada, nabava raznog materijala, stakla, kita itd. Nabava □ibice za elektri□nu rasvjetu ili potrebne nafte. Nabava potrebnih lijekova za ambulante. Ove □emo probleme posebnim dopisima zamoliti rije□iti, a naslov molimo da nas u na□em nastojanju pomogne, kako bi u cjelosti rije□ili najte□e probleme, jer se zima pribli□uje.

Pred nas se stavlja problem otvaranja □kole u sabirnom logoru Krndija, pa vas molimo da nam dadnete potrebne upute, da li je to sada oportuno ili ne.

Smrt fa□izmu □Sloboda narodu!

M.P.[177] Pro□elnik
Sudarevi□[178] [v.r.]

Izvornik, strojopis
DASB, Okru□ni NO Slavonski Brod 10/15, Op□i spisi po ur. zapisniku 6/14666 iz 1945., Inv. br. 46

[176] Okrugli pe□at (otisak ne□itak).
[177] Slavko.

90.

1945., rujan 21.
Slavonski Brod

Odsjek narodne sigurnosti Okru□nog NO Slavonski Brod dostavlja Gradskom NO-u Upravni odjel Vinkovci uputu o protjerivanju Nijemaca/ folksdoj□era

_____

Prijepis

OKRU□NI NARODNI ODBOR BROD - UPRAVNI ODJEL
Otsjek narodne sigurnosti
Broj: pov. 16-II-1945, dne 21. rujna 1945.

Predmet: Protjerivanje Njemaca.

Gradskom NO-u, Upravni odjel
V i n k o v c i

Ranijim na□im okru□nicama broj Pov. 117 od 8. VIII i Pov. broj 120 od 13. VIII. 1945. obustavljeno je privremeno protjerivanje Njemaca u logor.

Kako su sada me□utim nastale mogu□nosti da se ovome radu mo□e pristupiti, to □e se odmah pristupiti protjerivanju onih njema□kih manjina koje podpadaju pod odluku predsjedni□tva AVNOJ-a od 21. XI. 1944., pridr□avaju□i se okru□nica Ministarstva unutarnjih poslova federalne Hrvatske, broj 1317 od 16. VI. 1945.

Prije protjerivanja nama dostavite spisak svih Njemaca koji se protjerivaju sa sljede□im rubrikama: 1. Prezime ime i o□evo ime, 2. Godina ro□enja, 3. Mjesto, op□ i kotar gdje je ro□en, 4. Mjesto, op□ i kotar gdje sada □ivi, 5. Zanimanje, 6. Dali je mje□ani brak i 8.[179] razlog protjerivanja (to□no navesti).

Kada mi budemo pregledali te spiskove, tada □e mo vam narediti, kada i gdje da ih uputite.

Smrt fa□izmu - sloboda narodu!

Pro□elnik:
M.P.[180] ...[181] [v.r.]

_____

Izvornik, strojopis
DAO SC Vinkovci, Gradski NO Vinkovci, povjerljivi spisi, 153/1945.

[179] Ispravno bi bilo 7.
[180] Okrugli pe□at (otisak ne□itak).
[181] Potpis ne□itak.

91.

1945., rujan 26.
Zagreb

Ministarstvo pravosu□a FD Hrvatske, dostavlja predsjedni□tvima svih okru□nih i kotarskih narodnih sudova tuma□enje Odluke Predsjedni□tva AVNOJ-a od 21. studenoga 1944. o konfiskaciji imovine osoba njema□ke narodnosti i o odnosu prema Austrijancima

---

FEDERALNA DR□AVA HRVATSKA
MINISTARSTVO PRAVOSUDJA
Broj: 7940/45
Zagreb, dne 26. rujna 1945.

PREDMET: Odluka AVNOJ-A o konfiskaciji imovine lica njema□ke narodnosti i austrijski dr□avljani.

PREDSJEDNI□TVIMA SVIH OKRU□NIH I KOTARSKIH NARODNIH SUDOVA!

Povodom pitanja, kako se stanovi□te ima zauzeti u predmetu konfiskacije imovine austrijskih dr□avljana u vezi sa Odlukom AVNOJ-a od 21. studenoga 1944. i Tuma□enjem to□ke 2 □lana 1 te Odluke /objavljenim u Slu□benom listu D.F.J. br. 39 od 8. lipnja 1945./, Predsjedni□tvo Ministarskog savjeta Demokratske federativne Jugoslavije dalo je slijede□e mi□ljenje:

□Austrijski dr□avljani, koji su u□estvovali zajedno sa Nijemcima u okupaciji Jugoslavije, nijesu se ni po □emu razlikovali od Nijemaca. Ono □to je kod pitanja konfiskacije njihove imovine najva□nije, to je □injenica, da su oni za cijelo vrijeme okupacije va□ili kao Nijemci, da su se ne samo potpuno solidarizirali sa njema□kim nedjelima u Jugoslaviji, nego su i sami u njima u□estvovali, smatraju□i se Nijemcima. U Odluci AVNOJ-a od 21. studenoga 1944. odnosno u Tuma□enju, koje je naknadno izdano, usvojen je kao mjerodavan princip deklariranja. Pa kad pod udar spomenute Odluke padaju na□i dr□avljani njema□kog porijekla, □ak i asimilirani Slovenci, Hrvati ili Srbi - ukoliko su se deklarirali za vrijeme rata kao Nijemci - onda utoliko prije te odredbe va□e za Austrijance, koji su se jo□jasnije deklarirali kao Nijemci u□estvuju□i zajedno sa Nijemcima u okupaciji Jugoslavije i va□e□i i postupaju□i za cijelo vrijeme kao Nijemci.

Tomu treba dodati □injenicu, da je tako zvani njema□ki kapital u Jugoslaviji najve□im dijelom u stvari porijeklom iz Austrije i da je isti vjerno slu□io njema□ko-fa□isti□kim pothvatima u razaranju na□e zemlje.

Prema tomu premda je Moskovska deklaracija proklamirala princip uspostavljanja slobodne i nezavisne Austrije, ona je to u□inila svakako uz rezervu, da Austrija

ŠTAB II.JUGOSLOVENSKE ARMIJE
OPERATIVNO ODELENJE
Str.Pov.broj.72.
Dana 1.oktobra 1945 god.

PRETSEDNUŠTVU VLADE FEDERALNE HRVATSKE.

Dostavljamo Vam sedmodnevni izveštaj o akcijama čišćenja terena od ustaša i četnika u vremenu od 22 do 30 septembra 1945 god.

Na sektoru Bjelovara zarobljeno 6,predalo se 2 ustaša;na sektoru Velebita ubijeno 2,zarobljeno 1 ustaša i 3 četnika,predalo se 11 ustaša i 11 četnika;na sektoru M.Kapele ubijen 1 ustaša;na sektoru Karlovca ubijena 2,zarobljena 2 ustaša;na sektoru Dilj planine zarobljena 3 ustaša;na sektoru Ivančice planine ubijen 1,zarobljena 4 ustaša;na sektoru Čazina ubijena 3,zarobljene 10 ustaša,2 zelenaša i 1 špiljar; na sektoru Petrinja zarobljeno 6 ustaša.Do sada u gore označenom vremenu ubijeno,zarobljeno i predalo se 54 ustaša,14 četnika,2 zelenaša i 1 špiljar.

Sigurnost komunikacija i saobraćaja dobra.

SMRT F[illegible]SLOBODA NARODU!

ŠTAB II. JUGOSLOVENSKE ARMIJE OPERATIVNO ODJELJENJE

NAČELNIK ŠTABA
generalmajor
Ljubo Vučković

Broj 153
Zagreb, 2-X

HDA, Zagreb, 279

i njeni državljani ipak podnesu svu odgovornost zbog učestvovanja u ratu na strani Njemačke.

Stoga: Odluku AVNOJ-a od 21. studenoga 1944. treba primjenjivati i na imovinu austrijskih državljana, koji su se za vrijeme rata deklarirali i vladali kao Nijemci, - sa izuzecima, koji su predvidjeni u samoj Odluci odnosno u naknadno izdanom Tumačenju.

S ovim gledištem složilo se je i Javni tužilac Demokratske federativne Jugoslavije[182], pa su u istom smislu izdane upute sa strane Javnog tužioca Hrvatske[183] javnim tužiocima okruga, a sa strane Ministarstva unutrašnjih poslova narodnim odborima.

SMRT FAŠIZMU SLOBODA NARODU!

NAČELNIK:
Dr. A.[184] Goldštajn s. r.

Kopija, strojopis
HDA, Zagreb, 499, I Su 27/45-1

92.

1945., listopad 18.
Zagreb

Pismo Milke Vukelić upućeno Vladimiru Bakariću o represiji i zločinima partizana nakon dolaska u Gospić

Druže Vlado[185],

Uvjerena sam da je ipak najbolje iznijeti moja zapažanja direktno pred Tebe. Naime prošlog mjeseca bila sam u Gospiću po prvi put poslije 1941. godine, gdje sam do tada radila u narodu. Napominjem to s razloga, da Te upozorim da mi je prijeratna politika velikosrpske klike u Gospiću i okolici vrlo dobro poznata na čelu sa velikosrbinom Dukićem, Zecom sa jedne strane i ustaško-frankovačka politika pod rukovodstvom Frkovića[186] kao i rukovodioca bivše HSS-stranke u osobi Murkovića[187] sa kojim smo se mi na terenu sukobljavali.

---

[182] Dr. Jože Vilfan.
[183] Jakov Blažević
[184] Aleksandar.
[185] Dr. Vladimir Bakarić sekretar CK KPH.
[186] Jurica (Juraj), veliki župan i ustaški stožernik u vrijeme NDH.
[187] Ivan, narodni zastupnik HSS-a za kotar Gospić

Svi ovi vodje stvarali su jaz medju narodom Srpskim i Hrvatskim u Liki, po selima su tra□ili svoje pla□enike i izrode.

Eto tako su na primjer velikosrbin Duki□i Zec stvorili oko sebe svoj kadar, koji su za njihove interese ve□1935-36-37 god. palili ku□e Hrvata. Navodim konkretan slu□aj u selu Lipama koje je udaljeno od Gospi□a svega 1 km i pol, gdje je grupa seljaka pravoslavaca iz Lipa palila ku□e i ugro□avali narod spomenutog sela. Toj grupi pripadao je i Paja Keki□, Mirko Keki□, Djuro Keki□iz Gospi□a, Goja Keki□i jo□neki Rabati□ tako□er iz Lipe. Od te biv□e terorisi□ke dru□ine danas se nalazi u Gospi□u Djuro Keki□, Paja Keki□, Rabati□, Goja Keki□□ a osim njih se je povratija i poznati □etnik Jekica Svetozar glavni pobo□nik dr Zeca i kompanije. Ima ih jo□□ Prva □etvorica su se povratila iz ropstva iz Njema□ke, a neki iz □vicarske. Hrvatski □ivalj je uvjerenja da su isti do□li sa izvjesnom misijom u Liku poslati od velikosrpske beogradske □ar□ije, da agitiraju za kralja. Narod nadalje se pita za□to na primjer Paja Keki□ima slobodan ulaz u OZNU u Gospi□u i naravno upire prstom na Hrvate koga treba ubiti, naime teroristi□ki nastupa prema Hrvatima po svojoj staroj metodi□

Za vrijeme moga boravka u Gospi□u htjela sam se pobli□e upoznati sa stavom i gledanjem gospi□kih Hrvata i sela iz najbli□e okolice prema na□oj novoj dr□avi, narodnoj vlasti, vojsci, narodnom sudu □daklen uop□e prema na□em pokretu.

Po tim pitanjima iznijet □u bez glazure svoja opa□anja i mi□ljenje jednog dijela gospi□kog □ivlja, uglavnom hrvatskog koji je o□gosan po svojem protunarodnom radu kao izdajice, banditi itd□

Istina je da su usta□e 41. god. anga□irale velik dio Hrvata u krvavoj raboti, to jest u pokolju Srba. Frkovi□i ostala usta□ka banda gospi□ka nastojala je da pokolji dobiju masovni karakter, to jest da □im vi□e uvuku raje u izvr□enje pokolja nad Srbima. Tako su na primer u mom selu Lipama usta□ki kolja□i iz Gospi□a postavili Lipovljane Hrvate pred gotov □in, to jest da moraju sudjelovati odredjene ve□eri u pokolju Srba. Isti su se opirali da oni ne mogu □initi zlo□ine, no prijetili su im sa smr□u i jedan dio ih tek formalno prisustvovao kod pokolja. Poznat je slu□aj Joje Vukeli□a, koji je pao u nesvjest ne mogav□i u□initi zlo□in, a niti gledati isto. /Isti je iz Lipa./ Bilo je Lipovljana koji su se odazvali toj raboti i to mogu re□i velika ve□ina. Navodim slu□aj Lipa zato da se uo□i da unato□svega □to se Lipa smatraju najkrvavije selo, jedan dio je bio protiv pokolja, ili su bili prisiljeni da sudjeluju kod zlo□ina samo da ih usta□ka banda uzmogne zamo□iti u zlo□in i da ih kompromitira. Eto ni u ovom najte□em slu□aju ne bi mogli re□i da su svi jednako krivi, a pogotovo za ostala sela, pa □ak i za sam Gospi□koji je bio jedno od najja□ih upori□ta i razbojstva. Bilo je u Gospi□u i te kako Hrvata koji su se veselili dolasku na□e Armije, koji su suradjivali i u najmanju ruku simpatizirali sa Pokretom, ali po ulasku na□e Armije u Gospi□na□injena su mnoga ubistva nad nevinim Hrvatima. Po mi□ljenju Hrvata najve□e zlo□ine je u□inio Nikola Tesli□o kome □e jo□kasnije biti rije□, a koji je po narodnom sudu osudjen samo na 10 godina robije, a narod ka□e da bi morao visiti odnosno biti ka□njen kao i svi usta□ki kolja□i. Narod se nadalje pita, za□to je sa strane Partije dozvoljen pokolj nevinih Hrvata, gdje je bilo rukovodstvo Partije da je dozvolilo Tesli□u da ubija na Bjelajskoj imovini bez suda □ene, djevojke, starce koje su njegovi desetari i on iznakazili kopaju□i □rtvama o□i, rezaju□i djevojkama grudi.

Kao o□evica navodim staru drugaricu □imatovi□ku, gradjanku Gospi□a, kojoj su ubili staroga druga, a koji je bio na□□ovjek, dapa□e ima po izjavi iste i sina u partizanima, negdje mislim u Vojvodini kod Narodne obrane. Ista je tra□e□i svoga mu□a u spomenutoj imovini gdje je u□injen zlo□in nailazila na ovakove prizore pokolja i zlo□ina Tesli□eve bande, u kojoj se je nalazio Veljko Keki□i Bo□o Rabati□□ mladi□, koji su umjesto kazne za suradnju u Tesli□evim zlo□inima samo premje□teni po potrebi slu□be na Su□ak ili sli□no.

Istu grupu narod hrvatski optu□uje za nekoliko desetaka nevinih □rtava. Dr□avni odvjetnik Vujnovi□[188] po izjavama ljudi koji su prisutvovali na procesu Tesli□a ka□u da ga je drug Vujnovi□o□to za□ti□ivao i branio i da je ulo□io □albu protiv prevelike kazne. Drugarica □imatovi□ka izjavljuje da se o□ito vidjela simpatija Vujnovi□a prema Tesli□u, □to se je vidjela kada su se sudci povukli da vje□aju o kazni Nikole Tesli□a, kada je dr□avni odvjetnik nudio Nikolu cigaretom i da je stalno sa njim ne□to □aptao. Narod se nadalje pita gdje su komunisti da oni to ne vide.

Nadalje Hrvati osje□aju da se Srbe naveliko svagdje favorizira. Po dr□avnim uredima, kod aprovizacije, svuda imaju prednost Srbi iako je i Hrvat bilo u Pokretu. Ako se na primjer nadju u uredu dvije stranke Srbin i Hrvat, pozdravlja se samo Srbina, sa njime se vode intimni razgovori i □aputanje, dok se u drugu stranku i ne gleda. Nadalje se govori da hrvatski narod nije siguran od ovakovih □etnika u svojoj hrvatskoj dr□avi, te da oni ne vide nikakove budu□nosti za bilo kakovi □ivot. Tu□e se nadalje da su Hrvati bez obzira kako si se odnosio prema pokretu potpuno oplja□kani kako od jugoslavenske Armije, tako i pojedinaca. Plja□kali su svi bez razlike i oficiri i vojnici, uzimali su nakit, novac, bicikle, robu i td. Uzimali su i stoku, kola, orudje. Danas se narod tu□i da Srbi njihovu muku prodaju po sajmovima, da su se nagrnuli i naplja□kali pojedinci, dok su ovi ostali bez i□ega.

□uje se i ovo: Pa □to mi Hrvati mo□emo, u njih je oru□je, ako □to re□e□pojede te no□

□to se ti□e narodnog suda:

Narod /Hrvati/ su uvjerenja da su mnogi nevini osudjeni na smrt, da se nije dovoljno ispitivalo okolnosti, a niti se je saslu□avalo svjedoka, ve□da se je samo na temelju podne□ene tu□be sudilo. Dapa□e je bila uba□ena parola u zatvor, da se ne treba ni braniti, jer je zabadava po□to i tako svi Hrvati imaju da nestanu. U ve□ini slu□ajeva se obrane nisu ni primale ve□se je tu□ilo samo kako je ve□re□eno prema optu□bi. Tako narod prepri□ava kako je glavna svjedokinja /mislim jedna □ena iz Barleta ili Ostrovice/ koja je trebala da posvjedo□i zlo□ine Nikole Tesli□, bila osuje□ena da dodje na raspravu ugro□ena od odbornika svoga sela /Ne znam da li direktno ili indirektno./.

Primjetila sam takodjer podvojenost u Gospi□u. Na jednoj su strani gradjani, a na drugoj partizani. Tko je taj tko gura narod i ne ide se u □rinu.

Daklen, narod tajno □u□ka, javno □uti. Ka□u da ne mogu imati mira dok su zlo□inci tipa Tesli□eva ne kazne.

Da bi ne□to vi□e saznala o li□nosti Tesli□a Nikole intervjuisala sam njegovu susjedu staru Magdu Meduli□ Pored ostalog ista pri□a:

[188] Marko.

Oko jedan sat istog onog dana kada je na[illegible]a vojska u[illegible]ka u Gospi[illegible], Nikola Tesli[illegible]je u[illegible]ao sa svojom desetinom u Gospi[illegible]i do[illegible]ao je i u moju ku[illegible]u. Tra[illegible]o nas je po ku[illegible], a ja sam se sa mojima sakrila u podrum jer me je bilo strah pucanja. Rekao nam je potom da idemo van i dao nas jednom svom desetaru da pazi na nas sa pu[illegible]kom. Potom se Nikola vratio i rekao meni da mu ne[illegible]to spremim za jesti u mojoj ku[illegible], a de[illegible]ko sa pu[illegible]kom je uvijek pazio na mene. Kada sam donijela jednu [illegible]inku, onda su mi rekli da sam [illegible]inku [illegible]id[illegible]la[illegible]a to je moja muka, kroz suze nadodaje stara ... ja nisam nikoga oplja[illegible]kala. Kad su pojeli Nikola je potom oti[illegible]ao dalje zbirati ljude po selu i gradu i nije bilo ni jedne ku[illegible]e gdje nije zbiral Hrvate a mene su sa ostalima zatvorili u Prani[illegible]kinoj kancelariji sa stra[illegible]om. Bilo nas je puno: moja k[illegible]i Jelka Paveli[illegible], Petar Paveli[illegible], Luja Paun, Marica Madjar, Ivo Mraovi[illegible]od Bjelaja dao je potom zatvoriti Anu Sekuli[illegible], Poljaka, odveo je i starog [illegible]matovi[illegible]a, Milu Zup[illegible]a ali ovi posljednji nisu bili sa nama. Daklem nas je 15.storica bilo odvedeno potom u ku[illegible]u Vasine Bjegovi[illegible]a na kolodvoru upravo do moje ku[illegible]e. Vodio nas je Nikola Tesli[illegible] Od nas su potom neki pu[illegible]eni, neki strijeljani po narodnom sudu, ali one druge [illegible]ta je Nikola sakupljao, malo poslije ubiti su po Nikolinoj upravi, a i on je sam tamo i[illegible]ao po izjavama [illegible]ena koje su ga gledale kako se je vra[illegible]ao iz imovine na biciklu zajedno sa Veljkom Keki[illegible]em i ostalima. Koliko ja znam ubio je i curu Budisavljevi[illegible]a iz Podlapca 18 god. staru, Milku [illegible]orak isto curu od 18 godina, Jelenu Jerbi[illegible]curicu od 17 godina, [illegible]matovi[illegible]a [illegible]starca, Mi[illegible]ka [illegible]up[illegible]a. Jelena Jerbi[illegible] je nadjena odrezana nosa i iskopanih o[illegible]ju, odrezanih i isparanih grudi. Dok to pri[illegible]a pla[illegible]e i nastavlja: Rodjenog mi brata ubi[illegible]e [illegible]etnici na Baniji kao partizanskog odbornika. Ostalo mu je sedmero djece meni na brizi i jo[illegible]su me ugro[illegible]avali do su bili tu usta[illegible]e da se brinem za partizansku djecu, a evo sad mi sve oplja[illegible]kale, mu[illegible]a mi ubi[illegible]e samo zato [illegible]to je bio selski starje[illegible]ina, bio je star i nije mogao i[illegible] u [illegible]umu. Tome je kumovao Jovo Obradovi[illegible]i Nikola Tesli[illegible] Jovo mi je nasilno odvodio konja iz [illegible]tale da voza usta[illegible]e. Sina su mi od 15 godina sudili na 15 godina robije ... eto tako se sve to odigralo. Kada sam god oti[illegible]la u ku[illegible]u Nikole Tesli[illegible]a, uvijek sam na[illegible]la 100-tinu [illegible]etnika. On je takoreku[illegible] do[illegible]ekao frontu pred vratima. Bilo mu je milo raditi kao Srbinu sa usta[illegible]ama. Kupovao je janjce, prasce, krave i ostalo i [illegible]vercao se sa usta[illegible]ama i pio sa policijom i on i Sava Obradovi[illegible], koji je ne[illegible]to gimnazije u[illegible]o i Nikola je sve po njegovom radio. Sada je Sava u kotaru. Pa da meni ovaki sudi!!! [illegible]ekala sam partizane kao ozebo sunce, pa vidi kome se je sada dalo pravo. Jelo se je i pilo kod Tesli[illegible]a, svoje je k[illegible]eri zaru[illegible]vao sa usta[illegible]kim oficirima, a kad su se vratile iz partizana govorile su da vi[illegible]e ne[illegible]e nikada u partizane [illegible]partizanske u[illegible] hraniti. Nisu ni trebale do[illegible] da ih usta[illegible]e ubiju, po[illegible]to su se vra[illegible]ale iz partizana. Nikola je suradjivao i sa usta[illegible]ama i [illegible]etnicima. U Gospi[illegible]u van [illegible]ice bio je [illegible]etni[illegible]ki [illegible]tab i u njemu je Nikola Tesli[illegible]bio razvodnik. Zavr[illegible]ava stara Mande: molit [illegible]u vlast da me preseli od ovuda, ne mo[illegible]e se [illegible]ivjeti medju vukovima. Nije bolji ni Djuro Radmanovi[illegible][illegible]Caklar koji je isto danas negdje mislim na gradskom odboru.

Dru[illegible]e Vlado, iznosim mi[illegible]ljenje ove [illegible]ene o Tesli[illegible]u i kumpaniji da bi mogu[illegible]e bio jedan mali prilog da se osvjetli u[illegible]njeni zlo[illegible]in nad Hrvatima u Bjelajskoj imovini.

Jo[illegible]bi jednom napomenula:

O mu[illegible]enjima po na[illegible]im zatvorima se mnogo prepri[illegible]ava u narodu i metoda se izjedna[illegible]uju sa usta[illegible]kima. Evo [illegible]to saznajem: Bilo je slu[illegible]ajeva gdje su u zatvoru

prerezivani vratovi, lomile su se noge, udaranje pu□□anom cijevi pod rebra i kundakom u prsa, batinjanje svakojakim sredstvima, pljuskanje, izbijanje zubi, elektri□na struja, morenje gladju. Ljudi su se nadalje provodili na strati□a iznaka□eni od batina i struje, izbuljenih o□iju i sli□no.

Oprosti dru□e Vlado, dosta je lo□e napisano, ne umijem dobro pisati na ma□inu, a stvar je takove naravi da mi u tome ne mo□e netko iz moje najbli□e okoline pomo□i, a stvar smatram va□nom i □elim da □im prije dobije□ U koliko Te jo□ne□to po tome interesira mo□e□ me na□i u Okru□nom Narodnom odboru □Prosvjetni odjel Zagreb.

Drugarski pozdrav
Lipovska
Mica Vukeli□[89] [v.r.]

Zgb, 18. X. 45.

Izvornik, strojopis,
HDA, Zagreb, 1220, inv. br. 206.

93.

1945., listopad 19.
Zagreb

Izvje□e pomo□nika Javnog tu□itelja Hrvatske, Odjela OZN-e, o stanju u zatvorima OZN-e u Zagrebu

---

JAVNI TU□ILAC HRVATSKE
ODJELJENJE OZN-E
Br. O. □99/45
Zagreb, 19. X 1945.

I Z V J E □T A J

Pomo□nika Javnog Tu□ioca Hrvatske za odjeljenje OZN-e

Od posljednjeg mjese□nog izvje□taja pa do danas mo□e se kazati da je rad odjeljenja OZN-e krenuo naprijed. Sada se u glavnom radi na □i□□enju zatvora t.j. rje□avaju se stari slu□ajevi koji ve□u zatvoru le□e preko predvi□enog roka, a i preko 4-5 mjeseci.

[189] Milka Vukeli□, novinarka □Naprijeda□ i referentica u Prosvjetnom odjelu Okru□nog NOO-a Zagreb.

Koncem prošlog mjeseca održana je konferencija sa organima OZN-e za Hrvatsku i OZN-e za grad Zagreb. Cilj konferencije bio je taj da se organe OZN-e upozna od kolike je danas za nas važnosti upoznavanje i pridržavanje zakona. O tome je pod temom „Borba za zakonitost" održao referat drug Han[190], Javni Tužioc za Zagreb. Poslije referata pročitana su „Privremena uputstva za organe OZN-e" od Javnog Tužioca Jugoslavije, a nakon toga razvila se diskusija.

Iz diskusije vidjelo se je da organi OZN-e nisu bili upoznati i da većina organa OZN-e nije ni pročitala „Privremena uputstva" a kojih su se većtrebali pridržavati. Za vrijeme diskusije vidio se prilično veliki interes kod organa OZN-e. Bilo je postavljeno oko 40 pitanja na koja je bilo odgovoreno.

U prošlom izvještaju naveo sam nekoliko slučajeva batinanja zatvorenika. Sa tom se praksom u glavnom prestalo. Sada su iznikli neki novi slučajevi koji zaslužuju pažnju.

Ranije, još za vrijeme borbe, bilo je uobičajeno tajno hapšenje t.j. takovo hapšenje da se u stvari čovjeka ili onoga koga se želilo hapsiti jednostavno ukrade tako da nestane. Poslije se istraga također vodi tajno. Tih tajnih hapšenja imali smo zadnjih dana nekoliko u Zagrebu. Tako je na primjer uhapšen u Zagrebu neki trgovac Stanić[191], a kada se njegov brat i rodbina došla kod OZN-e interesirati jer su odmah posumljali da je to učinila OZN-a, odbijeni su i rečeno im je da s tim OZN-a nije imala ništa. Sličan slučaj bio je i sa dr. Pandakovićem[192] koji je uhapšen u Ljubljani na traženje OZN-e Hrvatske i za čije je hapšenje znala OZN-a u Ljubljani. Kada se žena dr. Pandakovića interesirala za svoga muža kod OZN-e u Ljubljani rekli su joj da joj je muž uhapšen i otpremljen OZN-i za Hrvatsku. Kada je žena dr. Pandakovića došla u Zagreb i pitala u OZN-i Hrvatske da li može mužu nositi hranu, odbili su je i rekli da se njezin muž kod njih ne nalazi i da ga oni uopće nisu uhapsili.

Na te nepravilnosti skrenuta je pažnja OZN-i Hrvatske a mišljenja sam da bi i sa strane OZN-e za Jugoslaviju trebalo na to skrenuti pažnju, jer neprijatelj nestanak bilo kojeg čovjeka bez obzira da li ga je OZN-a hapsila ili ne, pripisuje OZN-i. Osim toga to se prieći sa dobivenim uputstvima, a i narod na taj način umjesto da stiče povjerenje u OZN-u to povjerenje sve više gubi, što sve ide u prilog neprijatelja koji baš to i žele. Takva tajna hapšenja ne vode danas ničemu nego nam samo štete, a ujedno pokazuju našu slabost.

Iako se rad OZN-e posve svodi u granice zakona opet se dnevno događa pokoja greška sa strana organa OZN-e. Tako je u noći između 3. i 4. o.mj. za vrijeme zabave u hotel Esplanadi i za vrijeme plesa jedan organ Ozne došao po jednu djevojku i htio je uhapsiti. Ona se je odupirala i nije htjela da ode, počela je vikati i već je dala na znanje cijeloj dvorani da je OZN-a hapsi. Organ OZN-e pozvao je stražara i silom je odvukao.

---

[190] Tomislav.

[191] Ante, osuđen od Okružnog suda u Varaždinu (Kps 241/45.) na zabranu obavljanja trgovačke djelatnosti na pet godina, zabranu bilo kakve privredne djelatnosti na jednu godinu, gubitak zvanja tajnika Industrijske komore u Zagrebu, te tri godine gubitka pojedinačnih i građanskih prava.

[192] Rudolf, osuđen od Divizijskog suda u Zagrebu (presuda br. 1135/45.) na jednu godinu lišenja slobode s prisilnim radom, te gubitak građanskih prava na jednu godinu.

Pred nekoliko dana došla su dva organa OZN-e u kuću u kojoj stanuje član našeg Vrhovnog suda dr. Zorić[193]. Kod stanara i kod pazikuće interesirali su se o dr. Zoriću, pitali ih gdje on radi, kakav je, što misle o njemu i t.d.

Eto, ta dva navedena primjera pokazuju nam kakove se krupne greške još uvijek čine. Na te greške upozorili smo odjeljenje OZN-e, a u buduće tražićemo da se počinitelje takovih grešaka kazni.

Početkom ovog mjeseca obišao sam zatvore OZN-e Hrvatske na Trgu N. i zatvore OZN-e za grad Zagreb u Šorovićevoj ulici i na Savskoj cesti.

OZN-a Hrvatske imala je u svojim zatvorima 65 hapšenika od kojih je jedan veći dio smješten u vrlo lošim podrumskim prostorijama, koje su izgrađene za vrijeme dok je u njima Gestapo imao svoje zatvore. Jedan dio zatvorenika smješten je u stambenim prostorijama na 5 i 6 katu iste zgrade. Svi zatvori, osim onih na 5. i. 6. katu nehigijenski su uređeni i izgledaju kao prave robijašnice.

Od ukupnog broja zatvorenika 12. ih je prešlo rok od 3 mjeseca, dvojica čak preko 5 mjeseci. U zatvoru ih je bilo nekoliko, koji uopće nisu bili prešlušani, a nalazili su se već preko mjesec dana zatvoreni.

U zatvoru je bilo i nekoliko zatvorenika, koji su prije dva do tri mjeseca prešlušani, a kasnije ostavljeni i u stvari zaboravljeni. To su u glavnom slučajevi gdje nema dovoljno materijala, a hapšeni su po prijavi ili po sumnji a materijal se tek sada za njih skuplja. To skupljanje materijala gdjekada traje dosta dugo, čak po tri mjeseca pa i više.

Gotovo polovina zatvorenika u OZN-i Hrvatske dopraćena je iz Okružnih odjeljenja OZN-e. To su u glavnom sve slučajevi koja Okružna odjeljenja nisu mogla rješiti zato što nisu raspolagali sa dovoljno materijala za iste. Bojeći se da ih sami puste, kako ne bi učinili grešku, Okružna odjeljenja OZN-e slala su takve predmete OZN-i Hrvatske. Jasno da ni OZN-a Hrvatske nije mogla bez ikakvog materijala da ih riješi. Zato se u glavnom i događalo da su hapšenici u zatvoru čekali po 2-3 mjeseca dok se za njih prikupe podaci.

U zatvorima OZN-e za grad Zagreb stanje je slično, samo što su prostorije nešto bolje. U zatvorima Šorovićeve i Savske ceste nalazi se 235. uhapšenika. Dvojica zatvorenika nalaze se u zatvoru već preko 6. mjeseci, oko 20. ih je već prekoračilo 3. mjeseca. Ni za jedan slučaj nije tražena dozvola za produženje istražnog zatvora. Isto tako do sada Javni Tužioc nije bio obavješten o samim hapšenjima kako je to u »Privremenim uputstvima« predviđeno.

Sve greške i nepravilnosti za sada se još uvijek rješavaju na osnovu ličnog kontakta i uvjeravanja.

Javni Tužioci Okruga koji uz ostali posao vode rad i Odjeljenja OZN-e do sada su vrlo slabo o tom odjeljenju vodili računa. Tek kada bi se pokazala neka greška znali bi o njoj pisati i tražiti savjet.

Iz dosadašnjeg rada Javnih Tužilaca sa Okružnim Odjeljenjima OZN-e vidi se da nije ustvari ništa učinjeno. Imademo na jednoj strani Javne Tužioce, koji su htjeli zajašiti OZN-u. Na primjer Javni Tužioc Okruga Slav. Brod htio je da imade uvid u čitav rad OZN-e, pustao je na slobodu ljude za koje je OZN-a mislila da ih treba suditi i

[193] Milovan, član Vrhovnog suda NR Hrvatske od 1945. do 1953.

t.d. Uopće svojim odnosom prema OZN-i stvorio je nezdravu situaciju radi čega je baš ovih dana i smijenjen. Na drugoj strani osjeća se da Javni Tužioci Okruga uopće nisu imali gotovo nikakvog stvarnog, tijesnijeg kontakta sa Okružnim Odjeljenjima OZN-e. U mjesečnim izvještajima Javni Tužioci Okruga gotovo u opće nisu pisali o radu Odjeljenja OZN-e. Tek kada bi se koja greška ili nepravilan postupak poslije pokazao o tome bi pisali. Inače o stanju u zatvorima o broju uhapšenika, o trajanju istražnog zatvora uopće nisu pisali.

Da bi dobio malo jasniju sliku o radu Odjeljenja OZN-e Javnih Tužioca Okruga napisao sam svima Tužiocima Okruga dopis u kojem sam tražio da opširnije izvještavaju o radu sa OZN-om, da redovno izvještavaju o zatvorima i stanju u njima, o hapšenicima i o trajanju istražnog zatvora i td. Osim toga tražio sam da se izvještaji Odjeljenja OZN-e šalju odvojeno od ostalih izvještaja.

Ovo odjeljenje još uvijek imade najviše posla sa potragama za ljudima, koje je OZN-a hapsila a sada im se svaki trag zameo. Do sada je taj posao obavljao odsjek za informacije Ministarstva unutarnjih poslova. Pošto je baš ovih dana taj odsjek rasformiran, svi ti predmeti dolaze k nama, a pošto se u većini slučajeva radi o hapšenju koja je izvršila OZN-a to mi te predmete moramo i preuzimati.

Kao što sam već na početku naglasio najvažniji zadatak jeste sada rasterećivanje zatvora t.j. rješavanje starih slučajeva koji već u zatvorima leže preko 3. mjeseca.

Smrt fašizmu – sloboda narodu !

Pomoćnik J.T.H. za Odjeljenje OZN-e
ppukovnik

Robić Ivo [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 421, kut. 112/ b.b.

94.

1945., listopad 23.
Slavonski Brod

Izvješće Okružne komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod upućeno Zemaljskoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Zagreb o Nijemcima/ folksdojčerima na području Okružnog NO-a Slavonski Brod

---

Okružni NO Brod
Okružna Komisija za utvrđivanje zločina okupatora
i njihovih pomagača.

Broj: 289/45. Sl. Brod 23. X. 1945

Zemaljskoj Komisiji za
utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača.
Z a g r e b

U vezi tamošnje Okružnice od 30 srpnja 1945 g. br. 2816/45[194] a savezno sa tamošnjom pošiljkom od 18.X.1945 broj isti[195] dostavlja se elaborat o zločinačkom i izdajničkom radu njemačke narodne skupine za vrijeme okupacije.

/ /

II.- Danas na okrugu Sl. Brod /kotar Brod, Vinkovci, Đakovo i Županja/ živi ukupno oko 1176 folksdajčera a od toga najviše u gradu Sl. Brodu, gdje ih ima 437.

III.- Pobjeglo je sa teritorije okruga Sl. Brod ukupno 7733. folksdajčera.

Ovamo su uračunati svi oni koji su pobjegli sa navedene teritorije od ljeta 1944 g. pa sve do oslobođenja.

Većina najme folksdajčera iselila se je sa navedene teritorije još ljeti i u jesen 1944 g. a malen broj pobjegao je zadnjih dana sa okupatorom.

Oni koji su iselili u ljeto i u jesen 1944 g. naseljeni su po raznim mjestima u Austriji i u Njemačkoj, dočim je nepoznato boravište onih koji su u zadnjem momentu pobjegli sa okupatorskom vojskom.

IV.- Od onih koji su ostali u zemlji imade ih u logorima 1551, a na slobodi 1145.-

Oni koji su ostali na slobodi, ostavljeni su sa razloga jer se ili uopće nisu upisali u »kulturbund« ili su se upisali pod pritiskom, pa su se kasnije sami ispisali ili su radi neaktivnosti bili isključeni, bilo što su bili povezani u mješovitim brakovima sa našim elementom, bilo što su pojedini bliži članovi obitelji bili aktivni borci i suradnici NOV

[194] Usp. HDA, Zagreb, 306, GUZ 4218/45.
[195] Usp. HDA, Zagreb, 306, GUZ 4565/45.

i NOP, bilo što su kao profesionalni radnici pridržani, a nisu se ogrešili o čast narodnoga naroda.-

V.- Prema prispjelim podacima područnih Komisija može se utvrditi da imade 61. lice utvrđeno kao ratni zločinci i narodni neprijatelji.-

U rukama vlasti nalazi iz se 6, u bjegstvu 7, a ostalo nepoznatog boravišta.

VI.- Pred sud je izvedeno njih 10. od kojih je jedan streljan, 6. ih je osuđeno na prisilni rad, 1. na gubitak nacionalne časti, a za dvojicu osuda još nije donešena.

Ovo je sastavljeno prema podacima prispjelim od područnih Komisija.

/□ /

Napominje se da je ova Komisija pri sastavljanju ovoga elaborata imala mnogo poteškoća naročito uslijed toga što pojedine područne Komisije nisu dostavile na vrijeme izvještaj unatoč toga što su više puta požurivane, te sada u kratkom roku nije moguće dati jedan opširniji elaborat.

Tako je na pr. Komisija u Čakovu dostavila izvještaj tek 18. X. 45 god. a navedeni izvještaj je svakako važan jer se na području Čakova nalazio znatan broj folksdajčera te bi izvještaj bez stanja u Čakovu bio nepotpun.

S toga se naslov umoljava da ovaj izvještaj primi do znanja.-

Ujedno se priklapaju izvještaji pojedinih područnih Komisija iz kojih se mogu donekle vidjeti neki statistički podaci u pogledu sudjelovanja folksdajčera u okupatorskim vojničkim i drugim formacijama.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU

M.P.[196] Za Okružnu komisiju
Tajnik
□ [197] [v.r.]

Prilozi[198]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 306 GUZ 4461/45, kut. 68

[196] Okrugli pečat: Komisija za utvrdjivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Okružni NOO Slav. Brod (u sredini grb DF Jugoslavije).

[197] Potpis nečitak.

[198] Usp. HDA, Zagreb, 306, GUZ 4218/45., 306, GUZ 4461/45., 306, GUZ 4565/45.

95.

1945., studeni 3.
Petrinja

Iz izvješ□a Javnog tu□itelja Banije o radu vojnog odjela, o stanju u zarobljeni□ko-ka□njeni□kom logoru u Glini

---

JAVNI TU□IOC BANIJE
U Petrinji, dne 3. XI. 1945.
Broj: Pov. 70/45

JAVNOM TU□IOCU HRVATSKE[199]
u
Z A G R E B U

/.../
Vojno odelenje:

Jo□uvjek nisu rje□ene sve molbe za pomilovanja za lica koja su po Vojnom sudu osu□ena na smrt. Rje□eno je do sada svega 12 molbi koje su odbijene.

U samom zatvoru zavladala je epidemija pjegavog tifusa od □ega je umrlo 5 osu□enika. Pod kontrolom lije□nika obavljeno je rasku□ivanje i posve□ena je posebna pa□nja ovom slu□aju, obzirom na to da se radilo o pjegavom tifusu koji je vrlo te□ke prirode.

Stao sam na stanovi□te da sve one osobe koje su vezane sa □pijunaž□om upu□ujemo Vojnom sudu, jer je □pijunaža obi□no vezana uz vojsku, i trebalo bi o tome skrenuti pa□nju Vojnim sudovima kako nam ne bi vra□ali pojedine predmete. Vojni sud Biha□a vratio nam je 15 predmeta i ako je nekoliko njih trebalo ostati kod Vojnog suda.

Vojno ka□njeni□ki logor u Glini nalazi se pod kontrolom civilne vlasti i prilike su se u njemu dosta dobro sredile. Najve□i je nedostatak i pote□ko□a u tome □to nema dovoljno straže, tako da često puta pojedinci samovoljno bježe ku□i nakon □ega se ponovno prisilno vra□aju u logor. Prije dva dana uteklo je 6 ka□njenika. Nemamo podataka da li su pohvatani ponovno. Bivši komandant logora pustio je na svoju ruku nekoliko lica da izdr□avaju kaznu izvan ka□njeni□kog logora pa □ak i svom mjestu i ako su ka□njeni gubitkom slobode. Sporazumno sa Upravom logora ove osobe biti □e povra□ene na izdr□avanje kazne u logor.

Logor kultur-bundovaca sa na□eg okruga je preseljen.

Pri Okru□nom odboru formiran je odbor koji □e voditi brigu o demobilisanim vojnicima. Jo□uvijek na terenu ima u tom pogledu pote□ko□a a nekoji organi vlasti

[199] Jakov Bla□evi□

ne posve□uju tom problemu potrebnu va□nost. Nadamo se da □e i ti nedostaci biti otklonjeni.

Smrt fa□izmu - Sloboda Narodu !

Javni tu□ilac Banije :
M.P.[200] Drezga[201] [v.r]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 421, 5/280

96.

1945., studeni 3.

Iz izvje□□a pomo□nika Javnog tu□itelja Hrvatske o stanju u logorima Valpovo, Orlovnjak i Lepoglava

---

Rihtar Petar
Pomo□nik J.T.H.

PREDMET: Izvje□taj sa slu□benog putovanja

JAVNOM TU□IOCU HRVATSKE[202]
Z a g r e b

O prilikama u Dr□avnom □umskom poduze□u Beli□□e podnio sam odmah nakon dolaska u Osijek, a na osnovu informacija dobivenih od sekeretara Okru□nog odbora Narodne fronte za okrug Osijek druga Ge□e, posebni izvje□taj.

Sa pro□elnikom Upravnog odjela Okru□nog NOO-a Osijek pregledao sam logor Nijemaca u Valpovu. Tamo je smje□teno oko 1800 □ena, djece i staraca. Prilike su u glavnom zadovoljavaju□e. Potrebno je ipak primjetiti da su logora□i u tim barakama dosta natrpani.

Pregedavaju□i letimi□no i na brzinu logorske knjige ustanovio sam da je na osnovu depe□e Ministarstva unutra□njih poslova od 4-X o.g. iz tog logora pu□teno, pored onih koje je bezuvjetno trebalo pustiti i takvih koja se nije smjelo pustiti. Zbog toga sam dao

---

[200] Okrugli pe□at: Javni tu□ilac Banije □Petrinja.
[201] Branko.
[202] Jakov Bla□evi□

pomo□niku za odjeljenje op□eg nadzora Javnog tu□ioca okruga Osijek uputu da se provede revizija otpu□tenih na osnovu ove depe□e, te da se oni koji su o□ito protuzakonito pu□teni, smjesti ponovno u logor. Kod ovog logora vode se pored onih koji se stalno nalaze u logoru, a to su u glavnom starci, □ene i djeca, i onih 1800 Nijemaca koji su zaposleni na radu ve□inom na poljoprivrednim imanjima, koja su pod dr□avnom upravom.

Na podru□ju okruga Osijek postoji i ka□njeni□ki logor u Orlovnjaku. Tu je smje□teno 1400 ka□njenika. Tamo su se doga□ale razne nepravilnosti kao □to je davanje dopusta logora□ima, bjegstvo logora□a, pijan□evanje i sl. Iz tog logora pobjeglo je 20 ka□njenika. Prva komanda logora je smjenjena, a protiv sada□njeg komandanta i intendanta vodi upravni odjel izvide. Radna snaga ka□njenika iskori□tena je svega u 30 %, s razloga, jer nema dovoljno milicije.

Pro□elnik Upravnog odjela izjavio je da u Josipovcu postoji prazan i ure□en logor koji pripada Komandi vojne pozadine i da Ministarstvo unutra□njih poslova javilo Okru□nom NO-u Osijek da je Armija taj logor ustupila na raspolaganje Okru□nom odboru Osijek. Me□utim Komanda osje□kog podru□ja dosad nije predala toga logora navode□i da je od Armijske oblasti nare□eno da se logor ne preda. Pro□elnik Upravnog odjela isti□e da oni namjeravaju u taj logor smjesiti sve Nijemce sposobne za rad koji koji se sada vode kod logora u Valpovu, □ipovcu i Bijelom Manastiru, u kojim logorima ukupno imade 6.000.- Nijemaca.

Pro□elnik Upravnog odjela isti□e da na ovih 6000 logora□a imade svega oko 60 milicionera, □to je obzirom na potrebu zaposlenja logora□a na vi□e mjesta svakako premalen broj.

/□ /

Posjetio sam tako□er Ka□njeni□ki logor u Lepoglavi i interesirao se za uzroke bjegstva 8-orice ka□njenika. Sada□nji upravitelj isti□e da je to bjegstvo bilo omogu□eno stoga □to je za □itav logor bilo odre□eno jedno stra□arsko mjesto, a mogu□nosti izlaza iz logora uslijed njegove velike o□le□enosti bile su velike i mnogostrane. Sada ima logor svega 215 ka□njenika i to prema odluci Ministarstva unutra□njih poslova tamo □e izdr□avati kaznu samo oni osu□enici koji su osu□eni na kaznu prisilnog rada do 5 godina. Nadalje isti□e novi upravitelj da iako imade sada 30 milicionera da pitanje osiguranja logora time nije rje□eno, jer ti milicioneri nisu stalna logorska stra□a pod stalnim nadzorom jednog lica iz uprave logora, nego se oni smjenjuju. Uslijed toga kod njih nema discipline.

Centralni dio logora sav je razoren i tek se sada po□elo ne□to popravljati. Me□u ka□njenicima imade kvalificiranih radnika i postoji mogu□nost obnove ku□nog obrta, ali nema alata. Isto tako i pitanje smje□taja ka□njenika je vrlo te□ko, jer su gotovo sva stakla na prozorima razbijena, centralno grijanje koje je prije postojalo u zgradi tako□er je uni□teno, pa ukoliko se tu ni□ta ne u□ini postoji opasnost novog bje□anja ka□njenika i uslijed takovih prilika.

/□ /

Smrt fa□izmu □sloboda narodu !

Rihtar [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 421, kut. 97/b.b.

97.

1945., studeni 12.
Zagreb

Iz izvješ□a Ministarstva unutarnjih poslova Narodne vlade Hrvatske upu□enog Centralnom komitetu KPH o brojnosti i aktivnosti odmetnika i kri□ara, te o stanju u ka□njeni□kim logorima i kaznionicama u Hrvatskoj

---

NARODNA VLADA HRVATSKE
MINISTARSTVO UNUTRA□NJIH POSLOVA
Br. Pov. 563/45, dana 12. XI. 1945

CENTRALNOM KOMITETU KOMUNISTI□KE PARTIJE HRVATSKE

Dostavlja se u prepisu izvje□taj o radu organa unutra□nje uprave prema stanju na dan 31.X.1945 godine, koje je ovo Ministarstvo podnijelo Saveznom ministarstvu unutra□njih poslova, radi znanja.

Smrt fa□izmu □Sloboda narodu !

Ministar:
M.P.[203] Vicko Krstulovi□[v.r.]

-.-

/□ /
II. STANJE ODMETNIKA:

Na ovda□njem podru□ju brojčane snage svih odmetnika cijeni se na ne□to preko hiljadu. Od toga broja otpada na ustaše približno 700 a na □etnike oko 350. Najve□i broj odmetnika zadr□ava se i djeluje na podru□ju gornje Hrvatske i Slavonije. Premda djelatnost odmetnika nije za podcjenjivanje, ona je u svakom slu□aju manjih razmjera od one koju bi odmetnici, s obzirom na svoje brojno stanje mogli razviti. Njihova napada□ka djelatnost svodi se na upade u nezaštićena sela, na odvođenje aktivista NF ili njihovo maltretiranje ili u najboljem slu□aju, na napade na brojno slabe milicijske patrole, ili usamljene vojnike. Napadnuti, oni umeju da se energi□no brane. Najve□u aktivnost odmetnici razvijaju na podru□ju okruga Slav. Brod, a znatno manju na podru□ju ostalih okruga Slavonije. Na podru□ju pak Dalmacije njihova aktivnost je toliko izuzetna, da se gotovo može zanemariti.

[203] Okrugli pe□at: Federalna Dr□ava Hrvatska Ministarstvo unutra□njih poslova.

Prema skupnim izvje□tajima sa terena □ izgleda da su odmetnici naoru□ani sa lakim pe□adijskim oru□jem, pu□kama i □majserima, izuzetno i sa ponekim mitraljezom. Nedvojbeno je, da se najve□i broj odmetnika regrutirao od biv□ih usta□kih formacija, koji su tu zaostali ma iz bilo kojeg razloga. Neke manje skupine odmetnika, naro□ito na podru□ju okruga Vara□din i Zagreb, sebe nazivaju □Kri□arima□. Oni nose na kapama bijele krstove i njihova napada□ka djelatnost je znatno slabija od one koju razvijaju odmetnici, koji se tim imenom ne nazivaju. Tako na podru□ju kotara Ludbreg i kotara Zlatar dvije manje skupine odmetnika, jedna od prilike 30 ljudi, a druga ne□to slabija uop□e nisu aktivne u vojni□kom smislu. One se zadovoljavaju vi□e sa propagandnom aktivno□□u, ma da ni ova nije znatna. Iz razloga ve□u uvodu ovog izvje□taja naznа□enih nedostaju precizni podaci iz kojih se dru□tvenih redova i iz koje ranije politi□ke opredjeljene grupe se regrutiraju □Kri□ari□, ali po znaku koji nose, po njihovim izjavama, mo□e se srazlogom zaklju□iti, da pripadaju klero-fa□istima i da se regrutiraju u glavnom iz redova biv□eg kri□arskoga dru□tva. Dali i u kojoj mjeri ovi kri□ari i odmetnici uop□e u□ivaju podr□ku naroda ne mo□e se sa sigurno□□u utvrditi. Doma□a reakcionarna propaganda sa njima izgleda da ne ra□una ozbiljno, jer ih gotovo u svojoj □tampi ni ne spominje. Toga su svjesni i sami odmetnici, jer u svojoj propagandi vi□e se [oslanjaju] na pomo□ odnosno intervenciju Engleske i Amerike koja je po njima tobo□e neminovna, nego na svoju vlastitu snagu.

Broj ubijenih, zarobljenih i predanih odmetnika ne mo□e se ni pribli□no odrediti jer su izvje□taji podru□nih organa u tom pogledu neredoviti i nepotpuni. U uni□tavanju odmetnika u□estvuje kako vojska, a tako i odredi Milicije i N.[arodne] Obrane./□ /

/□ /

ODJEL KAZNENIH ZAVODA.

Danom 1. X. t.g. ovo je Ministarstvo preuzelo od Ministarstva pravosudja sve kaznene zavode i od tada po□inje vrhovni nadzor od strane unutra□nje uprave nad vr□enjem kazni u spomenutim zavodima.

U na□oj federalnoj jedinici postoje slijede□i kazneni zavodi za prinudni rad:

1. Ka□njeni□ki logor /zavod/ u St. Gradi□ki,
2. Kaznionica u Lepoglavi,
3. Ka□njeni□ki logor /zavod/ na ciglani Bohn kod Vinkovaca,
4. Ka□njeni□ki logor u Gospi□u
5. □enska kazniona u Po□egi,
6. □enska kazniona u Zagrebu.

U ka□njeni□kom logoru u St. Gradi□ki glavna zgrada potpuno je sa□uvana. Trebalo je samo popraviti prozore i vrata.

Bolnica je na svojem lijevom krilu spaljena i to samo plafoni. Desno krilo bolnice je sa□uvano i upotrebivo.

Zgrada radionica te□ko je stradala. Trebalo bi popraviti temeljne zidove, podignuti □itav krov, ponovno postaviti strojeve, urediti vrata i prozore.

Zgrada u kojima su stanovali upravitelj kaznione i činovnici u potpunosti je izgorjela.

Dve staje, koje se nalaze u zato uredjenom tvrđavskom bedemu nadjene su sačuvane.

Sada se u zavodu nalazi 1.300 kažnjenika i 500 interniranih Nijemaca, a kada se poprave zgrade zavoda može primiti oko 2.000 kažnjenika.

Nepokretna imovina zavoda sastoji se od gore spomenutih nepokretnina i za sada zavod raspolaže sa 70 jutara obradivog /siratnog/ zemljišta, a osim toga uzeto je u zakup na pustari Vojnović 76 jutara obradivog zemljišta. Ukupno dakle 146 jutara obradivog zemljišta.

Industrija zavoda osnovala je tkalačku radionicu sa mogućim zaposlenjem od 50 ljudi, krojačku sa mogućim zapolenjem od 40 ljudi, obućarsku s mogućim zaposlenjem od 40 ljudi i rezbarsku s mogućim zaposlenjem od 80 ljudi, bravarsku, kolarsku, kovačku i potkivačku radionicu s mogućim zaposlenjem od 40 ljudi, knjigovežku sa kuferačkom sa mogućim zaposlenjem od 50 ljudi, tiskaru sa mogućim zaposlenjem od 10 ljudi, urarsku radionicu sa mogućim zaposlenjem od 4 čovjeka.

Za ovoliki broj zaposlenja ljudi zavod ima potrebnog alata i prostorije. Uprava zavoda predvidja uvesti još neke grane u svoju industriju, jer zato ima stručnjaka, a i te bi struke bile u interesu logorske industrije /režije/, ali da se to ostvari trebalo bi odmah pristupiti izgradnji podesnih radionica kako postojećih tako i novih. Uvjeti za ovu obnovu su povoljni, jer zavod ima potrebitu radnu snagu, ciglu, pijesak i nešto gradjevinskog materijala. Ovaj se posao može izvršiti u roku od 4 mjeseci.

KAZNIONICA LEPOGLAVA.

Zgrade te kaznionice teško su oštećene miniranjem od strane Nijemaca i ustaša. Tako je napose uništena nova zgrada kaznionice u svom centralnom dijelu. To je srce zgrade, koje povezuje krila, gdje se nalaze samice. Stakleni krov zgrade je sasvim izlomljen. Vodovi električni i vodovodne cijevi su uništene. Na izvjesnom broju samica i drugih soba potrebni su popravci vrata, prozora, ležaja i t.d. dok je veći broj samica ostao neoštećen.

Stara pak zgrada kaznione djelomično je razorena a djelomično sačuvana, no sačuvana je bila od eksplozija, a i taj dio je dosta miniran.

Bolnica je bila razrušena do temelja, dok su u zgradama gdje su se nalazile kuhinja i praona, radionice i t.d. potrebni popravci.

Gospodarske zgrade zahtjevaju takodjer popravak. U njima nema više nikakovih strojeva ni alata.

Stanje zgrade nakon oslobodjenja bilo je takovo, da se nijesu mogle nikako upoptrebiti za zatočenike. Medjutim započelo se najprije čišćenjem zgrade, a kasnije se pristupilo najnužnijim popravcima. Ali zbog pomanjkanja kredita popravci su bili usmjereni samo na pokrivanje krova, da na zgradama ne nastane daljnje oštećenje. Popravljeno je i nešto prozora i vrata tako da kazniona može primiti samo oko 500 kažnjenika.

Kako je kažnjenički logor Vrana kod Biograda na moru radi malarije koja tamo hara, ukinut, to je odlučeno da se 90 kažnjenika koliko ih sada tamošnji logor ima, prebaci

u Lepoglavu. Osim toga uputiti će se u Lepoglavu oko 400 vojno-sudskih kažnjenika iz vojnog logora u Popovači, jer su nastambe tog logora trošne i neupotrebive za smještaj većeg broja kažnjenika. Tako će ovih dana započeti kazniona u Lepoglavi svojim redovitim radom i za sada će moći primiti tek oko 500 kažnjenika. Predratni kapaciteti od 1100 kažnjenika moći će se postići tek onda, kad budu odobreni potrebiti krediti za rekonstrukciju i adaptaciju porušenih i teško oštećenih djelova zgrade. Kazneni zavod u Lepoglavi posjeduje 150 jutara, 1290 □ hv. oranica, 73 jut. 1165 □ hv. livada, 6 jutara 1513 □ hv. pašnjaka, 15. jutara 458 □ hv. vinograda, 6 jutara 358 □ hv. voćnjaka, 20 jut. 362 □ hv. vrtova i 659 jutara 1067 □ hv. šuma.

U rodnim godinama zemljište odbacuje prosječno 8-10 mtc. pšenice i 20 mtc. kukuruza po jutru. Zemljište je ilovičasto. Ove godine obradjivali su imanje 356 napoličara seljaka iz same okolice Lepoglave, dok će od sada obradjivati to imanje sama uprava kaznione preko svojih kažnjenika. Prije je u kaznioni bio otvoren niz radionica /krojačka, postolarska, tkalačka, stolarska sa rezbarskom, bravarsko-kolarska-kovačka, potkivačka, knjigovežačka sa kuferačkom, tiskara, urarska, korparska, šlimarija, krznarija, remenarija, bačvarija, prodavaona živežnih namirnica/. Obrt je izradjivao ili za svoj račun, u kojem su slučaju nabavka potrebnog materijala išla na teret i iz sredstava privrednih grana, ili na račun drugih /država ili privatnik/ a iz materijala naručioca /narudžbe/.

Tokom rata sve su mašine i alat tih radiona uništeni, a djelom odnešeni od ustaša, a navodno i od seljaka.

Za uspostavu tih radionica bio bi potrebit kredit od nekoliko milijona dinara, a da se osposobe za rad bilo bi potrebno vrijeme od 6 mjeseci.

KAŽNJENIČKI LOGOR NA CIGLANI BOHN KOD VINKOVACA.

Taj je zavod počeo djelovati 5. VII. 1945. a nalazi se na teritoriju ciglane Bohn, koja je oko 2 klm. daleko od željezničke stanice. Zavod je smješten u dvim stanbenim zgradama. Jedna se stanbena zgrada sastoji od 7 stanova i jedne radione. U toj stanbenoj zgradi smješteno je sada 167 kažnjenika od kojih 120 interniranih Nijemaca. Druga stanbena zgrada se sastoji od 2 stana od po jedne sobe i kuhinje te iz jedne štale. U tim je prostorijama smješteno 57 osudjenika. Internirani Nijemci odjeljeni su od ostalih kažnjenika. Više od 324 osudjenika zavod ne može primiti.

Zavod nema nikakovih radiona, a niti nepokretne imovine. Stoga nema mogućnosti da bi se osudjenici upotrebili na obradjivanju zemljišta. U ciglani Bohn radi sada oko 50 osudjenika. Poduzeti su koraci kod Okružnog N.O.-a u Brodu, da se svi kažnjenici i internirani Nijemci zaposle na ciglani.

KAŽNJENIČKI LOGOR □VRANA□KOD BIOGRADA NA MORU.

Kako smo gore već spomenuli taj se zavod odlukom ovog Ministarstva ukida radi toga što se nalazi u malaričnom kraju. Svojim poslovanjem zavod treba prestati 1. studenog 1945 i od toga dana biti će svi kažnjenici, kojih sada ima oko 90, upućeni u kaznionu Lepoglava na daljnje izdržavanje kazne.

Osudjenici bili su zaposleni na državnom poljoprivrednom imanju "Vrana". Bili su smješteni u jednoj zgradi koja je ranije služila kao konjušnica. Zavod nije raspolagao sa nikakvim radionicama, niti je imao vlastite nepokretne imovine.

KAŽNJENIČKI LOGOR /ZAVOD/ U GOSPIĆU.

Logor je smješten u dvije napuštene zgrade, koje se nalaze pod upravom narodnih dobara. U jednoj zgradi koje je visoko prizemlje, smješteni su muškarci, a u drugoj takodjer prizemnici i visokom potkrovlju žene.

Zgrade nisu podesne za smještaj osudjenika, naročito ne teških kriminalaca, jer je vrlo lak dodir sa pučanstvom.

Zavod može primiti najviše 80 osudjenika, a sada ih tamo ima 65.

Zavod nema vlastite nepokretne imovine, a niti raspolaže sa kakvom radionicom. Privremeno kažnjenici obradjuju jedan ral zemlje na kojem je ranije bilo igralište zavoda za popravak maloljetnika i pol rala zemlje, koje je ranije pripadalo predsjedništvu sudbenog stola u Gospiću.

Zavod nema izgleda za daljnji razvitak, jer nema podesnih prostorija, zatim nema ekonomije na koju bi se mogao oslanjati, te konačno nema ni pravog zaposlenja za kažnjenike.

Zavod može postojati samo kao pomoćni logor do jačeg osposobljavanja Lepoglave, a onda bi se mogao ukinuti.

ŽENSKA KAZNIONA U POŽEGI.

Do konca kolovoza 1941 bio je u Požegi zavod za popravak maloljetnika. Taj je zavod tada raspušten a u zgradu je smještena ženska kazniona, koja je do tada bila u Zagrebu u Savskoj cesti.

Ta je kazniona donijela iz Zageba u Požegu i svoj inventar, a radila je do mjeseca rujna 1944 godine. Posjedovala je namještaj /pokućstvo, tkalačke strojeve, tkalačke stanove, i t.d., kuhinjsko posudje, gospodarsko sudje, gospodarsko orudje, kola, plugove, brnjače, motike/, konje, rogato blago i svinje. Tokom rata svega toga je nestalo.

Kapacitet zavoda u mirno doba bio je 200 kažnjenica.

Kazniona ima uz zgradu 16 jutara zemlje te razne radionice, koje su bile smještene u samim zgradama.

Zgrade kaznione ostale su čitave i uporabive. Jedino je razlupano mnogo prozora. Uz to je potrebno riješiti i pitanje inventara.

Za sada ženske kažnjenice smještene su u zavodu u St. Gradiški, i to u jednoj posebnoj zgradi.

Pitanje ponovne uspotrebe tog zavoda doći će u obzir kada se bude pojavio veći broj kažnjenica, koje ne bi imale mjesta u St. Gradiški.

Uz potrebne kredite za nabavku strojeva i materijala radionice zavoda mogle bi se osposobiti za rad u toku od 2 mjeseca.

Zgrada te kaznione je sačuvana i upotrebiva. Jedino trebalo bi izvesti razne popravke na krovu, vratima i prozorima.

Inventar kaznione odnešen je po ustanama u Požegu.

Taj zavod nema, osim jednog vrta, nikakve druge nepokretne imovine, a niti radionica.

Sada upotrebljavaju zgradu OZNA u Zagrebu.

Smatramo da ta kazniona ne dolazi više u obzir kao kazniona zavoda, jer nije pogodna obzirom na način izvršavanje kazni koje mi uvadjamo.

Osim tih kaznenih zavoda postoji oko 7 vojnih logora za prisilni rad, u kojima izdržavaju kaznu 4.257 vojno sudskih kažnjenika. U logoru Splitskog-vojnog područja /Split/ nalazi se 484 kažnjenika, ogulinskom /Gospić- Sušak/ 565, osječkom 1213, bihaćkom /Glina/ 518, bjelovarskom /Mala Pisanica/ 477, zagrebačkom /Popovača/ 1000 kažnjenika. Detaljniji izvještaj nijesmo u stanju dati, jer te logore nijesmo još preuzeli s razloga što se nastambe /barake/ kažnjenika nalaze u očajnom stanju, a nemamo kredita za njihov popravak, a niti za ishranu samih osudjenika. Zatražili smo u svrhu preuzimanja tih logora izvanredni kredit i čim ga dobijemo, bit ćemo u stanju preuzeti te logore od vojnih vlasti i poslati Vam zatražene podatke o tim logorima. No već sada možemo Vas izvjestiti da ti logori nemaju ni pokretne imovine ni radionica.

Osim tih zavoda spadaju pod nadzor unutrašnje uprave i slijedeći zavodi za odgoj djece i popravak maloljetnika:

1. Zavod za odgoj djece Pahinsko kraj Ivanca.

Zavod je osnovan 1925 a u njega su se imala smještati djeca prestupnici do 14 godina starosti, za koje bi starateljski sud u spislu §-26 bivšeg jugoslavenskog kriv. zakona odredio da trebaju ići na prirodno vaspitanje.

Zavod se nalazi u izvanrednom lijepom položaju i zdravom kraju. Smješten je u dvije ovešće zgrade. U jednoj se nalazi učionica, blagovaonica, radiona, ostaonica, kupaona, uprava i stan upravnika, a u drugoj se zgradi nalaze nastanbe za pitomce. Postoje još gospodarske i druge sporedne zgrade.

Sve su zgrade u dobrom stanju i to jedina od ustanova za izdržavanje kazne koja je prigodom oslobodjenja ostala sačuvana u cijelosti i nije pretrpjela nikakvo oštećenje. Zavod ima sav potrebni inventar, a kapacitet zavoda je 60 pitomaca.

K tome zavod posjeduje imanje od ukupno 32 jutra. Imanje obradjuju pitomci, a ranije se o gospodarstvu tog zavoda starala uprava i ekonomat kaznione u Lepoglavi, te je na zavodu uz pitomce obično radilo nekoliko slobodnjaka.

Iz prihoda ovog gospodarstva zavod se može sam financirati.

Pod svaku cijenu treba poraditi na dizanju i proširenju tog zavoda kako bi mu kapacitet postao veći uz stanovitu modernizaciju uzgojnih metoda i iskustvo koje zavod ima do sada sa odgojem mladeži, mogla bi se iz njega stvoriti bez velikih poteškoća jednu uzornu ustanovu.

ZAVOD ZA UZGOJ I POPRAVAKA MALOLJETNIKA U GOSPI□U.

U Gospi□u je ve□ du□e vrijeme prije rata postojao zavod za popravak mladjih maloljetnika.

Za vrijeme okupacije zgrada u kojoj su smje□teni pitomci i uprava zavoda bila je pogodjena avionskom bombom i jedan dio krova i stropa bio je sru□en, ali je zgrada popravljena i osposobljena za uporabu.

Zavod ima toliko inventara, da je za sada osposobljen da primi oko 50 pitomaca.

Uz zavodsku zgradu nalazi se i vrt u veli□ini oko 400 hv. kog obradjuju pitomci. U blizini nalazi se poljoprivredna □kola sa ve□im posjedom, pa postoji mugu□nost, da se maloljetnici mogu upotrebiti na poljoprivrednom radu u toj □koli.

ZAVOD ZA POPRAVLJANJE MALOLJETNIKA U GLINI.

U Glini je postojao zavod za popravak mladjih maloljetnika jo□ od godine 1902. U sije□nju 1944 bio je raspu□ten.

Zavod je posjedovao dobro uredjenu ekonomiju od oko 50 jut. zemlji□ta s potrebnim gospodarskim zgradama. Zatim je imao uredjene radionice i to stolarsku, kroja□ku, mehani□arsku, bravarsku, postolarsku te vrtlariju.

Za vrijeme okupacije zapadno krilo zgrade, jedan mali dio pro□elja dobili su direktni pogodak bombe i potpuno su uni□teni. Krov je sru□en i unutra□njost tako da samo stra□e raspuknuti zidovi. Sru□eni dio zgrade morao bi se ponovno graditi dok bi se isto□no krilo zgrade moglo upotrebiti nakon temeljnog popravka.

Zbog toga zavod ne dolazi u obzir, da bi se za sada mogao upotrebiti.

Ministarstvo prosvete interesiralo se za ove zavode, te je mi□ljenja da li uprava i odgoj odnosno popravak lica u njima smje□tenih prelaze u njihovu nadle□nost. Na□e je pak mi□ljenje da bi tu du□nost mnogo uspje□nije moglo da provede Ministarstvo socijalne politike, jer ono imade za to specijalizirani kadar, a opet za ovakva lica t.j. djecu i mladje maloljetnike nije samo bitno da se uzgojno djeluje na vrijeme dok se nalaze u zavodima, ve□je jo□nu□nije da ih se, dok iz zavoda bivaju otpu□teni, odmah smjeste, prema njihovoj spremi i izu□enom zanatu i na taj na□in omogu□i da postanu korisni □lanovi dr□avne zajednice. Ovu du□nost t.j. potpunu brigu oko istih i u vrijeme dok se nalaze u zavodu i kasnije dok budu otpu□teni, mo□e najuspje□nije da prema svojoj nadle□nosti, povede resor socijalne politike.

Kako je gore izlo□eno kazneni zavodi imadu svoj imetak, te razne radionice. Da bi se isto □to uspje□nije iskoristilo stali smo na principu trgova□kog poslovanja, jer □emo na taj na□in utr□kom proizvoda kako iz poljoprivrednog imanja, tako i onog obrtnih grana, dobiti stanoviti prihod i na taj na□in olaka□ati dr□avni budžet. Da pak uzmognemo pokrenuti rad svih radiona i nabaviti potrebiti inventar za poljoprivredna imanja, a po□to nismo mogli od Zemaljskog Ministarstva financija dobiti izvanredan kredit, to smo zatra□ili od Zemaljske narodne banke zajam u iznosu od 3,000.000 dinara plativ u godinu dana. Na taj □emo na□in pokrenuti rad u kaznenim zavodima i zaposliti prili□an broj osudjenika. Od ostalih osudjenika, sposobnih za rad namjerava se formirati radne

ekipe i prema potrebi upu□ivati ih na potrebne radove. Jer nam je osnovni princip □da se osudjenici svojim radom moraju sami uzdr□avati□ Za godinu 1946 predvidjeno da □e prihod od kaznenih zavoda mo□i polo□iti 36 % visine bud□eta za iste zavode. Vi□e uravnote□enje bud□eta po ovoj partiji nije nam mogu□e posti□i, jer su veliki izdaci predvidjeni za popravak i osposobljavanje samih zgrada i postrojenja, po□to je za vrijeme okupacije nanesena od okupatora i njihovih pomaga□a velika □teta.

Poseban problem je smje□taj i ishrana oko 11000 logorisanih lica njema□kih dr□avljana i onih njema□ke narodnosti. Za sada ih smje□tavamo na posebnim imanjima kako nam to prilike dozvoljavaju. Dakle je stanje na dan 30. X. t.g. slijede□e:

Krndija 3.500 smje□tenih lica
Valpovo 3.806 □ □
□apovac 658 □ □
Zmajevac □Popovac 550 smje□tenih lica[204]
Beli Manastir 1.681 □ □ [205]
Pustara Ov□ara kod Vukovara 400 smje□tenih lica

Koliko prilike dozvoljavaju isti se upotrebljavaju za razne radove i za ove vrijedi princip da se svojim vlastitim radom izdr□avaju. Pote□ko□a je sa starcima i djecom, kojih imade oko 30 %, za sada se ove smje□tava ve□inom u logor u Krndiji, jer isti imade najbolje uslove da ih primi.

Sa danom 25 listopada preuzelo je ovo Ministarstvo od vojnih sudova sve ka□njenike, koji su izdr□avali kaznu u vojnim logorima, a danom 31 istog mjeseca od Ministarstva pravosudja sve zatvore okru□nih i sreskih narodnih sudova. Do danas jo□nijesu stigli izvje□taji o preuzimanju, pak se ne raspola□e iscrpnim podacima. /□ /

Prijepis, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, Vojna komisija, kut. 134.

[204] Prema izvje□□u Vanredne kontrolne komisije za Banat, Novi Sad, od 15. svibnja 1945. upu□enom Predsjednik□tvu Vanredne kontrolne komisije Ministarskog savjeta za Vojvodinu, Novi Sad, o koncentracionim logorima za folksdojc□ere u Vojvodini, u okrugu Somborskom, u Centralnom logoru Zmajevac, nalazilo se 450 logora□a, koji se koriste za razli□ite poljoprivredne, □umske i druge prete□to fizi□ke radove. Usp. AJ, Beograd, 513, XXXIV MP, III-3.

[205] Prema izvje□□u Vanredne kontrolne komisije za Banat, Novi Sad, od 15. svibnja 1945. upu□enom Predsjednik□tvu Vanredne kontrolne komisije Ministarskog savjeta za Vojvodinu, Novi Sad, o koncentracionim logorima za folksdojc□ere u Vojvodini, u okrugu Somborskom, u Centralnom logoru Beli Manastir, nalazilo se 928 logora□a, koji se koriste za razli□ite poljoprivredne, □umske i druge prete□to fizi□ke radove. Usp. AJ, Beograd, 513, XXXIV MP, III-3.

98.

[1945, studeni]

Izvješće Zvonka Brkića, političkog sekretara Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju upućeno Centralnom komitetu KPH o likvidaciji civila iz Slavonskog Šamca, Kruševice, Sikirevaca, Jaruga i Velike Kopanice

---

I Z V J E Š T A J

Na kotaru Andrijevci kao i na susjednom kotaru Čupanja povremeno se kretala i kreće jedna ustaška grupa od oko 15. ljudi (Škicina grupa).[206] Ta grupa na tim kotarevima ne zadržava se stalno, nego iz Bosne povremeno prelazi na područje Slavonije. Ta grupa svojevremeno ubila je dva naša vojnika kod Bošnjaka a kod sela Šitara ranila komandanta brigade i još neke partizane. Osim toga na tom terenu od strane te ili neke druge ustaške grupe ubijeno je još par naših vojnika.

XII. Proleterska brigada vršila je neke pokušaje da očisti teren od te ustaške grupe, ali bez većeg uspjeha, jer akcije te brigade nijesu bile dobro pripremljene ili pak nevojnički provođene, a akcije se znale unapred na pojedine manje čime je otvarana vatra a onda vraćeni juriš i t.d. Štab divizije je u nekoliko navrata prebacivao štabu brigade te neuspjehe /nazivao ga oportunističkim/. Tada je na taj teren poslana izviđačka četa divizije pod kontrolom šefa obavještajnog odsjeka divizije poručnika Šelavice, no niti četa nije postigla nikavog uspjeha. Jedan vojnik iz te čete pobjegao je k ustašama i sa sobom odneo jedan šmajser i puško-mitraljez. Sama četa se prema narodu vrlo drzovito ponašala, te se na nju narod žalio.

Sam štab XII. brigade kao i vojska ponašali su se na terenu prilično umišljeno i bahato, sa organizacijama nisu htjeli surađivati, narodu nisu htjeli pomagati, nego su se odvojili od naroda i od organizacija. Organizacije tražile su pomoći i saradnju vojske ali nisu naišli na puno razumjevanje.

Toliko o stanju na terenu i ranijem držanju vojske. Potrebno je još samo nadodati, da je Škicina ustaška grupa imala jaku podršku u tamošnjim selima i da su snjome sigurno surađivali otpušteni ustaše iz logora, bivše pukе ustaše i drugi njima slični.

Kako sam iz razgovora sa ovdašnjim drugovima mogao saznati, sve to proveo je Krealić[207] na svoju ruku. Štab brigade odriče da je on sa time bio uopće upoznat (što nije vjerovatno). Oni vele da je Krealić dobio od nje poruku da su oportunisti što nisu nikoga od tih ustaša do sada ubili. Tada je Krealić, prema njihovom, otišao u štab III. bataljona i tamo rekao da je zaključeno na sastanku brigadnog komiteta i sa komandantom III. bat. uredio sprovođenje. III. bataljon je shvatio to kao direktivu i bez pogovora izvršio.

---

[206] Riječje o skupini Marka Tomušića Škice. O djelovanju te skupine, usp. Z. Radelić, Križari: gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., Zagreb, 2002., str. 260.-261.

[207] Vjekoslav.

Iz priloženog zapisnika može se vidjeti kako je to izvršeno a k ovome pismu prilaže i izvještaj javnog tužioca u kome je to detaljno iznešeno.Takodjer prilažem ovom pismu i moj kratki izvještaj za svakog pojedinca kako bi vidjeli pod kojim okolnostima je to izvršeno.

Iz svega je jasno da je većina ubijenih ubito na obali Save odakle je jedan ranjen uspio pobjeći (Pavo Kobaš) preplivavši Savu. U vodi nedaleko obale seljaci su pronašli dva leša i krvave tragove, koje su poslije vojnici očistili a leševe gurnuli niz vodu. Ukupno je ubijeno 23 ljudi, od toga 3 žene i 1 mladić od 15. godina.[208] Cijela obitelj Crnolatac ubijena je (dve žene i dva muškarca).

Odvođenje su izvršili vojnici u titovkama ili kokardama, neki su na sebi imali i petokrake zvijezde sa proleterskim oznakama, a neki i odlikovanja. Prepoznati su neki vojnici u Šamcu a jednako i dva kapetana u Strizivojni koji su bili dali hapsiti dva ustaše i jošjednog čovjeka, te poslije ustaše pustili dok je ovaj treći[209] nestao. Isti kapetani su se vratili u noći ustašama i prisilili ih da im prekroji izjave. Neki od vojnika govorili su za sebe, da su krišćani, dok su drugi zaplašene ukućane koji su ih prepoznali uvjeravali, da se onima koje oni odvode neće ništa desiti, jer da oni nisu ustaše. Rodbini otjeranih branili su da prate uhapšene i tjerali ih od obale Save. Neki čabovi čete uvjeravali su rodbinu otjeranih da su isti otjerani u Šupanju ili Vinkovce i time dali znati da se oni stime u vezi.

Danas je javljeno da je Sava izbacila 5 lješeva na obalu. Poslana je komisija da napravi izvještaj.

U svemu ovome naša rukovodstva nisu bila upoznata premda izgleda da su neki drugovi iz seoskih Č . saradjivali sa čabom III. bataljona i davali mu karakteristike za pojedine ljude, naime podatke za otpuštene ustaše.

Svi pobijeni su uglavnom ustaše koji su se više ili manje okaljali se u toku rata a neki su i poslije nastavili saradnju sa banditskim grupama na terenu. Te činjenice poznate su narodu njihovih i okolnih sela. Seljaci u razgovoru ne odriču da su ubijeni zaslužili neku kaznu, ali su uzbuđeni zbog načina na koji je to izvedeno i da su tom prilikom stradali i neke žene i jedan djećak. Uzbuđenje i strah naroda povećani su intenzivnim rovarenjem reakcionarnih elemenata u selima koji iskorištavaju taj slučaj za klevetanje narodne vlasti, K.P. i stvaraju kod masa psihozu nepovjerenja prema vlastima i nesigurnosti, tako da u nekim selima ni jedan muškarac ne spava kod kuće, nego po šumarcima i poljima. U tom stvaranju panike i neraspoloženja među ostalima naročito se ističe neki Idžakovič[210] raniji sudija i član Glavnog odbora Gospodarske Sloge u Zagrebu, kojemu je ubijen brat sa ovom grupom. Isti je ranije dizao uzbunu oko pobitih prilikom napredovanja vojske.

---

[208] Iz Slavonskog Šamca ubijeni su: Stjepan Tomašević, Đuro Blažek, Stjepan Jankovići Đuro Šajn; iz Kruševice: Tomo Garčetić, Pavle Garčetići Ivo Bošnić; iz Sikirevaca: Ivan Vukušić, Olga Cico, Stjepan Pavlović, Stjepan Rakitić, Mato Jarić (u dobi od 15 godina) i Franjo Lulić; iz Jaruga: Mato Brandić, Marijan Idžakovići Andrija Đurićković; iz Velike Kopanice: Mato Matasović. Uz njih su ubijeni Nikola Crnolatac i njegova supruga Šarlota te sin Nikola Crnolatac i njegova supruga. Sa strijeljanja je uspio pobjeći Pavo Kobaš iz Šamca.

[209] Jozo Zrinić

[210] Ispravno bi bilo Idžaković

Opæenito uvjerenje naroda podstreknuto radom neprijateljskih elemenata i uèvrðæeno greškama vojske koje sam gore naveo jeste, da je to djelo izvrðæeno sa znanjem vojnih vlasti i sudjelovanjem nekih pretstavnika politièkih organizacija u glavnom komunista.

Niže Part. organizacije i vojni èlanovi u prvim danima nakon tog sluèaja nisu ispoljili dovoljno snalažljivosti i na pitanju rodbine ubijenih i napadaje reakcionera zauzeli su u glavnom defenzivni stav i zaplitali se u davanju protivurjeèhih izjava iduæi time na ruku reakciji.

O. K. nakon što je saznao za stvar namjeravao je najprije da to prebaci na banditske grupe u šumama, ali kada se to istragom i iskazima svjedoka kompliciralo dana je direktiva da se taj dogaðaj tumaèi kao djelo agenata reakcije, bili kriæara u šumama, bili kojih drugih neprijateljskih elemenata. Ostavljajuæi otvorenu moguænost da se oni mogu nalaziti kao pojedinci u redovima naše vojske u èijem se sastavu nakon oslobo-ðenja nalazi i dosta ustaša kolja-a koji su se kamuflirali pod domobranskim uniformama a koji su zajedno sa ostalom reakcijom nastojali da pred izbore izazivanjem takvih i sliènih incidenata stvore psihozu straha terora i nezadovoljstava i time izazovu eventualno odgaðanje izbora i intervencije. Uz otvaranje tih moguænosti treba energièno odbijati svaki pokušaj reakcije da taj sluèaj veže sa vojskom, politièkim organizacijama i narodnom vlasti, a one koji to pokušavaju napadati kao agente reakcije koji, nije isključeno, možda èak stoje u vezi sa izvršiocima zloèina. Narodne vlasti vode istragu po tom pitanju i svi koji nešto znadu trebaju vlastima pomoæi kod pronalaženja krivaca.

Sadašnji stav je da je to provokacija neke ustaške grupe, koja je htjela omesti izbore izazivanjem nereda. Sve ovo dano je široko kroz mase.

No sve ovo je nedovoljno i nedovoljno ubedljivo, jer se znaju:

1.) Neki vojnici i oficiri koji su u tom uèestvovali, jer su neki èlanovi svojim izjavama potvrdili svoje uèešæe.

2.) Jer narod smatra /barem većina/ da je to uèinila vojska ili neki iz vojske.

Našim objašnjenjima postigli smo samo vremena za eventualno pronalaženje povoljnog izlaza i za donoðenje odluka na temelju daljnjeg posmatranja sadašnjeg stava. Kod toga će biti važno dobiti iskaze dvojice prevjelih koji se sada kriju i prema njihovim iskazima završti istragu i predložti rješenje.

Zvonko[211] [v.r]

Do daljnjeg stvar će ostati ista, a o svim promjenama javljat će se s time da se stvar ne mijenja bez sporazuma sa vama.

– · –

ZAPISNIK

Sastavljen pri Opunomoæstvu OZN-e XII Proleterske brigade dana 14. XI. 1945. u 14,30 èasova. Saslušani polit. komesar Krajaèi[212] Vjekoslav, koji izjavljuje slijedeæe:

[211] Brkiæ

[212] Ispravno bi bilo Kreaæi

Prije toga je imenovani upozoren na davanje neto□nih izjava, □to povla□i za sobom i snosi te□ku odgovornost, na pitanja odgovara :

1. OP□TI PODATCI:

Zovem se Kraja□i□[213] Vjekoslav, rodjen 28. II. 1924. u Banja Luci, op□ina i kotar ista, Hrvat, ne□enjen, svr□io 8 razreda realne gimnazije u Zagrebu, zanimanjem djak, otac Ivan i majka Ana, rodjena Zmailovi□, brat Otmar, oficir u J.A. Miroslav, sekretar P.O.J. i sestra Margareta udata Turkulin, ku□anica, ne posjedujem ni□ta, stupio u NOV 12. VI. 1943.

2. TKO VAM JE DAO DIREKTIVU ZA HAP□ENJE I PO □IJEM NAREDJENJU STE TO RADILI?

Dana 7. XI. ov. g. imali smo sastanak Polit. otsjeka, na kojem nam je prenjeo direktive Polit. kapetan Aleksi□ Risto, instruktor za kadrove XIII. divizije. Nakon zavr□enog sastanka do□ao je komandant brigade □ivkovi□ Milan, koji je imao sastanak sa komandantom XII. Ud. divizije □etnik Gjurom, koji je trajao oko dva sata nasamo. Komandant brigade nam je prenjeo direktive i to: ukida se radno vrijeme, svi oficiri imaju spavati u kasarnama, strogo pripremno stanje u Vukovaru da je bio Luburi□[214], a isto da je vidjen na stanici u Vinkovcima u □inu na□eg kapetana. Patrole treba sastavljati samo od komunista. Svakog onog koji pi□e neprijateljske parole i kida na□e letke na licu mjesta treba ubiti, za bira□ka mjesta gdje se nalaze na□e jedinice odgovarat □emo glavom. Direktivu, koju nismo pisali u notese a niti □e postavljat pitanja za to divizija i armija, a to je slijede□e: da sve one, koji bi mogli ometati i sprije□avati izbore na pametan na□in nestanu. Ne mogu re□i da je on mislio da ih ubijamo, ali ja sam to shvatio kruto, na rastanku, pri prelasku u bataljon ja sam rekao drugu Aleksi□u Risti □ vidjet □e□ kako □e tamo izbori uspjeti i kako □u ja tu bandu o□istiti. Ja sam krenuo u Sl. □amac 8. XI. ov.g. i stigao istog dana oko pola no□i.

[213] Isto.

[214] Vjekoslav (Maks), domobranski general i usta□ki pukovnik.

3. □TO STE RADILI U SL. □AMCU?

Odma tog dana odr□ao sam sastanak sa komandantom bataljona i rekao sam mu da svi oni koji bi mogli omesti izbore tokom no□i imadu nestati, tj. da □e mo ih ubiti.

4. □TO VAM JE NA TO REKAO KOMANDANT?

Komandant Prodanovi□ Stojan nije mi ni□ta rekao a niti pitao tko je izdao naredjenje nego sam ja rekao, da smo imali sastanak u brigadi i da za tu stvar ne□e nitko stavljati pitanje, tj. brigada, divizija a niti armija. Na to je komandant oti□ao do Mihajla Nikoli□a i prikupio podatke odn. samo popise za ljude koje treba hapsiti.

5. ZA KOLIKO STE LJUDI IMALI POPIS OD MIHAJLA

Nakon prve no□i bilo je uhap□eno 11 ljudi, koje je dao Mihajlo, sem jednoga, koji je doveden iz Strizivojne, a za kojega Mihajlo nije dao nikakve podatke. □to se ti□e samog popisa imena nije mi poznato.

6. TKO JE RUKOVODIO HAP□ENJEM? STRELJANJEM I TKO JE IZDAO NAREDJENJE ?

Prvu no□, tj. 8. XI. ja sam hapsio petoricu u □amcu, do□im drugu no□ je imao sve podatke o hap□enicima komandant bataljona Prodanovi□ Stojan. Streljanjem sam rukovodio li□no ja.

7. GDJE STE VR□ILI STRELJANJE I NA KOJI NA□IN ?

Streljanje smo izvr□ili poslije pola no□i na lijevoj obali rijeke Save sa pi□oljima u zatiljak i metnuli ih u □amac i pobacali ih u sredinu Save. Nakon toga u jutro izvr□ili smo pregled obale da se mogu□e ne bi □to primjetilo po danu, ali medjutim nismo ni□ta primjetili.

8. KOLIKO JE SVEGA STRELJANIH OSOBA ?

Prvu no□, tj 8. XI. ubijeno je 11, medju njima i dvije □ene, dok drugu no□ ubijeno je 10 od kojih je bila isto jedna □ena.

9. ZA□TO STE VR□ILI PROVOKACIJU KADA STE I□LI HAPSITI ?

Provokaciju po ku□ama nismo vr□ili, a mo□e se i kazati da to nije bila provokacija ako smo uni□li u ku□u pod

imenom □kri□ara□ To je bila moja □elja da vidim kako □e se pona□ati kada im ka□em da smo kri□ari.

10. TKO JE SVE U□ESTVOVAO U TOM UBISTVU I HAP□ENJU ?

U hap□enju su sudjelovali slijede□i: Krea□i□, Prodanovi□ Stojan, komandant bataljona, Magdi□ Drago, vodnik veze, Vukeli□ Savo komandir, Filkovi□ Pero, komandir, Mati□ Stevo i Mihailo Nikoli□ Za ostale mi nije poznato. Kod ubijanja su isto sudjelovali ovdje navedeni.

11. NA TEMELJU □EGA STE UBIJALI TE LJUDE ?

Prema podatcima koje smo dobili od Mihajla Nikoli□a, koje je on dao komandantu bataljona Prodanovi□ Stojanu na temelju kojih smo streljali. Istrage nismo vr□ili nikakve nad hap□enicima. Hap□enici su dolazili u □tab bataljona vezani u □icu i bili tu□eni samo pojedinci.

12. ZA□TO STE HAPSILI □ENE ?

□ene smo hapsili zato □to su imali veze sa □kri□arima□i davale pomo□u novcu, hrani i sanitetskom materijalu, □to su one priznale kod svoje ku□e kada smo do□li kao kri□ari.

12.[215] TKO JE IZVR□IO HAP□ENJA U SIKIREVCIMA I JARUGA[MA] ?

Dana 9. XI. vr□ili su hap□enja komandant Prodanovi□ Stojan i Mihajlo Nikoli□ Od vojnika nije mi poznato dali je tko bio. Ja sam samo vidio kada su do□li hap□enici iz Sikirevaca i Jaruge i to desetorica, za koje nisam znao imena. Dopratio ih je komandant i Mihajlo Nikoli□ Hap□enici su bili vezani u □icu i obu□eni u civilno odjelo.

13. □TO VAM JE POZNATO O SLU□AJU U KOPANICI ?

Poznato mi je da je dotjeran u □tab bataljona jedan civil, koji je kidao parole i zamazao sliku Tita u Kopanici. Kada je do□ao isti je bio streljan sa ostalima, a tako isto i onaj civil iz Strizivojne, kojeg je uputio komandant brigade, s tim da se stavi samo u pritvor dok ne prodju izbori.

[215] O□ito gre□kom, dva pitanja ozna□ena su kao 12.

14. DALI ZNATE IMENA LJUDI
KOJI SU POBIJENI, NJIHOVU PRO□LOST
I NA TEMELJU □EGA SU HAP□ENI ?

Poznato mi je samo da sam ja hapsio i to u Sl. □amcu. 1. Nikola Crnolatac iz Sl. □amca, usta□ki dojavnik od 1941., sada govorio kako ova vlast ne□e opstati, jer na□i kri□ari □e nas spasiti, jer su oni jedini branioci Hrvata. Dao podatke Mihajlo Vukeli□ 2. Nikola Crnolatac, sin, aktivni usta□ki avijati□ar, oficir, poru□nik isto kao i otac. Za □enu i snahu nemam imena, a o njima samo znadem da su govorile kako je kod njih bio jedan kri□ar iz □kicine grupe i kako su davale matrijal i hranu koju su skupljale po selu. Tako isto i nama su htjele dati novaca i plahte, ali mi nismo primili. 3. Toma□i□ Stipo. Za njega smo dobili podatke od Mihajla, da on je pri□ao da kod njega stanuje jedan komunisti□ki bandit i kako ga mi moramo ubiti. Isto tako nam je rekao da □e tokom sutra□njeg dana od bilje□nika nabaviti dvadeset propusnica sa □tambiljem, jer je on na□ □ovjek. Za ostale podatke neznam, nego ka□em da su svi dobiveni od Mihajla a predati komandantu bataljona.

15. KAKOVU SI DIREKTIVU
PRIMIO OD KOMESARA BRIGADE ?

Od komesara brigade primio sam samo politi□ke direktive po pitanju izbora, a on nije znao □to sam ja uradio. Jedino je bio prisutan komandant ovom razgovoru poslije sastanka.

16. □TA JE PRENIO
KOMANDANT BRIGADE ?

Komandant brigade prenio je samo direktive □to se napomenulo pod to□kom dva, a na□elnik brigade uop□e nije bio prisutan tom sastanku.

17. DA LI JE BIO PRISUTAN
TKO KADA JE KOMANDANT PRENIO
DIREKTIVU KOMANDANTA DIVIZIJE ?

Drug Risto bio je prisutan ali nije ni□ta na to odgovorio, a niti se mje□ao u razgovor.

18. IMA□LI JO□ □TA DA KA□E□ ?

Imam da ka□em, da opozivam svoju izjavu u vezi sa □amcem nego napominjem da su ubijeni na obali Save i gurnuti u vodu, u tok rijeke Save.

Zapisnik mi je pro□itan i sve su moje rije□i ta□no u njega upisane.

Dovr□eno 14. XI. 1945. u
16 sati.

Saslu□ao:
Kapetan Vedri□, s.r.

Saslu□ani:
Kapetan Krea□i□ Vjekoslav s.r.

Za to□nost prepisa jam□i i ovjerava:
Zamjenik opunomo□enika OZN-e XII Ud. divizije
Kapetan Vedri□ Franjo s.r.

–·–

I Z J A V A

Dana 8. XI. do□ao je □lan brigadnog komiteta drug kapetan Kraja□i□[216] u □amac. Odmah me je pozvao i objasnio stvar, da su oni imali 7. XI. sastanak u brigadi kojem je prisustvovao jedan drug iz Armije i dao im direktive, po kima se ima odmah postupati t.j. da se preko □lanova K.P. iz neprijateljskih sela pokupe najgori koji bi djelovali na mase da ne idu na glasanje i da se isti potuku, iste moraju hapsiti samo □lanovi K.P. ili SKOJ-a. Pohapsili smo 8. na 9. XI. 12 iz □amca i Kru□evice. 9. na 10. XI. 10 iz Sikirevaca i Jaruge. Isti su potu□eni ni□e □amca i ba□eni u Savu, gdje je sam Kraja□i□[217] rukovodio i tukao.

Komandant bataljona
Prodanovi□ Stojan v.r.

To□nost prepisa ovjerava
Zamjenik opunomo□enika OZN-e XII. Ud. Divizije
kapetan:
...[218] [v.r]

_____

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, dokumentacija sa oznakom □RARA□

[216] Ispravno bi bilo Krea□i□
[217] Isto.
[218] Potpis ne□itak.

Z A P I S N I K

O saslušanju Matić Stevekx komandira bacaćke čete III.bataljona XI. prol.brigade dana 11.XI.u Opunomoćeništvu OZN.e.XII.prol.brigade u 21 čas.

Imenovani je upozoren na davanje netačnih izjava,koje povlači sa sobom sudsku odgovornost,izjavljuje sljedeće:

1.OPŠTI PODACI ?

Zovem se MATIĆ ĐURĐE STEVO,rodjen 29.XII. 1926 god.u Subotici,zavičajna općina Podvinje kotar Sl Brod,Srbin svršio 4 graz.os. škole, po zanimanju ratar,neženjen,iz siromašne seljačke porodice.

2.ŠTA SI URADIO 8.XI.I GDJE SI BIO ?

Toga dana došao je Kreačić,iz brigade,koji je održao sastanak sa Sl.K.P.i SKOJ.em. i dao direktive samo štabu bataljona,koje mi nisu poznate.Noću toga dana komadant je odredio da idem u selo Kruševicu hapsiti sa Savom Vukelićem.Bregović Ivanom,Filipović Miloradom i desetarom iz mitraljeske čete.

Kada smo došli u selo,odmah smo počeli sa hapšenjem.Uhapsili smo najprije jednoga,i on je pokazivao sve ostale.Imali smo popis za 7 osoba,a samo smo 6 toricu uhapsili.Kada smo ih uhapsili,dotjerali smo ih do štaba bataljona i onda sam javio komadantu da smo ih dotjerali i stavljeni su iza benta štaba bataljona.Kada sam došao u štab bataljona,rekao sam da su oni na mjestu.Dok su se u štabu nalazile još dvije ženske,jedna starije i jedna mladja,i sa njima 3 civila muškarca.Onda je odredio Kreačić i komadant,da se otjeraju do one 6 torice.Tada je Komadant i Kreačić rekao da idemo sa njima ja i Savo Vukelić.Nato su oni uhapsali civila u Sl.Šancu,i pitali ga još za jednoga,ali pošto nije znao,odveden je u štab bataljona.Iz štaba smo krenuli ja Kreačić,Filković Pero, Filipović Milorad,Bregović Ivan,Magdić Drago vodnik veze,i desetar iz mitraljeske čete. Kreačić je naredio da se tjeraju niz savu iz zlinova i da se postreljaju.Kada smo već došli na mjesto utekao nam je jedan civil.

Prvu grupu je streljao Kreačić/trojicu/ iz pištolja.

Drugu grupu streljao sam ja i to /trojicu/

Treću grupu streljao je Filković Pero komandir 5 osoba od toga dvije žena. Nakon toga pobacali smo ih u Savu obućene.Potom smo došli do štaba bataljona gdje komadant naredi da idemo svaki u svoju jedinicu.

3.U KOLIKO JE SATI POČELO STRELJANJE ?

Streljanje je počelo oko 4 sata.

6.DALI TI JE JOŠ ŠTO POZNATO O TOME ?

O tome mi nije više ništa poznato,jedi po prićanju komandira mitraljeske čete,da Kreačić i komadant sami streljali civile i Sikirevaca,no što nemože da tvrdi za koga Dvojica su izašla iz vode,ali sih jenaknad patrola uhvatila i bili su streljani.Dok jedan zakopan pokraj samog štaba u bašći.

99.

1945., prosinac 3.
Bjelovar

Iz izvje□□a Javnog tu□□telja za okrug Bjelovar upu□□enog Javnom tu□□elju Hrvatske o stanju u logorima i zatvorima OZN-e

---

JAVNI TU□IOC OKRUGA
BJELOVAR
Pov. 872
2. XII. 1945.

J A V N O M T U □ I O C U H R V A T S K E[219]
Z A G R E B

I Z V J E □ T A J
od 1. novembra do 1. decembra 1945.

/.../

ZATVORI I LOGORI: ka□njeni□ki logor u Vel. Pisanici u kojem se sada nalazi 933 ka□njenika prire□uje se i za samu zimu, a □to □e biti gotovo najkasnije do 10. ovog mjeseca. U samom logoru vlada dosta primjeran red i □isto□a i nema slu□ajeva te□h obolenja.

Dok u zatvorima kod nas imade ukupno 266 ljudi i to 37 osu□enika koji □ekaju na odluku II Stepenog suda, a 229 su jo□u istra□nom zatvoru odnosno oko 100 ima koji □ekaju na rasprave. U zatvorima kod OZN-e na □itavom okrugu ima oko 20 ljudi.

/.../

Smrt fa□izmu □Sloboda narodu !

M.P.[220] Javni tu□□lac okruga Bjelovar
□ivoder [v.r]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 421, 5/329.

[219] Jakov Bla□evi□
[220] Okrugli pe□at: Javni tu□□oc okruga Bjelovar.

100.

1945., prosinac 9.

Izvješće OZN-e upućeno Centralnom komitetu KPH o ubojstvu svećenika don Eugena Šutrina u Privlaci kod Zadra

---

ODJELJENJE ZAŠTITE NARODA (OZNA)
ZA HRVATSKU
MINISTARSTVA NARODNE OBRANE
FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE
Br. 4993
9. XII. 1945.
ZAGREB

CENTRALNOM KOMITETU K.P. HRVATSKE

Dostavljamo Vam radi znanja slijedeće depeše:

Iz Zadra: Prošle noći odveden je od nepoznate dvojice čupnik iz Privlake, kotar Zadar, Donengen[221] Šutrin, zatim ubijen i lješ̆bačen u more, gdje je jutros pronadjen. Na osnovu indicija utvrdjenih istragom, jednoduš̆nog zahtjeva naroda u Privlaci, uhapšena kao osumnjiš̆enica za organizovanje ubijstva Mata Cintaša, sestra bivšeg čupnika Privlake, koja se sada nalazi na izdržavanju kazne prisilnog rada. 28. XI. 45. br. 687

Istragom po ubojstvu Don Eugena Šutrina iz Privlake, ustanovljeno je da je isto izvršio sekretar Općinskog komiteta Nin. Postoji mogućnost da se po indicijama krivične odgovornosti prebaci na Matacin Stošu, koja je uhapšena, a ovo predlaže Okružni komitet iz političkih razloga. Sa činjenicom je upoznato u sve 12 članova K.P. Vodimo istragu za ustanovljenje inspiratora djela. Javite kakav stav da zauzmemo. 30. XI. 45. br. 739.

Osim činjenice da su ubojstvom popa u Privlaci Don Eugena Šutrina izvršili sekretar Općinskog komiteta Nin, Djani Pavlović i član KK. KP. Pere Šurke, kako smo već izvjestili tokom provedene istrage konstatovano je: djelo je izvršeno iz razloga ličnog nepoznavanja partijske linije u raspoloženju djelomično uslovljenim pogrešnim stavom i postupcima Kotarskog Komiteta Zadar. Momentalni povod za to ubojstvo bila je obljetnica smrti Lole Ribara[222]. U zatvoru Javnog tužioca nalazi se i dalje osumljičena Mata Cintaša, ustaški element, omrznut od naroda zbog svoje ranije

[221] Ispravno bi bilo don Eugen.
[222] Ivo Lola Ribar, član Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije.

saradnje sa okupatorima i ustaš□ama i jo□ uvijek od naroda sa velikom vjerojatno□□u osumnji□ena za ubijstvo, radi njezinih ranijih izjava, koje se sa po□injenim djelom mogu povezati. Donekle postoji mogu□nost da se inscenira povezanost krivi□ne odgovornosti, izvr□ioca □urka sa osumnji□enjem Matacin t.j. kao inspiratora djela. □urko kao izvr□ioc neprijateljske provokacije. Okrivljenje u cjelini izvr□ioca imali bi □etnih i dugotrajnih posljedica po interese partije na okrugu, obzirom da je sam okrivljeni Djani Pavlovi□ poznat kao sekretar Op□ komiteta. Javite nam svoj stav. 7. XII. 1945. 867

Mi□ljenja smo da bi upu□ivanje Pavlovi□a i □urka tom odjeljenju izazvalo kod naroda otvorenu sumnju o njihovom u□e□□u u ubijstvu popa □utrina, ne bi moglo imati korisnog politi□kog efekta kao hap□enje na ovom terenu. U vezi toga predla□emo, da jedan drug iz va□eg odjeljenja odmah sa svim istra□nim materijalom dodje radi dono□enja kona□ne odluke. Molimo da nas po ovom obavjestite.

SMRT FA□IZMU □SLOBODA NARODU !

M.P.[223] S e k r e t a r:
kapetan:
Krsto ...[224] [v.r.]

Izvornik, strojopis,
HDA, Zagreb, 1220, Vojna komisija, 2, izvje□□a OZN-e za 10-12 mj.

[223] Okrugli pe□at: Ministarstvo narodne obrane Federativne Jugoslavije Odjeljenje za□tite naroda za Hrvatsku - OZNA.

[224] Ne□itko.

ŠTAB II.JUGOSLAVENSKE ARMIJE
OPERATIVNO ODJELJENJE
Str.Pov.Br. 151.-
31.decembra 1945 god.

.....

Dostavljamo Vam svakodnevni izvještaj o okoljenu djelovanja terena od ustaša i četnika-ocjenjenom u vremenu od 24.do 31.XII.1945 godine.
Na selektivan:Rupnik zarobljena 2 ustaša;Bjelovara ubijena 4 ustaša;Ivanšice pl.zarobljena 2 ustaša;Karlovca zarobljen 1 ustaša;Ozalja zarobljen 1 ustaša;K.Kostajnice zarobljen 1 ustaša i 1 četnik;Petrinja ubijen 1,zarobljen 1 ustaša;Dos.Novog zarobljen 1 ustaša;Vélebita ubijen 1,zarobljen 1,predala se 2 ustaša;Imotskog ubijena 3,zarobljena 2 ustaša;Sinja ubijena 2 ustaša;Duvna zarobljena 2 ustaša.Svega 27 ustaša i 1 četnik.
Sigurnost komunikacija i saobraćaja dobra.

Smrt fašizmu-sloboda narodu!

ŠTAB II. JUGOSLAVENSKE ARMIJE OPERATIVNO ODJELJENJE

Za.NAČELNIKA ŠTABA
generalmajor:

Dostavljamo:
Generalštabu,
C.K.K.P.H.,
C.Z.N.i H.,
Predsjedništvu Vlade H.,
Političkom odjelenju i
K o n c e p t.

Pov 230/45
31.XII 45

HDA, Zagreb, 279

101.

1946., sije□anj 5.
Zagreb

Odjel za izvr□enje kazni Ministarstva unutarnjih poslova Narodne vlade Hrvatske, dostavlja oblasnim i okru□nim odjelima unutra□njih poslova tuma□enje o krivi□nom progonu osoba koje nisu njema□ke narodnosti i podrijetla, a koje su se iskazivale kao Nijemci

---

NARODNA VLADA HRVATSKE
MINISTARSTVO UNUTRA□NJIH POSLOVA
Odjel za izvr□enje kazni.

Pov. broj: 12/1946. Zagreb, dne 5. sije□nja 1946.

PREDMET: Krivi□ni progon na□ih dr□avljana koji nisu njema□ke narodnosti niti porijekla a koji su se u toku okupacije deklarirali kao Njemci.-

Svima
Odjelima unutra□njih poslova
O k r u g a
Gradova Zagreb, Osijek, Split
Oblasti Dalmacije.-

Od Ministarstva unutra□njih poslova FNR. Jugoslavije broj 6968/45 od 29. decembra 1945. primili smo slijede□e na□elno uputstvo:

□Pokrenuto je pitanje kako se ima postupati sa licima koja pripadaju nekom od na□ih naroda, koja su za vrijeme okupacije bili □lanovi □Kulturbunda□□

Pripadnici na□ih naroda u□lanjeni u Kulturbudnu nisu upisom u ovu njema□ku organizaciju u pogledu svoga gradjansko-pravnog statusa pretrpili nikakvu promjenu, ali su na nesumnjiv na□in pokazali, da su ideolo□ki pristalice fa□isti□kog shvatanja, □iji je nosilac u na□oj zemlji upravo bila ova njema□ka organizacija. Nadalje □lanstvo za vrijeme okupacije u Kulturbundu lica pripadnika na□ih naroda najo□tiji je dokaz, da su oni bili vjerni saradnici Njemaca, jer su samo takvi mogli biti primljeni u organizaciju, ako nisu bili Njemci.

Kao saradnici okupatora i njihovi pomaga□i oni ne mogu biti tretirani po ta□. 2. □. 2. Odluke AVNOJ-a od 21. XI-1944. (niti tuma□enja ove Odluke, koje je naknadno izdato) u koliko nisu njema□kog porijekla i kao takvi asimilirani.- Njih kao saradnike

i pomaga□e okupatora treba izvoditi pred narodne sudove da odgovaraju za zlo□ine po□injene za vrijeme okupacije.- Radi toga treba narediti organima dr□avne uprave da ovakva lica pronalaze, prikupljaju podatke o njihovom radu za vrijeme okupacije i da ih prijavljuju kao ratne zlo□ince nadle□nom Javnom tu□iocu i Komisiji za utvrdjivanje ratnih zlo□ina i njihovih pomaga□a.

Sa ovakvim stavom slo□ilo se i Predsjedni□tvo Minist. Savjeta FNRJ.□

Mi smo ve□ranije na□om okru□nicom br. 15008-IV-45. od 19. prosinca 1945. god. upozorili i obavijestili sve Odjele unutra□njih poslova da odmah pristupe prikupljanju podataka vrhu upisa na□ih dr□avljana, a koji nisu njema□kog porijekla niti narodnosti, koji su se u toku okupacije u□anili ili upisali u Kulturbund, Volksgruppu, D. A. F. - Deutsche arbeits front) ili sli□na nacisti□ka udru□enja.

Prema tome od sada treba za svakog na□eg dr□avljana, koji je po porijeklu odnosno narodnosti: Hrvat, Srbin, Slovenac, Makedonac, Crnogorac, ili je pripadnik jedne od priznatih narodnosti: □eh, Slovak, Rus, Poljak, Rumunj, Madjar, Rusin, Jevrejin, i. t. d. napraviti krivi□nu prijavu, u kojoj □e se detaljno opisati njegovu djelatnost u toku neprijateljske okupacije kao pripadnika Kulturbunda Volksgruppe (njema□ka narodnosna skupina), D.A.F.-a (njema□ki radni front) Studentenbund (studentska skupina), Dru□tva prijatelja Njema□ke, Hitlerjugend-a, ili premda nije bio u□anjen ni u jednu od spomenutih organizacija, ali je u toku okupacije va□io ili istupao kao Njemac, ili je bio u njema□kim vojnim formacijama ili u njema□koj policiji, te tako sa□injenu krivi□nu prijavu dostavljati Javnom tu□iocu okruga ili grada uz predlog krivi□nog progona.

Pored istaknutog treba u svakoj krivi□noj prijavi navesti gdje se odnosno lice nalazi, da li je na slobodi ili u nekom od radnih logora. Da li □e lica, koja se nalaze u radnim logorim, biti pritvorena ili □e se braniti iz slobode, izlaze□i tako iz logora, stvar je svakog konkretnog slu□aja, koga □e ocjeniti Javni tu□ilac, koji provodi istragu ili nadle□ni sud po prijemu optu□nice.

Za sve one slu□ajeve, gdje Vam ne bude jasno, gdje budete u dvojbi glede narodnosti i porijekla osoba koji su na□i dr□avljani, dostavite spis ovom Ministarstvu radi ocjene i utvrdjena narodnosti odnosno porijekla.

Kona□no nakon □to sve krivi□ne prijave sa Va□eg okruga budu predane Javnom tu□iteljstvu, dostavite ovom Ministarstvu ukupan broj lica predlo□enih za krivi□ni progon.

/□ /[225]

Kopija, strojopis
U posjedu prire□ivača

[225] Nedostaje zavr□etak dokumenta.

102.

1946., sijeanj 12.
Valpovo

Zdravstveno-socijalni odjel Kotarskog NO-a Valpovo izvjeuje Zdravstveno-socijalni odjel Okrunog NO-a Osijek o pojavi pjegavog tifusa u Radnom logoru Valpovo

---

Kotarski N.O
Soc. zdrav. odjel.
Predmet : Pojava pjegavca u valpovakom
radnom logoru
Broj : 378

Koncept.
Valpovo 12/I 1946.

Hitno!

Okrunom N. O.-u
zdravstv. odjel
Osijek

Poto je komanda radnog logora u Valpovu dopisom svojim od 6. ov. mj. broj 8 /46. izvjestila[226] da je lijenik[227] koji obavlja sanitetsku sluubu u logoru ustanovio kod tridesetak logoraa sumnjivo oboljenje na trbunu tifus, kotarski lijenik uputio se istoga dana u spomenuti logor i ustanovio slijedee:

S obzirom na prenatrpanost u barakama u kojima stanuju zatoenici mjere koje je komanda u cilju razuivanja poduzela nisu mogle imati nikakvog uspjeha jer se razuivanje samo djelomino vrilo od sluaja do sluaja u onim barakama u kojima se uljivost pojavljivala u velikoj mjeri, dok se u ostalim barakama nije to provelo. Ustanovljeno je da su logoraa u velikoj mjeri uljivi. Oboljelima fibrilnim bolesnicima sumnjivima na Typhus exauthematicus izvaena je krv i poslana na pregled u Dom narodnog zdravlja Osijek. Preduzete su slijedee mjere: 1.) Pristupilo se cijepljenju protiv tifusa sa tetra vakcinom kod svih zatoenika bez razlike i izuzetka. To cjepljenje obavljeno je dosada dva puta. 2.) Poduzeto je razuivanje u svim barakama bez obzira da li je momentano u njima bilo uljivosti ili ne. 3.) Odreena je najstroa karantena u trajanju od 3 nedelje.

Dosada je stigao serolooki rezultat za 8 sluajeva sa nalazom Weil felix 1 : 1000 pozitivan. Ti su sluajevi izolirani u ovdanjoj logorskoj izolani. Poto je ali ustanovljeno da komanda logora ne provodi karantenu striktno kako je odreeno to je danaim danom sa strane kotarskog N. O.-a izdan nalog miliciji da sve zatoenike koji se zateknu van logora na podruju mjesta Valpovo smjesta bez izuzetka sprovedu

[226] Usp. V. Geiger, Radni logor Valpovo 1945.-1946. Dokumenti, Osijek, 1999., str. 77.
[227] Dr. Stjepan Hartl.

u logor, a protiv uprave logora podnesu prijavu nadleđnim vlastima radi neodržavanja sanitarnih mjera radi suzbijanja širenja zaraze pjegavog tifusa.[228]

Kotarski liječnik izvjestio je sadašnjim danom Okružni N.O. zdrav. odjel da se pozove Dom narodnog zdravlja u Osijeku radi izaslanjanja sanitarne ekipe u ovdašnji radni logor kako bi se razuđivanje i eventualno cijepljenje protiv pjegavaca u spomenutom logoru odmah sprovelo. To je neophodno potrebno iz razloga mogućnosti daljeg širenja pjegavca, a tim više što se u samom mjestu nalazi i jedan bataljon vojske. Za sada među civilnim pučanstvom u samom mjestu nije bilo nijednog slučaja oboljenja od pjegavca niti sumnje na takvo oboljenje.

Presjednik kot. N.O.-a Proćelnik zdrav.- soc. odsjeka

Smrt fašizmu - Sloboda narodu !

Izvornik, rukopis
DAO, Kotarski NOO Valpovo
V. Geiger, Radni logor Valpovo 1945.-1946. Dokumenti, Osijek, 1999., str. 88., 143.-144.

[228] Kroz Radni logor Valpovo prošlo je prema svim vrlo pouzdanim navodima i procjenama oko 4000 logoraša, uglavnom starijih osoba, žena i djece. Na tešku sudbinu logoraša utjecali su, osim nepovoljnih uvjeta smještaja, izrazito slaba prehrana, nedovoljna higijena, pomanjkanje lijekova i liječničke pomoći, razne bolesti te naporni radovi na koje zatočenici nisu bili navikli. Od jeseni/zime 1945. u Radnom logoru Valpovo počinje harati epidemija pjegavog tifusa i ubrzo poprima zastrašujuće razmjere. Početkom 1946. dnevno je obolijevalo i do 100 osoba. Tijekom veljače i ožujka 1946. dnevno je umiralo pojedinih dana 20 do 30 osoba. Potkraj ožujka ili početkom travnja 1946., nakon poduzetih mjera i dezinfekcije, tifus je uklonjen. Do svibnja 1946. kada je Radni logor Valpovo raspušten, stradale su najmanje 1074 internirane osobe. Matica umrlih Radnog logora Valpovo poimenično navodi 1015 osoba (552 ženske i 463 muške osobe). Posebice su zastupljena djeca i starije osobe. U starosti do 14 godina u Radnom logoru Valpovo tijekom 1945. i 1946. umrlo je 86 djece. U starosti do jedne godine života (godišta 1944., 1945. i 1946.), dakle dojenčad, umrlo je 55 djece (četvero umrlih u logoru je i rođeno). Među umrlima znatan je broj (261) osoba starije dobi (stariji od 65 godina). Usp. Verbrechen an den Deutschen in Jugoslawien 1944-1948. Die Station eines Völkermords, München, 1998., str. 224.-228.; Genocide of the Ethnic Germans in Yugoslavia 1944 – 1948, München, 2003., str. 121.-124.; V. Geiger, Radni logor Valpovo 1945.-1946. Dokumenti, Osijek, 1999. I tamo navedeni izvori i literatura.

103.

1946., sije□anj 18.
Beograd

Ministarstvo vanjskih poslova FNRJ izvje□□uje Predsjedni□tvo ministarskog savjeta FNRJ, da je Ministarstvu unutarnjih poslova FNRJ dostavilo prijedlog o iseljavanju/repatrijaciji Nijemaca/folksdoj□era iz Jugoslavije

---

DEMOKRATSKA FEDERATIVNA JUGOSLAVIJA Beograd, 18 januar 1946
MINISTARSTVO INOSTRANIH POSLOVA[229]
Pov. Br. 208.

PRETSEDNI□□TVU MINISTARSKOG SAVETA

B e o g r a d

U prilogu dostavljamo vam kopiju akta kojeg je ovo ministarstvo uputilo ministarstvu unutra□njih poslova FNRJ po predmetu stavljanja predloga o iselenju nemaca iz Jugoslavije.

Smrt fa□izmu - Sloboda narodu!
M.P.[230]

Na□elnik
Prilog. Politi□kog odelenja
(Dr. J. Brilej)
JF Brilej [v.r.]

-.-

MINISTARSTVO INOSTRANIH POSLOVA Beograd, 18 januar 1946 god.
DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE[231]
Pov Br. 208.

MINISTARSTVU UNUTRA□NJIH POSLOVA FNRJ

B e o g r a d

Ovo je ministarstvo dostavilo vladama velikih Saveznika tra□enje vlade FNRJ da se isele iz jugoslovenske teritorije pripadnici nema□ke manjine.

---

[229] □irilicom.
[230] Okrugli pe□at: MINISTARSTVO INOSTRANIH POSLOVA FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE (u sredini grb FNR Jugoslavije).
[231] □irilicom.

Prema odlukama Potsdamske konferencije, zainteresovane zemlje moraju koordinirati na□in iseljavanja sa Savezni□kim kontrolonim ve□em u Berlinu pa je potrebno da na□pretstavnik u Berlinu podnese Savezni□kom kontrolonom ve□u konkretan predlog iselenja nema□ke manjine iz Jugoslavije.[232] Taj predlog treba da obuhati 1/datum po□etka i kraja iseljavanja i 2/mese□ne ili nedeljne kvote t.j. broj osoba koje □e se iseliti u pojedinim mesecima ili nedeljama. Za Va□u orientaciju Vam javljamo da je iseljavanje nemaca iz □ehoslova□ke, Poljske i Madjarske po□elo 1 o.m. i da □e se zavr□iti u julu mesecu. Prema planu Savezni□kog kontrolnog ve□a u Berlinu za pojedine mesece odredjene su sledee kvote: za januar 15%, februar 5%, mart 15%, april 15%, maj 20%, juni 20% i juli 10%.

Molimo ministarstvo unutra□njih poslova da nam hitno dostavi svoj predlog za iselenje nema□ke manjine iz Jugoslavije. Ujedno ponovo molimo da nam se dostavi ta□an broj pripadnika nema□ke manjine koje treba iseliti.

Smrt fa□izmu - Sloboda narodu!

Na□elnik politi□kog odelenja:
(Dr. J. Brilej)
JF Brilej [v.r.]

-.-

[232] Na Potsdamskoj konferenciji (17. srpnja do 2. kolovoza 1945.) savezni□kih velesila pobjednica u ratu, pitanje jugoslavenskih folksdoj□era nije spominjano. FNR Jugoslavija je u sije□nju 1946. zahtijevala od Savezni□kog Kontrolnog vije□a za Njema□ku, koje je prethodno prihvatilo nacrt o preseljavanju isto□noeuropskih Folksdoj□era u Njema□ku, da dopusti preseljavanje u Njema□ku i preostalih oko 110.000 folksdoj□era iz Jugoslavije. Usp. Dokumentation der Vertreibung der Deutschen aus Ost □Mitteleuropa, Band V, Das Schicksal der Deutschen in Jugoslawien, Düsseldorf, 1961., München, 1984., Augsburg, 1994., str. 99E.; D. Ne□ak, O problemu □razseljenih oseb□(D. Ps.) in jugoslovanskih □Volksdeutscherjev□ v Avstriji te o britanski ideji njihove zamenjave s koroš□imi Slovenci (1945-1947)□, Zgodovinski □asopis, letnik 50, □t. 4 (105), Ljubljana, 1996., str. 566.; V. Geiger, Heimkehr. Povratak slavonskih Nijemaca nakon Drugoga svjetskog rata iz izbjegli□tva/prognani□tva u zavi□aj i njihova sudbina, Scrinia Slavonica, sv. 3, Slavonski Brod, 2003., str. 532. Nakon □to je u kolovozu 1947. Vlada Saveza Sovjetskih Socijalisti□kih Republika odbacila prijedlog Jugoslavije iz srpnja 1946., da se preostali jugoslavenski folksdoj□eri isele u sovjetsku okupacijsku zonu Njema□ke, Ministarstvo vanjskih poslova FNR Jugoslavije iznijelo je 20. rujna 1947. Predsjedni□tvu Vlade i Ministarstvu unutarnjih poslova FNRJ mi□ljenje: □Obzirom na ovaj negativan odgovor Vlade SSSR i obzirom na poznati negativan stav Zapadnih Sila po pitanju iseljenja na□e nema□ke manjine, nema izgleda da bi se ovo pitanje u dogledno vreme moglo re□iti na legalan na□in, ma da □e se ono mo□i ponovo pokrenuti i pred Kontrolnim savetom u Berlinu i prilikom raspravljanja o mirovnom ugovoru sa Nema□kom. No od svega toga ne mogu se o□ekivati neki prakti□ki rezultati□ Usp. AJ, Beograd, 50-35-73. Jugoslavenske vlasti su, nakon svega, obustavile, odnosno odgodile iseljavanje/protjerivanje folksdoj□era iz Jugoslavije, ali isto tako nisu dopu□tale povratak izbjeglih ili prognanih folksdoj□era u Jugoslaviju.

TABELARNI PREGLED LOGORISANIH I NELOGORISANIH NEMACA NA TERITORIJI JUGOSLAVIJE[233]

Red. broj	Federalna jedinica. Autonomna pokrajina i Oblast	logorisani				nelogorisani				Folks-dojčeri	Ukupno
		mu□	□en.	deca	ukupno	mu□	□en.	deca	ukupno		
1.	SRBIJA	-	-	-	28	-	-	-	188	125	341
2.	AUTONOMNA OBLAST KOSMET	-	-	-	-	1	3	-	4		4
3.	AUTONOMNA POKRAJINA VOJVODINA	30.745	54.099	20.896	105.740	2.000	3.000	1.000	6.000	-	111.740
4.	HRVATSKA	3.000	4.500	3.100	10.600	700	1.000	300	2.000	-	12.600
5.	SLOVENIJA	-	-	-	-	1.700	2.200	803	4.703	-	4.703
6.	CRNA GORA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.	MAKEDONIJA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.	BOSNA I HERCEGOVINA	469	222	426	1.117	1	1	2	-	-	1.119
	UKUPNO	34.214	58.821	24.422	117.485	4.402	6.204	2.105	12.895	125	130.380

Izvornik, strojopis
AJ, Beograd, 50-35-73

[233] □irilicom.

104.

1946., veljača 26.
Beograd

Izvješće Odjela za ratne zarobljenike Ministarstva narodne obrane FNRJ upućeno Dimitriju Georgijeviću, opunomoćeniku OZN-e za Jugoslaviju o zarobljenicima, jugoslavenskim državljanima

_____

MINISTARSTVO NARODNE ODBRANE
FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE
ODELENJE ZA RATNE ZAROBLJENIKE
Str. pov. Br. 28
20.- II.- 1946.
B E O G R A D

Izvještaj o zarobljenicima
naših državljanima.

OPUNOMOĆENIKU OZNE ZA JUGOSLAVIJU
drugu pukovniku Georgijeviću[234]

Po usmenom naređenju od danas podnosim sledeći izveštaj:

1) Broj naših državljana koji su služili u Nemačkoj i Kvislinškim vojskama pa za vreme oslobođenje Jugoslavije bili zarobljeni od strane naše vojske, iznosi 114.415, sa kojima je postupljeno ovako:

Prevedeno domobrana u radne bataljone J.A. 55.000
Amnestirano po Ukazu od 5.VIII.1945. godine 41.320
Otpušteno po molbama posle Amnestije 5.035
Sprovedeno Oznama na isleđenje 1.562
Pobeglo 63
Umrlo 339
Sada se nalazi na licu 11.096
UKUPNO:.....114.415

[234] Dimitrije.

2) Na□i dr□avljani na licu nalaze se:

Na teritoriji	Folksdoj□era	Usta□a	Nema□ke policije	Han□ar divizije	Princ Eugen div.	Legionara	□andarma	□etnika	S.S. trupa	Vlasovci	Civila	SVEGA
I Armija	1184	995	149	122	11	297	6		107		49	2920
II Armija	2836	1	33		61	1			18		1	2951
III Armija	1000	1215	266			82	163	1	201	3	144	3075
IV Armija	1190		1			2			9		8	1210
V Armija	33		3									36
VI Armija	403	171	10	1	282	6	24	6			1	904
UKUPNO	6646	2382	462	123	354	388	193	7	335	3	203	11096

3) Oni rade i to: ve□ina Folksdoj□era i usta□a radi u Borskom rudniku. Ostali rade za Ministarstvo Saobra□aja, Ruda, Industrije i Poljoprivrede.

SMRT FA□IZMU □SLOBODA NARODU!

NA□ELNIK PUKOVNIK
Ilija Pavlovi□[v.r.]

_____

Izvornik, strojopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 2207, reg. br. 6-2/1.

105.

1946., o□tujak 4.
Beograd

Zapovijed Josipa Broza Tita, vrhovnog zapovjednika JA, Odjelu za ratne zarobljenike Ministarstva narodne obrane FNRJ, o otpustu iz logora ratnih zarobljenika, jugoslavenskih dr□avljana

---

VRHOVNI KOMANDANT
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
Pov. br. 1/46
2. marta 1946. g.
BEOGRAD

Da bi se dala mogu□nost pripadnicima raznih neprijateljskih vojnih formacija, koji su bili zarobljeni u toku borbe protiv Jugoslovenske Armije ili za vrijeme kapitulacije, a nalaze se bilo u logorima ili na raznim radovima, da dadu dokaza o svojoj privr□enosti FNRJ i da radom na obnovi zemlje isprave u□injene gre□ke i □ete nanesene na□im redovima:

NARE□UJEM:

da se otpuste iz logora lica jugoslovenskih narodnosti □ pripadnici neprijateljskih vojnih formacija, osim onih protiv kojih je proveden krivi□ni postupak.

Komande logora du□ne su da ovu naredbu izvr□e u najkra□em roku.

SMRT FA□IZMU □SLOBODA NARODU!

VRHOVNI KOMANDANT
M.P. MAR□AL JUGOSLAVIJE
J. B. TITO s.r.

--- o0o ---

Da je prepis veran originalu t v r d i

A□UTANT
NA□ELNIKA GENERAL□TABA JA
Kapetan
/Stanko Bobi□/

Prs. br. 241/1946.
4. II. 1946.[235]

Odelenju za Ratne Zarobljenika M.N.O.

Dostavlja Vam se prednja naredba Vrhovnog Komandanta Jugoslovenske Armije s molbom na postupak.

SMRT FA□IZMU □SLOBODA NARODU!

Stanko Bobi□[v.r.]

Ovjereni prijepis, strojopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 25 A, reg. br. 2/13.

106.

1946., o□ujak 4.
Karlovac

OZN-a za okrug Karlovac izvje□□uje Javnog tu□itelja za okrug Karlovac o bijegu 15 osoba osu□enih na smrt iz zatvora Okru□nog narodnog suda u Karlovcu, od kojih su desetorica u bijegu ubijena

---

ODJELJENJE ZA□TITE NARODA
ZA OKRUG KARLOVAC
Broj 730/46 Dne 4. III. 1946.

JAVNOM TU□ICU ZA OKRUG KARLOVAC

Dostavljamo Vam izvje□taj o pobjeglim osudjenicima na smrt iz zatvora Okru□nog narodnog suda u Karlovcu.

Od pobjeglih 15, prilikom potjere za njima ubijeni su, slijede□i:

Godi□ Milan, □muk Ivan, Petrak Ivan, Potesak Mijo, Lukini□ Franjo, □poljari□ Mihovil, Sani□ki Marko, Stankovi□ Ivan, Lovrekovi□ Tomo i Sapar Drago.

Pobjegli su:

Kirin Ivan, Jakli□ Vlado, Vido□ Vlado i □eljeznak Josip. Jekli□ Vladimir uhva□en je

[235] Dopisano rukom kada i pod kojim je brojem zapovijed proslije□ena.

na tavanu Okru□nog narodnog suda i postoji mnogo vjerojatnosti da su se Vido□Vlado i □eljeznak Josip udavili prilikom prelaska preko Korane.

Smrt fa□izmu □Sloboda narodu.

Na□elnik: Major
Novakovi□v.r.

Za to□nost prijepisa:
Kancelarija okru□nog suda u Karlovcu
Dne 5. o□ujka 1946.
M.P.[236] Upravitelj kancelarije:
□ [237] [v.r.]

Ovjereni prijepis, strojopis
DAK, Okru□ni sud Karlovac, Kz 686/1945.

107.

1946., o□ujak 12.
Zagreb

Odjel za izvr□enje kazni Ministarstva unutarnjih poslova NR Hrvatske, dostavlja okru□nim odjelima unutarnjih poslova na□elno uputstvo o upu□ivanju u logore osoba njema□ke narodnosti

---

NARODNA REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO UNUTRA□NJIH POSLOVA
Odjel za izvr□enje kazni

Pov. br. 421-1946. U Zagrebu, dne 12. o□ujka 1946.
Predmet: na□elno uputstvo vrhu logorisanja
osoba njema□ke narodnosti

ODJELU UNUTRA□NJIH POSLOVA OKRUGA .....

Od saveznog Ministarstva unutra□njih poslova pod Pov. br. 228-od 3. marta 1946. g. primili smo slijede□e uputstvo:

□Obzirom na nepravilan postupak lokalnih organa u primeni odluke AVNOJ-a od 21. XI. 1944. g. a u cilju da se izbegne svaka pogre□na primjena zakona, kao i nepravda, Pretsedni□tvo AVNOJ-a donijelo je autenti□no tuma□enje u kome su navedeni

[236] Okrugli pe□at: OKRU□NI SUD U KARLOVCU.
[237] Potpis ne□itak.

slu□ajevi u kojima lica njema□ke narodnosti ne potpadaju pod udar pomenute odluke. Pretpostavljaju□i da se u logorima jo□ nalaze pojedina lica njema□ke narodnosti, koja ne potpadaju pod Odluku AVNOJ-a od 21. XI. 1944. i koja su trebala biti otpu□tena iz logora prema pomenutom tuma□enju pretsjedni□tva AVNOJ-a skre□emo pa□nju na slijede□e:

1) pod udar Odluke AVNOJ-a od 21. XI. 1944. g. (ta□ 2. □l. 1.) ne potpadaju Jugoslavenski dr□avljani njema□ke narodnosti koji su u□estvovali kao partizani i vojnici u narodno oslobodila□koj borbi, ili su radili aktivno u narodno oslobodila□kom pokretu, kao ni lica njema□ke narodnosti, dr□avljani neutralnih dr□ava, ako se nisu dr□ala neprijateljski za vrijeme okupacije.

Pri oceni gornje odredbe treba imati u vidu da pod Odluku AVNOJ-a od 21. XI. 1944. g. ne potpadaju, pored partizana i vojnici koji su u□estvovali u narodno oslobodila□koj borbi. Pri odlu□ivanju o prednjem nije bitno na koji su na□in oni postali vojnici (dobrovoljno ili putem mobilizacije) i koliko vremena su ostali na vojnoj du□nosti.

Nadalje pod udar Odluke AVNOJ-a od 21. XI. 1944. ne potpadaju ni oni Njemci koji su radili aktivno u narodno oslobodila□kom pokretu. Ima se uzeti da postoji aktivna saradnja samo u slu□ajevima ako je lice u pitanju bilo organizovano i stvarno stalno povezano bilo sa narodno oslobodila□kom akcijom izvr□avanjem povjerenih mu zadataka. Ne mo□e se prema tome smatrati da je netko radio aktivno u narodno oslobodila□kom pokretu, ako je sporadi□no i povremeno u□inio neku uslugu koja se ne mo□e podvesti pod aktivnu saradnju u narodno oslobodila□kom pokretu.

Izuzetak iz ta□ 2. □l. 1. odluke AVNOJ-a od 21. XI. 1944. odnosi se i na □lanove u□e porodice njemaca Jugoslavenskih dr□avljana koji ne potpadaju pod udar ove Odluke. Ako se neki □lan u□e porodice za vrijeme okupacije neprijateljski dr□ao prema oslobodila□koj borbi na□ih naroda ili je pomagao neprijatelja, protiv njega ima se povesti postupak i on se ima predati nadle□nom sudu na osudu za dela u□injena protivu na□ih naroda, ali to ne mo□e biti povod da se on i dalje zadr□ava u logoru.

Na Njemce dr□avljane neutralnih ili savezni□kih zemalja ne odnosi se takodjer odluka AVNOJ-a od 21. XI. 1944. Takva lica imaju se otpustiti iz logora. Ako su neka od njih za vrijeme okupacije dr□ala neprijateljski prema na□im narodima, to mo□e biti povod da se protivu njih pokrene krivi□ni postupak i da se predadu neposredno nadle□nom sudu, u kome slu□aju □e Pretstavni□tvo njihove zemlje biti u mogu□nosti da se obavjesti o toku krivi□nog procesa koji se protivu njih vodi. U koliko bi takovi pojedinci bili nepo□eljni na na□oj teritoriji, treba zatra□iti saglasnost Ministarstva Unutra□njih poslova FNRJ. da se proteraju iz na□e zemlje.

2) Iz logora treba otpustiti i one Njemce, jugoslavenske dr□avljane, koji su pre rata bili asimilirani kao Hrvati, Slovenci ili Srbi, a za vrijeme rata nisu pristupili Kulturbundu, niti su istupali kao □lanovi njema□ke narodne grupe. Smatraju se da su bila pre rata asimilirana ona lica njema□ke narodnosti: a) Koja su rodjena na podru□ju Jugoslavije, b) koja su redovno u ku□i i van ove slu□ila nekim od jezika na□ih naroda i koja se nikad nisu deklarisala da pripadaju njema□koj narodnoj grupi i g) koja su rodbinski (po krvi ili braku) povezana sa pripadnicima na□ih naroda.

3) Iz logora se treba otpustiti i Njemce koji su pod okupacijom odbili da se na zahtjev okupatorskih ili kvislinskih vlasti deklariraju kao pripadnici njema□ke narodnosne grupe. Nije dovoljno da se Njemac nije sam prijavio kao pripadnik Njema□ke narodnosne

grupe, potrebno je da je bio pozvan od okupatorskih ili kvislinskih vlasti, da se prijavi kao pripadnik njemačke narodnosne skupine, pa da je on taj poziv odbio.

4) I najzad iz logora se imaju otpustiti lica njemačke narodnosti (bilo muška ili ženska) koja su stupila u mješovite brakove sa licima jedne od jugoslavenske narodnosti, ili sa licima jevrejske, slovačke, rusinske madjarske, rumunjske ili koje druge priznate narodnosti. Pod drugim priznatim narodnostima treba razumeti sve druge narodnosti naroda koji su bili u bloku ujedinjenih nacija, kao i onih koji su se tokom oslobodilačkog rata držali neutralno.

Članovi uže porodice u slučajevima navedenim pod 2, 3 i 4 ovog Uputstva u koliko lično ne ispunjavaju uslove, treba da dele sudbinu ostalih pripadnika njemačke narodnosti (t.j. ne mogu biti puštjeni iz logora).

Da bi se točka 1. predmetnog Uputstva pravilno shvatila i u praksi pravilno primjenila nužno je naglasiti, da se ista ima shvatiti tako, da se moraju pustiti iz logora na slobodu svi članovi porodice iz koje je netko bio u POJ. NOV ili JA-i. bez obzira kada je stupio, na koji način i koliko je vremena bio u istoj. Prema tome glede ovog osnova za otpust iz logora potpuno je izmjenjen kriterij, te dosadanje motivacije pojedinih odjela unutrašnjih poslova da je stupio u J.A-u u 1944 i 1945. g. i bio mobiliziran nakon najnovijeg stava nisu ispravne.

Isto tako mijenja se i dosadanje gledanje vrhu osnova mješoviti brakovi. Naime moraju se pustiti iz logora na slobodu svi oni koji su u mješovitom braku (bilo muško, bilo žensko) što znači, da lica njemačke narodnosti, bilo sa muške, bilo sa ženske strane, koja su stupila u mješoviti brak sa licem od jedne jugoslavenskih ili priznatih narodnosti ne može biti logorisano, prema tome repatrirano u Njemačku već se, prema istome mora postupiti u smislu naše okružnice Pov. broj 12/46. od 5. siječnja 1946. t.j. mora se protiv istoga pokrenuti krivični postupak zbog upisa u Kulturbund, Volksgruppu, itd, itd.

Da bi se navedeno shvatanje ispravno ostvotvorilo poslana je jedna komisija za pregled logora koja će u duhu odnosnog uputstva, raspraviti i preispitati slučajeve lica njemačke narodnosti te odvojiti one, koji ne dolaze, obzirom na izloženo, u obzir za repatriaciju i popis takvih lica dostaviti nadležnom odjelu unutrašnjih poslova na postupak u smislu naše okružnice Pov. broj 12/46. od 5. siječnja 1946. g.

Da naše objašnjenje načelnog stava Saveznog Ministarstva ne bi izgledalo u suprotnosti sa istim, budući da je u njemu riječ o puštanju na slobodu odnosnih osoba, a mi govorimo da se prethodno mora pokrenuti krivični progon protiv istih, pa potom otpust, dodajemo da smo zbog stanovitih razloga morali isto izmjeniti, te da smo i komisiji za pregled logora dali takva naredjenja, a sve u saglasnosti sa Saveznim Ministarstvom, objasnili im praktične posljedice potpune primjene njihova stava.

Ovo se uputstvo dostavlja na znanje i strogo pridržavanje.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Načelnik:

M.P. Petar Müller

Kopija, strojopis
U posjedu priređivača
V. Geiger, Folksdojčeri. Pod teretom kolektivne krivnje, Osijek, 2002., str. 68.-72.

108.

1946., travanj 27.
Varaždin

Izvješće Okružnog komiteta KPH Varaždin upućeno Centralnom komitetu KPH o likvidaciji četvorice mještana Lepoglave od strane članova Kotarskog komiteta KPH Ivanec

---

O.K. K.P.H. Varaždin
Broj: 28/46.
27. travnja 1946.

Centralnom Komitetu K.P.H.
Zagreb

Dragi drugovi !

Mi smo oformili partijsku komisiju za ispitivanje Josipa Špiranca, upravnika Lepoglave, Augusta Šoštareka i Urbanija Andriju u vezi sa ubijanjem četvorice mještana u Lepoglavi.

U komisiji su bili drugovi Galić Josip, sekretar K.K. Ivanec, Kolar Josip i Tucman Josip, članovi našeg Komiteta.

Na ispitavanju se ustanovilo, da inicijativa za takovo obračunavanje nije potekla samo od drugova u Lepoglavi, već je i Kotarski komitet donio takav zaključak na svojoj sjednici 27. srpnja, koji je omogućio ovakav postupak. U vezi sa kampanjom čišćenja naše zemlje od banditskih naoružanih grupica drugovi su održali sjednicu, ali se nisu pridržavali samo onoga, što je postavljeno, da se ubijaju samo oni ljudi, koji se zateknu sa oružjem u šumi ili iz sela bježe sa oružjem, već su na sastanku postavili, da se može ubiti i pojedine ljude u selu za koje se zna, da imadu vezu sa krićarima i rovare protiv pokreta. Kod toga su postavili da to mogu izvršiti samo dobri članovi Partije, da bi to ostalo konspirativno. Na osnovu takovog zaključka Komiteta drug Špiranec je učinio plan sa navedenom dvojicom drugova, kojeg je uz pomoć narodne odbrane proveo u djelo.

Ljudi, koji su potučeni imali su vezu sa krićarima i rovarili su protiv narodno-oslobodilačkog pokreta, ali su to radili tako perfidno, da se za njih nije moglo pronaći konkretnog materijala, kako bi ih se moglo izvesti pred sud. Naši drugovi idući linijom manjeg otpora željeli su, da ih se riješe, umjesto da vode s njima političku borbu i da ih zakonitim putem onemoguće u njihovom daljnjem rovarenju.

Odmah iza toga čim drugovi iz K.K. Ivanec uvidjeli su pogrešku svojeg stava, a to se vidi po tome, što je drugi dan iza ubijanja ove četvorice vojska narodne odbrane

uhvatila trojicu domaćih krijumčara i dovela ih u Lepoglavu, gdje su ih htjeli likvidirati. Tu se je suprostavio Kotarski Komitet, a narodni sekretar Komiteta i tako su ta trojica izvedena pred narodni sud.

Za ubijenu četvoricu po dogovoru sa sekretarom našeg Komiteta drugom Ivicom Gretić drugovi iz K.K. Ivanec preko Fronte objasnili su narodu u Lepoglavi da su to ubijanje izvršili ustaše, koji su isti dan pobjegli iz Lepoglave i razoružali jednog milicionera, a da je to priznao jedan od pobjegle četvorice ustaša, koji je uhvaćen u Novom Marofu. Narod u Lepoglavi uopće više ne postavlja pitanje za ubijenu četvoricu, po čemu izgleda da vjeruje objašnjenju.

Navedenu dvojicu osim špiranca mi nismo ispitivali iz razloga, što je to bila direktiva njihovog rukovodstava. Mi smo mišljenja, da za taj slučaj treba snositi odgovornost i posljedice štavi Komitet, pošto je on kao cjelina dao takovu liniju. No jedno moramo podvući, da se kod istog Komiteta nikad nije osjećala neka samovolja i vjerujemo, da se istom Komitetu takav slučaj neće više ponoviti.

Molimo Vas, da dadete Vi svoje mišljenje po gore navedenom slučaju, kako bi mi mogli prići njegovom konačnom rješenju.

Smrt fašizmu ‒ Sloboda narodu !

Uz drugarski pozdrav:

Kopija, strojopis
HDA, Zagreb, 1223/5, kut. 67

109.

1946., svibanj 11.
Slavonski Brod

Odsjek narodne sigurnosti Odjela unutarnjih poslova okruga Slavonski Brod, dostavlja Odjelu unutarnjih poslova grada Vinkovci uputu o puštanju iz logora Krndija pojedinih skupina osoba njemačke narodnosti

---

Odjel Unutrašnjih poslova Okruga Brod
Otsjek Narodne Sigurnosti
Broj: Pov. 239/III-1/46.
Brod: 11 maja 1946. god.

Predmet: Logorisanje lica njemačke narodnosti - puštanje iz logora.-

Odjelu Unutrašnjih poslova grada
Vinkovci.

Prema naređenju ministarstva Unutrašnjih poslova Hrvatske Pov. br. 421/46.[238] i prema nalazu komisije istoga ministarstva izvršeno je ovih dana puštanje na slobodu logorisanih lica njemačke narodnosti i to:

1.- Lica koja se za vrijeme okupacije nisu isticala kao suradnici okupatora i nisu bili članovi Kulturbundašte njemačke organizacija.
2.- Lica njemačke narodnosti koja se nalaze u braku sa licem od priznatih narodnosti /mješoviti brakovi/.-
3.- Lica koja su bila u J.A. ili imaju nekoga od bliže rodbine u J.A.
4.- Lica koja su aktivno sarađivala s N.O.P.-om.
5.- Lica njemačke narodnosti koja su državljani neutralnih ili saveznićkih država.
6.- Lica njemačke narodnosti koja su za vrijeme okupacije odbila da se deklarisaju kao Njemci.
7.- Lica njemačke narodnosti koja su se još prije rata asimilirali kao Hrvati, Srbi i sl. t.j. koja su se kao i njihovi predci rodila u našoj zemlji, a kod kuće i izvan kuće služila su se našim jezikom kao i materinjim jezikom, te se na taj način asimilirali potpuno kao pripadnici naših naroda.

Sva gore navedena lica otpuštena su iz logora sa propisanom otpusnicom u vidu Objave izdane od strane ovoga Odjela, a potpisane od Načelnika Odjela Unutrašnjih poslova okruga i Upravnika logora. Sva lica koja posjeduju takove Objave dužna su se prijaviti mjesnoj vlasti i Odjelu Unutrašnjih poslova kotara ili grada na čijem se teritoriji nalaze.

Odjeli Unutrašnjih poslova će evidentirati sva takova lica posebnom očevidniku, kako bi imali točan pregled svih takovih sa točnom adresom mjesta boravka tih lica.-

Sva otpuštena lica su od dana puštanja iz logora slobodni i ravnopravni građani naše zemlje sa svim pravima i dužnostima koje uživaju građani F.N.R. Jugoslavije. U tome pogledu ne smije se praviti nikakovih neprilika niti im ometati boravak u mjestu, gdje isti to žele, nego ih smatrati kao i sve ostale građane.

Imovina otpuštenih lica ostaje državna svojina počto je Odluka AVNOJ-a od 21. XI. 1944. god. o konfiskaciji imovine na snazi i ostaje na snazi. U tom pogledu Odjeli Unutrašnjih poslova vodiće računa o tome, da mjesne vlasti, kao Mjesni NO-i, Kotarski i t.d. ne bi vraćali imovinu licima koja se vraćaju iz logora. Ta imovina ne može biti vraćena, niti će biti vraćena, te stoga uputite sve mjesne vlasti na postupak u tom pogledu. Na nekim kotarevima se već dogodilo da su pojedini Mjesni NO-i puštali lica otpuštena iz logora u njihove kuće, koje su bile zapečaćene i određene za kolonizaciju. Taj postupak je nepravilan i mora se obustaviti. Sva takova lica koja se uselila natrag u svoje kuće, treba ih iz istih odstraniti, a ako ne može se drugačije i intervencijom milicije. Da bi se ta lica ipak negdje smjestila, dužnost je mjesnih vlasti da im se omogući stanovanje u selu u koje dođu kod njihovih rođaka ili znanaca, ali samo toliko da se negdje mogu

[238] Usp. dok. 107.

smjestiti i otpo□eti radom. Sva otpu□tena lica kao ravnopravni gra□ani imaju pravo na zaposlenje i u tom pogledu im se ne smije praviti nikakovih neprilika. Nas ne interesuje s kakovim □e se radom ta lica baviti, ve□je glavno da se ona zaposle i da se svojim radom izdr□avaju. Prema tome Odjeli Unutra□njih poslova treba da vode ra□una da se takovim licima ne prave smetnje pri dobivanju posla ili preuzimanju na posao. Boravak u logoru nije nikome oduzeo pravo da se bavi odre□enom vrstom posla i zanata.

Naprijed navedeno uputstvo treba prou□iti i primjeniti ga u praksi te se strogo pridr□avati. Sve ustanove i nadle□tva upozoravati na prava otpu□tenih lica iz logora, u koliko bi im pravila smetnje pri zaposlivanju. Treba paziti na to, da se ne bi pro□lo u drugu krajnost, te da se daje sada prvenstveno zaposlenje licima koja su otpu□tena iz logora, nego nastojati da se ona uposle na poljoprivrednim radovima po tvornicama i t.d. na te□im fizi□kim radovima koji su momentalno va□ni za obnovu.

Isto tako upozoriti mjesne vlasti da se kao ni ku□e ni namje□taji ne vra□a ni zemlja, nego otpu□tena iz logora mogu da rade kao poljoprivredni radnici na tu□oj zemlji, kod Rejonskih uprava i sl.

Sva lica njema□ke narodnosti koja su ostala u logoru ne spadaju u naprijed navedene kategorije i nemaju uvjeta da budu otpu□teni iz logora.[239] To su lica njema□ke narodnosti i njema□kog porijekla koja treba da budu repartrirana u Njema□ku. S toga ne treba vi□e primiti nikakove molbe za njihov otpust iz logora, po□to su nepotrebne i bez razloga. U tom smislu dati uputstva licima koja nastoje takove osloboditi.

Dodjeljivanje radne snage iz logora Krndija prestaje potpuno i u tom pogledu dati uputstva zainteresentima.

Gornje uputstvo dostavlja se Vama na postupak s tim da nam potvrdite primitak istoga, kao i eventualne slu□ajeve sa terena, koji su se dogodili u ove okru□nice, bilo u pogledu vra□anja imovine, bilo u pogledu dodjeljivanja stanova ili uposlenja otpu□tenih lica.-

Smrt fa□izmu - Sloboda Narodu!

u.z. N a □ e l n i k a:

M.P. /Uzelac Zlatko/ v. r.

Okru□ni Narodni Odbor
Odjel Unutr. poslova
Slav. Brod.

---

[239] Nakon ukidanja najve□ih logora za folksdojče□re u Hrvatskoj, Radnog logora Valpovo i Logora Krndija tijekom svibnja 1946., logora□i koji nisu pu□teni na slobodu, preba□eni su u druge logore u Slavoniji, Baranji, Ba□koj i Banatu (Pusta Podunavlje u Baranji, Tenja/Tenjska Mitnica kod Osijeka, Gakovo i Kru□evlje u Ba□koj i Kni□anin/Rudolfsgnad u Banatu) ili su ostali na prinudnom radu na poljoprivrednim dobrima i u raznim radnim organizacijama u Slavoniji, Srijemu i Baranji. Nakon ukidanja logora Pusta Podunavlje u kolovozu 1946., stari i bolesni logora□i preba□eni su u logor Kni□anin/Rudolfsgnad, a radno sposobni logora□i preba□eni su u Radni logor Tenja/Tenjska Mitnica, koji je bio posljednji ve□i logor za folksdojče□re u Hrvatskoj. Kad je logor Tenja/Tenjska Mitnica raspu□ten u sije□nju 1947., posljednji logora□i, njih nekoliko stotina, preba□eni su u logor Kni□anin/Rudolfsgnad, koji je postojao do o□ujka 1948., a mnogi uslijed bolesti, prete□to tifusa i gladi nisu pre□ivjeli. Usp. Verbrechen an den Deutschen in Jugoslawien 1944-1948. Die Station eines Völkermords, München, 1998., str. 227.-228.; Genocide of the Ethnic Germans in Yugoslavia 1944 □1948, München, 2003., str. 126. I tamo navedeni izvori i literatura.

Da je prijepis vjeran svome originalu tvrdi i ovjerava Na□elnik odjela

Smrt fa□izmu - Sloboda Narodu!

za Na□elnika:

M.P.[240] □ [241] [v.r.]

Odjel Unutra□njih poslova pri G.N.O.-u
VINKOVCI
Broj: Pov. 197-1946. g. Vinkovci, dne 15. V. 1946. god.

Tajni□tvu Gradskog N.O.-a

Na znanje i postupak prema gornjoj okru□nici!

S.F.-S.N.!

za Na□elnika:

M.P.[242] □ [243] [v.r.]

Ovjereni prijepis, strojopis
DAO SC Vinkovci, Gradski NO Vinkovci, povjerljivi spisi, 62/46.

110.

1946.

Iz izvje□□a □efa II. odsjeka OZN-e za Vojvodinu o broju uhi□enih po odsjecima, pu□tenih na slobodu, upu□enih sudu, upu□enih u logor te likvidiranih na podru□ju Srijema i cijele Vojvodine

---

Navodimo broj□ano: broj ukupno hap□enih po otsecima, pu□tenih na slobodu, upu□enih sudu, upu□enih u logor i likvidiranih.

a) Otsek za Srem

Ukupno hap□eno i pro□lo kroz zatvor □ □ □ □ □ □ □ 846 lica

1. Pu□teno na slobodu □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ ... 15
2. upu□eno sudu □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ 13

---

[240] Okrugli pe□at (otisak ne□itak).
[241] Potpis ne□itak.
[242] Okrugli pe□at (otisak ne□itak).
[243] Potpis ne□itak.

3. upu□eno domobrana u NOB □ □ □ □ □ □ □ 38
4. poslato u logor □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ ..□ 141
5. likvidirano □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ .... 639 ukupno 846
846

Likvidirano po narodnosti:
1. □lanova □Kulturbunda□ 454
2. Gestapovaca 75
3. Nema□kih vojnika S.S. 21
4. Usta□a 340
5. policijskih agenata 19
6. policajaca 31
7. Nedi□evaca 4
8. Belogardejaca 3
9. Dra□inovaca 19
10. domobranskih □asnika 2
11. izdajnika 11
12. □andara 6
Ukupno.....985

Razlika u streljanim od 139 je u tome □to ovih 139 nisu pro□li kroz zatvor.

Hap□eni, likvidirani □etnici pre i posle amnestije

Pre amnestije:
uhap□eno ---------- 106
likvidirano □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ .. 31
pu□teno na slobodu □ □ □ □ □ □ □ □ □ 26
amnestirani i pu□teni □ □ □ □ □ □ □ □ .. 49
106

Posle amnestije:
hap□eno □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ ... 11
likvidirano □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ ... 2
pu□teno na slobodu □ □ □ □ □ □ □ □ □ .. 9
/□ /[244]

Kroz sve zatvore u Vojvodini ukupno je hap□eno i kroz zatvore pro□lo 5.025 osoba.
Ukupno streljano na teritoriju Vojvodine 9.668
Po narodnosti streljano:
1) Nemaca □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ 6.763
2) Ma□ara □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ . 1.776

[244] Dalje su navedeni podaci odsjeka za Ba□ku, Suboticu i Banat, te odjela za Novi Sad i Petrovgrad (Zrenjanin) koje izostavljamo, te navodimo samo zbirne podatke za Vojvodinu.

3) Hrvata (ustaša) □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ □ . 436
4) Ostalih narodnosti: Rusa, Čeha, Slovaka,
Rusina, Bunjevaca i t.d. □ □ □ □ □ □ □ □ 693
9.668

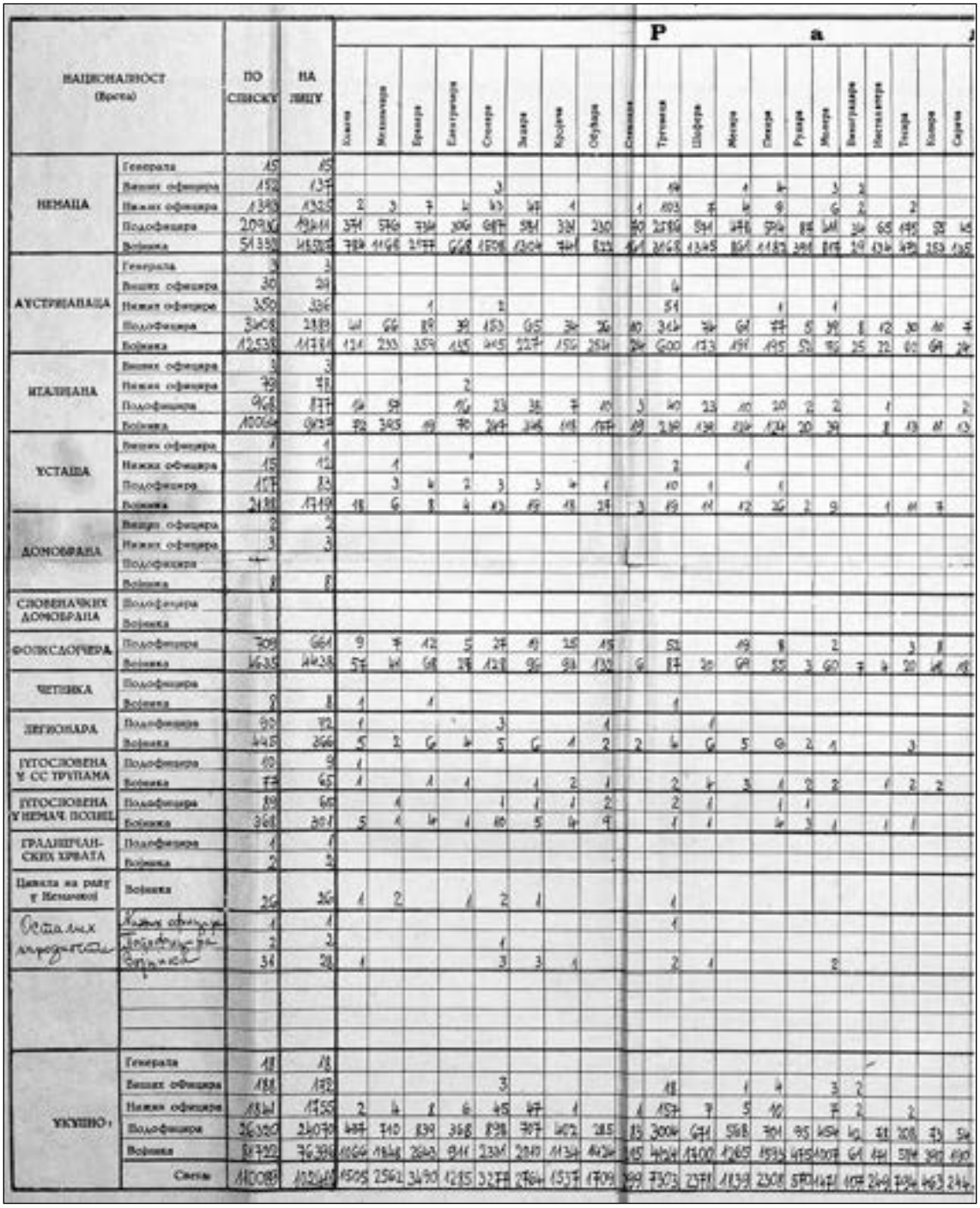
Ukupno pre amnestije hapšeno četnika 295
od toga:
1) likvidirano 86
2) puštено na slobodu 78
3) umro u pritvoru 1
4) pobegao 1
5) predato sudu 32
6) amnestirano 97
Posle amnestije hapšeno ukupno.....19
od toga:
1) Puštено na slobodu 13
2) likvidirano 2
3) poslat u bolnicu 1
4) u pritvoru se nalazi 3

Šef II Otseka[245]
□ [246] [v.r.]

Izvornik, strojopis
U posjedu priređivača

[245] II. Odsjek OZN-e bio je civilni kontraobavještajni.
[246] Potpis nečitak.

Iz pregleda brojnog stanja nacionalnog i socijalnog sastava ratnih zarobljenika na teritoriji Jugoslavije na dan 1. III. 1946. god.

НАЦИОНАЛНОСТ (Врста)		ПО СПИСКУ	НА ЛИЦУ	Р а з
НЕМАЦА	Генерала	45	45	
	Виших официра	192	137	
	Нижих официра	1393	1323	
	Подофицира	20980	19611	
	Војника	54330	41503	
АУСТРИЈАНАЦА	Генерала	3	3	
	Виших официра	30	29	
	Нижих официра	350	336	
	Подофицира	3408	3389	
	Војника	12538	11784	
ИТАЛИЈАНА	Виших официра	3	3	
	Нижих официра	79	78	
	Подофицира	968	837	
	Војника	10064	9039	
УСТАША	Виших официра	1	1	
	Нижих официра	15	12	
	Подофицира	157	83	
	Војника	2181	1749	
ДОМОБРАНА	Виших официра	2	2	
	Нижих официра	3	3	
	Подофицира	—		
	Војника	1	1	
СЛОВЕНАЧКИХ ДОМОБРАНА	Подофицира			
	Војника			
ФОЛКСДОЧЕРА	Подофицира	709	661	
	Војника	4635	4428	
ЧЕТНИКА	Подофицира			
	Војника	8	8	
ЛЕГИОНАРА	Подофицира	99	92	
	Војника	445	266	
ЈУГОСЛОВЕНА У СС ТРУПАМА	Подофицира	10	9	
	Војника	77	65	
ЈУГОСЛОВЕНА У НЕМАЧ. ПОЗИЦ.	Подофицира	89	66	
	Војника	361	301	
ГРАДИШЧАНСКИХ ХРВАТА	Подофицира	1	1	
	Војника	2	2	
Цивила на раду у Немачкој	Војника	26	26	
Осталих непрецизираних	Виших официра	1	1	
	Подофицира	2	2	
	Војника	34	28	
УКУПНО:	Генерала	48	48	
	Виших официра	488	432	
	Нижих официра	4184	4155	
	Подофицира	26380	24079	
	Војника	84700	76384	
	Свега	115800	105098	

Izvornik u posjedu prire□iva□a

IMENSKO KAZALO

A

A□i□Milan 93
A□ur Franjo 86
Ad□i□Svetozar 85
Ahmetovi□Lutvo 106
Aleksi□Risto 296
Alexander (Aleksander) Harold 116
Ani□Mato 64

B

Ba□a Nikola 71
Ba□i□Ante 70
Ba□i□Marijan 195
Bakari□Vladimir 113, 272, 275, 276
Balen Josip 74
Balenovi□□uka 53
Baranovi□62
Bari□Bogdan 69
Ba□ica Jovo 70
Baranovi□Bailo Norma 62
Bebek Franjo 83
Begovi□□uro 79
Belemari□62
Bera□□ime 61
Berti□Marko 87
Beu□Automir 64
Bezina Petar 59
Bezinger Jozo 83
Bilobrk Jakov 69
Bjaji□Bo□o 64
Bjegovi□Vasina 275
Bjelajac N. 154
Blaga □uro 187
Bla□ek □uro 294
Bla□evi□Jakov 108, 210, 218, 227, 232, 245, 250, 272, 282, 283, 302
Boban Rafael 137
Bobi□Stanko 315, 316
Bocak Valentin 185, 186
Bodru□i□Stjepan 83
Bolan□a 195
Borner Desanka 85
Borner Valter 85
Bo□kovi□Milo□74
Bo□ani□Ivo 294
Brandi□Mato 294
Brasovi□Petar 64
Brilej J. 310, 311
Brki□Du□ko (Du□an) 234
Brki□Zvonko 295
Brn□i□Josip 165, 166
Broz Josip □Tito 42, 43, 44, 115, 116, 124, 237, 315
Bu□Ante 59
Budisavljevi□275

C

Cico Olga 294
Cinta□Mate 303
Cokrli□Stjepan 82
Crnja 224
Crnobrnja Bogdan -Tolja(n) 54
Crnolatac 294
Crnolatac Nikola 294, 299
Crnolatac Nikola (sin) 294, 299
Crnolatac □arlota 294
Cvetkovi□Marjan 105
Cvitanovi□Ante 59

□

□ajkovac Vuletin 64
□ali□□uro 184
□ali□Du□an □Culo 53
□au□□uro 120
□avajda Stjepan 82
□elikovi□Salko 83
□etnik □uro 296
□i□i□Josip 82
□olakov Milenko 85
□olakovi□Rodoljub 50
□orak Milka 275
□ujkovi□Nikola 76
□upi□J. Miodrag 77
□upi□Mate 69

□

□ani□Luka 77
□elavica 293
□uk Milojko 165, 166
□urka Pero 303, 304

D

Dap□evi□Peko 108
Desput Drago 61
Dimi□Vlajko 86
Divljak Moma 130
Dizdar Zdravko 118
Dodig Mato 64
Dola□ki Franjo 137
Do□en Ivan □Sokol 184
Dovanti□Mara 117, 118
Drago□evi□Ante 60
Drakuli□148
Drakuli□Veljko 234
Drezga Branko 111, 283
Drljevi□Sekula 126
Drobec Dragan 86
Duji□80
Duki□ 273
Duljkovi□Mehmed 76
Dumi□□68
Duplan□□67
Dvorski Stjepan 84

D□

D□aja Ivan 64
D□ni□Mehmed 194

□

□aja Marko 85
□akovac Stjepan 85
□imer 108
□uji□98
□uki□Sreto 79
□urak Antun 86
□uratek Stjepan 169
□uri□kovi□Andrija 294
□uri□Ljubodrag 116

E

E□er Oto 169
Egekher Frano 70

F

Fazli□Hamdija 83
Fett Mijo 223, 224
Filkovi□Pero 298
Fi□trovi□186
Flajpan Branko 105
Fo□o Abdulahman 83
Fric Franjo 81
Frkovi□273
Frkovi□Jurica (Juraj) 272
Funari□Stjepan 56

G

Gali□Josip 320
Gar□eti□Pavle 294
Gar□eti□Tomo 294
Gavrilovi□□uro, ml. 196
Geiger Vladimir 175, 178, 182, 308, 309, 319
Georgijevi□(Georgievi□) Dimitrije 164, 205, 313
Godam Pavle 64
Godi□Milan 316
Gold□tajn Aleksandar 272
Go□njak Ivan 43
Gregori□Mirko 137
Gregori□Pavle 34
Greti□Ivica 321
Greti□Marijan □Baja 105
Greti□Rudo 120
Grgi□Antun 77
Grguri□(otac) 82
Grguri□Boris (sin) 82
Gruba□Vaso 78
Grubi□Ilija 56
Gustovi□Artur 137

H

Hajtl Vilim 83
Hamm Franz 172

Hamovi□Rade □Miki 130
Han Tomislav 277
Hanzl Josip 118
Hartl Stjepan 308
Hebrang Andrija 221
He□movi□Grga 235
Heller Ladislav 86
Holjevac Veco 105
Horvat August 64
Hrgovac Martin 81
Huber Franjo 81
Huber Micika 223
Hvasta Stjepan 84

I

Id□akovi□(I□akovi□) Marijan 294
Ille Mario 76
I□lok Josip ml. 120
I□lok Josip st. 120
Ivan□evi□Dragan 151
Ivani□Franjo 87
Ivankovi□Luka 85
Ivanovi□127
Ivanovi□□oko 127
Ivas □ime 66

J

Jaj□novi□Kata 158
Jakirovi□Asan 64
Jakli□Vlado 316
Jakovi□Marko 64
Janekovi□Slavko 165
Jankovi□Stjepan 294
Jari□Mato 294
Ja□arevi□Salko 86
Jauk Josip 84
Jekica Svetozar 273
Jelavi□54
Jelc Branko 83
Jeli□Marko 84
Jerbi□Jelena 275
Jeri□Stipan 64
Jerkovi□Mato 54
Jovanovi□Arso 115
Jurenec Julije 81
Ju□i□Mijo 81

K

Kaleb Ante 62, 63
Kaleb Roko 63
Kalebota Mato 76
Kalo□era M. 35
Karaji□Arif 82
Kardelj Eduard 146
Kasupovi□Hasan 82
Katalenac 189
Kati□67
Kati□Jovo 80
Kauzlari□Franjo 120
Keki□□uro 273
Keki□Goja 273
Keki□Mirko 273
Keki□Paja 273
Keki□Veljko 274, 275
Keselica Eugen 47
Kihanj Mirko 120
Kikerec Mladen 78
Kilaf Ante □Milat 57, 61, 65
Kin Josip 87
Kirin Ivan 316
Kladarin □uro 55, 56
Kleut Petar 43
Kli□i□Re□o 81
Kne□evi□Rade 117, 118
Koba□Pavo 294
Kojund□i□Bo□o 64
Kokolek Josip 74
Kokori□Stjepan 84
Kolar Josip 320
Kolar Jo□a 246
Kolund□i□115
Komarica Zvonko 171
Kordi□Ivan 71
Ko□ari□Milutin 217
Ko□□ak Mi□ko 79
Kotarac Ljubica 233
Kova□evi□Marin 84
Kova□evi□□arko 185, 187
Ko□ovej Vladimir 84
Kraja□i□Ivan □Stevo 104, 122, 234, 236
Kraljevac 150

Krea□□Miroslav 296
Krea□□Otmar 296
Krea□□(Kraja□□) Vjekoslav 293, 295, 296, 298, 300
Kre□ak □uro 70
Krpan J. 210
Krpan Mato 77
Krsti□Nikola 82
Krstulovi□Vicko 178, 285
Kr□elj Josip 75
Kr□□nik Anton 157
Kucejnov Mihajl 86
Kudumija (Ku□umija) Mato 230
Kulund□□115
Kun□□Ante 67
Kupre□an 224
Kusi□Ivan 71
Kuzmani□67

L

La□an Marijan 47
Laketi□Savo 80
Laki□Mirko 189
Lamanski Mihajlo 80
Latinovi□Mili 223, 224
Lavrini□Du□an 213
Lazi□159
Leks Zvonimir 84
Lek□□□mun 81
Len□el M. 172
Le□Mato 120, 141
Lisinski Ferdinand (Ferdo) 221, 222
Ljubu□ki 65
Löhr (Leer) Aleksander 138
Lon□ar Ivan 185
Lori□Franjo 75
Lovrekovi□Tomo 316
Luburi□Vjekoslav (Maks) 296
Luci□61
Lucovi□Ivan 221
Ludwiger (Ludviger) von Hartwig 138
Lueti□67
Lukini□Franjo 316
Luli□Franjo 294
Lupert Ivan 231

M

Ma□ak Rade 84
Ma□ek Vlatko 154
Macura Branko 213
Ma□ar Ivica 82
Ma□ar Marica 275
Magdi□Drago 298
Majeti□Bogdan 137
Majtani□Ivan 81
Makar Mitar 80
Mandi□Gligo 134
Mar□□Ante 68
Mareti□Marko 64
Margo□Marica 117
Mari□Slavko 194
Marini□Nikola Slavko 82
Markoti□Nikola 87
Markovi□Fabijan 78
Maro□evi□□uro 82
Matacin Sto□o 303, 304
Matasovi□Mato 294
Mati□Drago 82
Mati□Jure 71
Mati□Stevo 298
Matuli□Franjo 64
Medi□Herbert 185, 186
Meduli□Magda (Mande) 274, 275
Metiko□Vladimir 137
Metzger Josip 137
Miki□Ivan 85
Mikulek Mirko 64
Mileti□Ilija 86
Mileti□Ivan 212
Miljanovi□Savo 123, 124, 125
Milo□evi□Makso 70
Miodrag Savo 85
Mi□kovi□Ivan - Brk 53, 73
Molnar 67
Mora□a Milutin 104, 121
Mord□in Mi□ko 71
Mraovi□Ivo 275
Mrazovi□Karlo □Ga□par 53
Müller Petar 182, 319
Murkovi□Ivan 272
Muzhaus Mijo 74

N

Na□Kosta 100, 127, 138
Najgebauer Vilim 85
Naki□78
Nardeli Antun 137
Nazor Vladimir 34, 97, 106
Ne□ak Du□an 310
Nedeljko S. 44
Nedi□77
Nejak Janko 220
Nenadi□Stjepan 64
Ne□ovi□Slobodan 50
Niki□Ivo 70
Nikola Crnolatac 299
Nikoli□Mihailo (Mihajlo) 297, 298
Nikoli□Tomo 84
Novak Ivan 76
Novakovi□317
Novakovi□Branko 159
Novosel Stjepan 120
Nuber □uro 86

NJ

Njavro Ivan 75

O

Obajdin Nikola 249
Obradovi□Jovo 275
Obradovi□Sava 275
Obradovi□Stanko 146
Obrani□Ivan 83
Obri□Mirko 67
Od□ad□□Stjepan 74
Ogrizovi□224
Olhovi Pero 53, 74
Olivari Mate 62, 63
Oliver Mato 58
Oluji□Josip 59
Orli□Franjo 75
O□iri□Zvonko 66
Ov□isek Stjepan 64

P

Pajkovi□Milo□107
Pandakovi□Rudolf 277
Pano□Ivan 85
Pap Stjepan 82
Pataran Mate 158
Paun Luja 275
Paveli□Ante 124, 137, 154
Paveli□Jelka 275
Paveli□Mihovil 82
Petar Paveli□ 275
Pavlov Vlado 59
Pavlovi□□ani 303, 304
Pavlovi□Ilija 314
Pavlovi□Stjepan 294
Pe□nik Vladimir 73
Peruni□□M. 239
Petkovi□D. 148
Petrak Ivan 316
Petri□evi□Branko 100, 127
Petrovicki Josip 83
Pezer Drina 47
Pierbon Viktor 185
Plamenac Danilo 197
Po□u□a M. 97
Polak Drago 194
Poli□Frano 213
Poljak 275
Poljak Stjepan 86
Posavec □uro 86
Posilovi□Josip 120
Potesak Mijo 316
Prevedan Matija 79
Prodanovi□Stojan 297, 298, 300
Puklek Jure 105
Putnik 148, 159

R

Rabati□273
Rabati□Bo□o 274
Radakovi□Milo□86
Radan 187
Radan N. 67
Radan Oto 185
Radeli□Zdenko 293
Radmanovi□□uro □Caklar 275
Rado□evi□Josip 120
Rado□i□□Dragutin 64

Radovanovi□B. □ivorad 77
Radovanovi□R. Radislav 77
Radovi□M. Radovan 76
Radovi□Nade□da 56
Rajkovi□Du□an 119
Rak Helena 224
Rakiti□Stjepan 294
Ramljak M. 57
Rankovi□Aleksandar 113, 161, 198
Ratkovi□Bo□idar 79
Rebula Eduard 107
Reder Stjepan 221
Rehnicer Ri□o 86
Ribar Ivan 50, 239
Ribar Ivo □Lola 303
Rihtar 284
Robi□Ivan (Ivo) 165, 279
Roc 193
Rogu□Slavko 64
Roksandi□Ivan 80
Romac Ante 59
Rozenberg Hinko 85
Rukavina Ivan 56
Rukavina Joco 84
Rupi□Mate 118, 125

S

Sabo Petar 79
Salopek Janko 79
Samard□i□Milovan 193
Sani□ki Marko 316
Sapar Drago 316
Sardeli□Joso 68
Sari□Jeka 64
Sekuli□Ana 275
Sekuli□Nikola 65
Sekuli□Nina 66
Senti□195
Serti□Tomislav 137
Servaci Vjekoslav 137
Sifner Ratimir 78
Sin□eli□□Ibrajter Dobrila 56
Smr□ek Franjo 75
Skoliber Slavko 137
Sobaji□Vojo 77
Soldo Nikola 196
Spadoni 67
Spasi□Branko 56
Srbi□Nikola 159
Stan□i□Ante 277
Stanivukovi□Milan 54
Stankovi□Ivan 316
Stanojevi□Ljubomir 76
Stepinac Alojzije 122
Stipi□□uro 221, 222, 226
Stojanovi□Obrad 224, 225
Studo Askar 64
Suboti□Vuka□in 112, 126, 138
Sudar Frane 137
Sudarevi□Slavko 175, 241, 268
Su□a Ilija 170
Svrabovi□Rusein 77

□

□abalja Ivan 185, 186
□afar Antun 83
□ajn □uro 294
□ari□Antun 78
□ari□Nedjeljko 70
□eparovi□Ante 70
□ihter Rikard 70
□ijan Koviljka 73
□imatovi□274, 275
□imi□i□Mijo 64
□imurina Sre□ko 73
□krgec Stanko 87
□kvorc (□kvoc) Josip 221, 222, 224
□mit Mi□ko 77
□muk Ivan 316
□bli□67
□ob□arek August 320
□piljak Mika 105
□piranec Josip 320, 321
□poljari□Mihovil 316
□tancer Slavko 137
□tefa□i□□uro 80
□tirmer Ivan 82
□usti□Marijan 70
□utin Eugen 304
□utrin Eugen 303
□vab 150

T

Talan Robert 85
Taler Josip 84
Tatarac Svet 44
Terzi□Velimir 115
Tesli□Nikola 213, 273, 274, 275
Ti□ljarec Andrija 230
Tolbuhin Fjodor Ivanovi□114, 115, 132
Tolj 86
Toma□evi□Ivan 137
Toma□evi□Stjepan 294
Toma□i□Tomo 71
Tom□i□Stipo 299
Tomu□i□Marko □□kico 293
Tucman Josip 320
Turkovi□Ru□a 105, 106
Turudi□Dragica 80

U

Ur□ani□Andrija 320
Uskokovi□Milan 193
Uzelac Zlatko 323

V

Vaktari□Janko 74
Valjan Vladimir 185
Valter An□elko 53, 143
Valter Ferdinand 84
Varljan Ivan 76
Varner Ljudevit 82
Vedri□Franjo 300
Venko 68
Vesi□Zavi□a 75
Vido□Vlado 316, 317
Vidovi□Florijan 53
Vidovi□Lazo 53, 54, 165
Viktor 123
Vilfan Jo□e 272
Vinter Mirko 221
Vitenberger Oto 84
Vla□i□B. 43
Vodenik Alfons 76
Vojinov Ivan 85
Vojinovi□A. 43
Vokeli□Joja 273
Volari□Ivo 213
Vragolov 60
Vrekali□Andrija 86
Vu□kovi□Mirko 137
Vujadin 119
Vujinovi□Marko 99, 214
Vujnovi□Damjan 165
Vujnovi□Marko 274
Vuk Marko 81
Vukadinovi□Pero 230
Vuka□inovi□102
Vukeli□Mihajlo 299
Vukeli□Milka (Mica) 276
Vukeli□Nikola 224
Vukeli□Savo 298
Vuki□Milka 118
Vuki□evi□Milan 77
Vukomanovi□Pavle □Stipe 187
Vukosavljevi□Sreten 232
Vuku□i□Ivan 294
Vutuc (Futuc) Mirko 221

W

Wagner (Vagner) Karlo 221
Weiss Vesna 56

Z

Zajer Marinko 69
Zec 272, 273
Zlati□Savo 105
Zori□i□Milovan 278
Zrini□Jozo 294
Zup□i□Mile 275

□

□akman □ivka 105
□eljeznak Josip 316, 317
□igi□Rade 214
□i□ka Frano 70
□ivkovi□Ilija 185, 186
□ivkovi□Milan 296
□ivoder I. 229, 302
□up□i□Mi□ko 275

MJESNO KAZALO

A

Ajzenkapelj (Eisenkapel) 132
Alpe, austrijske 124
Andrijevci, kotar 293
Apatin 162, 198, 200, 201, 202
Austrija 116, 123, 124, 133, 154, 161, 172, 270, 310

B

Babino Polje 70
Babno 129
Ba□evac 79
Ba□ka 55, 115, 162, 323, 325
Ba□ka Palanka 201, 202
Badljevina 87
Banat 55, 115, 162, 292, 323, 325
Banija 109, 147, 148, 157, 158, 159, 170, 196, 197, 275, 282
Banija, okrug 108, 195, 236
Banija, podru□je 159
Banja Luka 78, 158, 296
Baranja 55, 115, 162, 207, 323
Bar□ (Ma□arska) 172
Barlete 274
Batinjani 86, 87
Be□ 85
Bedenec 131
Bekte□ 79
Bela Crkva 43, 162
Beli Manastir 284, 292
Beli□i□e 83, 283
Belje 162, 201, 202
Benkovac 60, 61, 66, 67
Beograd 50, 74, 77, 83, 114, 143, 156, 198, 200, 201, 202, 209, 221, 239, 310, 313, 315
Berlin 310
Biha□ 282
Biha□, vojno podru□je 290
Bijela 84
Bilaj 98
Bilogora 81
Biograd na moru 287, 288
Biokovo-Neretva, okrug 262
Biokovo, podru□je 59, 60
Bizovac 80, 84
Blajburg (Bleiburg) 112, 117, 118, 125, 126, 132, 133, 137, 153
Bjelaj (Bilaj) 275
Bjelovar 80, 91, 111, 121, 161, 199, 203, 227, 230, 243, 244, 245, 250, 261, 262, 263
Bjelovar, okrug 45, 90, 227, 229, 231, 302
Bjelovar, podru□je 91, 140
Bjelovar, vojno podru□je 46, 47, 290
Blajburg (Bleiburg) 112, 117, 118, 125, 126, 132, 133, 137, 153
Bobota 78
Bor 314
Borovice 198, 199, 200, 202
Borovo 79, 86, 207
Borovo, kotar 191
Bosanski Petrovac 150, 198, 199, 200, 201, 202
Bosna 75, 76, 77, 83, 84, 85, 158, 293
Bosna i Hercegovina 114, 209, 312
Bo□njaci 81, 293
Bo□jakovina 124
Bra□ 64
Bra□evci 51
Br□ko 84, 86
Breznica 51, 131
Brezula 118
Brinje 169
Brinje, kotar 99
Bro□ice 150
Brod (Slavonski) 54, 76, 78, 121, 189, 190, 207, 288
Brod (Slavonski), kotar 280
Brod (Slavonski), okrug 51, 52, 189, 190
Brod (Slavonski), podru□je 84
→ Slavonski Brod
Bro□anci 84
Bru□anski klanac 184, 211
Bu□je 51
Budimpe□a 86
Bugarska 124

Bujavica 81
Bukovska Vas 132
Bulina strana 64
Buzeta 216

C

Caginac 120
Cavtat 60
Cazin 82
Celje 107, 108, 111, 121, 127, 128, 129, 131, 132, 133, 134, 162
Celovac 132
Cernik 193
Cernile 84
Cetina, podru□je 68
Ciplak 80
Cirkovce 128,
Crikvenica 199, 203
Crna 127, 134
Crna Gora 312
Crno More 83
Crsa 112
Cvetkovec 118

□

□a□avica 84
□azma, kotar 120
□ehoslova□ka (□e□ka) 84, 310
□emernica 111, 244, 245
□epin 185
□epinski Martinci 82, 83
□rna 121
□rnova 128

D

Dalmacija 56, 58, 59, 60, 98, 111, 190, 235, 285, 306
Dalmacija, ju□na 58
Dalmacija, srednje dalmatinsko oto□je 67
Daruvar 74, 78, 80, 83, 85, 199, 202
Daruvar, kotar 222, 225
Delnice 84, 251, 261, 262, 263
Demir Kapija 199, 200, 201, 202
Derventa 78
Detkovac 79
De□anovac 85
Dilj 78, 146
Doboj 75
Dobrogo□te 79
Doljanci 82
Dom□ale 127
Donja Moti□ina 79
Donji Miholjac 188
Dragali□151
Dravograd 112, 117, 118, 123, 127, 132, 133, 134, 135, 136, 137
Drenje 51
Drni□57, 85
Dr□kovci 79
Dubo□tica 83
Dubovac 244, 245
Dubrovnik 56, 57, 58, 59, 60, 61, 64, 65, 70, 71, 75, 235, 252, 261, 262, 263
Dubrovnik, okrug 262
Dubrovnik, podru□je 65, 69, 70
Dugo Selo 118, 124, 162
Dvor 109
Dvor, kotar 147, 158, 236

□

□akova□ka Selci 77
□akovo 51, 52, 77, 84, 85, 85, 86, 101, 185, 191, 199, 203, 206, 233
□akovo, kotar 52, 280
□akovo, podru□je 281
□elekovac 83
□ur□enovac 86, 207
□urmanec 131, 170

E

Ervenik 57

F

Farka□evac 83
Fazlagi□a Kula 119
Feri□anci 79
Filipovac 208

Fram 118
Francuska 83
Fruška Gora 82

G
Gacka dolina 98
Gakovo 323
Garac 83
Gare nica 85
Ga inci 52, 84
Glajhenštleten (Gleichstätten) 133
Glina 111, 158, 282, 290, 291
Glina, kotar 109, 110, 147
Glogonj 162
Gornja Petrinska 45
Gorski Kotar, okrug 235
Gospi 97, 98, 99, 112, 169, 211, 212, 213, 252, 261, 262, 263, 272, 273, 274, 275, 286, 289, 290, 291
Gospi , kotar 98, 99
Graberje 120
Gradac 167
Gradina 79
Gradište 85
Gradište 151
Grafenštajn (Grafenstein) 132
Granice 77, 86
Gripe (Split) 61, 65
Grossankt (Gross Sankt) 133
Grubišno Polje 80, 81, 82, 84, 199, 203
Gru 71
Guletinac 194
Gušanj 132

H
Hajerning 133
Harkov 80
Hercegovina 75, 80
Hodilj 69
Horodište 84
Hrastovac 225
Hribac 84
Hrvatska 33, 34, 43, 73, 94, 95, 96, 143, 161, 165, 167, 168, 177, 179, 182, 237, 250, 270, 285, 306, 312, 317
Hrvatsko Zagorje 124
Hum 131
Humljani 86

I
Imbrijovac 83
Imotski 64, 83
Istra 75, 98, 146, 153, 170
Italija 61, 67, 68
Ivanica 124
Ivanec 124, 131, 320, 321
Ivanić-Grad 120
Ivanje 76
Izberndorf 132

J
Jablanica, kotar 76
Jagodina 200, 202
Jakšić 82
Janjina 70
Jaruge 294, 298, 300
Jasenice 135, 170
Jasenovac 85, 110, 194, 208
Jazbina 131
Jezersko 132
Josipovac 148, 149, 172, 284
Jugoslavija 35, 37, 41, 42, 43, 44, 48, 49, 50, 156, 174, 179, 198, 231, 237, 270, 306, 310, 311, 312, 313, 317
Jukinac 109

K
Kalnik 74, 124
Kamanjani 83
Kamnik 127, 135
Kanjani 85
Kapinci 83
Karavanke 137
Karlobag 98
Karlovac 64, 111, 126, 161, 162, 163, 169, 195, 196, 199, 202, 215, 216, 217, 244, 253, 261, 262, 263, 316, 317
Karlovac, kotar 220
Karlovac, oblast 163

Karlovac, okrug 195, 197, 218, 316
Kaštel 60
Keršinci 52
Kistanje 60
Kladuša 82
Knezovljani 158
Knićanin (Rudolfsgnad) 323
Knin 56, 58, 59, 61, 93, 111, 199, 203
Knin, krajina 58, 59
Knin, sektor 56
Knin, područje 57, 64, 68, 69
Koglja 133
Kometnik 86
Komin 131
Kopaonica 298
Koprivnica 74, 81, 83, 124
Korčula 70, 111
Kordun 84, 159, 190, 216
Korenica, kotar 98
Koruška 115, 123, 126, 127, 134, 153
Kosinj 98
Kosmet 312
Kosovsko polje 59
Kostajnica 109
Kostajnica, kotar 236
Kotor 70
Kovin 43, 204
Kozara 81, 82
Kozarac 83
Kozminci 131
Kraguj 81
Krajdorf 133
Kranj 132, 133, 134, 135, 198, 200, 202
Krapina 131
Krapinske Toplice 131
Krapje 150
Krasno 98
Križevci 124, 185, 186
Krk, kotar 185
Krndija 149, 206, 232, 247, 265, 266, 267, 268, 292, 323
Kruševica 294, 300
Kruševlje 149, 323
Kuršanci 51
Kukunjevac 151
Kumani 85
Kupres 119
Kutarevo 98
Kutina 85
Kutjevo 85, 87

L

Labud 132, 133, 134
Ladanje 131
Lajbnic (Leibnitz) 115, 132, 134, 135, 172
Lancova Vas 131
Landsberg 133, 134
Lapac 98
Lapac, okrug 99
Latkova Vas 127, 134
Lebičan 117
Ledenik 84
Lenjingrad 76
Lepoglava 131, 161, 284, 286, 287, 288, 289, 290, 320, 321
Leskovec 131
Letovanić 93
Levanjska 51
Lika 84, 85, 99, 184, 190, 210, 211, 213, 214, 273
Lika, okrug 97
Lika, područje 212, 214
Lipe 273
Lipik 82
Lipovljani 150
Lonja 120
Ludbreg 74, 199, 203
Ludbreg, kotar 286
Lug 79
Lukar 64,
Lupoglav 118, 120
Lučelečka Vas 131

LJ

Ljubljana 127, 131, 132, 135, 277
Ljubno 135
Ljubuški 82

M

Ma□arska 45, 83, 86, 124, 223, 224, 231, 310
Maja 111
Makarska 253, 261, 262, 263
Makedonija 312
Maksimir 244, 245
Mala Jasenova□a 84
Mala Pisanica 290
Marenberg/Marenburg (Mahrenberg) 117, 118, 127, 133, 134
Maribor 64, 117, 118, 123, 124, 127, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 139, 146, 162, 198, 199, 201, 202
Maruševac 245
Ma□i□ 208
Medari 80
Medak 98
Metkovi□ 111, 199, 203
Mihaljevci 80,
Miklau□ 130
Mitrovica 121
Moslavina 45, 81
Moslavina, podru□je 140
Mostar 64, 80
Mratovo 64
Muratovi□jarak 194
Musi□ 84
Muta 133

N

Na□ice 75, 79, 80, 82, 84, 85, 86, 199, 202, 207
Nikinci 82
Nin 303
Ni□ 200, 202
Nova Bukovica 84
Nova □erkez 128
Nova Crkva 139
Nova Gradi□ka 80, 82, 83, 149, 151, 161, 193, 194, 199, 202, 208, 209, 254, 261, 262, 263
Nova Gradi□ka, kotar 151
Nova Gradi□ka, okrug 189, 190, 191, 235
Nova Gradi□ka, podru□je 54
Nove □obve 162
Novi Be□ej 85, 85
Novi Marof 64, 321
Novi Sad 162, 198, 200, 200, 202, 292, 325
Nova Gradi□ka, podru□je 54, 74, 75, 80
Novska 64, 150, 194
Novska, kotar 150

NJ

Njema□ka 52, 83, 84, 86, 172, 182, 273, 310, 319, 323

O

Obrovac 60
Ogulin 235
Ogulin, vojno podru□je 290
Oku□ani 78, 208
Omi□ 60, 68
Opatija 75
Orahovica 75, 82
Ora□ac 71
Orehova Vas 131
Oriovac 207
Orlovnjak 284
Osijek 74, 75, 76, 80, 83, 84, 86, 118, 133, 142, 149, 161, 162, 163, 174, 189, 190, 199, 202, 207, 208, 240, 255, 261, 262, 263, 283, 308, 309, 323
Osijek, kotar 185
Osijek, okrug 284, 306
Osijek, podru□je 75, 85
Osijek, vojno podru□je 290
Ostro□inci 77
Ostrovica 274
Oto□ac 97, 98, 112, 199, 203
Oto□ac, kotar 98, 99
Otok 75
Ov□ara 292

P

Padera 121
Pahinsko 290
Paka 128

Pakrac 75, 80, 81, 82, 87, 150, 189, 192, 199, 203
Pakrac, kotar 151, 189
Pan□evo 75, 162, 198, 200, 201, 202
Papuk 145
Pazari□te 98
Pazova 162
Pe□uh 83
Peru□i□98
Peru□i□, kotar 98, 99
Peteranec 81
Petrinja 108, 109, 158, 161, 162, 170, 196, 197, 199, 202, 255, 261, 262, 263, 282
Petrovaradin 162
Petrovgrad (Zrenjanin) 43, 162, 198, 200, 202, 325
Pitoma□a 223
Planina 121
Pleternica 150
Plo□e 199, 203
Podbre□je 118
Podgora□77, 80
Podlapac 275
Podrat 185
Podravina 83, 84, 86, 249
Podravska Slatina 64, 83, 84, 161, 199, 202
→ Slatina (Podravska)
Podvinje 185
Pohorje 137
Poljana 125, 127, 132, 133, 134, 135
Poljane 112
Polje 82
Poljska 84, 85, 86, 310
Popovac 292
Popova□a 162, 288, 290
Potijani 51
Potkoreni 135
Po□ega (Slavonska) 79, 80, 82, 85, 150, 151, 191, 224, 286, 289, 290
Po□ega (Slavonska), podru□je 54, 75, 79, 81
→ Slavonska Po□ega
Po□e□ka kotlina 77
Pragersko 131
Pravni Laz 121
Pre□ko 111, 244, 245,
Preslatinci 51
Prijedor 83, 199, 200, 201, 202
Prikraj 185
Primorje 190
Privlaka 303
Psunj 80
Ptuj 131
Ptujska Gora 131
Pusta Podunavlje 323

R

Ra□a 118
Radovljica 135
Rastovac 81
Ratkovica 82
Re□etari 208
Rijeka, podru□je 65
Rijeka 64, 75, 146, 198, 200, 202
Rogatec 118, 131
Rostov 86
Ruden 132
Rudolfsgnad (Kni□anin) 323
Ruma 82, 162, 198, 200, 201, 202
Rumunjska 84
Ru□evo 150
Rusija 80, 84

S

Samobor 83, 129, 162
Sankt Vincenc (Sankt Vincenz) 133
Sanktvolfgang (Sankt Wolfgang) 133
Sarajevo 83, 158
Senj 112
Senta 198, 200, 201, 202
Sesvete 131
Severin na Kupi 78
Sibinj 189
Sikirevci 294, 298, 300
Sinac 98
Sinj 59, 61, 67, 111
Sira□83
Sisak 109, 110, 111, 161, 162, 194, 195, 197, 199, 202
Skradin 61

Sladojevci 118, 223
Slatina (Podravska) 83, 118
Slatina (Podravska), kraj 84, 85
Slatina (Podravska), područje 75
→ Podravska Slatina
Slavonija 53, 54,55,75,76, 77, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 141, 142, 146, 148, 151, 172, 174, 187, 188, 190, 209, 240, 285, 293, 323
Slavonija, istočna 76
Slavonska Požega 76, 77, 79, 80, 82, 193, 199, 203
→ Požega (Slavonska)
Slavonski Brod 78, 79, 101, 161, 199, 202, 207, 209, 256, 261, 262, 263, 265, 280
Slavonski Brod, okrug 51, 52, 232, 233, 241, 247, 265, 269, 278, 280, 285, 321, 323
→ Brod (Slavonski)
Slavonski Šamac 294, 296, 297, 299
Slovenj Gradec 128, 132, 133, 134, 135, 137
Slovensko Primorje 146
Slovenija 133, 136, 146, 154, 161, 164, 167, 226, 230, 312
Slovenska Bistrica 127, 131, 134
Slovenske Konjice 131
Slunj 110, 249
Slunj, kotar 249
Sluši 80
Smederevo 43, 198, 200, 202
Smiljan 98
Solčava 112, 135
Solini 131
Solun 225
Sombor 162
Sombor, okrug 292
Sopje 83
Split 57, 61, 64, 68, 75, 111, 169, 199, 203, 256, 261, 262, 263, 290
Split, okrug 306
Split, vojno područje 290
Split, područje 60, 65
Srednjec 118
Srbija 77, 85, 86, 114, 151, 191, 196, 222, 225, 227, 234, 236, 312
Sredozemlje 116
Sremska Mitrovica 162, 198, 200, 201, 202
Sremske Laze 80
Sremski Karlovci 185
Srijem 77, 78, 115, 141, 167, 168, 234, 323, 324
St. Bric (Britz) 128
St. Veit 130
Stankovac 110
Stara Gradiška 196, 286, 289
Stockerau 77, 80
Stolac 64
Ston 70
Stražeman 82
Strizivojna 294, 297, 298
Subotica 43, 325
Suhopolje 78, 221, 222, 223, 224, 225
Sumi (Rusija) 80
Sunja 110
Sušak 112, 199, 203, 257,261, 262, 263, 274, 290
Sv. Lovrenc (Lovrenz) 131
Sveđna 154
Sveti Ivan Žabno 90
Sveti Petar 121
Svib 83

Š

Šamac 294, 300
Šent Vid 198, 200, 202
Šepur 64
Šibenik 58, 62, 66, 76, 97, 258, 261, 262, 263
Šibenik, kotar 60
Šibenik, područje 61, 62, 63, 66
Šid, kotar 185
Šipovac 284, 292
Široki Brijeg 119
Šmarska 128
Šobćanj 112, 127, 134
Špišić Bukovica 81, 118
Štajerska 133, 134, 153
Štajerska, sektor 134
Štitar 185, 293
Šumetlica 194

□vanberg (Schwanberg) 133
□vicarska 273

T

Teki□82
Tenja 142, 143, 207, 208, 323
Tenjska Mitnica 323
Tesli□275
Tijesno 62, 63, 66
To□lonik 71
Toma□ica 85
Tominovac 82, 85
Topusko 34, 158
Tovarnik 185
Trenkovo 80
Triglav 134
Trnava 85
Trst 146, 153, 170
Trstenik 70
Tuzla 83

U

Udbina, kotar 98
Uljanik 80
U□ice 199, 203

V

Valjfelj 133
Valpovo 74, 82, 84, 85, 149, 172, 240, 247, 283, 284, 292, 308, 309, 323
Vara□din 64, 124, 131, 132, 245, 246, 258, 261, 262, 263, 277, 320
Vara□din, okrug 245, 286
Vara□dinske Toplice 84
Vela Luka 70
Velebit 98
Velenje 127, 128, 134
Veles 198, 202
Velika Kikinda 43
Velika Kopanica 294
Velika Pisanica 47, 90, 91, 228, 230, 302
Veliki Zdenci 79
Veliko Nabr□e 86
Velikovec 132
Veljaci 82
Veljun, kotar 220
Vinkovci 64, 75,80, 86, 121, 140, 141, 142, 143, 148, 149, 161, 162, 163, 191, 199, 202, 208, 209, 232, 233, 241, 247, 265, 266, 267, 269, 286, 288, 294, 296, 322, 324
Vinkovci, kotar 188, 191, 280
Vinogra□e 82
Virovitica 64, 79, 80, 81, 86, 87, 161, 199, 202, 259, 261, 262, 263
Virovitica, kotar 222, 225
Virovitica, podru□je 81
Vis 67, 111, 116, 133
Vi□kovci 77
Vi□njica 131
Visoko 64
Vitina 82
Vo□in 84
Vojni□216
Vojni□ kotar 220
Vojnik 128
Vojvodina 55, 83, 115, 162, 164, 174, 209, 231, 234, 274, 292, 312, 325
Vranjevo 85
Vrapa□e 106, 111
Vrbas 162, 198, 200, 202
Vrbovi 151
Vrbovsko 78
Vrebac 98
Vresnik 128
Vrginmost 215, 216
Vrlika 59, 61, 64
Vrpolje 207
Vr□ac 43, 198, 200, 201 , 202, 203
Vu□jak 79
Vukovar 78, 198, 199 , 200, 201 , 202, 292, 296

Z

Zadar 56, 59, 60, 66, 67, 258, 261, 262, 263, 303
Zadar, podru□je 66
Zadvarje 75
Zagorje 86, 225

Zagreb 59, 73, 76, 79, 83, 85, 89, 92, 103, 104, 105, 106, 108, 111, 113, 114, 121, 124, 125, 130, 132, 133, 136, 162, 164, 169, 170, 177, 179, 185, 187, 199, 203, 244, 250, 260, 261, 262, 263, 270, 276, 277, 278, 286, 289, 290, 294, 296, 303, 306, 317, 320
Zagreb, aerodrom 106
Zagreb, Kanal 104, 106
Zagreb, okrug 45, 286, 306
Zagreb, oblast 44, 46, 89, 91, 120
Zagreb, vojno područje 290
Zaile 221
Završje 74
Zečeva Varoš 249
Zemun 83, 141, 142, 162, 198, 199, 200, 202
Zidani Most 162
Zlatar 74, 246
Zlatar, kotar 286
Zmajevac 292
Zrenjanin (Petrovgrad) 325
Zrinj 196
Zvečevo 141

Čupanja 81, 85, 101, 233, 294
Čupanja, kotar 185, 280, 293,
Čutnica, Čuma 169